

ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน เขตบางกะปิ

ดวงพร   โสติธิมานนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

คณะพัฒนาสังคม

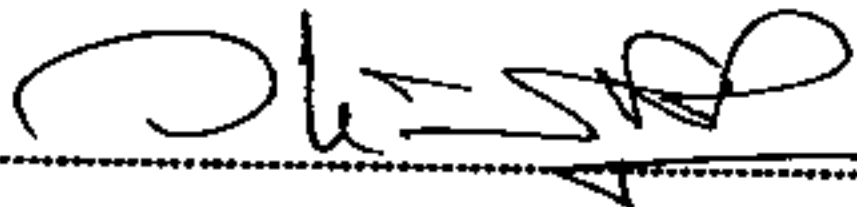
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

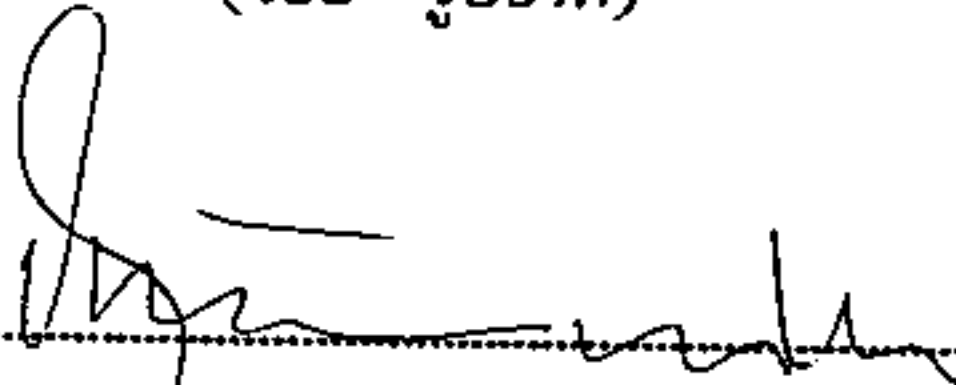
พ.ศ. 2545

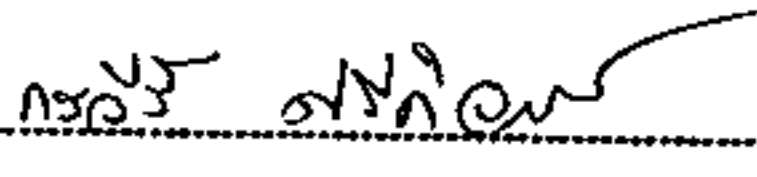
ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน เขตบางกะปิ
ดวงพร โสติธิมานนท์
คณะพัฒนาสังคม

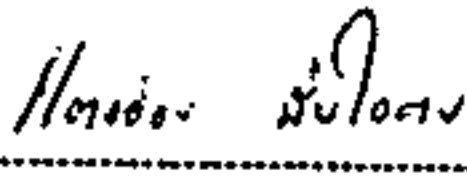

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

อาจารย์ ประธานกรรมการ
(วิชัย รูปขำดี)

ศาสตราจารย์ กรรมการ
(ดร. จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กรรมการ
(กรวีร์ ศรีกิจการ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณบดี
(ดร. แดงอ่อน มั่นใจตน)

วันที่ 11 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2545

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชน เขตบางกะปิ

ชื่อผู้เขียน : นางสาวดวงพร โสติถิภานนท์

ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

ปีการศึกษา : 2544

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาลักษณะ รูปแบบ วิธีการดำเนินงานตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชน เขตบางกะปิ 2)ศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชน เขตบางกะปิ

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้มี 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มที่ 1 คือ ผู้จัดการศูนย์และผู้นำชุมชน รวม 6 คน ใช้การสัมภาษณ์และสรุปโดยการวิเคราะห์เนื้อหา กลุ่มที่ 2 คือ ประชาชนในชุมชนเครือข่าย จำนวน 260 คน ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

1. ด้านลักษณะ รูปแบบ วิธีการและปัญหาในการดำเนินงาน ผลการศึกษารายด้านมีดังนี้

1.1 ปัจจัยนำเข้า พิจารณาจาก การรับรู้วัตถุประสงค์ของศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชนงบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์และสถานที่ ข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนจากภายนอก พบว่าโดยภาพรวมในหลายด้านค่อนข้างเหมาะสม แต่ด้านที่ต้องการการสนับสนุนเพิ่มขึ้น คือ ด้านงบประมาณและการสนับสนุนจากภายนอก

1.2 กระบวนการ พิจารณาจาก การจัดองค์กรและบุคลากร การวางแผน การดำเนินงาน และการกำกับติดตามผล พบว่า ลักษณะองค์กรเป็นองค์กรกลุ่มที่ไม่เป็นทางการขนาดค่อนข้างใหญ่เป็นการรวมแบบเครือข่ายองค์กรชุมชน บุคลากรที่ทำงานในศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชนส่วนใหญ่จบการศึกษาไม่สูงนัก การวางแผนหลังจากเริ่มดำเนินงานเป็นไปแบบไม่เป็นทางการมากนักโดยให้ผู้จัดการศูนย์เป็นผู้ตัดสินใจและชี้แจงภายหลัง ส่วนของการดำเนินงานนั้นมองเป็น 2 ด้าน คือ ด้านธุรกิจนั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรและการดำเนินงานของบุคลากรที่ไม่มีความชำนาญเฉพาะด้านโดยเฉพาะด้านบัญชีทำให้เกิดปัญหาความไม่ชัดเจนในการลงตัวเลขตามมากและด้านการเป็นศูนย์เรียนรู้นั้นประสบผลสำเร็จค่อนข้างสูง ส่วนด้านการกำกับติดตามผลยังไม่ค่อยดีเท่าที่ควรเนื่องจากขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูงและผลการศึกษา

รายด้านมีดังนี้

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามลพิษ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ร้อยละ 59.2 และโดยเฉลี่ยปริมาณขยะที่ศูนย์วัสดุรีไซเคิลรับซื้อในแต่ละวันประมาณ 2,000 กิโลกรัม ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านการเสริมสร้างแนวความคิดให้ชุมชนเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ย ร้อยละ 74.6 และคนที่เข้ามาดูงานที่ศูนย์ฯ ในแต่ละเดือนไม่ต่ำกว่า 100 คน และมีการไปบรรยายนอกสถานที่ นอกจากนี้ยังหลายแห่งที่ได้นำไปปฏิบัติ ภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

2.3 ด้านการมีรายได้และสามารถพึ่งตนเองด้านการเงิน พบว่า รายได้เมื่อหักลบจากรายจ่ายที่เกิดขึ้นแล้วไม่เพียงพอและมีการกู้ยืมจากภายนอก ภาพโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) ศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนควรให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชนในชุมชนเครือข่ายบ้างโดยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไปและเป็นการหาลูกค้าเพิ่มอีกทางหนึ่ง
- 2) ในส่วนของการดำเนินงานควรเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้ในเรื่องการจัดการขยะเข้ามาช่วยดูแลเวลาที่มีผู้มาดูงานที่ศูนย์ฯ เพื่อจะได้ดูแลและตอบข้อสงสัยได้อย่างทั่วถึง
- 3) นอกจากนี้ทางศูนย์ฯ ควรติดต่อกับหน่วยงานภายนอกในการสนับสนุนน้ำหมักขยะและกากที่ได้จากการหมัก โดยการซื้อไปใช้ในหน่วยงานแทนการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์
- 4) ควรจัดทำหนังสือเกี่ยวกับการจัดการขยะชุมชนที่เกิดจากประสบการณ์จริงไว้ขายแก่ผู้สนใจเป็นการหารายได้เพิ่มอีกทางหนึ่ง

ข้อเสนอเพื่อการศึกษาต่อ

- 1) ควรมีการศึกษาต่อในประเด็นเรื่องภาวะผู้นำของผู้จัดการศูนย์และการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการเครือข่ายองค์กรชุมชนนั้นว่ามีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนมากน้อยเพียงใด

ABSTRACT

Title of Thesis : **Operation Effectiveness of the Garbage of the Recycling Community Center in Bangkok District**
Author : **Miss Duangporn Sothitimanon**
Degree : **Master of Arts (Social Development)**
Year : **2544**

The study was aimed at : 1) finding out the characteristics , form and the method of the Garbage Recycling Community Center in Bangkok District , including its problems and 2) evaluating the effectiveness of its operation.

The sample consisted of two groups. The first group included the director of the center and five community leaders. An interview method was used to gather the data from this group and the data were then analyzed and concluded. The second group included 260 people in the communities. A questionnaire was employed to collect the data from this group. Percentage , mean and standard deviation were used for data analysis.

The findings were summed up below :

1. Operational characteristics , form , method and problems. The following were found :

1.1 Inputs ; The factors considered were acknowledging the objectives of the Garbage Recycling Community Center , its budget , personnel , facilities and place , information and external support. It was found that the overall operation was fairly appropriate in many respects. However , more budget and external support were still needed.

1.2 Procedures ; Organization and personnel management , action plans and follow-up activities were studied. It was found that the organization was informal. It was organized in the form of the community organization network. The majority of the staff of the Garbage Recycling Community Center people were not well educated. Planning after the start of the center's operation was informal. The director of the center made decisions and explained the reasons for his decision-making later. On the one hand , its business operation was not successful as expected because the personnel had no specialization , especially in accounting , resulting in the problem of making records of figures. On the other hand , the Garbage Recycling Community Center was quite successful as a learning center. However , the follow-up activities were not satisfactory enough because of the lack of continuity of such activities.

2. As a whole , the effectiveness of the center's operation was found to be rather "high". The details were as follows :

2.1 Participation in solving the garbage problem. Most people were found to participate in solving this problem at a moderate level (59.2%). An average volume of garbage the center bought daily was 2,000 kilograms.

2.2 Educating the community about garbage disposal. It was found that most of the people had a higher than average knowledge about garbage disposal (74.6%). There were at least 100 people coming for a study tour at the center each month. Lectures were also given outside the center and many applied what they learned at a rather high level.

2.3 Income and self-reliance in finance. As a whole, making a loan from an outside source when the income did not meet the expense was found to be at a low level.

Recommendations

1. General recommendations

1.1 The Garbage Recycling Community Center should provide the community people with related information through a variety of media so as to make the center widely known to the public and to find more customers.

1.2 More personnel who have a good knowledge of garbage disposal should be included to take care of and answer to the enquiries of those coming for a study tour at the center.

1.3 The center should contact outside agencies for support by asking the latter to buy wasted water and solid waste derived from the recycling process for use in replacement of chemical fertilizer.

1.4 A book on community garbage management written from real-life experience should be produced for sale, which is one way to earn extra income.

2. Recommendations for further research

Further research should take into consideration the leadership of the director of the Garbage Recycling Community Center and the participation of the committee for community organization networks to find out how much these two factors affect the operation of the center.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนสำเร็จได้ เนื่องจากบุคคลหลายท่านได้กรุณาช่วยเหลือให้ข้อมูล

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอาจารย์วิชัย รูปคำดี ที่ได้ให้คำชี้แนะและตรวจสอบวิทยานิพนธ์ทุกขั้นตอน และขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์กรวีร์ ศรีกิจการ ที่ได้แนะนำให้คำปรึกษาเพิ่มเติมจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ตามหลักวิชาการอย่างแท้จริง

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านของคณะพัฒนาสังคมที่ได้ถ่ายทอดประสิทธิภาพวิชาให้แก่ผู้ศึกษา และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของคณะพัฒนาสังคมที่ได้ให้ความช่วยเหลือประสานงานการติดต่อเป็นอย่างดี จึงทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณผู้จัดการศูนย์และผู้นำชุมชนที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์และประชาชนในชุมชนเครือข่ายทั้ง 5 ชุมชน ที่ได้ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วิทยานิพนธ์ของผู้ศึกษาสำเร็จลุล่วง

ท้ายสุดนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาร่วมรุ่นที่ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนและเป็นกำลังใจตลอดการจัดทำวิทยานิพนธ์

ดวงพร โสติถิमानนท์

มกราคม 2545

คำนำ

ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยนั้นเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ พื้นที่ในประเทศ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครที่เป็นศูนย์กลางกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และศูนย์กลางของการประกอบธุรกิจ รวมทั้งเป็นตลาดแรงงานที่สำคัญจึงทำให้เมืองมีความเจริญเติบโตและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้บริโภคตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้การสนับสนุนการบริการพื้นฐานสาธารณะ โดยเฉพาะการจัดการและควบคุมสิ่งแวดล้อมของเมืองไม่ทันต่อความเติบโตและความเปลี่ยนแปลงของเมืองที่เกิดขึ้น

ปัจจุบันอัตราการผลิตขยะของคนกรุงเทพเท่ากับ 1.7 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ซึ่งเป็นปริมาณที่สูงมากแต่สามารถเก็บขนได้เพียงร้อยละ 99 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทำให้มีมูลฝอยตกค้างเป็นบางส่วน ทางกรุงเทพมหานครโดยสำนักรักษาความสะอาดจัดทำโครงการส่งเสริมการลดและแยกมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพของกรุงเทพมหานคร โดยมุ่งหวังให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะประชาชนทุกคนอยู่ในฐานะของผู้มีส่วนร่วมในการสร้างปัญหาและในการจัดการแก้ปัญหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และโครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540-2544)

ดังนั้นการศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน” นั้นเป็นการศึกษาการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันในลักษณะของเครือข่ายองค์กรชุมชน จะทำให้ทราบถึงลักษณะ รูปแบบ วิธีการดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานและทราบถึงระดับประสิทธิผลการดำเนินงานซึ่งสามารถนำผลที่ได้มาปรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไปหรือเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้แก่ผู้ที่สนใจ

ดวงพร โสติถิमानนท์

มกราคม 2545

สารบัญ

	หน้า
<u>บทคัดย่อ</u>	(1)
ABSTRACT	ab (3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
คำนำ	(6)
<u>สารบัญ</u>	co (7)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญแผนภูมิและรูปภาพ	(10)
<u>บทที่ 1 บทนำ</u>	c1 1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	4
1.3 ขอบเขตการศึกษา	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
<u>บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง</u>	c2-1 6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	16
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับองค์กร	22
<u>2.4 แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอย</u>	c2-2 30
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	39
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรประชาชน	44
2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
<u>บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย</u>	c3 55
3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	56
3.2 นิยามปฏิบัติการ	57
3.3 วิธีการศึกษา	59
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	61
3.5 การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ	64
3.6 การประมวลผลข้อมูล	64

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์		64
<u>บทที่ 4</u> ผลการศึกษา	c4-1	65
4.1 ความเป็นมาของโครงการ		65
4.2 สภาพทั่วไปของชุมชนในเครือข่าย		71
4.3 การดำเนินงานของศูนย์วิสาขบุรีไฮเคิลชุมชน		76
4.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในเครือข่าย	c4-2	90
<u>บทที่ 5</u> สรุปและข้อเสนอแนะ	c5	103
5.1 สรุป		103
5.2 ข้อเสนอแนะ		122
<u>บรรณานุกรม</u>	bi	124
<u>ภาคผนวก</u>		
<u>ภาคผนวก ก</u> แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์	q	136
<u>ภาคผนวก ข</u> แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2540-2544)		150 ap-1
<u>ภาคผนวก ค</u> แนวทางการพิจารณาสับสนุนโครงการกองทุนชุมชน		163 ap-2
<u>ภาคผนวก ง</u> ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์วิสาขบุรีไฮเคิลชุมชน		170 ap-3
<u>ภาคผนวก จ</u> แบบขอรับการสนับสนุนโครงการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน เขตบางกะปิ		198 ap-4
<u>ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์</u>		230 v

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
5.1 แสดงจำนวนประชาชนในชุมชนเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ	113
5.2 แสดงระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการแยกขยะของประชาชน	113
5.3 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะของประชาชน	114
5.4 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยของประชาชนในเครือข่าย	116
5.5 แสดงระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยของประชาชน	114
5.6 แสดงประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนทั้ง 3 ด้าน	121

สารบัญแผนภูมิและรูปภาพ

แผนภูมิที่	หน้า
2.1 แผนภูมิโครงสร้างองค์การแบบสายงานหลัก	26
2.2 แผนภูมิโครงสร้างองค์การแบบสายงานหลักและงานที่ปรึกษา	27
2.3 แผนภูมิโครงสร้างองค์การแบบแบ่งแยกตามหน้าที่	28
2.4 แผนภูมิโครงสร้างองค์การแบบเมทริกซ์	29
2.5 รูปวงจรการแปรรูปกลับมาใช้ใหม่	37
3.1 แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา	57
4.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมหรือโครงการลดและแยกมูลฝอยในชุมชน	70
4.2 แผนที่โดยสังเขปของชุมชนที่ทำการศึกษา	75

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เมื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมมีกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ กัน ผลจากกิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดผลิตผล (Products) และผลิตผลพลอยได้ (By Products) ซึ่งอาจนำมาใช้ประโยชน์ได้หรืออาจเป็นสิ่งไร้ประโยชน์โดยสิ้นเชิงก็ได้ สำหรับผลิตผลนั้นจะถูกซื้อ-ขาย แลกเปลี่ยนหมุนเวียนและถูกใช้งาน จนคุณค่าในสายตาของผู้ครอบครองลดต่ำลงเรื่อย ๆ และผลสุดท้ายหากไม่ถูกขายต่อหรือให้ผู้อื่นไป หรือปรับสภาพเสียใหม่ให้ดีขึ้นเพื่อนำกลับไปใช้งานต่อไป ผลิตผลเหล่านั้นก็จะถูกทิ้งไปในรูปของขยะมูลฝอย จะเห็นได้ว่าผลิตผลที่เกิดขึ้นมานั้นจะมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในลักษณะต่าง ๆ กัน แต่ไม่ช้าก็เร็วผลิตผลเหล่านั้นก็ต้องกลายเป็นขยะมูลฝอยซึ่งต้องการการจัดการต่อไป

นอกจากผลิตผลและผลิตผลพลอยได้ ซึ่งเกิดจากการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันของมนุษย์แล้ว กระบวนการที่ทำให้เกิดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ยังเป็นตัวทำให้เกิดขยะมูลฝอยขึ้นมาในสังคมอีกด้วย ทั้งนี้กิจกรรมที่ต่างกันก็ย่อมจะทำให้ปริมาณและลักษณะของขยะมูลฝอยแตกต่างกันด้วย สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติก็เป็นตัวการหนึ่งที่เป็นกลไกก่อให้เกิดขยะมูลฝอยในสังคม อาทิเช่น การร่วงหล่นของใบไม้ตามสถานที่ต่าง ๆ การฟุ้งกระจายของฝุ่นละอองด้วยแรงลม หรือแม้กระทั่งปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด ก็จัดว่าเป็นสาเหตุที่จะทำให้เกิดขยะมูลฝอยได้

อย่างไรก็ตามสิ่งที่เป็นปัญหาของขยะมูลฝอยในปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะเป็นด้านปริมาณหรือองค์ประกอบแล้วแต่เกิดจากกิจกรรมการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์เป็นสาเหตุหลัก ทั้งนี้อาจจะด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจที่จะทำให้เกิดปัญหาแก่สิ่งแวดล้อมก็ตาม ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่ามนุษย์เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดขยะมูลฝอยขึ้นมาในสภาพแวดล้อม

โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหารราชการแผ่นดินและศูนย์กลางของการประกอบธุรกิจ พาณิชยกรรมรวมทั้งเป็นตลาดแรงงานที่สำคัญที่สุด จึงเป็นปัจจัยดึงดูดคนจากภูมิภาคหรือท้องถิ่นอื่น ๆ ให้เข้ามาประกอบอาชีพพักอาศัยในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเมืองและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรบริโภคตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้การสนับสนุนการบริการพื้นฐานสาธารณะโดยเฉพาะการจัดการและควบคุมสิ่งแวดล้อมของเมืองไม่ทันต่อความเจริญ

เติบโตและความเปลี่ยนแปลงของเมือง ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาหลายประการ อย่างเช่น ปัญหาจราจร ปัญหาการใช้ที่ดินไม่มีระเบียบและขาดประสิทธิภาพและที่สำคัญ คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมไม่ว่าจะเป็นปัญหาน้ำเสีย มลภาวะเป็นพิษ และปัญหาการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล เป็นต้น

ในที่นี้จะกล่าวถึงปัญหามลพิษที่เกี่ยวกับมูลฝอย ซึ่งเป็นปัญหาทางสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของหลาย ๆ พื้นที่ในประเทศ เนื่องจากประชากรมีมากขึ้นจึงทำให้มีของเสียเพิ่มมากขึ้นด้วย เห็นได้จากปริมาณขยะที่เกิดขึ้นจากชุมชนทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2541 มีปริมาณ 13.6 ล้านตัน หรือ 37,250 ตันต่อวัน ส่วนหนึ่งเป็นขยะในกรุงเทพมหานคร จากการรายงานการเก็บมูลฝอยในปี พ.ศ. 2541 เกิดขึ้นประมาณวันละ 8,500 ตัน และมีการคาดการณ์ว่าภายในปี พ.ศ. 2558 ปริมาณมูลฝอยในกรุงเทพมหานครจะเพิ่มขึ้นเป็น 18,750 ตันต่อวัน เท่ากับว่าปริมาณขยะในกรุงเทพมหานครในแต่ละปีมีปริมาณเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 - 2558 ประมาณร้อยละ 8 ต่อปีหรืออัตราการผลิตขยะของคนกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นเป็น 1.7 กิโลกรัมต่อวันต่อคน ขณะนี้กรุงเทพมหานครสามารถเก็บขนขยะได้ประมาณวันละ 8,415 ตัน คิดเป็นร้อยละ 99 ของขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน (กรมควบคุมมลพิษ , 2541 : 21)

ดังนั้นจึงมีมูลฝอยตกค้างบ้างเป็นบางส่วน ส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาทางด้านพาหนะที่ใช้ในการเก็บขนและสภาพการจราจรที่ติดขัด อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการเข้าไปให้บริการยังไม่ทั่วถึง เช่น อาคารบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ในตรอก ซอย ถนนแคบ ๆ หรือชุมชนแออัด เป็นต้น ขณะเดียวกันมูลฝอยที่เก็บขนได้ก็ไม่สามารถกำจัดได้หมด เนื่องจากโรงงานกำจัดมูลฝอยมีประสิทธิภาพในการกำจัดมูลฝอยอยู่ในขีดจำกัด

ปัญหาสำคัญในการจัดการมูลฝอยอีกประการหนึ่ง คือ การขาดแคลนที่ดินที่ใช้ในการกำจัดมูลฝอย เนื่องจากการจัดหาที่ดินที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่และเหมาะสมโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นสิ่งที่ยากมาก ประกอบกับที่ดินมีราคาสูงมากจนไม่สามารถจัดหาได้หรือไม่คุ้มค่าที่จะนำมาใช้เป็นสถานที่กำจัดมูลฝอยจึงเป็นเหตุให้กรุงเทพมหานครประสบปัญหาดังที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

แต่การแก้ปัญหามูลฝอยที่ผ่านมาของกรุงเทพมหานครนั้นจะมุ่งเน้นไปที่มาตรการการกำจัดเพียงอย่างเดียว ไม่ว่าจะเป็นการฝังกลบตามหลักสุขาภิบาล การหมักทำปุ๋ย การใช้เตาเผามูลฝอยติดเชื้อจากโรงพยาบาล เป็นต้น และแม้ว่าวิธีการดังกล่าวจะสามารถลดปริมาณมูลฝอยได้มากพอสมควร แต่ก็ยังประสบปัญหาในเรื่องการขาดแคลนพื้นที่และไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน เนื่องจากมาตรการดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหากจัดการไม่ดีพอ เช่น การฝังกลบอาจส่งผลกระทบถึงน้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน และปัญหาเรื่องกลิ่น แผลง และพาหะนำโรค เป็นต้น ส่วนการเผาอาจส่งผลทำให้เกิดมลพิษในอากาศ วิธีการเหล่านี้เป็นเพียงการแก้ไขปัญหาก็ปลายเหตุ ดังนั้นวิธีการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสมจึงไม่ควรจำกัดอยู่แค่การกำจัดเพียงอย่างเดียว แต่ควรพิจารณาแนวทางอื่นควบคู่ไปด้วยว่าจะทำอย่างไรให้สามารถลดปริมาณ

มูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดให้มากที่สุด ขณะเดียวกันก็ได้ประโยชน์จากมูลฝอยเหล่านั้นด้วย

กรุงเทพมหานครโดยสำนักรักษาความสะอาดได้จัดทำโครงการส่งเสริมการลดและแยกมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพของกรุงเทพมหานครโดยมุ่งหวังให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะประชาชนทุกคนอยู่ในฐานะของผู้มีส่วนร่วมในการสร้างปัญหาและฐานะของผู้ที่ต้องเข้าร่วมในการจัดการกับปัญหา เพราะประชาชนมีสิทธิและอำนาจตามรัฐธรรมนูญ 2540 โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ได้กำหนดไว้ชัดเจนให้ประชาชนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมทั้งรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา คุ้มครองและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพชีวิตของประชาชน โดยรัฐต้องดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดังกล่าวด้วย

โครงการส่งเสริมการลดและแยกมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพของกรุงเทพมหานครนี้เป็นโครงการหนึ่งที่อยู่ในแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540 - 2544) โดยกำหนดเป้าหมายให้มีการแยกมูลฝอยหมุนเวียนมาใช้ประโยชน์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดในปี พ.ศ. 2544 โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลัก 14 กลุ่ม ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่สนใจศึกษา คือ ชุมชน ที่สนใจศึกษาชุมชนเพราะ ชุมชนเป็นแหล่งรวมของที่พักอาศัยและการประกอบอาชีพต่าง ๆ จึงคิดว่าควรจะให้ความสำคัญในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเป็นสำคัญ และถ้าจะให้ประสบความสำเร็จในระยะยาว ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในโครงการนี้มากขึ้นในแง่ของการตัดสินใจและดำเนินการเพราะคนในชุมชนเป็นผู้ที่พบกับปัญหาเอง ย่อมจะรู้ปัญหาความต้องการของตนเอง และหน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุนย่อมต้องมีการถอนตัวออกไป ดังนั้นการจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือองค์กรประชาชนจะมีส่วนทำให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นการจัดตั้งองค์กรประชาชนหรือองค์กรชุมชน จึงถือว่าเป็นการตอบสนองระบอบประชาธิปไตยโดยกระจายอำนาจไปสู่ประชาชน และเป็นการใช้ทรัพยากรสังคมที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งศูนย์วิสาขวิไลชุมชมนี้นี้เกิดจากการรวมตัวกันของหลาย ๆ ชุมชนในเขตบางกะปิในลักษณะของเครือข่ายองค์กรชุมชนขึ้นภายใต้การบริหารของคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเขตบางกะปิ

เป้าหมายหลักของการจัดตั้งศูนย์วิสาขวิไลชุมชุมชนเพื่อเป็นแบบอย่างของการพึ่งตนเองและการสะสมระดมทุนและภูมิปัญญาให้ชาวชุมชนรู้จักคิด รู้จักทำ หัดซื้อ หัดขาย หัดบริหาร เป็นการสร้างคนให้มีคุณภาพ ถือว่าเป็นการลงทุนด้านสังคมควบคู่กับเศรษฐกิจ แต่ศูนย์วิสาขวิไลชุมชมนี้นี้มิได้เป็นสถานที่รับซื้อของเก่าที่มุ่งแต่กำไรเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ยังเป็นสถานที่ดูงานของผู้ที่ต้องการเห็นตัวอย่างกลุ่มประชาชนหลาย ๆ ชุมชนที่รวมตัวกันแก้ปัญหา เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะเรื่องมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรม

กล่าวโดยสรุปศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนนี้จัดตั้งจากการรวมกลุ่มของชุมชนหลาย ๆ ชุมชนที่มีพื้นที่ใกล้เคียงและมีปัญหาที่คล้ายคลึงกัน เพื่อที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหและสร้างให้เกิดการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติจริง และยังเป็นสถานที่ที่ช่วยเผยแพร่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย โดยเฉพาะมูลฝอยประเภทที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ (Recycle) เพื่อเป็นการลดปริมาณมูลฝอยในการเก็บขน และลดการใช้ทรัพยากรที่ต้องนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า ดังนั้นจึงสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนว่ามีการบริหารจัดการองค์กรอย่างไร เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ และศึกษาถึงการดำเนินงานด้านต่าง ๆ อาทิเช่น งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือเครื่องใช้และสถานที่ ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนจากภายนอก และการบริหารจัดการภายในองค์การว่ามีผลต่อประสิทธิภาพขององค์การหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาเป็นบทเรียนสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนหรือองค์กรอื่น ๆ ที่สนใจต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะ รูปแบบ วิธีการดำเนินงานตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน เขตบางกะปิ
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน เขตบางกะปิ

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน เขตบางกะปิ” ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ไว้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาลักษณะ รูปแบบ วิธีการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน นอกจากนี้ยังศึกษาถึงระดับประสิทธิภาพในการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนใน 3 ด้าน คือ 1) มีรายได้และสามารถพึ่งตนเองได้ในด้านรายได้ 2) การมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาด้านขยะมูลฝอย 3) การเสริมสร้างแนวความคิดให้ชุมชนและอธิบายถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์การ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน ประกอบด้วยผู้จัดการศูนย์และผู้นำชุมชน รวมทั้งศึกษาประชาชนที่อาศัยอยู่ในเครือข่ายองค์กรชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเขตบางกะปิด้วย

3. ขอบเขตด้านเวลา

เริ่มศึกษาตั้งแต่การกำหนดแนวคิดในการก่อตั้งศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนจนถึงเดือนพฤศจิกายน 2544

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบริหารจัดการศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิผลต่อไปในอนาคต
2. เพื่อจะได้เป็นตัวอย่างของชุมชนอื่น ๆ ในการนำไปปรับใช้แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยเริ่มจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเอง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้าแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรในประเด็นที่เกี่ยวกับการวัดประสิทธิผล (Effectiveness) ขององค์กร เพื่อนำมากำหนดตัวแปรในการศึกษาวิเคราะห์ จากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารองค์กรโดยทั่วไป ซึ่งน่าจะใช้ได้กับองค์กรโดยทั่วไป และผู้ศึกษาได้ค้นคว้าจากแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบในการศึกษาตามรายละเอียด ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับองค์กร
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอย
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรประชาชน
- 2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล

การบริหารงานในองค์การมีการกำหนดภารกิจหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรแต่ละคนในหน่วยงานต่าง ๆ แต่ละหน่วยงานจะต้องใช้ความสามารถดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน และวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายขององค์การโดยส่วนรวมเป็นหลักด้วย ในการที่จะทราบถึงผลการดำเนินงานเกิดขึ้นมากน้อยอย่างไร จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจถึงแนวความคิดเรื่องประสิทธิผล (Effectiveness) ขององค์การ ซึ่งมีความสำคัญต่อการนำมาใช้เกณฑ์วัดผลสำเร็จทางการบริหาร

คำว่า “ประสิทธิผล” (Effectiveness) กับคำว่า “ประสิทธิภาพ” (Efficiency) เป็นคำที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง ซึ่งในบางครั้งทำให้เกิดความสับสนและใช้ผิดความหมายได้ ในที่นี้จึงขอเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความหมายของคำทั้งสอง เพื่อที่จะทำให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจได้อย่างถูกต้องดังนี้ “ประสิทธิผล” หมายถึง การปฏิบัติการ (Performance) ที่ทำให้เกิดปริมาณและคุณภาพสูงสุด ทั้งนี้เพราะแต่ละกิจกรรมหรือกิจการจะมีวัตถุประสงค์ เป้าหมายซึ่งการปฏิบัติการที่บรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพก็ คือ การปฏิบัติการที่มีประสิทธิผลนั่นเอง ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาทั้งหลายจึงมีความปรารถนาที่จะได้รับ

หรือได้เห็นประสิทธิผลของกิจการก่อนสิ่งอื่นใด ส่วนคำว่า “ประสิทธิภาพ” นั้นจะต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่สำหรับการปฏิบัติการนั้นด้วยและเนื่องจากทรัพยากรที่มีจำกัด ผู้ปฏิบัติงานจะประสบความสำเร็จได้ จะต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งผู้บังคับบัญชานอกจากต้องการที่จะเห็นความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติการแล้ว ยังต้องการเห็นความมีประสิทธิภาพควบคู่ไปด้วย ประสิทธิภาพและประสิทธิผลนี้ถ้าอยู่ในลักษณะสมดุลก็จะเกิดประสิทธิผลสูงพอติดกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แต่ถ้ามุ่งเน้นด้านประสิทธิผลมากเกินไป อาจต้องมีการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่มากเกินไปด้วย และทำให้ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติการ ในทางตรงกันข้ามถ้ามุ่งเน้นประสิทธิภาพมากเกินไปอาจทำให้ประสิทธิผลลดลงได้ (วุฒิชัย จานง , 2530 : 262 - 263)

ประสิทธิผลขององค์การตามแนวความคิดดั้งเดิม เป็นความพยายามที่จะพยายามที่จะเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) และการแบ่งแยกการปฏิบัติ (Segmentation) การปฏิบัติงานขององค์กรจึงแยกจากกันเกือบโดยเด็ดขาด ทำให้ขาดความร่วมมือร่วมใจ ตลอดจนไม่อาจริเริ่มสร้างสรรค์และไม่อาจจัดการกับความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ได้ จึงเกิดแนวความคิดที่ตรงข้ามกับแนวความคิดดั้งเดิม คือ แนวความคิดแบบผสมผสาน (Integrative Approach) ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างสิ่งใหม่ ๆ โดยจะมองภาพรวมว่ามีสิ่งเกี่ยวข้องใดในขอบเขตที่กว้างขวางและเชื่อมโยงสิ่งที่เกี่ยวข้องนั้นเข้าด้วยกัน ลักษณะของแนวความคิดนี้จะไม่หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง แต่จะมองสิ่งขัดแย้ง (Conflicts) เป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องเผชิญและแก้ไข เพื่อนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นแนวทางนี้จึงเป็นพลวัตร (Dynamic) มีเป้าหมายอยู่ที่การพยายามทำงานให้สำเร็จด้วยดี (วุฒิชัย จานง , 2530 : 255 - 257)

จากแง่มุมดังกล่าว ประสิทธิภาพจึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของประสิทธิผลและความสัมพันธ์กับประสิทธิผล การวัดประสิทธิภาพโดยทั่วไปจะวัดเป็นอัตราส่วนระหว่างอัตราส่วนของผลผลิตต่อปัจจัยนำเข้าในการผลิต หรือค่าใช้จ่ายต่อหน่วย และมักเป็นเรื่องทางเศรษฐกิจเกณฑ์การวัดประสิทธิภาพแบบนี้ไม่ได้คำนึงถึงคุณภาพจึงอาจเกิดความคลาดเคลื่อนได้ ดังนั้นการวัดประสิทธิภาพจึงต้องวัดความแตกต่างด้านคุณภาพของผลผลิตด้วย มิใช่คำนึงถึงแต่ปริมาณในรูปของกำไรหรือผลผลิตสูงสุดเพียงด้านเดียว (จินตลักษณ์ วัฒนสินธุ์ , 2530 : 70)

จากความแตกต่างในความหมายของประสิทธิผลและประสิทธิภาพนี้ จึงจำเป็นต้องนำไปใช้ให้ถูกต้อง ซึ่งกล่าวโดยสรุป ประสิทธิภาพจะใช้วัดอัตราส่วนระหว่างผลผลิตที่ได้กับปัจจัยนำเข้าในอันที่จะก่อให้เกิดผลผลิตนั้น และมักจะเป็นเรื่องทางเศรษฐกิจ แต่ประสิทธิผลจะไม่คำนึงถึงปัจจัยนำเข้าหรือต้นทุนมุ่งหวังเพียงให้ผลของการปฏิบัติการสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้สูงสุดทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพเท่านั้น

ในการศึกษาเรื่องประสิทธิผลขององค์การนั้นมีผู้ที่ได้ทำการศึกษาไว้พอสมควร และได้ให้คำจำกัดความ หรือความหมายของคำว่าประสิทธิผลไว้หลายความหมาย ดังนี้

Etzioni (1963 : 8) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลขององค์การว่า หมายถึง ขนาดของความสามารถขององค์การในการที่จะสามารถทำงานบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ที่กำหนดไว้

Schein (1970. อ้างถึงใน ภรณ์ กীরติบุตร , 2529 : 65) มีความเห็นว่า ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง สมรรถนะ (Capacity) ขององค์การในการที่จะอยู่รอด (Survival) ปรับตัว (Adapt) รักษาสภาพ (Maintain) และเติบโต (Grow) ไม่ว่าองค์การนั้นจะมีหน้าที่ใดที่ต้องการให้ลุล่วง

Gibson (1988. อ้างถึงใน ภรณ์ กীরติบุตร , 2529 : 3) เสนอว่า การประเมินประสิทธิผลให้เกิดขึ้นในองค์การ คือ การใช้แนวความคิดพื้นฐานในทฤษฎีระบบเข้ามาเป็นเครื่องมืออธิบายแนวความคิดเรื่องประสิทธิผล ทฤษฎีระบบจะสามารถอธิบายถึงพฤติกรรมขององค์การปฏิบัติงานเป็นส่วนบุคคลและเป็นส่วนรวมอย่างไร และทำไม ส่วนการวิเคราะห์ภายนอกองค์การก็จะช่วยให้เข้าใจการกระทำขององค์การซึ่งสัมพันธ์กับองค์การอื่น ๆ ทั้งนี้ผู้บริหารองค์การจะต้องรับผิดชอบกับการจัดการกับพฤติกรรมองค์การทั้งภายในและภายนอกองค์การ

พิทยา บวรวัฒนา (2530 : 68) เห็นว่าประสิทธิผลขององค์การเป็นเรื่องของการพิจารณาว่า องค์การประสบผลสำเร็จเพียงใดในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย หรือบรรลุสภาพที่องค์การตั้งไว้หรือปรารถนาให้เกิดขึ้น

กมล อุดลยพันธ์ (2522 : 11-12) ได้ให้ความหมายและแนวทางในการพิจารณาเกี่ยวกับประสิทธิผลว่า เป็นเรื่องความสามารถในการดำเนินงานขององค์การเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายพื้นฐานทั้งหมดขององค์การ คำว่าประสิทธิผลจึงเป็นมาตรวัดความสำเร็จที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกับเป้าหมาย (Goal) ขององค์การ โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านผลผลิตเป็นสำคัญ กล่าวคือ หากองค์การใดสามารถดำเนินงานได้ตรงตามเป้าหมายที่กำหนด ก็เรียกได้ว่าองค์การดังกล่าวบรรลุประสิทธิผล

มัฆวาท สุวรรณเรือง (2536 : 7) ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การในการบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการบริหารอย่างคุ้มค่า สมาชิกเกิดความพึงพอใจในงานและองค์การโดยส่วนรวม สามารถปรับตัวและพัฒนาเพื่อดำรงอยู่ต่อไปได้

สมพงษ์ เกษมสิน (2521. อ้างถึงใน เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์ , 2536 : 21) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การพิจารณาผลของการทำงานที่สำเร็จลุล่วงดังประสงค์หรือที่คาดหวังไว้เป็นหลัก และความสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพ อาจเกิดจากปฏิบัติงานที่ไม่ประหยัดหรือไม่มีประสิทธิภาพได้ เพราะประสิทธิภาพเป็นเรื่องของการที่จะทำงานให้ได้ผลสูงสุด ส่วนประสิทธิผลเป็นเรื่องของการนำเอาผลงานที่สำเร็จดังที่คาดหวังไว้มาพิจารณา ซึ่งจากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเน้นการเปรียบเทียบระหว่างผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงกับผลงานที่คาดหวังไว้นั้นเอง นอกจากนี้ยังสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การมีประสิทธิผลอาจไม่ได้หมายความว่าต้องมีประสิทธิภาพด้วย

ธงชัย สันติวงษ์ (2533 : 314) มีความเห็นว่า ประสิทธิภาพขององค์การจะมีขึ้นได้ย่อมอยู่
กับเงื่อนไขที่ว่า องค์การสามารถทำประโยชน์จากสภาพแวดล้อมจนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่
ตั้งไว้ได้ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดอยู่เบื้องหลังควบคู่กับประสิทธิผล คือ ความมีประสิทธิภาพ
(Efficiency) ซึ่งหมายถึง การมีสมรรถนะสูงสามารถมีระบบทำงานที่ก่อให้เกิดผลได้สูงสุด โดยได้
ผลผลิตที่มีมูลค่าสูงกว่ามูลค่าของทรัพยากรที่ใช้ไป นอกจากนี้ประสิทธิผลขององค์การจะ
บรรลุผลย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการกำหนดเป้าหมายและแผนงานต่าง ๆ เป็นสำคัญที่สุด
โดยเป้าหมายและชนิดของแผนงานที่องค์การกำหนดขึ้นเพื่อการดำเนินงานในสภาพแวดล้อมทั้ง
ระยะสั้น และระยะยาว ย่อมจะมีผลทำให้องค์การต้องเกี่ยวข้องกับเทคนิควิทยาการ (Technology)
แบบใดแบบหนึ่งและปัจจัยองค์การที่เป็นทางการ ได้แก่ การกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติ กฎเกณฑ์
วิธีการทำงานและนโยบาย เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อประกันมิให้ผลเสียหายและเพื่อป้องกันมิให้มีการ
ก้าวก่าย ข้ำซ้อน สับสนหรือขาดระเบียบ รวมทั้งปัจจัยคนซึ่งเป็นผู้ทำงานต่าง ๆ จะสำเร็จผลได้ดี
เพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับคนและความสามารถศิลปะของผู้บริหาร (ธงชัย สันติวงษ์ , 2533 : 480)

กล่าวโดยสรุปประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การในฐานะเป็นระบบหนึ่งของสังคม ในการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ โดยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการบริหารและแนวทางที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและได้ประโยชน์สูงสุด ทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจและสมาชิกขององค์การสามารถที่ปรับตัวและพัฒนาให้องค์การอยู่ต่อไปได้

แนวความคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์การตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าเป็นความหลากหลายทั้งความหมายและวิธีการพิจารณา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแง่มุมในการศึกษาลักษณะรูปธรรมขององค์การเป็นตัวกำหนด ดังนั้นการวัดการประเมินประสิทธิผลความสำเร็จในการปฏิบัติงานขององค์การสามารถแบ่งได้เป็น 3 แนวทาง ดังนี้ (ภรณ์ กীরติบุตร , 2529 : 185 - 188)

1. การประเมินประสิทธิผลในแง่เป้าหมาย (The Goal Approach) ซึ่งมีอยู่หลายรูปแบบ เช่น การใช้มาตรการในการวัดประสิทธิผลที่ตั้งอยู่บนวิธีและเป้าหมาย (Means and Ends) ขององค์การมากกว่าที่จะใช้เกณฑ์การวัดที่อยู่ภายนอกองค์การหรือความสามารถในการผลิต (Productivity) ความยืดหยุ่นคล่องตัว (Flexibility) และปราศจากซึ่งความกดดัน (Strain) และข้อขัดแย้ง (Conflict) มีความสัมพันธ์ต่อกันและเกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิผลขององค์การ

เกณฑ์ซึ่งบ่งชี้ (Indicators) ความมีประสิทธิภาพเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับเป้าหมายขององค์การ

2. การประเมินประสิทธิภาพในแง่ของระบบทรัพยากร(The System-Resource Approach) เป็นการพยายามหลีกเลี่ยงจุดอ่อนและข้อบกพร่องบางประการของการประเมินผลในแง่ของเป้าหมายโดยไม่พิจารณาถึงเป้าหมายขององค์การเสียเลยเพราะเห็นว่าเป็นไปได้ยากที่จะใช้ในการบรรลุเป้าหมายเป็นเครื่องวัดประสิทธิภาพองค์การจึงมีการใช้แบบจำลองของระบบทรัพยากรแทนแบบจำลองนี้ตั้งอยู่บนแนวความคิดว่า องค์การเป็นระบบเปิดซึ่งมีความสัมพันธ์กับ

สภาพแวดล้อมในการแลกเปลี่ยน (Exchange) และการแข่งขันกัน (Competition) ดังนั้น ประสิทธิภาพ หมายถึง ความหมายสามารถขององค์การในการแสวงหาผลประโยชน์จาก สภาพแวดล้อม เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรซึ่งหายากและมีคุณค่า องค์การจะมีประสิทธิภาพที่สุดก็ต่อ เมื่อองค์การสามารถแสวงหาผลประโยชน์สูงสุด (Maximizes) ได้จากตำแหน่งที่ทำการต่อรอง และใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด (Optimizes) ในการได้มาซึ่งทรัพยากร (Resource Procurement)

3. การประเมินประสิทธิภาพโดยใช้หลายเกณฑ์ (The Multiple Criteria Effectiveness) วิธีการนี้มีความเหมาะสมเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางทั้งในแง่ของนักวิชาการและเมื่อนำไปใช้ วัดองค์การในทางปฏิบัติ ซึ่งมีเกณฑ์ที่ใช้วัด ดังนี้

3.1 ความสามารถในการผลิตและประสิทธิภาพโดยวัดจากผลผลิต

3.2 ลักษณะขององค์การ เช่น บรรยากาศขององค์การ ลักษณะของการอำนวยความสะดวกและสมรรถนะขององค์การในการปฏิบัติงาน

3.3 พฤติกรรมในการผลิต เช่น การร่วมมือร่วมใจ การพัฒนา การปฏิบัติงานที่เชื่อถือได้

แนวความคิดทำนองเดียวกันนี้ Gibson ได้รวบรวมการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา พบว่า เครื่องบ่งชี้ความมีประสิทธิภาพขององค์การควรจะประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการผลิต (Productivity)
2. ประสิทธิภาพ (Efficiency)
3. ความพึงพอใจ (Satisfaction)
4. การปรับตัว (Adaptativeness)
5. การพัฒนา (Development)

หากพิจารณาตามแนวทฤษฎีระบบ (System Theory) เป็นการพิจารณาสังคมเป็นระบบ ขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ ที่ต่างมีบทบาทหน้าที่เฉพาะงานของตน และมีหน้าที่ ปฏิสัมพันธ์กับระบบย่อยอื่น ๆ

Merton (1967. อ้างถึงใน สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร , 2537 : 1-5) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาระบบสังคมไว้ว่าจะต้องพิจารณาการทำหน้าที่ของระบบย่อยภายใน 3 ประการ คือ

1. หน้าที่ที่เปิดเผยหรือหน้าที่ที่แสดงออก (Manifest Function) ของระบบย่อยต่าง ๆ
2. หน้าที่ที่ปกปิดหรือหน้าที่แอบแฝง (Latent Function)
3. หน้าที่ที่ประสานสัมพันธ์กันของระบบย่อยต่าง ๆ

แนวคิดระบบถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาทางสังคมอย่างหลากหลายแม้ในระดับ องค์การความจำเป็นเบื้องต้นของการนำมาใช้นั้นจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตของระบบ (Boundary System) ให้ได้ก่อนซึ่งกำหนดว่าจะพิจารณาระบบนั้นในฐานะของระบบปิด (Close System) หรือ ระบบเปิด (Open System) ต่อจากนั้นจึงจะพิจารณาการทำหน้าที่เฉพาะและการประสานสัมพันธ์

ของระบบย่อยต่าง ๆ (สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร , 2537 : 20)

สำหรับความหมายและขอบข่ายเกี่ยวกับระบบและกระบวนการ มีดังนี้

ระบบ (System) หมายถึง ส่วนต่าง ๆ จำนวนหนึ่งซึ่งสัมพันธ์และขึ้นอยู่กับกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่างให้สำเร็จผลตามที่ต้องการ

ธงชัย สันติวงษ์ (2533 : 88) ได้ให้ความหมายของระบบไว้ว่า ตลอดเวลาทุกขณะกลุ่มของสิ่งต่าง ๆ ที่รวมกันอยู่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้นจะอยู่ในลักษณะที่มีการเกี่ยวข้องสัมพันธ์ต่อกันและมีปฏิริยากระทบต่อกัน (Interacting and Interdependent) ในระหว่างสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ

คุณลักษณะของระบบ ประกอบด้วย

1. ส่วนต่าง ๆ ของระบบจะอยู่ในฐานะที่เคลื่อนไหวได้ โดยเหตุที่สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลกนี้ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้นแต่ละสิ่งต่างก็มีคุณสมบัติและความสามารถเฉพาะของมัน ที่เมื่อรวมกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กันนั้นแต่ละสิ่งต่างก็จะช่วยทำกิจกรรมส่วนใดส่วนหนึ่งด้วยวิธีการเคลื่อนไหว และแสดงปฏิริยาออกมาเป็นไปตามคุณสมบัติและกำลังความสามารถของมัน

2. การเคลื่อนไหวหรือแสดงออกของส่วนต่าง ๆ จะมีปฏิริยากระทบต่อกันเสมอ

3. ในระบบหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ (Subsystems) และภายในระบบย่อยก็อาจประกอบด้วยระบบย่อยลงไปอีกก็ได้

4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ณ ส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบย่อมทำให้มีผลกระทบที่ต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ (Chain of Effects) และจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงส่วนอื่นของระบบด้วยความสมดุลจึงจะเกิดขึ้นได้

ดังนั้นการใช้ทฤษฎีระบบเป็นแนวทางในการวัดประสิทธิผลขององค์กร (Systematic Criteria of Organizational Effectives) ตั้งอยู่บนแนวความคิดที่ว่าองค์การเป็นระบบสังคมที่มีชีวิต (Living Social System) ซึ่งมีข้อเรียกร้อง (Reguirements) หรือความต้องการบางอย่างที่อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือมีสถานการณ์ที่องค์การจำจะต้องสนองตอบ เพื่อที่จะอยู่รอด และ/ หรือเพื่อสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปได้ การศึกษาประสิทธิผลขององค์การจึงเป็นการศึกษาความสามารถขององค์การ ในการตอบสนองข้อเรียกร้องที่เกิดจากสถานการณ์ที่แวดล้อมองค์การอยู่

กึ่งพร ทองใบ (2533 : 13) ฐานคติของแนวทางเชิงระบบ พิจารณาองค์การในฐานะที่เป็นระบบที่มีความซับซ้อนประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันประสิทธิผลขององค์การวัดจากระดับความอยู่รอดขององค์การ โดยมีทรัพยากรนำเข้าอย่างเพียงพอ การจัดคนเข้าทำงานอย่างเหมาะสม การมีโครงสร้างองค์การที่ยืดหยุ่นตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม การติดต่อสื่อสารที่ชัดเจนภายในองค์การ และความพึงพอใจในงานของบุคลากร การศึกษาตามแนวนี้นี้มิได้ละเลยเป้าหมายขององค์การ หากแต่พิจารณาทั้งเป้าหมายในฐานะเป็น องค์ประกอบย่อยหนึ่งเท่านั้น ประสิทธิผลขององค์การต้องพิจารณาทั้งเป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้บรรลุ

เป้าหมายด้วย การวัดประสิทธิผลโดยวิธีนี้เหมาะสมกับองค์การที่มีเป้าหมายเคลือบคลุมไม่ชัดเจน และไม่สามารถวัดได้ เช่น องค์การของรัฐบาล เป็นต้น

แนวความคิดของ Parsons (1951. อ้างถึงใน ภรณ์ กীরติบุตร , 2529 : 4-6) เกี่ยวกับ องค์การ คือ องค์การเป็นระบบซึ่งมุ่งที่จะบรรลุเป้าหมาย โดยเป้าหมายขององค์การจะต้องเห็นได้ชัดและสามารถใช้ประโยชน์ได้ในทางหนึ่งทางใดโดยระบบอื่น กล่าวคือ ผลผลิต (Output) ของ องค์การเป็นตัวป้อน (Input) สำหรับระบบอื่น ในกรณีที่องค์การมีจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจ ผลผลิตนี้อาจเป็นสินค้าหรือบริการซึ่งบริโภคได้หรือถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในกระบวนการผลิตขั้นต่อไปโดยองค์การอื่น ในกรณีที่หน่วยงานราชการผลิตที่ว่านี้อาจจะออกมาในรูปของการ เสนอร่างกฎหมาย ส่วนในองค์การทางการศึกษาก็อาจเป็น “สมรรถนะซึ่งได้รับการฝึกฝนดีแล้ว (Trained Capacity)” ของนักศึกษาในกรณีที่กล่าวมาแล้วกรณีใดก็ตาม จะเห็นว่าผลของกระบวนการผลิตซึ่งเกิดขึ้นในองค์การมีผลกระทบต่อการทำงานของระบบย่อยอื่น ๆ ของสังคม นั่นคือ หากปราศจากเสียซึ่งกระบวนการผลิตสินค้าบางอย่างขององค์การทางด้านการบริโภคก็จะประสบกับภาวะการขาดแคลน (Deprivation) ดังนั้น “การบรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ จึงต้องหมายรวมถึงความครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบขององค์การกับส่วนต่าง ๆ ของ สภาพแวดล้อม ภายนอก ซึ่งองค์การนั้นปฏิบัติอยู่”

Parsons (1951. อ้างถึงใน สมบูรณ์ สอนประภา , 2536 : 27) แนวความคิดเกี่ยวกับการใช้ระบบขององค์การเป็นเครื่องมือวัดความมีประสิทธิภาพขององค์การ โดยใช้ชื่อว่า AGIL ซึ่งระบุถึงกิจกรรม 4 ประเภท ซึ่งทุกองค์การจำเป็นจะต้องกระทำ ซึ่งประกอบไปด้วย

1. A (Adaptation to the Environment) การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม
2. G (Goal Attainment) การบรรลุถึงเป้าหมาย
3. I (Integration-Social Stability) การประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงทางสังคม
4. L (Latency) สิ่งที่ย้อนแย้งอยู่ภายในซึ่งหมายความว่าความถึงการรักษารูปแบบ (Pattern Maintenance) หรือการดำรงไว้ซึ่งสัญลักษณ์

Schein (1970. อ้างถึงใน ภรณ์ กীরติบุตร , 2529 : 6-7) ให้ข้อสังเกตว่านักทฤษฎีเกี่ยวกับ องค์การในยุคต้น ๆ พอใจที่จะกล่าวถึงเพียงเรื่อง “การแสวงหาผลกำไรสูงสุด” (Profit Maximization) , “การให้บริการที่มีประสิทธิภาพ” , “ผลผลิตสูง” (High Productivity) และ “ขวัญพนักงานดี” ว่าเป็นเกณฑ์การวัดประสิทธิผลที่เพียงพอแล้ว แต่ก็ปรากฏว่าเกณฑ์เหล่านี้ไม่พอเพียงที่จะอธิบายความเป็นจริงที่พบต่อมาว่าองค์การซึ่งชอบด้วยเหตุผล (Rational) มีพฤติกรรมที่นำไปสู่ความไม่มีประสิทธิภาพถ้าเกณฑ์เดียวที่องค์การนั้นใช้คืออะไรหรือการให้บริการที่ดี นอกจากนี้ยังพบว่าองค์การมีหลายหน้าที่ (Multiple Function) ที่จำเป็นจะต้องได้รับการปฏิบัติให้ครบถ้วน ตลอดจนมีหลายเป้าหมาย (Multiple Goals) ซึ่งบางเป้าหมายอาจขัดแย้งกันกับเป้าหมายอื่น เช่น องค์การที่เป็นมหาวิทยาลัย โรงพยาบาลที่เป็นโรงเรียนแพทย์หรือ

ทัศนสถานล้วนมีหลายหน้าที่หรือหลายเป้าหมาย ทุกเป้าหมายเป็นเป้าหมายเบื้องต้นแรก (Primary) และสำคัญทั้งสิ้นมหาวิทยาลัยต้องสอนและในขณะเดียวกันก็ต้องสร้างความรู้ที่เชื่อถือได้ด้วยการวิจัย โรงพยาบาลที่เป็นโรงเรียนแพทย์ก็ต้องดูแลรักษาคนไข้ และให้โอกาสการเรียนรู้แก่แพทย์ฝึกงาน ทัศนสถานก็ต้องเก็บตัวอาชญากรไว้เสียจากสังคมในขณะเดียวกันก็ต้องให้โอกาสฟื้นฟูอาชีพให้เป็นพลเมืองดีต่อไปเมื่อส่งกลับเข้าสังคม ดังนั้นประสิทธิผลขององค์การจะถูกตัดสินด้วยผลการปฏิบัติงานในหน้าที่หนึ่งหรือทั้ง 2 หน้าที่แยกออกจากกัน หรือจากการผสมผสานกันหลายหน้าที่

Seiler (1967. อ้างถึงใน ภรณ์ กীরติบุตร , 2529 : 15) ใช้ทฤษฎีระบบเป็นกรอบของการวิเคราะห์พฤติกรรมในองค์การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของผลผลิต (Output) ขององค์การว่าประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ

1. ความสามารถในการผลิต (Productivity) ซึ่ง Seiler ได้ให้ความหมายไว้กว้าง ๆ ว่า หมายถึงกิจกรรมในการผลิตผลผลิตโดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด
2. ความพึงพอใจ (Satisfaction) หมายถึง กิจกรรมในการสนองตอบความสนใจของสมาชิก ซึ่ง Seiler หมายถึง เฉพาะความสนใจของพนักงานเท่านั้น
3. การพัฒนา (Development) หมายถึง กิจกรรมด้านการลงทุนแต่เป็นการลงทุนในทรัพยากรสินค้านคน (Human Assets) โดยเฉพาะด้วยการฝึกอบรมและยกระดับ

ส่วนเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างองค์การ การจัดรูปแบบองค์การและรูปแบบการบริหารงานกับประสิทธิผลขององค์การซึ่งทั้ง 3 ประเด็นนี้ ต่างมีก็ความสัมพันธ์ต่อกันทั้งสิ้น กล่าวคือ (กิ่งพร ทองใบ , 2533 : 17 - 21)

1. ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างองค์การกับประสิทธิผลขององค์การ

โครงสร้างองค์การเป็นสิ่งที่แสดงว่างานในองค์การได้มีการแบ่งหรือจัดสรรกันอย่างไร ใครรายงานต่อใครและกลไกความร่วมมือประสานงานที่เป็นทางการ ตลอดจนรูปแบบปฏิสัมพันธ์ที่จะเกิดขึ้นภายในองค์การ นักทฤษฎีองค์การและนักวิจัยได้ให้นิยามโครงสร้างองค์การไว้หลากหลายจนไม่มีนิยามที่เป็นสากล แต่อย่างไรก็ตามองค์ประกอบหลัก 3 ประการของโครงสร้างองค์การที่ได้รับการยอมรับกันมากที่สุด ได้แก่

1.1 ความซับซ้อน (Complexity) เป็นระดับของการแบ่งแยกความแตกต่าง (Degree of Differentiation) ที่มีอยู่ภายในองค์การ ซึ่งพิจารณาได้เป็นความแตกต่างทางแนวนอน (Horizontal Differentiation) ความแตกต่างทางแนวตั้ง (Vertical Differentiation) และความแตกต่างพื้นที่ (Spatial Differentiation) ความซับซ้อนมีผลกระทบต่อประสิทธิผลขององค์การ กล่าวคือ ยิ่งองค์การมีระดับความซับซ้อนสูงองค์การก็ยิ่งจะมีความยากลำบากในการติดต่อสื่อสาร การประสานงานและการควบคุม ซึ่งมีผลทำให้ประสิทธิผลขององค์การลดลง

1.2 ความเป็นทางการ (Formalization) หมายถึง ระดับซึ่งงานภายในองค์การถูกกำหนดให้เป็นมาตรฐาน (Standardize) งานที่มีความเป็นทางการสูง จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานใช้การ

พินิจพิจารณาของต้นตำ มีการบังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดเทคนิคที่จะทำงานมีความเป็นทางการ คือ การออกกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้ปฏิบัติงานกระทำตาม รวมทั้งการคัดเลือกบุคลากรให้มีคุณสมบัติเฉพาะตามต้องการขององค์การ ความเป็นทางการจะช่วยให้ องค์การสามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลผู้ปฏิบัติงานในองค์การได้ ดังนั้นองค์การขนาดใหญ่ จำนวนมากจึงมักกำหนดให้มีความเป็นทางการขึ้นเพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพโดยมี ต้นทุนต่ำ หรืออาจกล่าวได้ว่ายิ่งองค์การมีระดับความเป็นทางการสูงองค์การก็ยิ่งมีระดับ ประสิทธิภาพสูง นอกจากนี้ความเป็นทางการมีความสัมพันธ์ความซับซ้อนโดยความซับซ้อนที่สูงมี ความสัมพันธ์กับความเป็นทางการต่ำ

1.3 การรวมอำนาจ (Centralization) หมายถึง ระดับของการมุ่งเน้นให้บุคคลใด บุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีบทบาทเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ โดยเริ่มตั้งแต่การมี บทบาทในการเก็บข้อมูล การตีความ การเลือกทางเลือก ตลอดจนการดำเนินงานตามที่ได้เลือกไว้ การรวมอำนาจมีความสัมพันธ์อย่างมากกับความซับซ้อนโดยยิ่งมีความซับซ้อนสูงก็ยิ่งมีการรวม อำนาจต่ำ หรือกระจายอำนาจ ส่วนความสัมพันธ์กับความเป็นทางการยังคลุมเครือ เนื่องจากใน ระยะยาวไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองนี้ แต่ต่อมาพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงนิเสธ คือ ยิ่งองค์การมีความเป็นทางการก็ยิ่งมีการรวมอำนาจต่ำและการกระจายอำนาจ สำหรับความ สัมพันธ์ระหว่างการรวมอำนาจกับประสิทธิภาพขององค์การมีระดับการรวมอำนาจสูง องค์การก็ยิ่ง มีระดับประสิทธิภาพขององค์การลดลง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดรูปองค์การกับประสิทธิภาพขององค์การ

การที่องค์การสามารถดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพได้นั้นนอกจากการกำหนดโครงสร้าง องค์การให้มีระดับความซับซ้อน ความเป็นทางการและการรวมอำนาจที่เหมาะสมแล้ว ยังต้อง พิจารณาถึงรูปร่างองค์การ (Configuration) ที่ต้องมีการออกแบบให้เหมาะสม (The Operating Core) ส่วนบริหารระดับสูง (The Strategic Apex) ส่วนบริหารระดับกลาง (The Middle Line) ส่วนเทคนิค (The Techno-Structure) และส่วนให้การสนับสนุน (The Support Staff) ซึ่งส่วนประกอบใดส่วนประกอบหนึ่งอาจมีความสามารถในการครอบงำหรือเป็นส่วนประกอบเด่น ในการดำเนินงานขององค์การมีผลทำให้รูปร่างองค์การแตกต่างกันขึ้นอยู่กับว่าส่วนประกอบใด เป็นส่วนประกอบเด่นลักษณะดังกล่าว คือ หากส่วนปฏิบัติการเป็นกลุ่มเด่น การตัดสินใจมี ลักษณะกระจายอำนาจ รูปร่างองค์การจะมีลักษณะที่เรียกว่าระบบราชการแบบวิชาชีพ (Professional Bureaucracy) ถ้าส่วนบริหารระดับสูงเป็นกลุ่มเด่นการตัดสินใจมีลักษณะรวม อำนาจส่วนกลาง รูปร่างองค์การจะมีลักษณะโครงสร้างอย่างง่าย (Simple Structure) ถ้าส่วน บริหารระดับกลางเป็นกลุ่มเด่น กลุ่มงานระดับฝ่ายหรือแผนกจะมีอำนาจในการตัดสินใจและ ควบคุม รูปร่างองค์การนี้เรียกว่า โครงสร้างแผนกงาน (Divisional Structure) ถ้าส่วนเทคนิคเป็น กลุ่มเด่นการตัดสินใจและควบคุมจะเน้นความเป็นมาตรฐาน ทำให้รูปร่างองค์การมีลักษณะระบบ ราชการแบบเครื่องจักร (Machine Bureaucracy) และถ้าส่วนสนับสนุนเป็นกลุ่มเด่น การตัดสินใจ

และความคุมจะขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจร่วมระหว่างส่วนปฏิบัติ และให้คำปรึกษาปรับปรุงองค์การจะมี ลักษณะโครงสร้างคณะกรรมการ (Adhocracy)

รูปำรงองค์การทั้ง 5 ลักษณะนี้ จะมีความสัมพันธ์กับระดับความซับซ้อน ความเป็นทางการและการรวมอำนาจของโครงสร้างองค์การต่างกัน รวมทั้งมีความเหมาะสมกับระดับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันซึ่งรอบบับมีความเห็นว่าการจัดรูปองค์การที่ต่างกันมีผลต่อ ประสิทธิภาพขององค์การ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ทางการบริหารกับประสิทธิภาพขององค์การ

การดำเนินงานขององค์การให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกเหนือจากจะขึ้นกับปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การและการจัดองค์การแล้วยังขึ้นกับกระบวนการ (Process) ในการบริหารงานที่เหมาะสมด้วย การบริหารงานที่มีความสัมพันธ์ต่อองค์การแบ่งได้เป็น 6 ด้าน คือ ด้านเทคโนโลยี และออกแบบงานด้านสภาพแวดล้อม ด้านการเปลี่ยนแปลง ด้านการจัดการความขัดแย้ง ด้านวัฒนธรรมองค์การ และด้านวิวัฒนาการองค์การ

การบริหารด้านเทคโนโลยีและการออกแบบงาน พิจารณาในลักษณะที่ว่าความสำเร็จของงานใด ๆ ต้องการทั้งเทคโนโลยีและระบบสังคม (Sociotechnical Prospective) คือ พิจารณาถึงกลุ่มทำงานภายในองค์การและเทคโนโลยี การออกแบบงานซึ่งหมายถึง การจัดกลุ่มงานภายในองค์การมีแนวคิดอยู่ 4 สำนัก ได้แก่ สำนักที่เน้นการออกแบบงานให้เกิดประสิทธิภาพทางด้านเทคนิคสูงสุด (Engineering School) สำนักที่เน้นความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในองค์การ (Psychological School) สำนักที่เน้นความเชื่อถือได้ของระบบ (Ergonomics School) และสำนักที่เน้นความสะดวกสบายในการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในองค์การ (Biological School) แนวความคิดเหล่านี้ไม่มีแนวคิดที่ดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุดสำหรับทุกองค์การ การเลือกประยุกต์ใช้แนวคิดโดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้ประยุกต์ใช้เอง นอกจากนี้กลยุทธ์การออกแบบงานที่ทักให้งานน่าสนใจ และท้าทายมีหลายแนวทาง ได้แก่ การขยายแวนอน (Job Enlargement) การขยายแวนอดิ่ง (Job Enrichment) และการสร้างทีมงาน

การบริหารความไม่แน่นอนเป็นความพยายามทางการบริหารในอันที่จะลดความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม เพื่อให้องค์การสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์โดยทั่วไปในการจัดสภาพแวดล้อมมี 2 แนวทาง คือ กลยุทธ์ภายใน (Internal Strategies) ซึ่งเป็นวิธีที่องค์การปรับปรุงองค์ประกอบภายในองค์การให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม กลยุทธ์ภายในที่สามารถนำมาประยุกต์ ได้แก่ ทางเลือกขอบเขตปฏิบัติงาน (Domain-Choice) การสรรหาบุคลากร (Recruitment) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Scanning) การกันไว้หรือเผื่อไว้ (Buffering) การกระจายทางภูมิภาค (Smoothing) การปันส่วน (Rationing) การกระจายทางภูมิภาค (Geographic Dispersion) อีกแนวทางหนึ่ง คือ กลยุทธ์ภายนอก (External Strategies) เป็นวิธีที่มุ่งเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับองค์การ

กลยุทธ์นี้ได้แก่ การโฆษณา (Advertising) การทำสัญญา (Contracting) การรวมพวก (Coopting) การรวมตัวกัน (Coalescing) การหาเสียง (Lobbying) การจะประยุกต์กลยุทธ์ใดมาใช้ในองค์การนั้น องค์การต้องระบุแหล่งที่มาของความไม่แน่นอนที่มีผลกระทบต่อองค์การได้

การบริหารด้านการเปลี่ยนแปลง ในทางทฤษฎีองค์การสนใจเพียงการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างที่ได้วางแผนไว้ (Planned Structural Change) องค์การต้องการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับการดำเนินงานให้มีประสิทธิผล ความต้องการเปลี่ยนแปลงมีสาเหตุจากพลังกดดันหลายประการ การเปลี่ยนแปลงต้องมีผู้เริ่ม (Instiator) หรือผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agents) ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่มีอำนาจภายในองค์การหรือบุคคลภายนอกองค์การได้ กลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดการการเปลี่ยนแปลงที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเลือกใช้ อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง อันได้แก่ การเปลี่ยนแปลงกับความซับซ้อน ความเป็นทางการ การรวมอำนาจการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี คือการนำเอาเครื่องจักร เครื่องมือ หรือเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ หรือการเปลี่ยนแปลงทางกระบวนการขององค์การ เช่น การเปลี่ยนแปลงกระบวนการตัดสินใจ รูปแบบการติดต่อสื่อสาร เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างมีความสัมพันธ์กับโครงสร้าง กล่าวคือ โครงสร้างองค์การที่มีระดับความซับซ้อนสูง ระดับความเป็นทางการต่ำและระดับการรวมอำนาจต่ำ (กระจายอำนาจ) จะมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย

จากความหมายและเกณฑ์การวัดประสิทธิผลขององค์การ ตลอดจนการใช้ทฤษฎีระบบในการวัดประสิทธิผลขององค์การ จะเห็นได้ว่าองค์การมีฐานะเป็นระบบย่อยของสังคมมีวัตถุประสงค์เพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ จากเงื่อนไขทรัพยากรที่มีอยู่และปัจจัยต่าง ๆ ที่แวดล้อมองค์การทำให้ผู้รับบริการ และผู้ให้บริการในองค์การสามารถปรับตัวและพัฒนาองค์การต่อไปได้ ดังนั้นการให้บริการจึงเป็นหน้าที่หนึ่งที่สำคัญขององค์การจากภาระหน้าที่หลาย ๆ ด้าน ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าองค์การนั้นประกอบธุรกิจและบริการด้านใด

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการเป็นหัวใจขององค์กร หรือหน่วยงานในอันที่จะพาความสำเร็จมาสู่องค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ ตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้แต่ต้น แม้การบริหารและการจัดการจะเป็นคำที่แยกต่างหากออกจากกัน แต่ในความเป็นจริงในทุกวันนี้ เนื่องจากบทบาทของภาคธุรกิจได้ขยายเติบโตขึ้นมากพร้อมกับงานของภาครัฐที่คาบเกี่ยวกับงานธุรกิจเอกชนอย่างใกล้ชิด จนไม่อาจแยกออกจากกันได้ สภาพเช่นนี้ได้ทำให้การบริการของทั้งสองภาคเหมือนกัน และแลกเปลี่ยนกันได้ตลอดเวลา คำว่า การบริหารและการจัดการจึงใช้แทนกันได้ และน่าจะมีความหมายในลักษณะเดียวกัน (จงชัย สันติวงษ์ , 2533 : 3)

ด้วยความสำเร็จขององค์กร หรือหน่วยงานที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการ จึงทำให้เห็นได้ว่าการบริหารจัดการมีความสำคัญต่อองค์กรเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้ให้ความหมายของการ

บริหารจัดการไว้หลากหลาย ดังนี้

สมาน รัลโยกฤษฎ์ และสุธี สุทธิสมบูรณ์ (2533 : 1) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึง การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีปฏิบัติงาน เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน หรืออีกนัยหนึ่งการบริหาร คือ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่น

เกษม จันทรแก้ว (2527 : 512 - 514) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะการดำเนินการนำวัตถุดิบสู่ระบบด้วยระบบกระบวนการผลิตจนได้ผลผลิตตามที่กำหนดไว้ การบริหารจึงเป็นการดำเนินการให้ทุกโครงการทำหน้าที่สัมพันธ์กัน เป็นเรื่องยากที่จะทำให้เกิดการผสมผสานกันถ้าไม่วางแผนการดำเนินการที่ดี ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่วางแผนบริหารอย่างไร อย่างไรก็ตามผู้บริหารมีหน้าที่อำนวยการ (Directing) ตามอำนาจหน้าที่จากหน่วยงาน (Organizing) ที่เป็นผู้รับผิดชอบควบคุม (Controlling) ในการนำแผนงาน (Planning) ที่ได้กำหนดไว้แล้วไปดำเนินการร่วมกับทรัพยากร (Assembling Resource) ทำให้การผลิต หรือการใช้ปัจจัยการบริหาร (ได้แก่ คน งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ สวัสดิการ ฯลฯ) ก่อให้เกิดผลผลิตขั้นสุดท้าย

ธงชัย สันติวงษ์ (2533 : 4) ให้ความหมายว่า งานบริหาร หรือการจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใด ๆ ที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบ และดำรงไว้ซึ่งสภาพภายใน (ทั้งที่เป็นตัวตน วัสดุ เงินทุน ฯลฯ) ของกลุ่ม หรือหน่วยงานเพื่อให้กลุ่มดังกล่าวสามารถทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Certo (1989 : 8) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร (Management) คือ กระบวนการที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์การ โดยผ่านการดำเนินการของบุคคล และการใช้ทรัพยากรขององค์การ

Kreitner (1983 : 13) ได้ให้คำจำกัดความว่า การบริหารเป็นกระบวนการของการปฏิบัติงานโดยใช้ทรัพยากรขององค์การเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์การอย่างจำกัดและเกิดผลสูงสุด

จากความหมายของการบริหารดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการบริหารมีลักษณะเด่นเป็นสากลอยู่หลายประการ คือ (สุชาติ ประชากุล , 2538 : 4-6)

- การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
- การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ
- การบริหารต้องใช้ทรัพยากรทางการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
- การบริหารมีลักษณะการดำเนินงานเป็นกระบวนการ
- การบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มบุคคล
- การบริหารมีลักษณะเป็นการร่วมมือกันดำเนินงานอย่างมีเหตุผล

ส่วนการจัดการก็มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมายด้วยกัน เช่น ปราณี พรณวิเชียร (2528 : 15) ได้จำกัดความหมายของการจัดการ คือ การประสมประสานทรัพยากรต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ สำหรับทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโดยตรง ได้แก่ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ

ลีลา สีนานุเคราะห์ (2530 : 24) ได้สรุปว่า การจัดการ คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดในการบริหารอันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Material) และวิธีการจัดการ (Management) หรือ 4M

ส่วนเกษม จันทรแก้ว (2527 : 6) ได้ให้นิยามของการจัดการว่า การจัดการ หมายถึง การดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคำว่าการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพนั้นรวมทั้ง การจัดหา การเก็บรักษา การซ่อมแซม การใช้อย่างประหยัด อีกทั้งการสงวน เพื่อให้สิ่งๆ ที่ดำเนินการนั้นสามารถให้ผลยั่งยืน (Sustained Yields) ต่อมวลมนุษยและธรรมชาติ

พิมลจรรย์ นามวัฒน์ (2538 : 21) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า “การจัดการ (Management) หมายถึง การดำเนินงานตามนโยบายในขอบเขตจำกัด ซึ่งกำหนดขึ้นโดยผู้บริหารระดับสูง ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารระดับล่างลงมาเป็นปฏิบัติให้บรรลุผลตามนโยบาย คำว่า การจัดการ (Management) ใช้ในกิจการองค์การธุรกิจ บริษัทอุตสาหกรรม หรือองค์กรเอกชน ตามพจนานุกรมของ Longman”

จากความหมายของการบริหารและการจัดการดังกล่าวมาข้างต้นแล้วสามารถสรุปได้ว่าการบริหารและการจัดการ หมายถึง กระบวนการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรกำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ของทรัพยากรองค์กร อันได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติผสมผสานผ่านกระบวนการวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้เกิดผลสำเร็จทั้งด้านประสิทธิผล และประสิทธิภาพสูงสุดต่อองค์กร

ดังนั้นการบริหารจัดการจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการนำทรัพยากรการบริหารมาประกอบการตามกระบวนการบริหารจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโดยทั่วไปปัจจัยพื้นฐานทางการจัดการที่สำคัญ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

M1 - Mechanism ได้แก่ ด้านการจัดองค์กร ซึ่งหมายถึง การกำหนดรูปแบบและภารกิจขององค์กร การแบ่งส่วนงานขององค์กร การกำหนดกิจกรรมของแต่ละส่วนงาน การกำหนดตำแหน่งงาน (Position) พร้อมหน้าที่ ความรับผิดชอบและอำนาจ (Authority) ของแต่ละตำแหน่ง แต่ละส่วน และแต่ละระดับ (Level) ขององค์กร การกำหนดโครงสร้างและความสัมพันธ์ระหว่างส่วนงานต่าง ๆ ขององค์กร และการสร้างระบบการควบคุมให้ทุกส่วนงานขององค์กรได้เป็นไปอย่างสืบเนื่องและมีเอกภาพ (Unity)

M2 - Money ได้แก่ ด้านการเงินที่จะต้องจัดหาเพื่อดำเนินกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในจำนวนและกำหนดเวลาที่ถูกต้องสอดคล้องกัน ดังนั้น การพิจารณาเรื่องแหล่งเงิน การจัดหา

เงิน การจัดสรรเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมและรายการต่าง ๆ ให้ได้สัดส่วนที่จะให้ผลตอบแทนที่ดีที่สุด และการควบคุมการใช้จ่ายเงินให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ โดยไม่รั่วไหลสูญเสียหรือฟุ่มเฟือยไปโดยไม่จำเป็น แต่ในขณะเดียวกันก็เพื่อที่จะช่วยสนับสนุนให้การทำงานได้ดำเนินการไปอย่างราบรื่นจนสามารถบรรลุเป้าหมายได้เป็นอย่างดี การเงินจึงเป็นส่วนสำคัญที่นักจัดการจะต้องดูแล

M3 - Manpower ได้แก่ ด้านบุคลากร ซึ่งการจัดการที่ดีจำเป็นต้องได้ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความสามารถและคุณสมบัติที่จำเป็นมาบรรจุให้ตรงและเหมาะสมกับตำแหน่งและหน้าที่การทำงานที่กำหนดไว้ และจะต้องให้มีจำนวนพอเพียงไม่มากเกินไปหรือน้อยไป การจัดการด้านบุคลากรยังครอบคลุมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการให้ค่าตอบแทนและผลประโยชน์ที่สมดุลกับภาระการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ความจำเป็นที่จะต้องดูแลความเรียบร้อยในการปฏิบัติงาน และการเพิ่มพูนความรู้ และสมรรถภาพในการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรภายในหน่วยงานเป็นระยะ ๆ จนถึงการออกจางานด้วย

M4 - Materials & Buildings ได้แก่ การจัดหาและมีไว้ใช้ซึ่งเครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ปฏิบัติงาน สถานที่บริการที่เหมาะสม ทันสมัย พอเพียง และมีประสิทธิภาพที่จะสามารถช่วยให้การดำเนินงานตามหน้าที่ของหน่วยงานนั้น ๆ ได้เป็นไปอย่างได้ผล หรือสมประโยชน์ที่สุด ทั้งนี้การจัดการด้านนี้ยังหมายความรวมถึง การเสาะแสวงหา การคิดค้น การออกแบบ การควบคุมการใช้งาน การบำรุงรักษาและเปลี่ยนชิ้นส่วนหรือส่วนประกอบ การซ่อมแซมสิ่งของและสถานที่ที่บกพร่องชำรุดเสียหาย หรือที่มีประสิทธิภาพในการต่ำกว่าระดับที่ต้องการ การถอดถอนจากประจำการหรือรื้อถอน และการจัดหาหรือจัดทำสิ่งทดแทนขึ้นมาใช้ได้ภายในกำหนดเวลาที่ต้องการ

M5 - Methodology and Information ได้แก่ องค์ความรู้และข้อมูลข่าวสารอันมีค่าที่นักจัดการจะต้องนำมาใช้ในการวางแผน การเลือกใช้กลยุทธ์ (Strategy) และกิจกรรม (Activity) ที่ควรจะดำเนินการ การจัดหน่วยงานและวางระบบงาน การติดต่อสื่อสาร การอำนวยความสะดวก การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การติดตามและควบคุมงาน การประสานงาน การทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นหรือกับภาคเอกชน ชุมชน ประชาชน และอาสาสมัครกลุ่มและรูปแบบต่าง ๆ ให้ถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพและได้ผล การประเมินผลการปฏิบัติงานและผลงาน การแก้ไขปรับปรุงงานและวิธีทำงาน เพื่อให้งานของหน่วยงานได้เข้าเป้าและเป็นที่พึงพอใจแก่สังคมและประชาชนกลุ่มเป้าหมายและโดยทั่วไปในสังคม

เป็นที่แน่ชัดว่าปัจจัยพื้นฐาน 5M นี้เป็นส่วนประกอบสำคัญ เพราะการที่จะดำเนินการให้สำเร็จตามนโยบายตามแผนหรือโครงการก็ต้องอาศัยกำลังคน เงิน วัสดุอุปกรณ์และองค์ความรู้ ข้อมูลข่าวสารและวิธีการจัดการที่ดี โดยนำปัจจัยเหล่านี้มาผสมผสานกันอย่างเหมาะสม เพราะจะเห็นได้ว่า แม้องค์การหรือบริษัทต่าง ๆ จะมีขนาดและปัจจัยต่าง ๆ เท่า ๆ กัน แต่ผลงานที่ได้ออกมาไม่เท่ากัน ปัญหาจึงมีว่า หัวใจของการบริหารมีได้อยู่ที่ปริมาณมากน้อยของปัจจัยเหล่านี้

แต่เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการจัดการ ภาวะความเป็นผู้นำ สภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่จะทำให้เกิดผลงานที่ดีทั้งปริมาณและคุณภาพ

ในการบริหารงานเพื่อที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือนโยบายที่วางไว้นั้น นอกจากจะต้องมีปัจจัยในการบริหารดังได้กล่าวมาแล้ว ยังจะต้องมีองค์ประกอบอื่น ๆ มากเป็นส่วนสำคัญในการจัดการอีกด้วย Fayol (1949 : 20) พุดถึงองค์ประกอบในการบริหารว่า ได้แก่

1. การวางแผน (Planning) คือ การคาดการณ์ล่วงหน้าต่อสิ่งต่าง ๆ ขึ้น ที่มีผลต่อการทำงานและต่อแนวทางในการปฏิบัติไว้เพื่อใช้ได้ในอนาคต

2. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การจัดโครงสร้างของงานต่าง ๆ ขึ้น รวมทั้งกำหนดหน้าที่ไว้ด้วยเพื่อให้คนงานสามารถปฏิบัติงานในแนวทางที่เหมาะสม

3. การบังคับบัญชา (Commanding) คือ การที่ผู้บังคับบัญชาต้องสั่งการให้เป็นไปด้วยความยุติธรรม มีการลงโทษผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาได้เมื่อทำงานหย่อนสมรรถภาพ เพื่อให้มีการปรับปรุงงานภายใน องค์การให้มีลักษณะที่เหมาะสมไม่เกิดการขัดแย้งเพื่อบรรลุจุดหมายหรือวัตถุประสงค์อันเดียวกัน

4. การประสานงาน (Coordinating) คือ ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดหมายเดียวกัน

5. การควบคุม (Controlling) คือ การกำกับดูแลให้การปฏิบัติการต่าง ๆ ที่ได้กระทำไปนั้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ตั้งแต่ต้นไม่เกิดการผิดพลาด

Gulick (1973. อ้างถึงใน วีระนารถ มานะกิจ และพรณี ประเสริฐวงศ์ , 2531 : 4) ได้จำแนกกระบวนการจัดการที่จำเป็นสำหรับนักบริหารไว้ 7 ประการ ได้แก่

1. Planning (การวางแผน)
2. Organizing (การจัดองค์การ)
3. Staffing (การจัดคนเข้าทำงาน)
4. Directing (การอำนวยการ)
5. Coordinating (การประสานงาน)
6. Reporting (การรายงาน)
7. Budgeting (การจัดทำงบประมาณ)

Dale (1968. อ้างถึงใน วีระนารถ มานะกิจ และพรณี ประเสริฐวงศ์ , 2531 : 5 - 8) ได้จัดลำดับขั้นตอนการบริหารไว้ 7 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Planning) การวางแผนบริหารนั้นอาจทำได้ในรูปลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น อาจทำขึ้นในรูปของวัตถุประสงค์ (Objective) กำหนดมาตรฐาน (Standard) ทำงบประมาณ (Budget) แผนการ (Program) นโยบาย (Policy) วิธีปฏิบัติ (Procedure) และ วิธีการ (Method)

2. การจัดองค์กร (Organization) หมายถึง การจัดแบ่งงานภายในองค์การออกเป็นกลุ่ม ๆ พร้อมทั้งกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบ และอำนาจหน้าที่แต่ละกลุ่มไว้อย่างแน่นอน รวมทั้งการจัดกิจกรรมให้ประสานสัมพันธ์กัน

3. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) คือ การพยายามเลือกสรรบุคคลที่เหมาะสมบรรจุลงในตำแหน่ง รวมทั้งหมายถึง การวางแผนกำลังคน การแสวงหาคนเข้าทำงาน การคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม การโยกย้ายตำแหน่ง การพัฒนาบุคคล การจัดการเกี่ยวกับประโยชน์ตอบแทน

4. การอำนวยการ (Direction) เป็นการออกคำสั่ง แนะนำชี้แจงผู้ใต้บังคับบัญชาในการทำงาน รวมถึงให้การส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีโอกาสปรับปรุงทักษะ และกระตุ้นหรือจูงใจให้เกิดการทำงาน

5. การควบคุม (Control) เป็นการติดตามผลการปฏิบัติ และความก้าวหน้าของงานในหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

6. การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (Innovation) เป็นการเสริมสร้างแนวความคิดใหม่เข้ามาประสานกับแนวความคิดเก่า เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เกิดความเจริญขึ้นในองค์การ

7. การเป็นตัวแทน (Representation) คือ การทำหน้าที่ตัวแทนขององค์การในการติดต่อเกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคลภายนอกองค์การ

นอกจากปัจจัยพื้นฐานทั้ง 5 ด้านและองค์ประกอบการบริหารที่กล่าวมาแล้วนั้น การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐและเอกชนก็มีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานด้วยเช่นกัน ดังที่ Cobb (1976 : 300 อ้างถึงใน ดวงฤทัย พงศ์เชียวบุญ , 2537 : 27) ได้ให้ความหมายว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นการให้ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทำให้บุคคลเชื่อว่ามีคนรักและสนใจ มีคนยกย่องและมองเห็นคุณค่าและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความผูกพันซึ่งกันและกัน

Kaphan , Cassel & Gore (1977 : 50-51 อ้างถึงใน ดวงฤทัย พงศ์เชียวบุญ , 2537 : 27) ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมไว้ 2 แนว คือ แนวแรก หมายถึง ความพอใจต่อความจำเป็นพื้นฐานทางสังคม อันได้แก่ การได้รับการยกย่องนับถือ การยอมรับ การได้รับความเห็นใจและความช่วยเหลือ ซึ่งได้รับการติดต่อสัมพันธ์กับคนในกลุ่มสังคม ส่วนแนวคิดที่สอง หมายถึง ความสัมพันธ์ที่บุคคลสามารถรับรู้ได้จากกลุ่มสังคมที่ให้การสนับสนุน ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีความสำคัญต่อบุคคลนั้น

Kahn (1979 : 85 อ้างถึงใน ดวงฤทัย พงศ์เชียวบุญ , 2537 : 27) ได้ให้คำจำกัดความของการสนับสนุนทางสังคมว่า เป็นปฏิสัมพันธ์อย่างมีจุดมุ่งหมายระหว่างบุคคล จึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ในแง่ดีจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง การยินยอรับรองหรือเห็นพ้องกับพฤติกรรมของอีกผู้หนึ่ง การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านเงินทอง สิ่งของหรืออื่น ๆ เช่นเดียวกับ Barrera (1983 : 70 อ้างถึงใน ดวงฤทัย พงศ์เชียวบุญ , 2537 : 27-28) ที่กล่าวว่า การสนับสนุนทาง

สังคม หมายถึง ความใกล้ชิด การช่วยเหลือโดยให้สิ่งของ แรงงาน คำแนะนำ ข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลป้อนกลับ และการมีส่วนร่วมทางสังคม

จากแนวคิดการบริหารจัดการข้างต้นสนใจศึกษาในประเด็นเรื่องประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์วิจัยเคสในการนำทรัพยากรภายในองค์กร และการสนับสนุนจากองค์กรอื่น ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของภาครัฐหรือเอกชน ทั้งในรูปของการให้คำแนะนำ งบประมาณ และ ข้อมูลต่าง ๆ ที่มีส่วนเอื้อต่อการดำเนินงาน เพื่อจะได้ศึกษาว่าปัจจัยทั้ง 2 นี้เป็นตัวสนับสนุนให้การดำเนินงานของศูนย์ฯ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ อย่างไร

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับองค์กร

Weber (1958 : 126) กล่าวว่า องค์กร คือ หน่วยสังคมหรือหน่วยงานซึ่งมีกลุ่มบุคคล กลุ่มหนึ่งร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง

Barnard (1966 : 4-6) กล่าวว่า องค์กรอย่างเป็นทางการ หมายถึง ความร่วมมือกันระหว่างบุคคลหลายคน บุคคลเหล่านั้นมีความตั้งใจ มีความตั้งใจจริง และมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกันเข้าร่วมมือดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

Elzioni (1961 : 1-3) ให้ความหมายขององค์กรว่า หมายถึง หน่วยสังคม (A Social Unit) หรือกลุ่มบุคคล (Human Grouping) ซึ่งตั้งขึ้นอย่างจงใจมิใช่บังเอิญ เพื่อทำงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่แน่นอนอย่างใดอย่างหนึ่ง

อุทัย หิรัญโต (2520 : 24) สรุปความหมายขององค์กรว่า องค์กร หมายถึง กลุ่มคนหรือเอกชนหลาย ๆ คนมาร่วมกันทำงาน โดยมีการจัดระเบียบ (Organized) ขึ้น การจัดระเบียบ หมายถึง การจัดในเรื่องความสัมพันธ์ต่อกันโดยมีข้อบังคับ ระเบียบ วินัย สิทธิ หน้าที่ หัวหน้า รายได้ รายจ่าย ตลอดจนความคิดเห็นตามนัยนี้ หน่วยราชการต่าง ๆ เช่น กระทรวง ทบวง กรม กอง ฯลฯ ก็เป็นองค์กร นอกจากนี้พรรคการเมือง สมาคม บริษัท ห้างร้าน องค์กรสหประชาชาติ ตลอดจนโลกก็เป็นองค์กรเช่นเดียวกัน

อรุณ รักธรรม (2524 : 137) กล่าวว่า ในองค์กรทั่วไปย่อมประกอบด้วยบุคคลที่เป็นสมาชิก และสมาชิกทุกคนในองค์กรต่างก็แสวงหาความก้าวหน้า ความสำเร็จ ตลอดจนความสุขในชีวิตจึงแสดงพฤติกรรมออกมาแตกต่างกันไปทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตนหรือได้มาในสิ่งที่ตนต้องการ

Learned and Sproat (1966 : 2) ให้ความหมายว่าองค์กรจะต้อง ประกอบด้วย

1. เป้าหมาย
2. มีการแบ่งงานกันทำในบรรดาสมาชิกทั้งหลายในองค์กรนั้นเพื่อปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

3. ผสมผสานร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ โดยวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งการบังคับบัญชา

4. คำนึงถึงการกระตุ้นทางใจ ความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทศนคติ ค่านิยม อันจะนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจกันทำงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ต่าง ๆ นั้น

5. มีกระบวนการตัดสินใจ ติดต่อสื่อสาร ควบคุม ให้ความดีความชอบและการทำโทษ

6. มีแบบแผนขององค์การทั้งเก่าและใหม่

จากความหมายขององค์การตามทัศนะต่าง ๆ อาจสรุปได้ว่า องค์การมีลักษณะร่วมระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หรือเป็นลักษณะร่วมของกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันดำเนินกิจการใดกิจการหนึ่งโดยมีเป้าหมาย

องค์การสามารถแบ่งได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละบุคคล แต่พอจะสรุปรวมเป็นเกณฑ์การแบ่งประเภทองค์การได้ 3 หลักใหญ่ ๆ คือ

1. แบ่งโดยยี่ดวัตถุประสงค์

Blau and Scott (1962 : 35 - 38) แบ่งประเภทองค์การรูปนัยตามลักษณะของผู้รับบริการจากองค์การออกเป็น 4 แบบ

1.1 องค์การที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Benefit Association) เป็นองค์การที่สร้างขึ้นเพื่อให้ประโยชน์แก่สมาชิก สมาชิกเป็นผู้รับผลประโยชน์จากองค์การ เช่น สมาคมอาชีพต่าง ๆ สหกรณ์ออมทรัพย์ สมาคมศิษย์เก่า สมาคมกรรมการ องค์การศาสนา ซึ่งมุ่งสวัสดิการและประโยชน์ของสมาชิก

1.2 องค์การทางธุรกิจ (Business Organization) เป็นองค์การที่มุ่งผลกำไรและผลประโยชน์ของเจ้าของธุรกิจเป็นหลัก ผู้ถือหุ้นเป็นผู้รับผลประโยชน์ ได้แก่ บริษัท ห้าง ร้าน ธนาคาร

1.3 องค์การเพื่อบริการ (Service Organization) เป็นองค์การที่มุ่งในด้านบริการต่อลูกค้า ลูกค้าเป็นผู้ได้รับประโยชน์ องค์การประเภทนี้ ได้แก่ โรงพยาบาล มูลนิธิ โรงเรียน องค์การสังคมสงเคราะห์

1.4 องค์การเพื่อประชาชน (Commonweal Organization) เป็นองค์การที่มีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้รับผลประโยชน์ ได้แก่ องค์การของรัฐบาล กองทหาร ตำรวจ กรมสรรพากร การดับเพลิง

2. แบ่งโดยยี่ดโครงสร้าง

2.1 องค์การที่เป็นทางการ (Formal Organization) หรือองค์การรูปนัยเป็นองค์การที่มีการจัดโครงสร้างอย่างมีระเบียบแบบแผนแน่นอน ทุกสิ่งทุกอย่างถูกจัดให้อยู่ร่วมกันเป็นโครงสร้างที่ชัดเจน และคงที่มั่นคง และมีการระบุสิ่งต่าง ๆ ไว้อย่างครบถ้วน เพื่อสำหรับให้มีการยึดถือปฏิบัติ (ธงชัย สันติวงษ์ , 2519 : 214-215)

องค์การอย่างเป็นทางการจะกำหนดโครงสร้างได้เป็น 6 ประการ คือ

- บังคับบัญชาโดยอำนาจหน้าที่บางอย่างเพื่อทำงาน อันจะนำมาซึ่งความสำเร็จโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ขององค์การที่ได้กำหนดไว้
- ได้มีการแบ่งงานไว้เสร็จแล้ว เพื่อบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้น ๆ
- แต่ละบุคคลได้รับการมอบหมายโดยกำหนดความรับผิดชอบในปริมาณงานที่ทำ
- กำหนดขอบข่ายของการกระทำต่อกันอย่างคงที่แน่นอนเพื่อวัตถุประสงค์ในการวางแผน
- สิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับงานต่าง ๆ ที่ปฏิบัติ กำหนดไว้แน่นอน ตามสถานที่ เวลาและทรัพยากรที่มีอยู่
- จัดการให้รางวัลตอบแทนสำหรับบุคคลที่ทำงานดี บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ

2.2 องค์การอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Organization) หรือองค์การอุปนัยหรือองค์การนอกแบบ เป็นองค์การที่รวมกันอยู่อย่างหลวม ๆ ไม่มีเป้าหมายที่แน่นอน จัดตั้งขึ้นด้วยความพึงพอใจและความสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัว ไม่มีการจัดระเบียบโครงสร้างภายในและสามารถเลิกล้มได้ง่าย

สมพงษ์ เกษมสิน (2513 : 288) กล่าวว่า องค์การอุปนัยหรือองค์การนอกแบบเป็นองค์การที่รวมกันขึ้นในลักษณะส่วนบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่จำเป็นในการรวมกัน ความสำเร็จขององค์การขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำและภาวะทางใจของสมาชิกเป็นสำคัญ

องค์การอุปนัยหรือองค์การนอกแบบนี้มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ (อุทัย หิรัญโต, 2520 : 29)

- มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งทำงานอยู่ในองค์การตามแบบองค์การเดียวกันหรือต่างองค์การกันมารวมกันติดต่อการทำงาน เพื่อความมุ่งหมายบางประการ
- การติดต่อเป็นไปในรูปของการติดต่อเป็นการภายใน (Informal Contact) เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติราชการ
- ความสัมพันธ์อันเป็นส่วนตัวในองค์การนอกแบบนี้ มิได้ยึดถือระเบียบ แบบแผน และตามสายการบังคับบัญชา หากแต่มีลักษณะเป็นไปโดยยึดถือความเป็นเพื่อนรู้จักชอบพอกันเป็นส่วนตัว

3. แบ่งโดยยิติดการเกิด

3.1 องค์การแบบปฐม (Primary Organization) หมายถึง องค์การที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ สมาชิกทุกคนต้องเกี่ยวข้องกันมาแต่กำเนิด มีกิจกรรมเฉพาะกลุ่ม มีการติดต่อสัมพันธ์กันเป็นการส่วนตัวด้วยใจสมัคร ถือหลักความมุ่งหวังและผลประโยชน์อย่างเดียวกันมากกว่าระเบียบข้อบังคับที่กำหนดขึ้น องค์การแบบปฐม ได้แก่ ครอบครัว ศาสนา หมู่บ้าน เป็นต้น

3.2 องค์การแบบมัธยม (Secondary Organization) หมายถึง องค์การที่มนุษย์จัดตั้งขึ้น สมาชิกมีความสัมพันธ์กันด้วยเหตุผลและความรู้สึกสำนึกอย่างเป็นทางการตามข้อผูกพันที่กำหนดขึ้นในองค์การ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในองค์การจึงไม่เป็นแบบส่วนตัววัตถุประสงค์

ในการจัดตั้งองค์การแบบนี้มักจัดตั้งขึ้นเพื่อสนองความต้องการของสมาชิกและบุคคลภายนอกองค์การไปพร้อม ๆ กัน เช่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานส่วน บริษัท สมาคม โรงเรียน สโมสร เป็นต้น

ประเด็นที่สำคัญขององค์การที่จะกล่าวต่อไป คือ วัตถุประสงค์ขององค์การซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินงาน เพราะนอกจากจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานแล้วยังเป็นสิ่งแสดงถึงเหตุผลของการปฏิบัติด้วย การทำกิจกรรมใด ๆ จะได้รับความตั้งใจมากขึ้นเมื่อทราบว่าทำไม ทำไม นอกจากนั้นการกำหนดวัตถุประสงค์ยังเป็นการเตรียมการขั้นพื้นฐานในการประสานงานและประการสุดท้ายยังมีความสำคัญต่อการกำหนดมาตรฐานสำหรับการควบคุมที่มีประสิทธิภาพด้วย ซึ่งในแต่ละองค์การมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไปแต่อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์หลักขององค์การย่อมมีเหมือน ๆ กัน ดังนี้

1. เพื่อสร้างคุณค่าที่สังคมปรารถนา

องค์การที่ทางราชการจัดตั้งขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อบริการแก่ประชาชน สร้างสรรค์ความอยู่ดีกินดีให้แก่ประชาชน ตลอดจนคุ้มครองความปลอดภัยต่าง ๆ และพัฒนาประเทศ ได้แก่ หน่วยงานราชการต่าง ๆ อำเภอ จังหวัด หน่วยทหาร ตำรวจ โรงพยาบาล โรงเรียน ฯลฯ องค์การที่เอกชนจัดตั้งขึ้นหากเป็นองค์การทางธุรกิจ วัตถุประสงค์หลัก คือ มุ่งแสวงหากำไร แต่องค์การธุรกิจก็ต้องให้ความร่วมมือกับบุคคลต่าง ๆ ในสังคม ปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองดี เคารพกฎหมายบ้านเมือง ให้การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ แก่สาธารณชน สโมสร หรือสมาคมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามแก่สมาชิกและสังคม

2. เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนและกลุ่มต่าง ๆ ในองค์การ

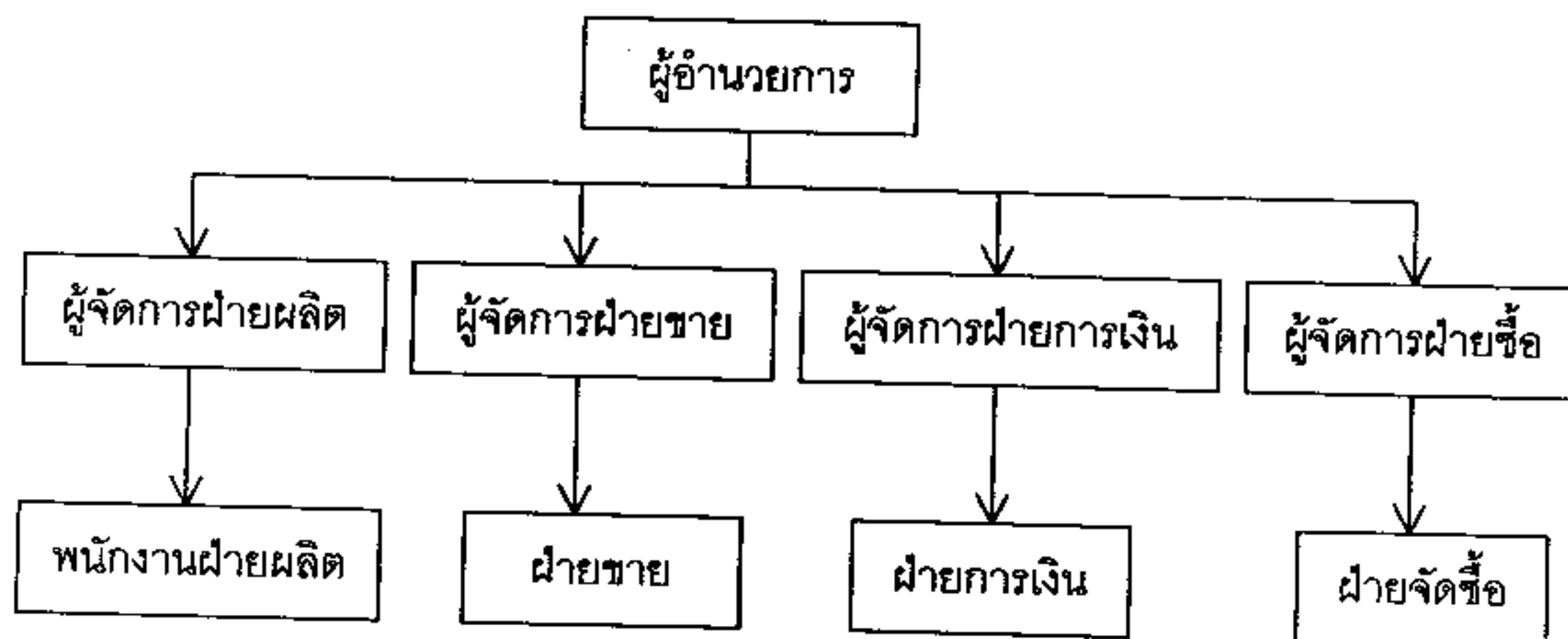
สมาชิกแต่ละคนในองค์การมีวัตถุประสงค์ส่วนตัวแตกต่างกัน แต่ละคนมุ่งหวังจะได้รับสิ่งที่ต้องการจากองค์การ บางคนมุ่งหวังได้รับคุณค่าทางเศรษฐกิจ คือ ได้เงินมาก ๆ บางคนมุ่งหวังจะได้รับเกียรติยศ ชื่อเสียง และความพึงพอใจ บางคนเป็นสมาชิกเพื่อต้องการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม หากวัตถุประสงค์ส่วนตัวไม่ได้รับการตอบสนองในระดับที่น่าพอใจแล้ว สมาชิกเหล่านี้ก็จะถอนตัวออกจากองค์การ หากองค์การต้องการความเจริญและดำรงอยู่ได้องค์การจะต้องให้ผลตอบแทนแก่สมาชิกอย่างสมเหตุผล

3. เพื่อความดำรงอยู่และความเจริญขององค์การ

เมื่อตั้งองค์การใดองค์การหนึ่งขึ้นมาแล้ว วัตถุประสงค์อย่างหนึ่งที่สมาชิกในองค์การทุกคนควรยึดถือร่วมกัน คือ การดำรงอยู่และความเจริญขององค์การ สมาชิกทุกคนจะต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุดเพื่อให้องค์การของตนบรรลุเป้าหมาย องค์การของทางราชการก็ต้องบริการประชาชนให้ดีที่สุด เพื่อทำให้องค์การของตนมีความสำคัญและขยายงานออกไปได้อย่างกว้างขวาง องค์การธุรกิจก็เช่นกัน ถ้าทำกำไรให้ได้สูงกว่าและมีการบริหารดีกว่าองค์การอื่น ๆ ก็ย่อมจะเจริญรุ่งเรืองและดำรงอยู่ได้ตลอดไป

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าองค์การนั้นสามารถแบ่งออกได้หลายประเภท และในแต่ละแห่งก็มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป ดังนั้นโครงสร้างขององค์การย่อมต่างกันไปซึ่งสามารถแบ่งลักษณะโครงสร้างได้ 4 แบบ คือ

1. โครงสร้างองค์การแบบงานหลัก (Line Organization Structure) โครงสร้างขององค์การแบบนี้การอำนวยการและการควบคุมมีสายการบังคับบัญชาจากนักบริหารไปยังผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรง ลักษณะของหน่วยงานไม่ซับซ้อนและพร้อมที่จะขยายงานออกไปได้อีกเมื่อมีความจำเป็น

แผนภูมิที่ 2.1. แผนภูมิโครงสร้างองค์การแบบงานหลัก

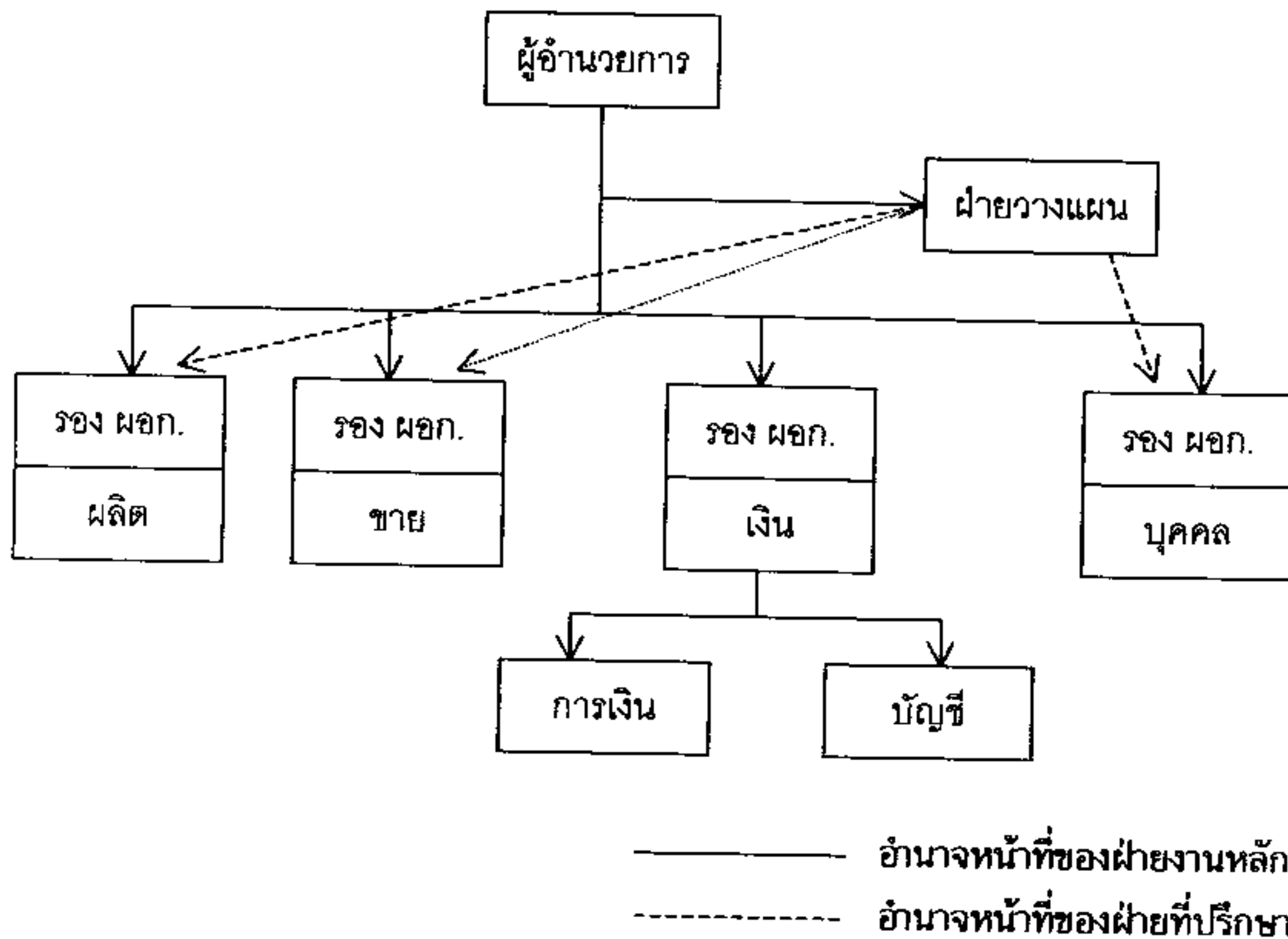
ข้อดีขององค์การแบบนี้ คือ

- ลักษณะโครงสร้างง่ายต่อความเข้าใจ
- สายการบังคับบัญชาชัดเจน
- อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบกระจ่าง
- สายการติดต่อรวดเร็ว ง่ายต่อการควบคุม
- สามารถเปลี่ยนแปลงและขยายหน่วยงานได้โดยไม่ยุ่งยาก

ข้อเสียขององค์การแบบนี้ คือ

- ขาดการทำงานตามลักษณะเฉพาะ
- การดำเนินงานอาจไม่ครอบคลุมเนื้อที่ทั้งหมดเพราะถูกจำกัดโดยโครงสร้าง
- หัวหน้างานไม่สามารถแบ่งภาระหน้าที่ไปยังผู้บังคับบัญชาชั้นรองได้ เพราะลักษณะการควบคุมเป็นโดยตรง
- ขาดการแนะนำในลักษณะก้าวหน้าจากหน่วยงานที่ปรึกษา (Staff)

2. โครงสร้างองค์การแบบงานหลักและงานที่ปรึกษา (Line and Staff Organization)
การจัดโครงสร้างองค์การแบบนี้จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องขาดคำแนะนำโดยการเพิ่มหน่วยงานที่ปรึกษา ขนาดขององค์การจะใหญ่กว่าองค์การแบบงานหลัก เป็นโครงสร้างที่นิยมกันในปัจจุบัน

แผนภูมิที่ 2.2. แผนภูมิโครงสร้างองค์การแบบงานหลักและงานที่ปรึกษา

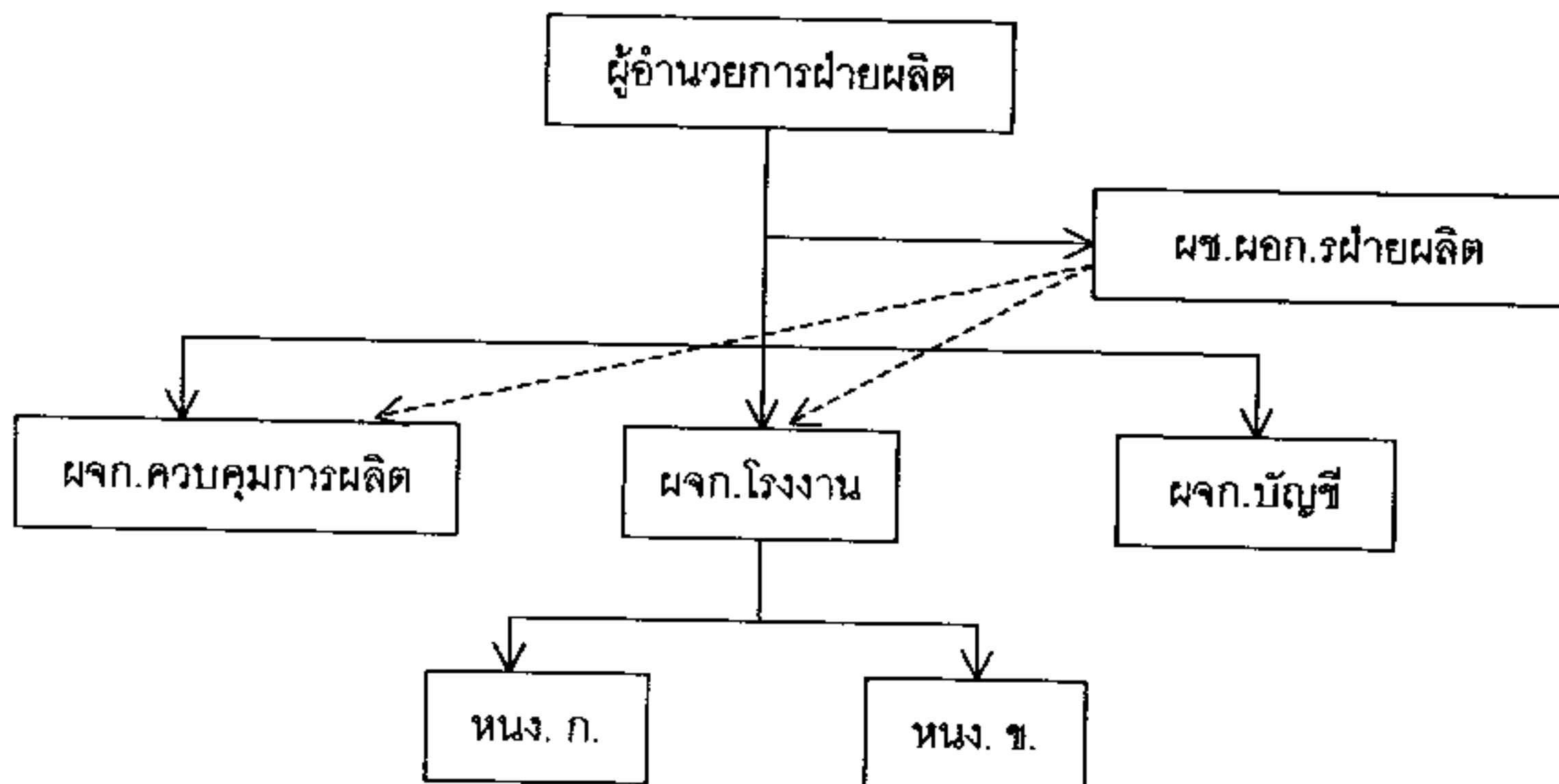
ข้อดี

- มีหน่วยงานที่จะให้คำปรึกษาหารือโดยเฉพาะ
- ทำให้สายการบังคับบัญชาดีขึ้น
- มีการประสานงานดีขึ้น
- ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บริหาร

ข้อเสีย

- ทำให้การจัดองค์การมีลักษณะซับซ้อนมากขึ้น
- เกิดความขัดแย้งระหว่างงานหลักและงานที่ปรึกษา
- มีความคล่องตัวน้อยกว่าโครงสร้างแบบงานหลัก
- สายการบังคับบัญชาซับซ้อน การเดินทางของข่าวสารล่าช้า

3. โครงสร้างองค์การแบ่งแยกตามหน้าที่ (Functional Organization) โครงสร้างองค์การแบบนี้จะแบ่งหน่วยงานไปตามลักษณะงานแต่ละชนิดที่ปฏิบัติอยู่ โดยมอบอำนาจหน้าที่และหน่วยงานเฉพาะให้โดยเด็ดขาด แต่ละหน่วยงานมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับหน่วยงานหลัก มีผู้เชี่ยวชาญอยู่ในหน่วยและมีอำนาจสั่งการได้ด้วย โครงสร้างแบบนี้ไม่เป็นที่นิยมมากนัก

แผนภูมิที่ 2.3. แผนภูมิโครงสร้างองค์การแบบแบ่งแยกตามหน้าที่

ข้อดี

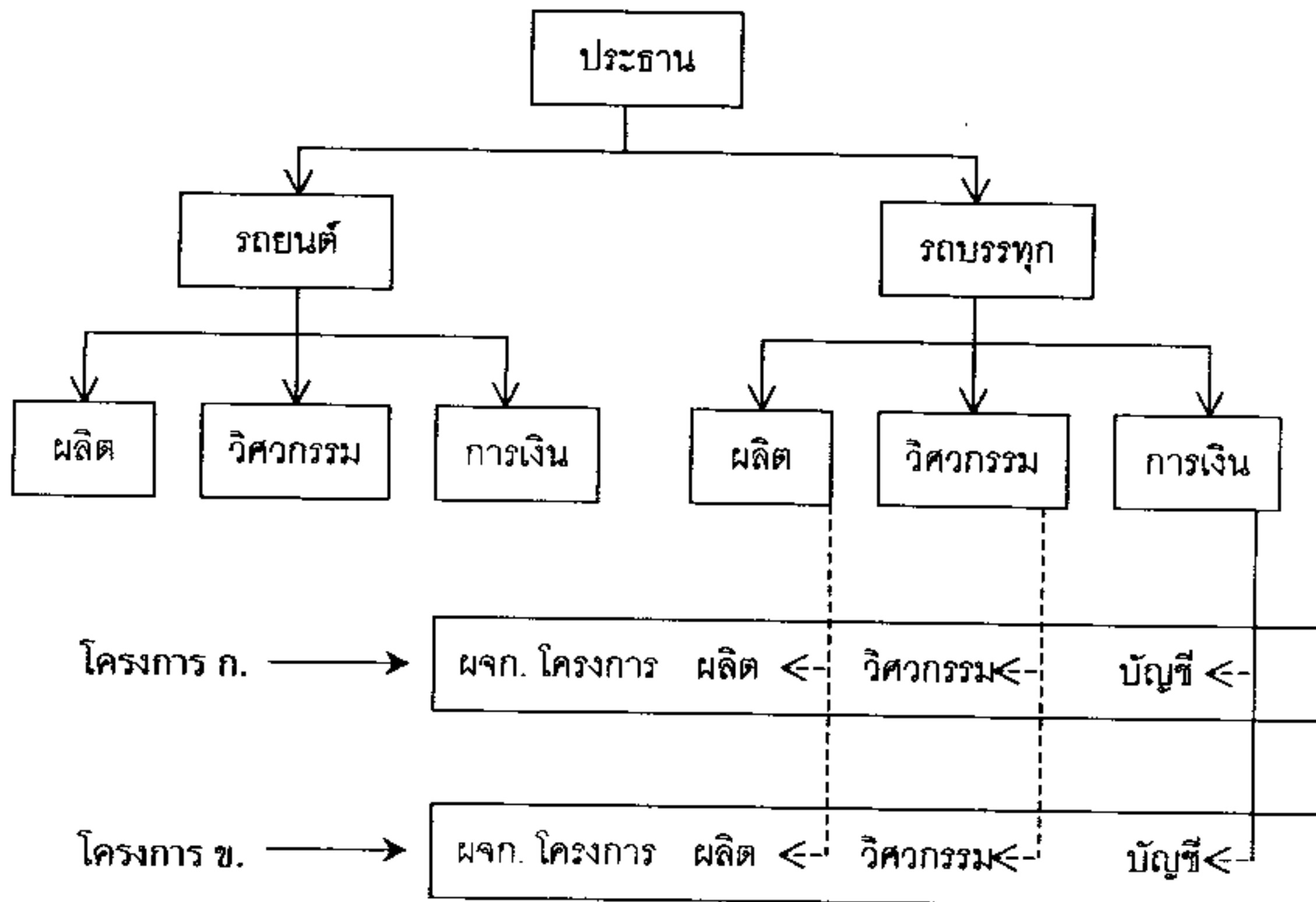
- มีการใช้ประโยชน์เจ้าหน้าที่เฉพาะได้มาก
- งานในหน่วยงานเฉพาะรวดเร็วขึ้นเพราะมีอำนาจพร้อม
- ทำให้แต่ละหน่วยงานเฉพาะมีความรับผิดชอบพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ

ข้อเสีย

- ทำให้สายการบังคับบัญชาขาดลอยไป
- ทำให้เอกภาพของการบังคับบัญชาน้อยไป

4. โครงสร้างขององค์การแบบเมทริกซ์ (Matrix Organization) เป็นการจัดแผนงานตามหน้าที่เป็นโครงสร้างถาวรและใช้ทีมโครงการเมื่อมีความต้องการเกิดขึ้น ผู้บริหารแต่ละโครงการจะต้องรับผิดชอบต่อความสำเร็จของโครงการ เมื่อโครงการเสร็จเรียบร้อยสมาชิกของทีมงานรวมทั้งผู้บริหารโครงการจะกลับไปยังแผนงานเดิมจนกว่าจะมีการมอบหมายงานครั้งต่อไป โครงสร้างขององค์การแบบนี้เป็นที่นิยมกันมากในโครงการที่เกี่ยวข้องกับด้านเทคนิคและวิศวกรรม

วิธีการดำเนินงานแบบเมทริกซ์ คือ เมื่อได้รับมอบหมายให้ดำเนินงานโครงการใดโครงการหนึ่งก็จะขอแบ่งผู้เชี่ยวชาญด้านนั้น คนงาน วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ จากแผนกอื่น ๆ ให้มาปฏิบัติงานในโครงการจนงานนั้นแล้วเสร็จจึงย้ายไปทำโครงการอื่นต่อไป

แผนภูมิที่ 2.4. แผนภูมิโครงสร้างองค์การแบบเมทริกซ์

จากแนวคิดเกี่ยวกับองค์การที่ได้กล่าวมานั้นมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่สนใจในส่วนที่ว่าศูนย์ไรซ์เคิลที่เกิดขึ้นนี้เป็นองค์กรประเภทใด มีโครงสร้างขององค์การแบบใดซึ่งสามารถบอกถึงการกำหนดภาระหน้าที่ในการดำเนินงานว่าทางศูนย์ฯ มีการมอบหมายงานอย่างไรและจากรูปแบบ ประเภทและโครงสร้างขององค์การนั้นมีผลกระทบต่อการดำเนินของศูนย์ฯ อย่างไรบ้างทั้งในด้านบวกและด้านลบ

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอย

2.4.1 นิยามของขยะมูลฝอย

พระราชบัญญัติสาธารณสุข พุทธศักราช 2535 ได้ให้ความหมายของคำว่า ขยะมูลฝอยไว้ว่า มูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว มุสสัตว์หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น

ขยะมูลฝอย หมายความว่า บรรดาสิ่งต่าง ๆ ซึ่งในขณะนั้นคนไม่ต้องการและทิ้งไป ทั้งนี้รวมถึงเศษผ้า เศษอาหาร มุสสัตว์ ซากสัตว์ แก้ว ฝุ่นละออง และเศษวัสดุสิ่งของที่เก็บกวาดจากเคหสถาน อาหาร ถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ โรงงานอุตสาหกรรม และอื่น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ , 2524 : 136 - 137)

มูลฝอย หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะใส่เศษอาหาร แก้ว มุสสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น ๆ (กองอนามัยสิ่งแวดล้อม , 2535 : 3)

ปรีดา แย้มเจริญวงศ์ (2531 : 28 - 29) ได้ให้คำจำกัดความของวัตถุและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ประกอบกันเป็นขยะมูลฝอยไว้ ดังต่อไปนี้

1. ผัก ผลไม้ และเศษอาหาร หมายถึง เศษผัก เศษผลไม้ เศษอาหารที่เหลือจากการเตรียมการปรุงและการบริโภค (ยกเว้นเปลือกหอย กระดุก ก้างปลา ช้างพังไฟ ก้านกระถิน) เช่น ข้าวสุก เปลือกผลไม้ เนื้อสัตว์ ฯลฯ
2. กระดาษ หมายถึง วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเยื่อกระดาษ เช่น กระดาษหนังสือพิมพ์ แมกกาซีน หนังสือต่าง ๆ ใบปลิว การ์ด ถุงกระดาษ กล่องกระดาษ กระดาษอัด ฯลฯ
3. พลาสติก หมายถึง วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากพลาสติก เช่น ถุงพลาสติก ภาชนะพลาสติก ของเล่นที่ทำด้วยพลาสติก ผลิตภัณฑ์ไฟเบอร์กลาส ฯลฯ
4. ผ้า หมายถึง สิ่งทอต่าง ๆ ที่ทำมาจากเส้นใยธรรมชาติและเส้นใยสังเคราะห์ เช่น ผ้าใยลินิน ขนสัตว์ ผ้าไนลอน เช่น ด้าย เสื้อผ้า เศษผ้า ผ้าเช็ดมือ ถุงเท้า ฯลฯ
5. ไม้ หมายถึง วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ ไม้ไผ่ ฟางหญ้า เศษไม้ รวมทั้งดอกไม้
6. แก้ว หมายถึง วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากแก้ว เช่น กระบอก ขวด หลอดไฟ เครื่องแก้ว ฯลฯ
7. โลหะ หมายถึง วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ทำจากโลหะ เช่น กระป๋องโลหะ สายไฟ ฟอยล์ (Foil) ภาชนะต่าง ๆ ตะปู ฯลฯ
8. หิน กระเบื้อง กระดุกสัตว์ และเปลือกหอย หมายถึง เศษหิน เศษกระดุกสัตว์ เปลือกหอย เช่น Ceramics เปลือกหอย กุ้ง ปู ก้างปลา ฯลฯ

9. ยางและหนัง หมายถึง วัสดุและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากยางและหนังหรือหนังเทียม เช่น เครื่องหนัง รองเท้า ลูกบอลหนัง กระเป๋าหนัง ฯลฯ

10. อื่น ๆ หมายถึง วัสดุอื่นใดที่ไม่สามารถจัดกลุ่มเข้ากลุ่มต่าง ๆ ข้างต้น

กล่าวโดยสรุป ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ไม่ต้องการใช้แล้ว ส่วนใหญ่เป็นของแข็งทั้งที่เน่าเปื่อยได้และไม่เน่าเปื่อย รวมทั้งขี้เถ้า ขากสั้ว มูลสัตว์ ฝุ่นละออง และเศษวัตถุต่าง ๆ ที่ทิ้งจากที่พักอาศัยสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งสถานที่สาธารณะ ถนน อาคาร และโรงงานอุตสาหกรรม

2.4.2 ประเภทของขยะมูลฝอย

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2533 : 56) ได้จำแนกประเภทของขยะออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. มูลฝอยทั่วไป (General Waste) เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำรงชีพและกิจกรรมบางส่วนของการดำเนินธุรกิจของมนุษย์ มูลฝอยเหล่านี้เกิดจากบ้านเรือนที่พักอาศัย ร้านอาหาร ตลาด อาคารพาณิชย์ โรงพยาบาล โรงแรม สถานที่ทำงาน สถานที่สาธารณะ เช่น สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ถนน ตรอก ซอย และอื่น ๆ ประกอบด้วยมูลฝอยที่เหลือจากการบริโภค เช่น เศษอาหาร ผลไม้ผัก และจากการอุปโภค เช่น กระดาษ พลาสติก ผ้า โลหะ แก้ว ไม้ หนัง ยาง หิน กรวด ทราย เป็นต้น

2. มูลฝอยจากงานอุตสาหกรรม (Industrial Waste) มูลฝอยเหล่านี้จะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละประเภทของอุตสาหกรรม องค์ประกอบสำคัญที่เป็นตัวกำหนดลักษณะ และองค์ประกอบของมูลฝอยประเภทนี้ ได้แก่ วัตถุดิบ กรรมวิธีการผลิต ผลผลิต และผลพลอยได้จากการผลิต โดยทั่วไปแล้วมูลฝอยประเภทนี้มักจะมีสารที่เป็นอันตราย

สำนักวิชาความสะอาด กรุงเทพมหานคร (2533 : 25) ได้จำแนกชนิดของมูลฝอย ไว้ดังนี้

1. ขยะมูลฝอยที่เน่าเปื่อยง่าย (Garbage) ได้แก่ พวกเศษอาหาร เศษเนื้อ เศษผักที่ได้จากการเตรียมและการปรุงอาหาร ขยะมูลฝอยชนิดนี้จะเป็นพวกที่ย่อยสลาย และเน่าเปื่อยง่ายมีความชื้นสูง

2. ขยะมูลฝอยที่ไม่เน่าเปื่อย หรือเน่าเปื่อยได้ยาก (Rubbish) ได้แก่ พวกเศษอาหาร เศษผัก เศษกิ่งไม้ หญ้า ฟางข้าว แก้ว กระเบื้อง ยาง เศษโลหะต่าง ๆ ฯลฯ ขยะมูลฝอยชนิดนี้จะมีทั้งชนิดที่เผาไหม้ได้ และเผาไหม้ไม่ได้

3. ขี้เถ้า (Ashes) เป็นมูลฝอยที่เกิดจากการเผาไหม้ เช่น เถ้าที่เกิดจากเตาไฟที่ใช้หุงอาหาร หรือเถ้าที่เกิดจากการเผาไหม้ถ่าน ถ่านหิน หรือวัตถุติดไฟอื่น ๆ

4. ขยะมูลฝอยจากถนน (Street Refuse) ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่กวาดจากถนน ตรอก ซอย

และที่อื่น ๆ เช่น เศษผลไม้ ใบไม้ เศษอิฐ กรวด ทราย กระดาษ กระจกพลาสติก

5. ซากสัตว์ (Dead Animal) ซากสัตว์ที่ตายแล้วทุกชนิด เช่น สุนัข แมว หนู ขยะมูลฝอยชนิดนี้เน่าเปื่อยเร็ว และมีกลิ่นเหม็น

6. ซากยานพาหนะ (Abandoned Vehicles) ได้แก่ ยานพาหนะทุกชนิดที่หมดสภาพการใช้งานหรือใช้งานไม่ได้แล้ว รวมตลอดทั้งชิ้นส่วนประกอบของยานพาหนะด้วย เช่น ยาง แบตเตอรี่ และอื่น ๆ

7. มูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรม (Industrial Refuse) ได้แก่ เศษวัสดุที่เกิดจากการผลิตหรือขั้นตอนการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นเศษวัสดุชนิดใดก็ได้แล้วแต่ชนิดของโรงงานนั้น ๆ และวัสดุจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของโรงงาน

8. ขยะมูลฝอยจากการก่อสร้าง (Construction Refuse) ได้แก่ เศษวัสดุก่อสร้าง เช่น เศษไม้ เศษปูน อิฐหัก หิน ทราย เป็นต้น

9. ขยะมูลฝอยจากการรื้อถอนสิ่งก่อสร้าง (Demolition Refuse) ได้แก่ เศษที่เกิดจากการรื้อถอน หรือทำลายสิ่งปรักหักพัง เช่น การรื้อถอนตึกเก่า อาคารเก่า บ้านเรือน เป็นต้น

10. มูลฝอยที่ทำลายยาก (Hazardous Refuse) ได้แก่ ขยะมูลฝอยที่ต้องใช้กรรมวิธีในการทำลายเป็นพิเศษจึงทำลายได้ เช่น พลาสติก ฟิล์มถ่ายรูป กากแร่ต่าง ๆ

2.4.3 แหล่งกำเนิดและปริมาณขยะ

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2533 : 80) ได้กล่าวว่า การจัดการขยะหากจะให้มีประสิทธิภาพสูงสุดแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาแหล่งกำเนิดของขยะ เพื่อให้สามารถวางแผนและควบคุมปริมาณขยะจากแหล่งกำเนิดนั้น ๆ ได้ ซึ่งแหล่งกำเนิดขยะโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น

1. แหล่งชุมชน เป็นแหล่งกำเนิดขยะที่ใหญ่ที่สุด โดยเฉพาะอาคารบ้านเรือนที่พักอาศัยจะมีปริมาณขยะมากกว่าแหล่งอื่น ๆ

2. แหล่งอุตสาหกรรม ขยะจากโรงงานมักจะก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเฉพาะจุดเท่านั้น เมื่อได้รับการจัดการแล้วปัญหาก็จะหมดไป จึงเป็นแหล่งที่สร้างปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าแหล่งชุมชน

3. แหล่งเกษตรกรรม เป็นแหล่งที่ไม่สร้างปัญหามากนัก เนื่องจากเกษตรกรมักจะกำจัดได้เอง ซึ่งถือได้ว่าสร้างปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าแหล่งอื่น ๆ มาก

ปริมาณขยะสามารถแบ่งได้ตามแหล่งกำเนิด ได้ดังนี้

1. ปริมาณของขยะจากแหล่งชุมชน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ปริมาณขยะที่เก็บรวบรวมได้จากการสำรวจของงานจัดการมูลฝอยและปฏิภูลกองมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2527 : 126)

ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณขยะ พบว่า ปริมาณของขยะขึ้นอยู่กับจำนวนประชากร และงบประมาณด้านการจัดการขยะ

1.2 ปริมาณของขยะในแหล่งกำเนิดหรือปริมาณของขยะที่มีอยู่จริง ต้องทำการประเมินปริมาณขยะเอง เพราะบางส่วนของขยะในแหล่งกำเนิดไม่มีการเก็บรวบรวมไว้ ทำให้ปริมาณขยะที่เก็บรวบรวมได้น้อยกว่าขยะที่เกิดขึ้นจริง

2. ปริมาณขยะจากแหล่งอุตสาหกรรม จะขึ้นอยู่กับประเภทและกำลังผลิตของโรงงาน อุตสาหกรรมสำหรับปริมาณของขยะที่เกิดจากแหล่งอุตสาหกรรมไม่ได้มีการรวบรวมไว้ โดยเฉพาะแต่ได้รวมอยู่กับปริมาณขยะจากแหล่งชุมชนที่เทศบาลนำไปกำจัด และบางส่วนโรงงานจะเป็นผู้กำจัดเอง

3. ปริมาณของขยะจากแหล่งเกษตรกรรม เป็นขยะที่ไม่สามารถบอกถึงปริมาณที่แน่นอนของขยะได้ เนื่องจากอยู่นอกพื้นที่ในการเก็บรวบรวมของเทศบาลหรือสุขาภิบาล และขยะเหล่านี้จะถูกกำจัด หรือนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น จึงทำให้ไม่สามารถรู้ปริมาณที่แท้จริงของขยะได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นสรุปได้ว่าชุมชนนั้นเป็นแหล่งสำคัญในการผลิตขยะมูลฝอยเกือบทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นขยะมูลฝอยที่เน่าเปื่อยง่าย (Garbage) ขยะมูลฝอยที่ไม่เน่าเปื่อย (Rubbish) หรือพวกล้าง (Ash) ที่เกิดจากการเผาไหม้และขยะอันตรายบ้างเป็นบางส่วน ซึ่งขยะมูลฝอยในชุมชนนี้นับวันยังมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นและมีองค์ประกอบที่ยากแก่การกำจัดมากขึ้นเช่นกัน

2.4.4 ระบบการจัดการมูลฝอย

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2533 : 103) ได้กล่าวถึง การกำจัดขยะมูลฝอย ไว้ว่า เทคโนโลยีการกำจัดขยะมูลฝอยขึ้นอยู่กับกาทั้ง และการเก็บขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด ตลอดจนเทคโนโลยีการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ดังนั้นเทคโนโลยีที่ใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยที่ผ่านการพิสูจน์จนเป็นที่ยอมรับกันอยู่อย่างแพร่หลาย เนื่องจากสามารถป้องกันมิให้เกิดปัญหาสุขภาพและผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมได้เป็นอย่างดีนั้น ได้แก่ การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) การเผา (Incineration) และการหมักทำปุ๋ย (Composting) นอกจากนี้ยังมีการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ด้วยการกลั่นทำลาย การหมักแบบชีวโบทอร์มิก การหมักแก๊สชีวภาพ เป็นต้น

การจัดการมูลฝอยมีการกระทำกิจกรรม แบ่งออกได้ 6 ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การทิ้งมูลฝอย
2. การจัดการมูลฝอย ณ แหล่งเกิด
3. การรวบรวมขนมูลฝอย
4. การขนถ่ายและการขนส่ง

5. การนำส่วนของมูลฝอยที่ยังใช้ได้นำมาใช้ใหม่

6. การกำจัดขั้นสุดท้าย

โดยส่วนใหญ่แล้ว ระบบการจัดการมูลฝอยสำหรับชุมชนทั่ว ๆ ไป จะประกอบด้วย 4 ส่วน (พัชร หอวิจิตร , 2529 : 56) ดังนี้

1. การทิ้งขยะมูลฝอย เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ทิ้งเห็นว่าวัสดุชิ้น ๆ ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีกแล้วจึงทิ้งหรือรวบรวมไว้เพื่อกำจัดต่อไป การทิ้งขยะเป็นกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ใช้วัสดุนั้น ๆ ว่าจะยังใช้ประโยชน์จากวัสดุนั้นหรือไม่ ซึ่งกิจกรรมนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งของระบบการจัดการขยะมูลฝอย เพราะปริมาณของขยะมูลฝอยที่ต้องการกำจัดอันรวมถึงค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการขยะมูลฝอยนั้น จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุมกิจกรรมนั้น

2. การจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ในส่วนนี้มุ่งสนใจขยะมูลฝอยที่มาจากชุมชนมากกว่าแหล่งอื่น ๆ เพราะขยะชุมชนมีส่วนประกอบหลากหลาย และเกิดขึ้นในแหล่งที่อยู่อาศัยของคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตที่ผู้คนอยู่กันอย่างแออัด ไม่มีพื้นที่เพียงพอที่จะเก็บขยะที่เกิดขึ้นได้ และถึงจะมีพื้นที่เพียงพอที่จะเก็บ ก็ต้องมีการเก็บขนย้าย หรือกำจัดไปในเวลาอันควรมิฉะนั้นจะเกิดการเน่าเหม็นที่ไม่น่าดู และอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนได้ ดังนั้นต้องมีการออกแบบถังขยะให้มีขนาดและรูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินงานจะเชื่อมโยงต่อส่วนอื่น ๆ ของการจัดการขยะมูลฝอย

3. การรวบรวมขน หมายถึง กิจกรรมตั้งแต่การขนถ่ายขยะมูลฝอยจากถังขยะไปจนถึงการขนขยะไปถ่ายไว้ที่จุดหมายปลายทาง การจัดระบบการรวบรวมขนที่เหมาะสมสำหรับเมืองใหญ่จะมีความยุ่งยาก เช่น การเลือกชนิดรถขยะ การจัดเส้นทางเดินรถ การพิจารณาความเหมาะสมในการจัดตั้งสถานีขนถ่ายมูลฝอย ฯลฯ

4. การกำจัดขั้นสุดท้าย ที่นิยมมากเพราะมีราคาต้นทุนในการดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่ วิธีฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ วิธีนี้สามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้ 100% และสามารถรองรับของเหลือจากการกำจัดด้วยวิธีอื่นได้ แต่วิธีนี้มีข้อเสีย คือ ใช้เนื้อที่ในการดำเนินการมากอาจถูกต่อต้านจากประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับบริเวณหลุมฝังกลบ และถ้าดำเนินการไม่ดีอาจส่งผลกระทบต่อมลพิษทางดิน ทางน้ำ จากการรั่วซึมของน้ำชะขยะ และถ้ากลบทับด้วยดินไม่ดีอาจก่อให้เกิดปัญหากลิ่นเหม็น และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์นำโรคได้

จากที่กล่าวมาแล้วว่า ปริมาณมูลฝอยในปัจจุบันมีเพิ่มมากกว่าในอดีตและมีแนวโน้มที่สูงขึ้นในอนาคต ซึ่งในความเป็นจริงมูลฝอยหรือของที่ทิ้งเหล่านั้นยังคงมีสิ่งที่เป็นประโยชน์อยู่มาก บ้างน้อยบ้างตามแต่ชนิดและส่วนประกอบ อาจจะเป็นประโยชน์ทางด้านวัสดุ ด้านพลังงาน หรือในด้านการปรับปรุงคุณภาพของพื้นที่ดิน ดังนั้นแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบันจึงมิใช่เพียงแต่กำจัดหรือทำลายให้หมดไปแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องพยายามทำให้เกิดประโยชน์ตอบแทนให้มากที่สุดด้วยในเวลาเดียวกัน (ปรีดา แยมเจริญวงศ์ , 2531 : 56)

ซึ่งการคัดแยกประเภทของมูลฝอยเพื่อนำส่วนที่ใช้ประโยชน์ได้กลับมาใช้ใหม่หรือเข้าสู่กระบวนการเพื่อผลิตสิ่งใหม่ ๆ นอกจากจะเกิดประโยชน์ตอบแทนแล้วยังเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและได้ประโยชน์สูงสุดด้วย

กรรมวิธีการคัดแยกวัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ออกจากมูลฝอยรวมสามารถทำได้ 2 วิธี คือ

1. การแยกวัสดุที่ยังมีประโยชน์จากแหล่งกำเนิดมูลฝอย (Recycling Source Separation)

การแยกวัสดุนำมาใช้ใหม่นี้จะถูกทำการคัดแยกตั้งแต่อยู่ในแหล่งกำเนิด เช่น ในบ้านเรือน โรงเรียน ตลาด ฯลฯ โดยที่ผู้ทิ้งมูลฝอยแยกประเภทมูลฝอยแต่ละชนิดและทิ้งลงในถังมูลฝอยหรือภาชนะใส่มูลฝอยเฉพาะประเภทที่ได้จัดเตรียมไว้ วัสดุบางชนิดที่แยกแล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ใหม่โดยนำมาเป็นวัตถุดิบในโรงงานบางชนิดก็นำไปกำจัดขั้นสุดท้ายต่อไป กิจกรรมการแยกวัสดุจากแหล่งกำเนิดนี้เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งของระบบการจัดการมูลฝอย เพราะปริมาณของมูลฝอยที่ต้องกำจัดรวมกัน หมายถึง ค่าใช้จ่ายเพื่อจัดการมูลฝอยซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุมกิจกรรมการแยกมูลฝอยนี้เอง

สำหรับการแยกมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดนั้นต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ (เทวัญ พัฒนาพงศ์ศักดิ์ , 2540 : 15 - 17)

ก) องค์ประกอบทางกายภาพของมูลฝอยที่จะทำการแยก ในแต่ละแหล่งกำเนิดมูลฝอยจะมีลักษณะองค์ประกอบทางกายภาพที่แตกต่างกันไป จึงต้องพิจารณาว่าแหล่งกำเนิดใดมีองค์ประกอบต่าง ๆ ในอัตราส่วนเท่าใดและเหมาะสมที่จะทำการแยกอะไรบ้าง

ข) การคัดเลือกถังใส่มูลฝอยหรือภาชนะใส่มูลฝอยที่แยกแล้ว จะต้องพิจารณาถึงขนาดวัสดุจำนวนที่ใช้และราคา นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงว่า ใครจะเป็นผู้ชักชวนให้ใช้ถังเหล่านี้และใครจะเป็นผู้บำรุงรักษา ตลอดจนความเหมาะสมในการรวบรวมขนานไปกำจัดในขั้นต่อไป

ค) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ทิ้ง ปัจจุบันผู้ทิ้งจะทิ้งมูลฝอยลงในถังหรือภาชนะที่รองรับรวมกันโดยไม่มีการแยกมูลฝอย และขอให้เจ้าหน้าที่เก็บขนไปกำจัดในขั้นต่อไป ในอนาคตทางราชการควรมีการแนะนำหรือรณรงค์ให้ประชาชนทำการแยกมูลฝอยก่อนที่จะทิ้งจัดให้มีโครงการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนแยกทิ้งมูลฝอย

ง) การมีส่วนร่วมของประชาชน การแยกมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับว่าประชาชนจะให้ความร่วมมือเท่าไร ซึ่งทางราชการจะต้องพิจารณาว่าจะทำอย่างไรให้ประชาชนมีส่วนร่วม

จ) การกำหนดเป้าหมายของการแยกมูลฝอย เป็นการประเมินและกำหนดเป้าหมายว่าหลังจากดำเนินการจัดการตามแผนงานแล้ว จะสามารถนำวัสดุที่อยู่ในมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้เท่าไร ซึ่งสัมพันธ์กับการลดปริมาณมูลฝอยที่จะนำไปฝังกลบ และจะรู้ว่าตลาด

ที่รับมูลฝอยมีความสามารถรับได้เพียงพอหรือไม่ จำเป็นต้องขยายตลาดที่ใช้วัสดุจากมูลฝอยนี้เป็นวัตถุดิบหรือไม่ ถ้ามูลฝอยที่ถูกแยกแล้วมีปริมาณมากเพียงพอต่อไปในอนาคตจะออกกฎหมายควบคุมการผลิตสินค้าว่า จะต้องใช้วัสดุที่เคยใช้แล้วไม่น้อยกว่าร้อยละเท่าไรก็ได้

จ) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ระบบการแยกมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดจะต้องใช้ภาชนะใส่มูลฝอยมากกว่าระบบมูลฝอยรวม รวมถึงการเก็บขนมูลฝอยก็จะมากกว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการแยกมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดจะสูงกว่าระบบมูลฝอยรวม

2. การแยกวัสดุที่ยังมีประโยชน์ออกจากกองมูลฝอยรวม (Recycling-Materials Recovery)

วิธีการนี้มักกระทำที่สถานีขนถ่ายมูลฝอยหรือโรงแปรรูปมูลฝอย วิธีที่นิยมทำได้แก่การย่อยขนาดของมูลฝอยให้เล็กลงแล้วแยกส่วนหนักและส่วนเบาออกจากกันด้วยการพ่นอากาศ จากนั้นนำส่วนหลังของมูลฝอยที่ได้มาแยกเหล็ก อะลูมิเนียม และแก้วออกจากส่วนอื่น ๆ เพื่อนำไปใช้เป็นวัตถุดิบของกระบวนการผลิตใหม่ต่อไป นอกจากวิธีนี้แล้วยังมีวิธีการอื่น ๆ อีกแต่การที่จะเลือกวิธีใดนั้น นอกจากจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในแง่เทคนิคแล้ว สิ่งที่ต้องคำนึงถึง คือ ความคุ้มค่าในแง่เศรษฐกิจเพราะต้องใช้เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ หากพิจารณาแล้วพบว่าไม่คุ้มค่าควรจะข้ามส่วนนี้ไปสู่การกำจัดขั้นสุดท้าย

ดังนั้นการคัดแยกวัสดุที่ใช้ได้น่ากลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เป็นวิธีการหนึ่งในการลดปริมาณมูลฝอย จากแนวคิด 5R ดังนี้ (รังสรรค์ ปิ่นทอง , 2539 : 14)

R1 - Reduce (การลดจำนวน) เป็นการลดปริมาณมูลฝอยที่อาจเกิดขึ้น เช่น เวลาไปตลาดซื้อของ ควรนำตะกร้าหรือถุงผ้าไปด้วยสำหรับใส่ของที่ซื้อ ซึ่งจะช่วยลดปริมาณถุงกระดาษและถุงพลาสติกจากร้านค้าได้

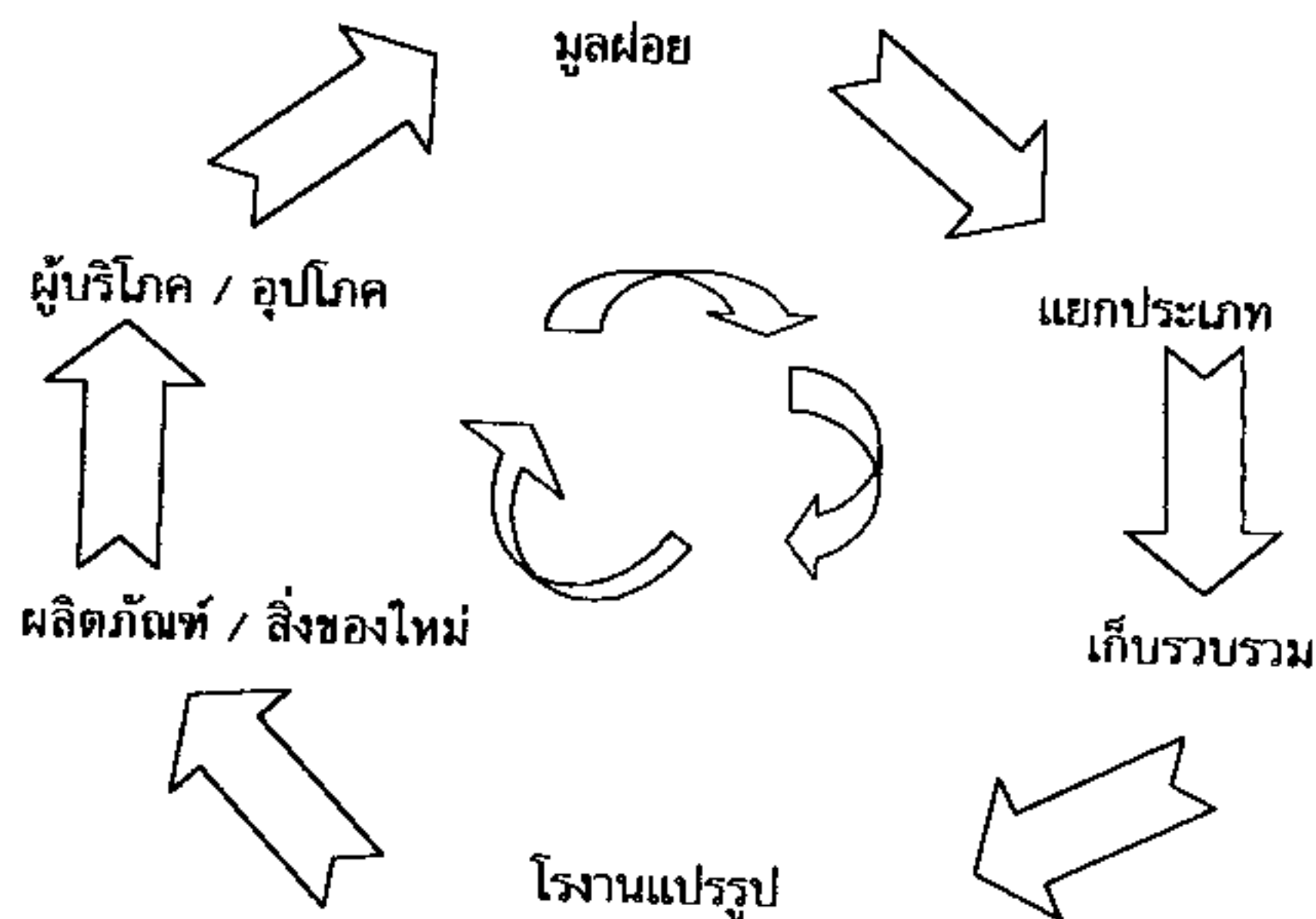
R2 - Reuse (การใช้ใหม่หรือการใช้ซ้ำ) เป็นการนำมูลฝอยมาใช้ใหม่หรือใช้ซ้ำแล้วซ้ำอีกหลาย ๆ ครั้ง เช่น นำขวดใส่กาแฟที่หมดแล้วมาใส่น้ำตาล ใส่ทอปปิ้ง นำกระดาษห่อของขวัญที่ใช้แล้วหรือกระดาษหนังสือพิมพ์ใช้แล้วมาใช้ห่อของขวัญ หรือนำถุงพลาสติกที่ใช้แล้วมาใช้ใส่ของอีก เป็นต้น

R3 - Repair (การซ่อมแซมใช้ใหม่) เป็นการนำวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหาย ซึ่งจะทิ้งเป็นมูลฝอยมาซ่อมแซมใช้ใหม่ เพื่อให้ใช้งานได้อีกหลาย ๆ ครั้ง เช่น ซ่อมแซมวิทยุ ซ่อมแซมรั้วบ้าน เป็นต้น

R4 - Reject (การหลีกเลี่ยง) เป็นการหลีกเลี่ยงการใช้มูลฝอยหรือของเสียอันตราย รวมทั้งหลีกเลี่ยงการใช้ของที่ใช้แล้วผิดวัตถุประสงค์ เช่น กระป๋อง หรือขวดใส่ยาฆ่าแมลงต้องหลีกเลี่ยงการนำมาใช้เป็นภาชนะใส่อาหาร หรือน้ำดื่ม ถุงพลาสติกใส่ของที่ใช้แล้วต้องหลีกเลี่ยงในการนำมาใส่อาหารที่ร้อน ๆ กระดาษที่มีหมึกพิมพ์ติดอยู่ต้องหลีกเลี่ยงในการนำมาใส่อาหารที่ร้อน ๆ หรืออาหารที่ทอดกับน้ำมัน นอกจากนี้การหลีกเลี่ยงยังครอบคลุมถึง การหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายได้ยากหรือวัสดุที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง เช่น หลีกเลี่ยงการใช้โฟมในเทศกาล

ล่อยกระทง หลีกเลียงการใช้กระดาษทิชชูบ่อยครั้งและครั้งละมาก ๆ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้มูลฝอยที่จะทิ้งสามารถนำไปทำลายได้ง่ายและมีปริมาณน้อยลง

R5 - Recycle (การแปรรูปกลับมาใช้ใหม่) เป็นการนำมูลฝอยมาแปรรูป หรือเปลี่ยนแปลงสภาพจากเดิมแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น นำแก้วแตกมาหลอมผลิตเป็นแก้วหรือกระจกใหม่ นำโลหะมาหลอมผลิตเป็นกระป๋อง หรือนำยางรถยนต์ที่ชำรุดมาเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นรองเท้ายาง เป็นต้น วงจรการแปรรูปกลับมาใช้ใหม่

รูปที่ 2.5. รูปวงจรการแปรรูปกลับมาใช้ใหม่

การนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านดีและด้านเสีย ดังนี้ ผลกระทบด้านดี

1. ช่วยลดปริมาณมูลฝอยให้น้อยลง
2. ช่วยลดงบประมาณที่ใช้ในการจัดการมูลฝอย ทั้งในส่วนค่าใช้จ่ายในการเก็บขนและกำจัดทำลายมูลฝอย
3. ช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเดิมอย่างคุ้มค่าก่อนที่จะทิ้ง
4. ช่วยให้เกิดทรัพยากรธรรมชาติใหม่เพราะไม่ต้องนำทรัพยากรธรรมชาติใหม่มาใช้หรือนำมาใช้เพียงบางส่วนเท่านั้น
5. ช่วยให้มีงบประมาณเหลือสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาในด้านอื่น ๆ แทน
6. ทำให้สภาพแวดล้อมน่าดู เป็นระเบียบเรียบร้อยเพราะไม่มีมูลฝอยตกค้างซึ่งเป็นผลมาจากการมีปริมาณมูลฝอยน้อย ทำให้สะดวกในการจัดการ นอกจากนี้จะไม่ก่อให้เกิดมลพิษหรือ

เหตุรำคาญจากมูลฝอยตกค้าง

7. เป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นต่อไป เพราะจะได้มีทรัพยากรธรรมชาติไว้ใช้ได้อีกระยะยาว และไม่ก่อปัญหาไว้ให้คนรุ่นหลังต้องตามมากำไรปัญหา หรือต้องทนทุกข์จากปัญหาที่เกิดขึ้น

8. ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน หรือผู้ที่แยกมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เพราะมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่เป็นสิ่งมีราคา

9. ช่วยให้อาจสามารถวางแผนการกำจัดมูลฝอยขั้นสุดท้ายได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างเช่น

- เศษอาหาร สามารถนำไปกำจัดโดยวิธีการทำปุ๋ยหมักหรือนำไปกำจัดโดยวิธีการฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ

- กระดาษ สามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ได้ โดยเป็นวัตถุดิบในการผลิตเยื่อกระดาษเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชียในปี พ.ศ. 2531 พบว่า เศษกระดาษสามารถนำไปผสมกับเยื่อกระดาษแล้วผลิตเป็นกระดาษได้หลายชนิด เช่น กระดาษอัดสำเนา กระดาษปก กระดาษห่อซอง กระดาษทิชชู ฯลฯ โดยราคาของเศษกระดาษอยู่ระหว่าง 2,500 - 4,000 บาทต่อตัน ในขณะที่ราคาของเยื่อกระดาษที่ได้จากต้นไม้อยู่ระหว่าง 10,000 - 12,000 บาทต่อตัน (รังสรรค์ ปิ่นทอง และสาวิตรี นิษานนท์ , 2536 : 20) ดังนั้นการนำเศษกระดาษมาใช้ผลิตกระดาษใหม่จะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อเยื่อกระดาษ และลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดเศษกระดาษอีกด้วย

- พลาสติก เป็นสารที่ย่อยสลายได้ยาก ดังนั้น จึงไม่ควรทิ้งพลาสติกรวมกับมูลฝอยจำพวกพืชผักและเศษอาหาร ควรแยกพลาสติกไว้ในถังรองรับมูลฝอยต่างหาก พลาสติกที่แยกต่างหากควรนำบางส่วนไปใช้ประโยชน์ใหม่ แต่ถ้าไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ควรนำไปบดอัดเพื่อลดปริมาตรแล้วนำไปฝังดิน โดยที่ดินที่ใช้ฝังกลบพลาสติกควรเป็นที่ดินว่างเปล่าไม่ใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ นอกจากนี้ไม่ควรเผาพลาสติกกลางแจ้งเพราะจะเกิดก๊าซพิษมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมได้

- แก้ว และอุปกรณ์หรือวัสดุที่ทำจากแก้ว เนื่องจากผลิตภัณฑ์เครื่องแก้ว กระຈกและเศษแก้วสามารถนำกลับมาหลอมรวมกับวัตถุดิบในการผลิตแก้วและกระຈกใหม่ได้ ดังนั้นการคัดแยกมูลฝอยประเภทแก้วจะช่วยให้อุตสาหกรรมแก้วหรือเศษแก้วมีโอกาที่จะถูกเก็บไปขายต่อเป็นทอด ๆ จนถึงโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ การนำเศษแก้วกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อีก จะช่วยประหยัดพลังงานในการหลอมวัตถุดิบในการผลิตได้ถึงร้อยละ 25 - 32 สำหรับเศษแก้วที่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ก็จะนำไปกำจัดโดยวิธีการฝังกลบดินอย่างถูกสุขลักษณะ

ผลกระทบด้านเสีย

อาจมีความยุ่งยากในการแยกประเภท และชนิดของมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เพราะต้องหาภาชนะแยกเก็บ หรือเข้าใจไม่ชัดเจนในการแยกประเภทชนิดของมูลฝอยนำกลับมา

ใช้ใหม่ได้

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาสนใจขยะมูลฝอยประเภททั่วไป (General Waste) หรือขยะมูลฝอยที่เน่าเปื่อยได้ยาก (Rubbish) ซึ่งได้แก่ แก้ว พลาสติก กระดาษ โลหะ ซึ่งล้วนเป็นขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยเน้นแหล่งการเกิดขยะจากชุมชนเป็นหลัก ในส่วนของการจัดการมูลฝอยนั้นเกิดจากการคัดแยกก่อนทิ้งแล้วนำสิ่งที่ยังคงมีคุณค่าหรือราคาแยกไว้ขายให้ผู้มารับซื้อของเก่าหรือนำไปขายเองการปฏิบัติเช่นนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งกับตนเองและสังคมส่วนรวม

2.5 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

การพัฒนาที่มุ่งความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลักในรูปแบบของเศรษฐกิจทุนนิยมผลจากการพัฒนานั้นก็มีเพียงคนกลุ่มหนึ่งเพียงไม่กี่คนที่ได้รับผลประโยชน์อย่างมหาศาล แต่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศในชนบทถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งอาจสรุปได้ว่า “การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมเฉพาะในเขตเมือง โดยละเลยประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทของประเทศนั้น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคความยากจนให้ลุล่วงไปได้” และละเลยการพัฒนาที่ยึดคนเป็นจุดศูนย์กลางนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาภายหลัง ดังนั้นแนวคิดของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจึงได้เกิดขึ้นเพื่อให้คนทุกกลุ่มหันมาสนใจและปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาใหม่ที่เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อผนึกกำลังร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน ตลอดจนมุ่งพัฒนาความสามารถของประชาชนให้มีความเชื่อมั่นในการพึ่งพาตนเอง

กระแสการพัฒนาดังกล่าวจึงมุ่งเน้นกลวิธีของการพัฒนาที่เน้น “การมีส่วนร่วม” ของประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ คือ การช่วยให้ประชาชนสามารถช่วยตนเองได้ (Help the People To Help Themselves Or Aided Self-Help) กล่าวคือ ประชาชนจะต้องร่วมมือกันในการเป็นผู้กระทำการพัฒนาตนเอง มิใช่เป็นผู้รับการพัฒนาเพียงด้านเดียว (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ , 2527 : 182) ดังที่องค์การสหประชาชาติได้มีมติประกาศกลวิธีทศวรรษที่สามของการพัฒนาระหว่างประเทศในปี 2543 ว่าเป้าหมายของการพัฒนาอยู่ที่ความผาสุกของประชาชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาอย่างยุติธรรมและยั่งยืน (อริศรา ชูชาติ และคณะ , 2538 : 2) โดยแนวคิดของการมีส่วนร่วมมีดังนี้ (ชินรัตน์ สมสืบ , 2539 : 25-26)

1. การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิ (Right) และเป็นเอกสิทธิ (Privilege)

ในฐานะที่มีสิทธิที่จะต้องได้รับการเคารพและให้เกียรติ และในฐานะเอกสิทธิจะต้องไม่ถูกบังคับ (Enforce) และครอบงำ (Manipulate) ทั้งสองประการนี้จะเกิดจากความเป็นประชาธิปไตยและจะไม่เป็นตัวแทนของใครในกระบวนการมีส่วนร่วม

2. การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานเป็นกลุ่ม

การทำงานเป็นกลุ่มอยู่บนพื้นฐานที่ว่าโครงการการพัฒนาเป็นของตัวเองประชาชนเอง ทำเพื่อประชาชน และโดยประชาชน ที่แสดงที่มาในรูปของการรวมกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มเอง

3. การมีส่วนร่วม คือ ส่วนสำคัญของกระบวนการบริหารการพัฒนาชนบท

การมีส่วนร่วมจะถูกดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ นักบริหารการพัฒนาจะต้องรู้ในสิ่งที่ประชาชนมีความต้องการ มุ่งหวัง และต้องให้โอกาสแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็น ลักษณะต่อมา คือ โครงการพัฒนาจะต้องให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้และเข้าใจโครงการ รู้ถึงทรัพยากรที่จำเป็น และประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

4. การมีส่วนร่วม คือ เครื่องชี้วัดการพัฒนาชนบท

การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นฐานในการพัฒนาชนบทยิ่งมากและเข้มข้นเท่าใด ก็แสดงว่าได้ผลประโยชน์ของการพัฒนาที่จะถึงมือประชาชนเพิ่มมากขึ้น การมีส่วนร่วมจำเป็นสำหรับความสำเร็จในการพัฒนา ซึ่งจะต้องเป็นการมีส่วนร่วมจริง ๆ ไม่ใช่การมีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เป็นเรื่องของการอาสาสมัคร และเป็นผลของทางเลือกที่ประชาชนจะทำการสิ่งต่าง ๆ เพื่อตัวของพวกเขาเอง

ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงปรัชญาแนวคิดของการมีส่วนร่วมแล้วจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมนั้น จะคำนึงถึงความเป็นประชาธิปไตย ความเป็นอิสระและเต็มใจในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม ชุมชนโดยรวม ซึ่งจุดนี้จะเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และยั่งยืน

ส่วนของความหมายการมีส่วนร่วมนั้น มีผู้ได้ให้ความหมายไว้หลายประการ มีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันไปตามลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมซึ่งมีลักษณะรูปแบบ วัตถุประสงค์แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามก็ได้มีนักวิชาการจำนวนหนึ่งได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

Pearse & Stiefel (1979 : 4 – 8) ได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นผู้อยู่นอก ได้เพิ่มความสามารถในการควบคุมทรัพยากรและสถาบันต่าง ๆ ตามสภาวะสังคมที่เป็นอยู่”

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำ (Contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

จากนัยความหมายดังกล่าว การมีส่วนร่วมจึงประกอบด้วย ปัจจัย 3 ประการ คือ

1. การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นการเกี่ยวข้องทั้งตัว (Self) ไม่ใช่เฉพาะเพียงแต่เกี่ยวข้องด้านกำลังกาย หรือทักษะ กล่าวคือ ผู้มีส่วนร่วมจะมีส่วนเกี่ยวข้องทางจิต

(Ego-Involved) ไม่เพียงแต่เฉพาะด้านการงาน

2. การกระทำการให้ เมื่อผู้มีส่วนร่วมได้บังเกิดความเกี่ยวข้องด้านจิตใจและอารมณ์แล้ว ก็เท่ากับเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยเหตุนี้การมีส่วนร่วมจึงเป็นมากกว่าการยินยอม (Consent) ที่จะกระทำตามคำสั่ง ซึ่งเป็นการกระทำโดยปราศจากการยินยอม พร้อมใจและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมจึงเป็นความสัมพันธ์ทางอารมณ์และจิตใจแบบ “ยุคสมัย” คือ มีการติดต่อสื่อสารทั่วไปและกลับระหว่างบุคคลนั้นและกลุ่ม

3. การร่วมรับผิดชอบ เมื่อเกิดการเกี่ยวข้องด้านจิตใจ อารมณ์และได้กระทำการให้แก่สถานการณ์นั้นแล้ว ผู้มีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มนั้นด้วย เพราะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้อง (Self-Involved) กับกลุ่ม และต้องการเห็นผลสำเร็จของการทำงานนั้นด้วย จึงเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

โดยสรุปแล้ว อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ

ความร่วมมือร่วมใจ หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

การประสานงาน หมายถึง ห่วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพในการทำกิจกรรมหรือการงาน

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรู้สึกผูกพันในการทำงานและการให้ความเชื่อถือไว้วางใจ

ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงอาจหมายถึง การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ (ความร่วมมือร่วมใจ) โดยกระทำการงานดังกล่าวในห้วงเวลา และลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะและเหมาะสม (การประสานงาน) กับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือไว้วางใจได้ (ความรับผิดชอบ)

โดยนัยดังกล่าวนี้ การมีส่วนร่วมจึงเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) อีกด้วย

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6-7) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์การอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกันในเรื่องต่อไปนี้จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ดังนี้

1. ร่วมกันทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน

2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเงื่อนไข และลดปัญหาของชุมชน หรือ

เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงานหรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน

4. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

6. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

7. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ โดยเอกชน และรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

สรุปมติและข้อเสนอแนะจากการประชุมเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 2) ได้ให้คำจำกัดความการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ในการจัดการและการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะ สมาชิกสังคม ในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูป การตัดสินใจ ในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง

อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง (2525 : 10) ได้อธิบายเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า “การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกันนั้น จะต้องมีความพอจนเกิดการริเริ่ม โครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ จะต้องเป็นความเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะ เข้าร่วมปฏิบัติการนั้น ๆ เหตุผลเบื้องต้นของการที่คนเรามารวมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนัก ว่าปฏิบัติการทั้งหมดที่ทำโดย/หรือทำในนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านองค์กร (Organization) ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

Cohen & Uphoff (1977. อ้างถึงใน ประเทือง มนตรี , 2536 : 18) ได้แบ่ง การมี ส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้าน ทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefit) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 188-190) จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกได้เป็น 3 ประการ ตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Inclusive Organization) เช่น การรวมกลุ่มเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ

2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative Organization) เช่น กรรมการของกลุ่ม หรือชุมชน กรรมการหมู่บ้าน

3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (Open Participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนประชาชน (Non-representative Organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาส ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ตลอดเวลา

เจมส์ คัดด์ ปิ่นทอง (2527 : 272 - 273) ได้แยกแยะขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน และปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

วันเพ็ญ วอกลาง (2534 : 22) ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการประชุม
2. การมีส่วนร่วมเสนอปัญหา
3. การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนา
4. การมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไข
5. การร่วมประเมินผลในกิจกรรมต่าง ๆ
6. การร่วมรับผลประโยชน์

จากแนวคิดการมีส่วนร่วมที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

1. ปัจจัยภายในบุคคล
2. ปัจจัยด้านผู้นำ
3. การมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนากิจกรรม (โครงการ)
4. ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งศึกษาโดย Room (1991. อ้างถึงใน William , 1976 : 94) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วย

1. ความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในการทำงาน
2. ทักษะคิตต้องงาน
3. ความมีอิสระในการตัดสินใจในการทำงาน
4. ความมีอำนาจตามหน้าที่
5. ลักษณะของการทำงาน

จากแนวคิดการมีส่วนร่วมที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมีความสัมพันธ์กับเรื่องที่ต้องการศึกษาในประเด็นที่ว่า การเกิดของศูนย์ริโซเคิลนี้เกิดจากประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวในการแก้ไขปัญหาล้างแวล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนโดยมีโครงการของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้การดำเนินการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นโดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและรัฐเข้ามาสนับสนุนในการแก้ไข โดยการให้ความรู้และแนะนำในการแก้ไขปัญหา

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรประชาชน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2526 : 1) ได้ให้ความหมายขององค์กรประชาชน เฉพาะกรณีของกรมการพัฒนาชุมชนไว้ว่า “องค์กรประชาชน คือ การรวมประชาชนในหมู่บ้าน หรือตำบลในรูปของกลุ่มตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มเอง หรือสนองวัตถุประสงค์ของชุมชน หรือแม้กระทั่งสนองวัตถุประสงค์ของทางราชการหรือหน่วยงานเอกชนที่ให้การสนับสนุนกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น อาจจัดตั้งอย่างไม่เป็นทางการ กล่าวคือ ไม่มีกฎหมายรองรับแต่อาจมีระเบียบทางราชการ หรือระเบียบที่กลุ่มจัดทำขึ้นเอง เพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินกิจกรรมของกลุ่มและกลุ่มที่เป็นทางการซึ่งจัดตั้งขึ้นมาโดยมีกฎหมายรองรับอาจเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลแล้วแต่กรณี”

จากความหมายข้างต้น องค์กรประชาชนจึงเป็นกลุ่มของประชาชนในระดับหมู่บ้านหรือตำบลที่รวมตัวเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและหน่วยงานภายนอก รูปแบบขององค์กรอาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ องค์กรประชาชนตามแนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่า ในขณะที่องค์กรประชาชนเป็นกลไกการแก้ปัญหาในชุมชนนั้น อีกด้านหนึ่งเป็นกลไกในการพัฒนาให้เป็นไปตามความต้องการของกลุ่มคนภายนอกด้วย การตีความเช่นนี้ทำให้องค์กรประชาชนอาจมีความหมายเป็นเพียงเครื่องมือที่ทำให้การพัฒนาบรรลุผลที่บุคคลภายนอกเป็นผู้กำหนด ซึ่งผลของการพัฒนาอาจไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนก็ได้

กลุ่มแลกเปลี่ยนเพื่องานพัฒนาชนบท (2526 : 17 - 26) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรประชาชนในการประชุมสัมมนา ครั้งที่ 6 ผลการสัมมนากลุ่มย่อยมีข้อสรุป ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ให้ความหมายว่า องค์กรประชาชนเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันอย่างมีเป้าหมายที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชนและกระทำเป้าหมายเพื่อประชาชนเป็นตัวแทนของชุมชนในการรักษาผลประโยชน์ และคลี่คลายปัญหาของชุมชนทั้งปัญหาเฉพาะหน้าและปัญหาระยะยาว

กลุ่มที่ 2 ให้ความหมายขององค์กรประชาชนว่า เป็นขบวนการทำงานของสังคมหรือกลุ่มคนซึ่งมีสองรูปแบบ คือ องค์กรเดิมที่มีอยู่แล้วในชุมชนที่ร่วมกันทำมาหากินแก้ไขปัญหาคือต่อสู้กับธรรมชาติ และองค์กรที่คนภายนอกเข้าไปสร้าง เช่น กลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมักล้มเหลวหรือสร้างปัญหาใหม่ให้กับชุมชน ซึ่งองค์กรประชาชนในทิศทางที่ควรจะเป็นจะเกิดขึ้นต่อเมื่อชาวบ้านมีพัฒนาการทางจิตสำนึก

กลุ่มที่ 3 ให้ความหมายว่า ชาวบ้านเองมีกลุ่มธรรมชาติรับผิดชอบแก้ไขปัญหภายในชุมชนอยู่แล้วเป็นการยากที่จะสร้างองค์กรประชาชน การสร้างองค์กรประชาชนจะมีองค์ประกอบสองประการ คือ การเชื่อมั่นในพลังชุมชน และการศึกษาเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มชาวบ้าน

กลุ่มที่ 4 มีทัศนะว่า องค์กรประชาชน คือ ชุมชนซึ่งเป็นสังคมหนึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

กลุ่มที่ 5 เสนอความเห็นว่าการพัฒนาองค์กรประชาชนจะต้องใช้กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเป็นเงื่อนไขให้ชาวบ้านได้มีโอกาสเรียนรู้ปัญหาของชุมชนร่วมกันและตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องสร้างและพัฒนาองค์กรประชาชนในระยะสั้นสู่การพัฒนาคุณภาพขององค์กรประชาชนเป็นขบวนการประชาชน เพื่อแก้ปัญหาในระยะยาวต่อไป

กลุ่มที่ 6 ให้ความหมายขององค์กรประชาชนว่า คือ พัฒนาการของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนที่สามารถเติบโตขึ้นมาเพื่อมีบทบาทที่ก่อประโยชน์และปกป้องชาวบ้านในขอบเขตทั้งชุมชนไว้โดยประชาชนเห็นด้วย มีความเข้าใจร่วม มีอุดมการณ์ มีการควบคุมและได้ประโยชน์จากสิ่งที่ทำร่วมกัน

ทัศนะของกลุ่มแลกเปลี่ยนเพื่องานพัฒนาชนบท ซึ่งเป็นนักพัฒนาภาคเอกชนสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนที่เห็นว่า ประชาชนมีองค์กรและกระบวนการแก้ไขปัญหของตนเองอยู่แต่เดิมแล้ว หน่วยงานที่ทำงานกับองค์กรประชาชนจะต้องให้ความสำคัญและศึกษาคุณค่าขององค์กรธรรมชาติมาปรับใช้อย่างเหมาะสม

อคิน รพีพัฒน์ (2527 : 133) ได้กล่าวถึงลักษณะขององค์กรประชาชนว่า “จะต้องเป็นตัวแทนที่แท้จริง และกระทำการต่าง ๆ บนพื้นฐานแห่งความต้องการของผู้อยู่อาศัยในชุมชน มิใช่ตั้งเพื่อทำงานให้หน่วยงาน/องค์กรภายนอก ... โดยหลักการแล้วคณะกรรมการชุมชนจะต้องเป็นอิสระปราศจากการควบคุม และต้องมีอำนาจที่แท้จริงในการตัดสินใจ มีความคิดริเริ่ม และมีสิทธิส่วนรวมในทุก ๆ ด้านของสังคม”

จะเห็นได้ว่า อคิน รพีพัฒน์ เน้นถึงคุณลักษณะสำคัญขององค์กรประชาชน 2 ประการ คือ ตัวแทนที่แท้จริงของประชาชน และความเป็นอิสระจากการควบคุมขององค์กรภายนอก นอกจากที่กล่าวมายังมีแนวคิดองค์กรชุมชนที่มีความคล้ายคลึงกันกับองค์กรประชาชนอีก เห็นได้จากในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน) ได้ให้ความหมายว่า (ราชกิจจานุเบกษา , 2543 : 5) “องค์กรชุมชน หมายความว่า กลุ่มคนที่มีระบบการจัดการที่สมาชิกของชุมชนจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการ

ประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพ เพิ่มรายได้ พัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม หรือพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม”

ดังนั้นแนวความคิดเรื่ององค์กรประชาชนหรือองค์กรชุมชน ตามที่กล่าวมาข้างต้นนับว่าเป็นความคิดที่สอดคล้องต้องกัน ไม่มีความแตกต่างในสาระสำคัญอาจกล่าวโดยสรุปว่า องค์กรประชาชนและองค์กรชุมชน หมายถึง กลุ่มของประชาชนยากจนและหรือไร้อำนาจที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแก้ปัญหามาของชุมชนร่วมกัน มีการพัฒนาจิตสำนึก ศักยภาพของคนให้มีพลังและอำนาจในการรักษาผลประโยชน์และสามารถกำหนดอนาคตของประชาชนและชุมชนได้เอง โดยยึดหลักการที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ในการก่อรูป การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน และการกระจายผลประโยชน์ โดยที่รูปแบบขององค์กรนั้นอาจเป็นองค์กรที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ หรือองค์กรที่บุคคลภายนอกเข้าไปจัดตั้งก็ได้ ฉะนั้นสองคำนี้จึงสามารถใช้แทนกันได้

ในการจัดตั้งองค์กรชุมชน Sander and Polson (1950 : 43) ได้กล่าวว่า หมายถึง กระบวนการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างคนในชุมชน ซึ่งมีทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนนั้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และความผาสุกแก่สมาชิกในชุมชน การจัดองค์กรชุมชนนี้เกิดจากแนวคิดที่ว่า การทำงานเป็นกลุ่มย่อมจะได้ผลดีมากกว่าการทำงานโดยบุคคลเดียวหรือกลุ่มเดียว การจัดตั้งกลุ่มขึ้นในชุมชนจะช่วยให้ประชาชนในกลุ่มยอมรับแนวความคิดหรือวิทยาการใหม่ ๆ ได้เร็วกว่าที่จะปล่อยให้ทำงานคนเดียวหรือการให้ความรู้เป็นรายบุคคล ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของคนเรามักจะยึดถือและปฏิบัติตามบรรทัดฐานของกลุ่ม

มูลนิธิพัฒนาอีสาน ได้อธิบายงานพัฒนาเครือข่ายชุมชนว่า การพัฒนาศักยภาพของคนกลุ่ม ชุมชน ในรูปขององค์กรประชาชน นับได้ว่าเป็นการสร้างพลังอำนาจในการต่อรองได้ระดับหนึ่ง แต่หากมีการประสานงานเชื่อมโยงในรูปเครือข่ายชุมชนระหว่างกลุ่มต่าง ๆ โดยมีโครงสร้างการจัดการร่วมกัน และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องก็ยิ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของพลังต่อรองให้มากยิ่งขึ้น

ประเวศ วะสี (2530 : 4) กล่าวว่า “ ... การที่กลุ่มชุมชนจะมีพลังขึ้นมาได้จะต้องมีตาข่ายโยงใย (Net-Work) ระหว่างชุมชนย่อย ๆ นั้นหลาย ๆ ชุมชน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเพื่อให้กลุ่มมีพลังยิ่งขึ้น...”

นิตยาภรณ์ บุญยพัฒน์ (2524 : 5) ได้อธิบายว่า คำว่า “กลุ่ม” ในงานพัฒนาชุมชนจะต้องเป็นกลุ่มที่มีพลัง และมีการเคลื่อนไหวในกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ในการที่จะให้กลุ่มมีพลังและการเคลื่อนไหวกลุ่มจะต้องได้รับการจัดตั้งอย่างถูกวิธีก็จะทำให้กลุ่มมีคุณค่ามีพลัง

Tuchman (1989. อ้างถึงใน นิภา สุวรรณแสง ตุมรสุนทร , 2525 : 249 - 251) ได้เสนอ แนวความคิดเกี่ยวกับพัฒนาของกลุ่มว่าในการปฏิบัติงาน (Task Groups) และกลุ่มพัฒนา (Growth Groups) จะมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการในกลุ่ม 4 ขั้น คือ

1. **ขั้นจัดตั้ง (Forming Stage)** เป็นการเริ่มก่อตัวของกลุ่ม กำหนดจุดมุ่งหมาย กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับ และผู้นำกลุ่ม
2. **ขั้นขัดแย้ง (Storming Stage)** เป็นขั้นแสวงหาทิศทางและเป็นภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อของสมาชิก
3. **ขั้นยินยอม (Norming Stage)** เป็นขั้นเริ่มพัฒนาสร้างกลุ่มสร้างปทัสถานข้อตกลงร่วมกันของสมาชิก
4. **ขั้นดำเนินการ (Performance Stage)** เป็นขั้นแสดงพลังของกลุ่ม มีผลงานตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

จุมพล หนีมพานิช (2529 : 138) ได้อธิบายถึง การจัดตั้งกลุ่มและขั้นตอนต่าง ๆ ในการพัฒนามากลุ่มนั้นมีความสำคัญมากในการศึกษากลุ่ม และมีผลอย่างมากในการที่กลุ่มหรือองค์กรจะบรรลุเป้าหมาย สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ ขึ้นต่าง ๆ ในการพัฒนามากลุ่ม สรุปได้มี 4 ขั้น คือ

1. **ขั้นพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Orientation)**
2. **ขั้นการแก้ปัญหาภายใน (Internal Problem Solving)**
3. **ขั้นเจริญก้าวหน้าและประสพผล (Growth and Productivity)**
4. **ขั้นการควบคุมและประเมินผล (Control and Evaluation)**

พัฒน์ บุญยรัตนพันธ์ (2516 : 240 - 250) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการรวมกลุ่มมี 3 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นการรวมกลุ่ม** ที่มีความต้องการร่วมกัน มีปัญหาร่วมกัน
2. **ขั้นการเคลื่อนไหวของกลุ่ม** ในขั้นนี้จะมีการประชุม พบปะกัน กำหนดเป้าหมายร่วมกัน มีการกำหนดกฎ ระเบียบ ดำเนินงานร่วมกัน
3. **ขั้นการเจริญเติบโตของกลุ่ม** เป็นการรวมกลุ่มเล็ก ๆ หลาย ๆ กลุ่ม การเลือกตัวแทน และกลุ่มมาสร้างแกนนำร่วมของกลุ่ม สร้างกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนความรู้ สร้างพลังร่วมจนไปถึงการสร้างพลังต่อรองได้ หลังจากการรวมตัวกันแล้วจำเป็นต้องพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรที่ได้จัดตั้งขึ้นแล้ว

ในการศึกษานี้มิใช่เพียงการมององค์กรชุมชนเพียงหนึ่งเท่านั้น หากแต่มองเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนที่มีการรวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่เหมือนกันเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาคือเผชิญอยู่เรื่องของปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน

2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7.1 ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ปราชญ์ อังศุรัตนเวช และคณะ (2537 : 4) ได้ศึกษาเรื่อง ระบบบริหารจัดการเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของเทศบาล สุขาภิบาล เขตจังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาของการบริหารจัดการมูลฝอยมีพื้นที่ในการกำจัดไม่เพียงพอ ขาดเครื่องมือในการเก็บขนขยะมูลฝอยและขาดความร่วมมือจากประชาชนในเรื่องการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย และมีแนวโน้มปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการเพิ่มของประชากร ลักษณะองค์ประกอบของขยะมูลฝอย ที่ดินมีราคาสูงมาก เครื่องมืออุปกรณ์ราคาสูง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงบประมาณที่เทศบาลและสุขาภิบาลได้รับการสนับสนุน รวมทั้งในปัจจุบันการบริหารจัดการขยะมูลฝอยยังไม่สมบูรณ์แบบ ขยะมูลฝอยยังตกค้างอยู่ในที่ต่าง ๆ และยังคงสะสมเพิ่มมากขึ้นอีกต่อไปในอนาคต

วรารณ์ เอื้ออารีย์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ระบบการเก็บกำจัดมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนปรับปรุงเก็บรวบรวมมูลฝอยโดยมี เป้าหมายให้สามารถบริการประชาชนได้ครอบคลุมร้อยละ 90 ของประชากร โดยกำหนดให้อายุการใช้งานของรถเก็บขนมูลฝอยประมาณ 8 ปี รถเก็บขนมูลฝอยแต่ละคันทำการเก็บขนมูลฝอยวันละ 2 เที่ยว โดยมีเครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับใช้ซ่อมแซมและบำรุงรักษา รถเก็บขนมูลฝอยมีถังมูลฝอยให้บริการเพียงพอที่จะรองรับมูลฝอยได้ประมาณร้อยละ 50 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นรายวัน ในระยะเวลา 4 ปี เทศบาลมีความต้องการรถเก็บขนมูลฝอยใหม่จำนวน 5 คัน ประกอบด้วย รถเก็บขนมูลฝอยขนาดความจุ 8 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 2 คัน และขนาดความจุ 11 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 4 คัน และต้องปรับปรุงเส้นทางเก็บขนมูลฝอยเพื่อลดการซ้ำซ้อนของการเก็บขนของแต่ละคัน สำหรับการกำจัดมูลฝอยที่เหมาะสมสำหรับเทศบาลเมืองอุดรธานี ได้เลือกใช้วิธีการกำจัดมูลฝอยแบบกลบฝังดินอย่างถูกหลักสุขาภิบาลแทนการเทกองที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน พื้นที่กำจัดมูลฝอยใหม่เป็นที่สาธารณะประโยชน์เนื้อที่ประมาณ 300 ไร่ ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันออกและห่างจากเมืองประมาณ 10 กิโลเมตร

ยุพิน ประจวบเหมาะ และนุกุล กรยีนยงค์ (2534 : 12) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การลงทุนในธุรกิจกำจัดขยะของภาคเอกชน : การวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อนำความรู้ในทางเศรษฐศาสตร์การลงทุนมาประยุกต์เพื่อส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมต่อสังคมในการช่วยกันแก้ไขปัญหาล้างแวล้อม โดยพิจารณาถึงการลงทุนในธุรกิจที่จะนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ และจากการศึกษาในส่วนของการศึกษาถึงสภาพการจัดการขยะของกรุงเทพมหานคร พบว่า สำนักรักษาความสะอาดกรุงเทพมหานครยังไม่สามารถสนองตอบความต้องการใช้บริการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ จึงเกิดปัญหาในการเก็บรวบรวมขยะ

ส่วนในเรื่องความเป็นไปได้ของธุรกิจกำจัดขยะในภาคเอกชนนั้น พบว่า รัฐบาลควรสนับสนุนให้เอกชนได้เข้ามามีบทบาทและร่วมแก้ไขปัญหาล้างแวล้อมโดยการลงทุนในธุรกิจกำจัดขยะด้วยการนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ โดยการสร้างโรงงานเผาขยะเพื่อใช้ประโยชน์จากพลังงานที่ได้

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2529 : 60) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวางแผนจัดการขยะ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบขยะในประเทศไทยประกอบไปด้วย เศษกระดาษ และพลาสติกอยู่ประมาณร้อยละ 20 และมีเศษขวด แก้ว โลหะ อลูมิเนียมอยู่ประมาณร้อยละ 5 ซึ่งขยะเหล่านี้ย่อยสลายได้ยากหรือไม่ย่อยสลายเลยและเป็นปัญหาหนึ่งในการกำจัด หากมีการนำเอาวัสดุเหล่านี้กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อีกครั้งก็อาจจะช่วยลดปริมาณขยะที่ต้องกำจัดลงได้กว่าร้อยละ 70 ซึ่งจะเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการควบคุมป้องกันมิให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมอันเนื่องมาจากขยะได้อีกทางหนึ่ง และยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนอีกด้วย นอกจากนี้การศึกษายังพบว่าเมื่อมีการคัดแยกประเภทขยะโดยชุมชนจะทำให้ปริมาณของขยะที่จะถูกเก็บขนเพื่อไปกำจัดครั้งสุดท้ายลดลง เนื่องจากสามารถนำขยะที่ใช้ประโยชน์ได้จำนวนหนึ่งกลับไปใช้ ซึ่งจะเป็นผลทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเก็บขนขยะและมีเวลาในการเก็บขนอย่างทั่วถึงอีกด้วย

2.7.2 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล

มรกต ศรีรัตน (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินผลการบริหารจัดการโครงการชุมชนย่อยต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในเทศบาลเมืองปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร” ตามรูปแบบการวิจัยประเมินผลของ Stufflebeam : CIPP Model โดยพิจารณาเฉพาะการประเมินกระบวนการ (Process) ตามแนวความคิดของ Koontz ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การสั่งการและการควบคุมและการมีส่วนร่วมชุมชนนั้นได้ศึกษาตามการปฏิบัติของคณะกรรมการชุมชนย่อยด้านการริเริ่มและวางแผน การดำเนินงาน การควบคุมงาน และการประเมินผล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกระบวนการบริหารจัดการของคณะกรรมการปฏิบัติงานโครงการชุมชนย่อยในเทศบาลเมืองปริมณฑล ซึ่งได้แก่ เทศบาลเมืองนนทบุรี เทศบาลเมืองปทุมธานี เทศบาลเมืองสมุทรปราการ เทศบาลเมืองนครปฐม และเทศบาลเมืองสมุทรสาคร จำนวน 80 คน และสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนของคณะกรรมการชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมืองปริมณฑลกรุงเทพมหานครแห่งละ 3 ชุมชน รวมทั้งสิ้น 150 คน ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการบริหารจัดการของคณะกรรมการปฏิบัติงานโครงการชุมชนย่อยรวมทุกด้านอยู่ในระดับที่ดีทุกเทศบาลและไม่แตกต่างกันในแต่ละเทศบาล เมื่อพิจารณาแยกแต่ละด้านพบว่า ด้านการอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับดีและมีความแตกต่างกันในแต่ละเทศบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P=0.0182$) ด้านการวางแผนและด้านการจัดองค์กรอยู่ในระดับดี ด้านบริหารงานบุคคลและด้านการควบคุม

อยู่ในระดับพอใช้และไม่แตกต่างกันในแต่ละเทศบาล ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารจัดการของคณะปฏิบัติงานโครงการชุมชนย่อยและการมีส่วนร่วมของชุมชนของเทศบาลเมืองปริมณฑลของกรุงเทพมหานครนั้นพบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ไพรัตน์ ฤทธิ์ประเสริฐ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลขององค์กรประชาชนในการประกอบธุรกิจขนาดย่อมนอกภาคเกษตรกรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์การเกษตรศรีประจันต์ จำกัด อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์การเกษตรศรีประจันต์ จำกัด เป็นองค์กรประชาชนที่มีสถานภาพเป็นนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีธุรกิจสินเชื่อเป็นกิจกรรมหลักที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน กิจกรรมอื่น ๆ ของสหกรณ์มักดำเนินการได้ไม่ต่อเนื่องหรือประสบปัญหาขาดทุน แต่ในการตัดสินใจเข้ามาประกอบธุรกิจ “สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดเล็ก” เพื่อเสริมสร้างรายได้ขึ้น สหกรณ์ประสบความสำเร็จด้านผลกำไรมาอย่างต่อเนื่อง มีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อประสิทธิผลด้านผลกำไร กล่าวคือ ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของบุคคลที่ประกอบการ เงินทุน และการบริหารจัดการโดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการผลกำไร ล้วนเป็นปัจจัยด้านธุรกิจที่สำคัญ และเป็นปัจจัยที่มีผลโดยตรงอย่างยิ่ง ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน บทบาทผู้นำในองค์กรเป็นปัจจัยด้านสังคมที่มีผลสนับสนุนให้การประกอบธุรกิจขององค์กรประชาชนดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ทั้งหน่วยงานในภาครัฐและภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การประกอบธุรกิจเป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามกฎหมาย ข้อบังคับ กฎหมายและวิชาการ

วลัยพร ศรีเชียงราย (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตที่ดำเนินการร่วมกัน โดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กับสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ คณะกรรมการดำเนินงาน อาจารย์ผู้สอน เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานโครงการฯ นักศึกษา และผู้บังคับบัญชาของนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่าอาจารย์ผู้สอนมีความเหมาะสมและมีความพร้อม สำหรับด้านแหล่งวิทยาการสำหรับการค้นคว้าและบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโครงการฯ มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง และด้านอาคารสถานที่ มีความพร้อมอยู่ในระดับน้อย สำหรับงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานทั้งนักศึกษา อาจารย์ผู้สอน เห็นด้วยที่จะให้มีการปรับค่าธรรมเนียมการศึกษา จึงควรมีการปรับปรุงวิธีดำเนินงาน ด้านกระบวนการดำเนินงาน พบว่า นักศึกษาและอาจารย์ ผู้สอนส่วนใหญ่เห็นว่ากระบวนการรับสมัครและสอบคัดเลือก รูปแบบการเรียนการสอน การให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระมีความเหมาะสมมาก

สมบูรณ์ ธรรมลังกา (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคลากรโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเชียงราย ประชากรที่ใช้ประกอบด้วย ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเชียงราย รวม 108 คน ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานบุคลากรโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดเชียงรายในด้านโครงสร้างการบริหารงานบุคลากร ได้จัดทำแผนภูมิโครงสร้าง

และนำเสนอหรือปิดประกาศไว้ปรากฏชัดเจน มีการวางแผนกรอบอัตรากำลังไว้ล่วงหน้า กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม และได้จัดทำและจัดเก็บทะเบียนประวัติของบุคลากร ส่วนในด้านการสรรหาบุคลากรได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน พิจารณาสรรหาจากบุคลากรที่มีความสามารถตรงตามความต้องการ สำหรับด้านการพัฒนาบุคลากรได้มีการอบรมระยะสั้นเป็นประจำทุกปี ให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาบุคลากร ส่วนด้านการธำรงรักษาบุคลากรได้จัดสวัสดิการให้เพียงพอกับความต้องการของบุคลากร ได้พิจารณาความดีความชอบในการเลื่อนขั้นเงินเดือนให้แก่บุคลากรอย่างยุติธรรม และได้สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำงานสำหรับด้านการให้พ้นจากงาน ได้ดำเนินการโดยแจ้งเหตุแห่งการพ้นจากงานให้ทราบล่วงหน้าและได้จัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้แก่บุคลากรที่พ้นจากงานให้ทราบล่วงหน้า และได้จัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้แก่บุคลากรที่พ้นจากงานอย่างเหมาะสม

ศรี แสงศรีจันทร์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินการดำเนินงานของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเขียงคำ จังหวัดพะเยา กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการครู จำนวน 295 คน ผลการศึกษาพบว่า ด้านปัจจัยเบื้องต้นที่จะเอื้อต่อการดำเนินงานในด้านการบริหาร ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ มีความพร้อมในระดับปานกลาง ผลการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์ การประเมินที่กำหนดกลุ่มโรงเรียนมีความพร้อมในด้านบุคลากรเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณตามลำดับ ส่วนในด้านกระบวนการดำเนินงาน กลุ่มโรงเรียนมีการปฏิบัติตามกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับปานกลางผลการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์ประเมินที่กำหนด คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนได้ให้ความเห็นชอบแผนงานและโครงการ มีการกำหนดแนวทาง หลักเกณฑ์การปฏิบัติงาน การใช้ทรัพยากรร่วมกันและแนวทางในการประสานงานการจัดกิจกรรมทางวิชาการและกิจกรรมอื่น ๆ ศูนย์วิชาการกลุ่มมีการปฏิบัติงานธุรการและงานวิชาการในระดับปานกลาง การปฏิบัติตามกิจกรรมทางงานวิชาการค่อนข้างต่ำ

อภิสิทธิ์ รุจจนเวท (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการขององค์กรท้องถิ่นเพื่อการศึกษาทางไกล ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลขององค์กรท้องถิ่น มีการดำเนินการอย่างมีขั้นตอนและแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวเนื่องระหว่างกัน ซึ่งขั้นตอนทั้ง 4 ประการของการจัดการ ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการ การจัดองค์กร การอำนวยการ และการควบคุมประเมินผล โดยในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการนั้น ได้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร บุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนทุกคนในชุมชนในการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การร่วมวางแผนงาน การดำเนินงานและการประเมินผลงาน การมีส่วนร่วมนั้นอาจอยู่ในรูปแบบของการแสดงความคิดเห็น การให้การสนับสนุนด้านกำลังแรงงาน การสนับสนุนด้านวัสดุ หรือการมีส่วนร่วมทางการเงิน สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการดำเนินการขององค์กร คือ การมุ่งเน้นความเป็นประชาธิปไตยในการดำเนินงาน โดยการกระจาย

อำนาจในการดำเนินการให้แก่ฝ่ายต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

บุญทวี จิตติวงศ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานของ ศูนย์อบรมเลี้ยงเด็กก่อนเกณฑ์ในจังหวัดสุโขทัย โดยศึกษาทัศนะของกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้ ผู้บริหารศูนย์ ครูพี่เลี้ยง ผู้ปกครองนักเรียนและศึกษาธิการอำเภอในจังหวัดสุโขทัย จำนวน 349 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าการวางแผน การจัดองค์การและการอำนวยการ มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ส่วนการควบคุมนั้นมีการปฏิบัติในระดับมากแต่ก็ยังมีปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์ ดังนี้ งบประมาณไม่พอ ได้รับงบประมาณล่าช้า ไม่มีรูปแบบการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดที่แน่นอน ศูนย์ฯ ไม่เป็นเอกเทศ ครูพี่เลี้ยงขาดความรู้ในการดำเนินงาน ศูนย์และผู้บริหารศูนย์ไม่มีเวลามาควบคุมดูแล

มัญชรรัตน์ วิรัชวงศ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการคัดแยก มูลฝอยและการนำกลับมาใช้ใหม่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาด้าน สภาพแวดล้อมโครงการ (บริบท) พบว่า งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์เป็นปัจจัยที่ต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุง ส่วนกระบวนการดำเนินงานโครงการ พบว่า เทศบาลเมืองพนัสนิคมมีการดำเนินงานครอบคลุมตามมาตรฐานกระบวนการบริหารจัดการทั้งหมด และผลการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยเพื่อนำกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ของ ประชาชนในพื้นที่โครงการ พบว่า ประชาชนในพื้นที่โครงการส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยเพื่อนำกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ปานกลาง

สมชัย วินิจนัยรัตน์ (2529 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการให้การ ศึกษาและเผยแพร่สิ่งแวดล้อมในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดกรม สามีญศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านบุคลากร สถานที่ เวลาและเนื้อหาที่ใช้ในการดำเนินงานตาม โครงการมีความเหมาะสมและมีความพร้อมค่อนข้างมาก การดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมของ โครงการ ส่วนใหญ่สามารถดำเนินการได้ตามแผนที่กำหนดไว้ มีบางกิจกรรมที่ประสบปัญหาและ อุปสรรค ส่วนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการด้านความรู้ทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ทั้ง 11 โรงเรียนที่เข้ารับการศึกษอบรมตามโครงการให้การศึกษาศึกษาและเผยแพร่ความรู้ด้าน สิ่งแวดล้อมในชนบทว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ทางสิ่งแวดล้อมสูงกว่าก่อนการดำเนินโครงการอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 สรุปได้ว่าโครงการให้การศึกษาศึกษาและเผยแพร่ความรู้ด้าน สิ่งแวดล้อมในชนบทบรรลุผลค่อนข้างมาก

กนก ดุสิตโสภณ (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการแยกมูลฝอย : ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการทดลอง หมู่บ้านเลิสุบล 4 กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การประเมินปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในการดำเนินโครงการเป็นการประเมินเกี่ยวกับทรัพยากรที่ใช้ให้ โครงการบรรลุผลตามที่ต้องการโดยพิจารณาจากปริมาณและคุณภาพ คือ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และการจัดการ พบว่า บุคลากรมีเพียงพอ พร้อมกับการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจ ในวิธีการดำเนินโครงการแก่เจ้าหน้าที่ก่อนเริ่มโครงการ ด้านวัสดุอุปกรณ์จะมีบางประเภทมี

ปริมาณไม่เพียงพอ และมีประสิทธิภาพใช้งานน้อย ส่วนด้านงบประมาณดำเนินการมีเพียงพอ สำหรับด้านการจัดการดำเนินโครงการมีความเหมาะสมดี โดยมีการแบ่งหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ โครงการจาก 3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนการประเมินกระบวนการดำเนินการเป็นการ ประเมินถึง ขั้นตอนการปฏิบัติงานต่าง ๆ ตามแผนงาน ซึ่งประกอบด้วย 11 ขั้นตอน พบว่า ครึ่งเรือนส่วนใหญ่เห็นว่ากระบวนการมีความเหมาะสมเกือบทุกกระบวนการ แต่จะมีบางขั้นตอน ที่เป็นปัญหาและควรกล่าวถึง เนื่องจากการดำเนินการที่ไม่ต่อเนื่องและไม่มีการดำเนินการใด ๆ เลย ในอัตราร้อยละที่สูง ได้แก่ การติดตามงานทั้งระยะดำเนินโครงการและสิ้นสุดโครงการ การตรวจสอบบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ในโครงการและเป็นที่น่าสังเกตว่าครึ่งเรือนไม่มีความเห็น และไม่ทราบเกี่ยวกับการประชุมชี้แจงโครงการรวมกันแล้วมีอัตราที่ค่อนข้างสูง

ส่วนการประเมินผลผลิตของโครงการ เป็นการประเมินการมีส่วนร่วมของครึ่งเรือนต่อ โครงการในด้านความร่วมมือปฏิบัติตามโครงการ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ ของ โครงการ รวมทั้งผลกระทบเชิงสังคมด้านพฤติกรรมการกำจัดมูลฝอยหลังโครงการสิ้นสุดไปแล้ว 1 ปี พบว่า ครึ่งเรือนให้ความร่วมมือพอสมควรในการปฏิบัติตามโครงการ (ร้อยละ 64.08) แต่ ลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ มีน้อย (ร้อยละ 23.5) และโครงการนี้มีส่วนช่วยให้ ครึ่งเรือนเกิดพฤติกรรมการกำจัดมูลฝอยเป็นไปในทางบวกได้ โดยปัจจุบันครึ่งเรือนตอบว่าทำ การแยกมูลฝอย (ร้อยละ 52.0) และแยกของเสียอันตราย (ร้อยละ 43.0) ก่อนนำทิ้ง รวมทั้งมี การนำเอาวัสดุเหลือใช้ในครึ่งเรือนกลับมาใช้อีก (ร้อยละ 54.0) และสมาชิกในครึ่งเรือนมี ส่วนร่วมในการแยกมูลฝอยและของเสียอันตราย (ร้อยละ 58.0)

อุสาคี เพ็งพารา (2536 : 106-107) ศึกษาเรื่อง กระบวนการบริหารจัดการระดับ จังหวัดและอำเภอต่อประสิทธิผลของหน่วยงานสาธารณสุขระดับตำบล จังหวัดปัตตานี โดยมุ่ง ศึกษากระบวนการบริหารจัดการ 4 ด้าน คือ การวางแผน การจัดองค์การ การเป็นผู้นำหรือผู้ บริหาร และการประเมินผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้นำระดับบัญชาการระดับจังหวัดและ อำเภอ จำนวน 25 คน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล จำนวน 359 คน ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการบริหารจัดการระดับจังหวัดและอำเภอ ด้านการเป็นผู้นำหรือผู้บริหารและด้านการ ประเมินผล มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของหน่วยงานสาธารณสุขระดับตำบลในเชิงคุณภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และประสิทธิผลของหน่วยงานสาธารณสุขระดับตำบล มีประสิทธิผลใน เชิงคุณภาพทุกงาน และอยู่ในระดับดีมาก

นวลศรี วิจารณ์ (2540 : 114) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารจัดการ และประสิทธิผลโครงการผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียน จังหวัดในเขตสาธารณสุขที่ 2 พบว่า กระบวนการบริหารจัดการโครงการฯ ฝ่ายสาธารณสุขอยู่ในระดับดี ฝ่ายการศึกษาอยู่ในระดับพอ ใช้ และไม่มีความแตกต่างกันระหว่างจังหวัด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดองค์การของ คณะปฏิบัติงานฝ่ายการศึกษาระหว่างจังหวัด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) นอกจากนี้ยังพบว่า กระบวนการบริหารจัดการระหว่างกลุ่มผู้ปฏิบัติงานทั้งสองฝ่าย มี

ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.01$) โดยเฉพาะด้านการวางแผน การจัดองค์กร และการควบคุมงาน

เยาวเรศ วิสูตรโยธิน (2535 : 67-78) ศึกษาเรื่ององค์ประกอบของการบริหารจัดการที่มีผลต่ออัตราความครอบคลุมงานบริการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ในจังหวัดพิษณุโลก โดยมุ่งศึกษาเฉพาะองค์ประกอบด้านกำลังคน การเงิน วัสดุอุปกรณ์ การบริหารและลักษณะประชากร ของหัวหน้าสถานีนอมนัยและหัวหน้าฝ่ายส่งเสริมสุขภาพหรือหัวหน้าฝ่ายสุขภาพป้องกันโรคโรงพยาบาลชุมชน จำนวน 116 คน พบว่า องค์ประกอบของการบริหารจัดการ คือ ด้านกำลังคน การเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ ระหว่างกลุ่มที่มีอัตราความครอบคลุมของงานบริการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคสูงและต่ำ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งกล่าวได้ว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการทั้ง 4 ด้าน ไม่มีผลต่ออัตราความครอบคลุมของงานบริการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค

นภา วงษ์ศิลป์ (2536 : 65-68) ศึกษาเรื่อง องค์ประกอบการบริหารที่มีผลต่อการดำเนินงานสุขศึกษาและประชาสัมพันธ์ ของหัวหน้างานสุขศึกษาและประชาสัมพันธ์โรงพยาบาลทั่วไป กระทรวงสาธารณสุข โดยศึกษาจากหัวหน้างานสุขศึกษาและประชาสัมพันธ์ โรงพยาบาลทั่วไป กระทรวงสาธารณสุข ทั่วประเทศ จำนวน 72 คน พบว่า องค์ประกอบด้านการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การบริหารงานบุคคล การอำนวยการและการควบคุม พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินงานสุขศึกษาและประชาสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $P < 0.001$

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน” โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและการศึกษาภาคสนาม โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

- 3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา
- 3.2 นิยามปฏิบัติการ
- 3.3 วิธีการศึกษา
- 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ
- 3.6 การประมวลผลข้อมูล
- 3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา (Conceptual Framework)

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาที่มุ่งเน้นวัดประสิทธิผลของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนและการสนับสนุนจากภายนอก โดยแบ่งกลุ่มตัวแปรในการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านลักษณะ รูปแบบ วิธีการและปัญหาในการดำเนินงาน ซึ่งพิจารณาจาก

1.1 ปัจจัยนำเข้า (INPUT)

- 1.1.1 การรับรู้วัตถุประสงค์ของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน
- 1.1.2 งบประมาณ
- 1.1.3 บุคลากร
- 1.1.4 อุปกรณ์และสถานที่
- 1.1.5 ข้อมูลข่าวสาร
- 1.1.6 การสนับสนุนจากภายนอก

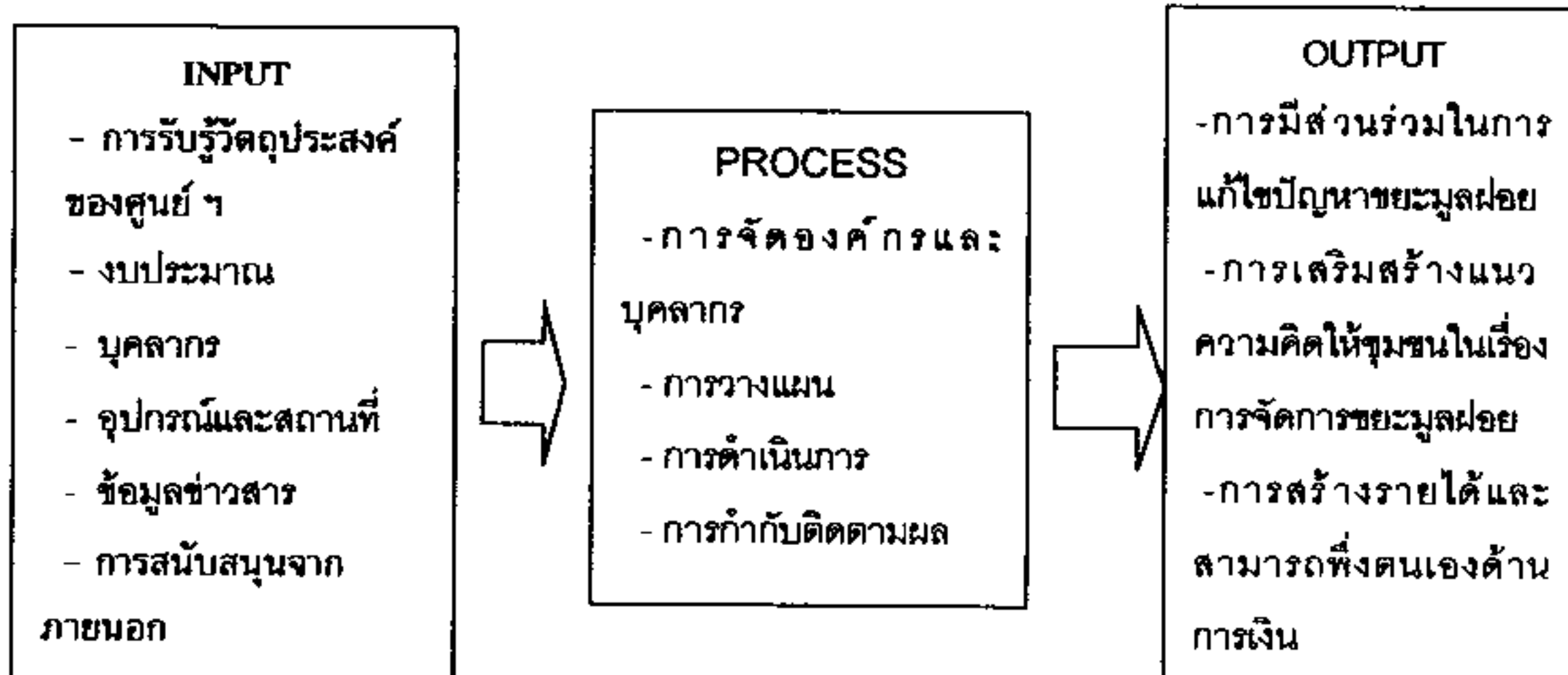
1.2 กระบวนการ (PROCESS)

- 1.2.1 การจัดองค์กรและบุคลากร
- 1.2.2 การวางแผน
- 1.2.3 การดำเนินงาน
- 1.2.4 การกำกับติดตามผล

2. ด้านประสิทธิผลการดำเนินงาน (OUTPUT) ซึ่งพิจารณาจาก

- 2.1 สร้างรายได้และสามารถพึ่งตนเองด้านการเงิน
- 2.2 มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย
- 2.3 เสริมสร้างแนวความคิดให้ชุมชนในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย

ลักษณะ รูปแบบ วิธีการและปัญหาการดำเนินงาน

ประสิทธิผลของ
ศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน

แผนภูมิที่ 3.1. แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

3.2 นิยามปฏิบัติการ

ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน หมายถึง การที่ศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนสามารถดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ โดยผู้วิจัยได้เลือกมาเพียง 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย ด้านการเสริมสร้างแนวความคิดให้ชุมชนในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย และสร้างรายได้และสามารถพึ่งตนเองด้านการเงิน โดยที่วัดระดับประสิทธิผลการดำเนินงานจากการที่ศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนสามารถดำเนินงานได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ถือว่าประสิทธิผลการดำเนินงานอยู่ในระดับที่ดีแต่ถ้าหากไม่สามารถทำได้ตามเกณฑ์ถือว่าประสิทธิผลอยู่ในระดับต่ำ

การมีรายได้และสามารถพึ่งตนเองด้านการเงิน หมายถึง การที่รายรับของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนเมื่อหักลบค่าใช้จ่ายจริงแล้วมีเงินคงเหลือสามารถนำมาใช้หมุนเวียนภายในองค์กรโดยไม่ต้องกู้ยืมหรือขอความช่วยเหลือจากภายนอก

การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย หมายถึง การที่ประชาชนในเครือข่ายองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการแยกขยะโดยวัดจากร้อยละของจำนวนครัวเรือนที่มีการคัดแยกขยะและวัดจากปริมาณขยะที่ศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนรับซื้อในแต่ละวันว่ามีปริมาณของที่รับซื้อถึง 3,490 กิโลกรัม/วัน ตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนโครงการ

การเสริมสร้างแนวความคิดให้ชุมชนในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การที่ศูนย์

วิสตริโซเคิลชุมชนได้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยให้แก่ประชาชนในเครือข่ายและประชาชนทั่วไป รวมถึงหน่วยงาน / องค์กรต่าง ๆ โดยวัดจากจำนวนคนที่เข้ามาดูงานที่ศูนย์วิสตริโซเคิลชุมชนจากที่คาดหวังไว้ 100 คนต่อเดือน และวัดจากการสัมภาษณ์ผู้จัดการศูนย์ว่ามีหน่วยงานภายนอกนำความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะที่ได้จากศูนย์วิสตริโซเคิล ชุมชนไปปฏิบัติ

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง ความรู้ของประชาชนในเครือข่ายเกี่ยวกับขยะมูลฝอย ในด้านความหมาย ประเภท การกำจัดและประโยชน์ในการแยกขยะมูลฝอย โดยมี 3 ตัวเลือก คือ ใช่ ไม่ใช่ และไม่แน่ใจ

การมีส่วนร่วมในการแยกขยะของประชาชนในชุมชน หมายถึง พฤติกรรมการแยกขยะของประชาชนในชุมชนเครือข่าย โดยมี 5 ระดับ คือ ปฏิบัติทุกครั้ง เกือบทุกครั้ง บางครั้งนาน ๆ ครั้ง และไม่เคย เพื่อวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะมูลฝอย

การรับรู้วัตถุประสงค์ของศูนย์วิสตริโซเคิลชุมชน หมายถึง การที่ผู้จัดการศูนย์วิสตริโซเคิลชุมชนและผู้นำชุมชนได้รับทราบถึงวัตถุประสงค์ของศูนย์วิสตริโซเคิลชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามลพิษด้านขยะมูลฝอย ด้านการมีรายได้และสามารถพึ่งตนเองด้านรายได้ และช่วยเสริมสร้างแนวความคิดให้ชุมชนในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย

งบประมาณ หมายถึง เงินที่ใช้ในการบริหารจัดการศูนย์วิสตริโซเคิลชุมชน ในด้านแหล่งที่มา ความพอเพียงและทันกับความต้องการที่จะใช้เงิน รวมถึงค่าใช้จ่ายในการซื้อวิสตริโซเคิล คำน่ำประปา ค่าไฟฟ้า เงินเดือนพนักงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

บุคลากร หมายถึง ความรู้ ความสามารถและจำนวนบุคลากรที่เพียงพอในแต่ละตำแหน่งภายในศูนย์วิสตริโซเคิลชุมชน

อุปกรณ์และสถานที่ หมายถึง ความทันสมัยและจำนวนของอุปกรณ์ที่ใช้ในการรับซื้อวิสตริโซเคิล ได้แก่ เครื่องชั่งน้ำหนักและเครื่องบดอัด ในด้านสถานที่นั้น หมายถึง ขนาดและความสะดวกในการเดินทางมาที่ศูนย์วิสตริโซเคิลชุมชน

ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่ศูนย์วิสตริโซเคิลชุมชนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับขยะมูลฝอยจากแหล่งอื่น ๆ และมีการนำข้อมูลนั้นไปเผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไป รวมทั้งความพร้อมของศูนย์วิสตริโซเคิลชุมชนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยและบุคคลภายนอก

การสนับสนุนจากภายนอก หมายถึง การที่ศูนย์วิสตริโซเคิลชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน ทั้งในรูปของการให้คำแนะนำ งบประมาณ บุคลากร ความรู้และเทคโนโลยี รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อศูนย์วิสตริโซเคิลชุมชนด้วย

การจัดองค์กรและบุคลากร หมายถึง การจัดแบ่งสายงาน การกำหนดขอบเขตหน้าที่ของงานในศูนย์วิสตริโซเคิลชุมชน ประกอบด้วย การรับซื้อวิสตริโซเคิล จุดรับของที่ไม่ใช้แล้ว จุดรวบรวมขยะอันตราย ศูนย์เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สาธิตการหมักขยะอินทรีย์รวมถึงการเกณฑ์การคัดเลือกบุคคลเข้ามาดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในศูนย์วิสตริโซเคิลชุมชน

การวางแผน หมายถึง การตั้งราคาซื้อขายวัสดุรีไซเคิล และกำหนดประเภทของวัสดุรีไซเคิลที่ทางศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนสามารถรับซื้อได้และเวลาเปิด-ปิดศูนย์ แผนเหล่านั้นมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรรวมถึงมีการปรับเปลี่ยนแผนที่วางไว้ขณะดำเนินงานเพื่อความเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น

การดำเนินงาน หมายถึง การปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้รวมถึงการที่ผู้จัดการศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น

การกำกับติดตามผล หมายถึง การที่ผู้จัดการศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนหรือผู้นำชุมชนได้มีการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานภายในศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนในด้านการซื้อขายวัสดุรีไซเคิล การทำน้ำหมักขยะ การทำงานของพนักงานและบัญชีรายรับ-รายจ่ายของศูนย์ รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนด้วย

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน หมายถึง บุคคลที่ปฏิบัติงานหรือมีบทบาทอยู่ในศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน โดยแบ่งเป็น

- ผู้จัดการศูนย์

- ผู้นำชุมชน หมายถึง ตัวแทนประชาชนที่เป็นแกนนำของชุมชนเครือข่ายที่เข้าร่วมดำเนินงานกับทางศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน อาจเป็นผู้ที่มีตำแหน่งเป็นทางการหรือไม่มีตำแหน่งในศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนก็ได้

ประชาชนในชุมชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนสุขเจริญพัฒนา ชุมชนวัดกลาง ชุมชน 101 บึงทองหลาง ชุมชนสุขสันต์ 26 ชุมชนร่วมกันสร้าง

3.3 วิธีการศึกษา

3.3.1 ประชากร

จากพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้สามารถแบ่งประชากรได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนและประชาชนในเครือข่าย

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน ซึ่งหมายถึง ผู้จัดการศูนย์ และผู้นำชุมชน ซึ่งหมายถึง ผู้นำที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน

1. ผู้จัดการศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน	จำนวน	1	คน
2. ผู้นำชุมชน	จำนวน	5	ชุมชน
2.1 ชุมชนสุขเจริญพัฒนา			
2.2 ชุมชนวัดกลาง			
2.3 ชุมชน 101 บึงทองหลาง			
2.4 ชุมชนร่วมกันสร้าง			

กลุ่มที่ 2 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่เป็นเครือข่าย ทั้ง 5 ชุมชน (รวมถึงชุมชนสุขสันต์ 26 ซึ่งผู้นำชุมชนดำรงตำแหน่งผู้จัดการศูนย์ฯ) ซึ่งประกอบด้วยครัวเรือนทั้งหมดประมาณ 773 ครัวเรือน

3.3.2 กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษานี้มีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์วัสดุรีไซเคิลและประชาชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มที่ 1 ในส่วนการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) หมายถึง ผู้วิจัยเป็นผู้เลือกผู้ถูกสัมภาษณ์เองโดยเลือกจากคุณสมบัติที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการซึ่งในการศึกษานี้ จะเลือกสัมภาษณ์บุคคลดังต่อไปนี้

1. ผู้จัดการศูนย์	จำนวน	1	คน
2. ผู้นำชุมชน	จำนวน	4	ชุมชน
2.1 ชุมชนวัดกลาง			
2.2 ชุมชน 101 บึงทองหลาง			
2.3 ชุมชนสุขเจริญพัฒนา			
2.4 ชุมชนร่วมกันสร้าง			

กลุ่มที่ 2 ส่วนของประชาชนในชุมชนเครือข่ายนั้นใช้การเก็บแบบสอบถามโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพราะคำนึงถึงการได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์สรุปผล โดยกำหนดขนาดตัวอย่างตามวิธีการของ Krejcie and Morgan (1970 : 607-610) กล่าวคือ ถ้ามีประชากร 800 ใช้ขนาดตัวอย่าง 260 คน ดังนั้นเมื่อมีประชากรทั้งหมด 773 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างประมาณ 260 ครัวเรือน

ชุมชน	ครัวเรือน	ขนาดตัวอย่าง
สุขสันต์ 26	160	55
สุขเจริญพัฒนา	133	44
วัดกลาง	179	60
101 บึงทองหลาง	98	34
ร่วมกันสร้าง	203	67
รวม	773	260

ในตัวอย่างกลุ่มที่ 2 นี้ ได้มีการทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามก่อนนำมาเก็บจริงจากประชาชนในชุมชนหมู่บ้านกิตตินิเวศน์ จำนวน 30 คน โดยได้ค่าความเชื่อมั่น .7434

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการศึกษาหลายประเภท ดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ระเบียบกฎหมาย ตลอดจนรายงานการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ เพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดขอบเขตการศึกษาและประกอบการสร้างแบบสัมภาษณ์

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์อย่างไม่มีโครงสร้างประกอบกับการสังเกตควบคู่กันซึ่งแบบสัมภาษณ์นี้ใช้สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์วัสดุริไซเคิลชุมชน (ผู้จัดการศูนย์วัสดุริไซเคิลและผู้นำชุมชน) ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชื่อ-สกุล เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ในศูนย์ เหตุผลที่เลือกมาทำงานที่ศูนย์วัสดุริไซเคิลชุมชน ระยะเวลาในการทำงานที่ศูนย์วัสดุริไซเคิลชุมชน รายได้จากการทำงานที่ศูนย์วัสดุริไซเคิลชุมชน อาชีพอื่นนอกจากตำแหน่งที่ศูนย์วัสดุริไซเคิล รายได้จากอาชีพอื่น จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าในด้านการรับรู้วัตถุประสงค์ของศูนย์วัสดุริไซเคิลชุมชน งบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์และสถานที่ ข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนจากภายนอก จำนวน 23 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานในด้านการจัดองค์กรและบุคลากร การวางแผน การดำเนินงานและการกำกับติดตามผล จำนวน 22 ข้อ

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์วัสดุริไซเคิลชุมชน จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นคำถามปลายปิด (Close-Ended Question) นั้นหมายถึง ได้มีการกำหนดรายการคำถามเพื่อให้ผู้ตอบคำถามเลือกตอบตามความเห็นของตน ซึ่งมีโครงสร้างแบบสอบถาม 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพปัจจุบัน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการลดและแยกมูลฝอย ได้ข้อมูลจากแหล่งที่ได้ การรับข้อมูลข่าวสารของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน ได้ความรู้ด้านใดได้ และได้จากแหล่งใด ลักษณะคำถามเป็นแบบ (Check List) มีจำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย ในด้านความหมาย การกำจัดและประโยชน์จากการแยกขยะมูลฝอย ลักษณะคำถามแบบตอบใช่ ไม่ใช่ และไม่ทราบ มีทั้งสิ้นจำนวน 20 ข้อ โดยมีข้อถูกและข้อผิด ดังนี้

ข้อถูก มีจำนวน 8 ข้อ ได้แก่ 1,6,8,9,12,13,14,15,17,19

ข้อผิด มีจำนวน 12 ข้อ ได้แก่ 2,3, 4,5,7,10,11,16,18,20

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมแยกขยะของประชาชนในชุมชน เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามระดับของการประเมิน 5 ระดับ คือ ปฏิบัติทุกครั้ง เกือบทุกครั้ง บางครั้ง นาน ๆ ครั้ง และไม่เคย มีทั้งสิ้น 20 ข้อ โดยมีทั้งคำถามเชิงบวกและเชิงลบ ดังนี้

คำถามเชิงบวก ได้แก่ 2,3,5,9,10,13,14,16,17,19

คำถามเชิงลบ ได้แก่ 1,4,6,8,7,11,12,15,18,20

ส่วนที่ 4 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการคัดแยกวัสดุรีไซเคิล เป็นข้อคำถามแบบตรวจรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3.4.1 เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 เป็นการประมวลผลด้วยการใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 เกณฑ์การให้คะแนน

ตอบถูก	ได้	1	คะแนน
ตอบผิด	ได้	0	คะแนน
ตอบไม่ทราบ	ได้	0	คะแนน

ข้อคำถามมี 20 ข้อ จึงมีค่าคะแนนสูงสุด คือ 0 - 20 คะแนน จากนั้นจึงทำการรวมคะแนนและหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของแต่ละคน

เพื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย โดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย 15.20 ในการแบ่งระดับจึงแบ่งกลุ่มความรู้ได้เป็น 2 ระดับ ดังนี้

น้อยกว่าคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง	ระดับความรู้ต่ำ
มากกว่าหรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง	ระดับความรู้สูง

ส่วนที่ 3 เกณฑ์การให้คะแนน

สำหรับแบบสอบถามในส่วนนี้เป็นแบบมาตราประเมินค่า โดยข้อความประกอบด้วยคำถามในเชิงบวกและเชิงลบ วิธีการให้คะแนนแต่ละคำตอบ เป็นไป 2 ทาง คือ

ระดับ	ข้อคำถามเชิงบวก	ข้อคำถามเชิงลบ
ปฏิบัติทุกครั้ง	5	1
เกือบทุกครั้ง	4	2
บางครั้ง	3	3
นาน ๆ ครั้ง	2	4
ไม่เคย	1	5

เกณฑ์การให้คะแนน โดยการนำระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการแยกขยะในแต่ละระดับคูณกับจำนวนข้อและหาค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจึงทำการแบ่งคะแนนตามระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการแยกขยะ ซึ่งแบ่งได้ 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนชั้น}}$$

ระดับ	ช่วงคะแนน
มีส่วนร่วมในการแยกขยะน้อย	ได้คะแนน 1 - 2.33 คะแนน
มีส่วนร่วมในการแยกขยะปานกลาง	ได้คะแนน 2.34 - 3.66 คะแนน
มีส่วนร่วมในการแยกขยะสูง	ได้คะแนน 3.67 - 5 คะแนน

ส่วนที่ 4 เป็นการประมวลผลด้วยการใช้ความถี่และค่าร้อยละ (Percentage)

3.5 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม หมายถึง การหาข้อบกพร่องในด้านเนื้อหา ความครอบคลุมเนื้อหา การใช้สำนวนถ้อยคำ เพื่อความเข้าใจของผู้ตอบ ลำดับความสำคัญก่อนหลัง ความซับซ้อนและความสอดคล้องของแบบสอบถาม

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบก่อน (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา ได้แก่ ประชาชนในชุมชนกิตตินิเวศน์ จำนวน 30 คน และนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยวิธีการหาความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) โดยใช้สูตร Pearson Product – Moment Correlation Coefficient และหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) (บุญเรียง ขจรศิลป์ , 2533 : 183 – 193) ได้ค่า Alpha = .7434

3.6 การประมวลผลข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาได้คัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์
2. นำแบบสอบถามมาตรวจและลงรหัสในแบบสอบถามทุกข้อ ในส่วนของการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
3. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ตรวจและลงรหัสแล้วไปบันทึกลงแผ่นดิสเก็ตต์ (Diskette) เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science : SPSS)

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้แล้วจะนำไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมชุดสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับสังคมศาสตร์ (SPSS/PC) โดยเลือกใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) แจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

บทที่ 4

ผลการศึกษา

4.1 ความเป็นมาของโครงการ

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าศูนย์วัสถุไรเฉลิมชนเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างขึ้นเพื่อสนองต่อโครงการของทางกรุงเทพมหานคร นั่นคือ โครงการส่งเสริมการลดและแยกมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพของกรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การที่กรุงเทพมหานครได้ตระหนักถึงปัญหาการเพิ่มขึ้นของปริมาณมูลฝอย เห็นได้จากแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540 - 2544) ในแผนสาขาสังแวดล้อม โดยกำหนดเป้าหมายให้มีการแยกมูลฝอยหมุนเวียนมาใช้ประโยชน์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดภายในปี พ.ศ. 2544 และสำนักรักษาความสะอาดได้จัดทำโครงการส่งเสริมการลดและแยกมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพของกรุงเทพมหานครขึ้น เพราะพิจารณาเห็นแล้วว่า การส่งเสริมการลดและแยกมูลฝอยก่อนนำทิ้ง จะเป็นหนทางที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพการจัดการมูลฝอย และเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ อีกทั้งยังเป็นการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสภาพแวดล้อมโดยรวมด้วย

โครงการส่งเสริมการลดและแยกมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพของกรุงเทพมหานคร มีความมุ่งหวังให้ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอยร่วมกับกรุงเทพมหานคร โดยถือว่าผู้ที่ก่อปัญหาต้องมีส่วนให้การแก้ไขด้วย และมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานตามโครงการ ดังนี้

1. เพื่อเสริมสร้างทัศนคติและความร่วมมือจากประชาชนในการแยกมูลฝอยหมุนเวียน
2. เพื่อลดปริมาณมูลฝอยที่ต้องนำไปกำจัดและลดปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อลดการใช้ทรัพยากร และการก่อกมลพิษของมูลฝอยให้น้อยที่สุด สมกับคำว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืน”

สำนักรักษาความสะอาดได้กำหนดแนวทางมาตรการในการดำเนินงานตามโครงการดังต่อไปนี้

1. ควบคุมอัตราการผลิตมูลฝอย โดยรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือในการลดปริมาณมูลฝอยก่อนนำทิ้ง และการนำมูลฝอยมาใช้ใหม่ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อทุกรูปแบบให้ครบวงจร ด้วยการให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจและการนำไปปฏิบัติจริง

2. ให้ความรู้แก่ประชาชนในกลุ่มเป้าหมาย โดยการแก้ไขปัญหาลดและแยกมูลฝอยและพิษภัยของมูลฝอยอันตรายจากชุมชนที่มีต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีการคัดแยกมูลฝอยอันตรายออกจากมูลฝอยทั่วไป

3. สนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานในส่วนของการนำมูลฝอยหมุนเวียนเข้าสู่ระบบรีไซเคิล และการร่วมรณรงค์การประชาสัมพันธ์โครงการรีไซเคิล

4. จัดโครงการส่งเสริมการลดและแยกมูลฝอยในกรุงเทพมหานครโดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็น 14 กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

- 4.1 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
- 4.2 โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา
- 4.3 โรงเรียนเอกชน
- 4.4 วิทยาลัยและสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา
- 4.5 ห้างสรรพสินค้า
- 4.6 ธนาคาร
- 4.7 โรงแรม
- 4.8 มินิมาร์ท
- 4.9 ตลาด
- 4.10 สถานพยาบาล
- 4.11 วัดและศาสนสถาน
- 4.12 ชุมชน
- 4.13 หมู่บ้านจัดสรร
- 4.14 อาคารสูง (ตั้งแต่ 8 ชั้นขึ้นไป)

แผนงานและกิจกรรมสนับสนุน

1. โครงการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ทางสื่อ เพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่อง “การลดปริมาณมูลฝอย และการแยกมูลฝอย และการรักษาความสะอาด”

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่แนวทางผลงาน และทัศนคติด้านการรักษาความสะอาดของเจ้าหน้าที่ และประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายของโครงการ คือ

- 1.1 จัดทำสโปตโทรทัศน์ จำนวน 2 เรื่อง เกี่ยวกับการลดและแยกมูลฝอย การจัดการมูลฝอยอันตราย และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ทำสำเนาวิดีโอ
- 1.2 จัดทำสโปตวิทยุ เกี่ยวกับการลดและแยกมูลฝอย
- 1.3 ทำแผ่นพับ โปสเตอร์ สติกเกอร์ หรือสิ่งอื่น ๆ
- 1.4 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลทางสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ
- 1.5 ส่งสิ่งตีพิมพ์ทางไปรษณีย์หรือการติดต่อประสานงานอื่น ๆ
- 1.6 จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการร่วมจัดนิทรรศการกับหน่วยงานต่าง ๆ

2. แผนปฏิบัติการอบรมเพื่อส่งเสริมการลดปริมาณมูลฝอย

วัตถุประสงค์ของแผน คือ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในการลดปริมาณมูลฝอย มีเป้าหมาย คือ อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการลดปริมาณมูลฝอยแก่

2.1 ผู้บริหารระดับเขต สังกัดการฝ่ายรักษาความสะอาด หัวหน้าฝ่ายรักษาความสะอาด หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชน ศึกษาธิการเขต

2.2 เจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร (พนักงานขับรถและพนักงานเก็บขนมูลฝอย)

2.3 ผู้ประกอบการประเภทต่าง ๆ

2.4 ผู้นำชุมชน

2.5 ผู้บริหารโรงเรียนทั้งภาครัฐและเอกชน

2.6 นักศึกษาจากโรงเรียนภาครัฐและเอกชน

3. แผนปฏิบัติการการดำเนินงานสนับสนุนการลดปริมาณมูลฝอยในหน่วยงาน กรุงเทพมหานคร วัตถุประสงค์ของแผน คือ เพื่อให้หน่วยงานของกรุงเทพมหานครเป็นตัวอย่างในการแยกทิ้งมูลฝอยมีเป้าหมายที่หน่วยงานระดับสำนัก , หน่วยงานระดับสำนักงานเขต , สังกัด กรุงเทพมหานคร และข้าราชการและลูกจ้างสังกัดกรุงเทพมหานคร แนวทางดำเนินการ ดังนี้

3.1 ด้านการประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจ

3.2 การเตรียมภาชนะรองรับมูลฝอย

3.3 การทิ้งมูลฝอยรวบรวมมูลฝอย โดยแจ้งให้เจ้าหน้าที่ในสังกัดให้มีการทิ้งมูลฝอย และจัดเจ้าหน้าที่ดูแลและควบคุมให้มีการทิ้งที่ถูกต้อง

3.4 การเก็บขนมูลฝอย โดยประสานเขตพื้นที่ในการเข้าเก็บขนมูลฝอยและประสาน ขาเล้งหรือร้านรับซื้อของเก่ามารับมูลฝอยรีไซเคิล

3.5 การกำจัดมูลฝอย โดยสำนักงานเขตผู้ให้บริการเก็บขน

3.6 การติดตามผลและรายงานผล

จาก 14 กลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการนั้นชุมชนก็เป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายที่ กรุงเทพมหานครกำหนดให้มีการดำเนินการรณรงค์เหตุผลที่กำหนดชุมชนไว้ในกลุ่มเป้าหมาย เพราะ

1. ชุมชนเป็นแหล่งรวมของที่พักอาศัยตลอดจนประกอบอาชีพของกรุงเทพมหานคร จำนวนหนึ่ง ควรจะมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการรักษาความสะอาด และสภาพแวดล้อมทั้งภายในชุมชนและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมของเมือง

2. ในชุมชนมีการจัดตั้งระบบการบริหารและตรวจสอบภายในชุมชนของตนอยู่แล้วทำให้ มีศักยภาพในการรณรงค์ การจัดระบบการลดและแยกขยะในชุมชน

3. เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาด โดยใช้นโยบาย ประชาคมเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

4. // เปลี่ยนบทบาทของราชการ ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของการพัฒนามาเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน โดยเน้นคนและชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

การจัดกิจกรรมหรือโครงการลดและแยกมูลฝอยภายในชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องประกอบด้วยอย่างน้อย 6 กิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. ชาวชุมชนมีจิตสำนึกและวิสัยทัศน์

การดำเนินโครงการลดและแยกในชุมชนจำเป็นต้องอาศัยความตระหนักและมีความคิดร่วมกันว่าจะช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนและสังคมโดยรวม ซึ่งการจะสร้างจิตสำนึกและ วิสัยทัศน์ให้ได้นั้นจะต้องมีการระดมความคิดเห็นภายในชุมชน เพื่อการมีส่วนร่วมในการคิดและการกำหนดนโยบายของชุมชนโดยชุมชนเอง

2. ระดมอาสาสมัครและมอบหมายภาระกิจ

ภายในชุมชนนั้นจะต้องตั้งคณะทำงาน ซึ่งเป็นอาสาสมัครรับผิดชอบหน้าที่ต่าง ๆ ให้การลดและแยกขยะในชุมชนสามารถขับเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาสาสมัครที่ร่วมเป็นคณะทำงานนั้น ควรพิจารณาคัดเลือกทรัพยากรบุคคลที่อยู่ในชุมชนให้มีความหลากหลายในความคิด

ภาระกิจของอาสาสมัครชุมชนจะต้องมีการแบ่งงานกันทำให้กิจกรรมต่อเนื่อง ได้แก่ การวางกลยุทธ์การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การเก็บข้อมูลและประเมินผล เป็นต้น ภายใต้คณะทำงานควรมีการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาหรือวิทยากรจากสำนักงานเขตหรือองค์กรอื่น ๆ ภายในหรือนอกชุมชนเอง เพื่อให้ข้อเสนอแนะหรือให้การสนับสนุนที่เป็นประโยชน์ต่อไป

3. การวางกลยุทธ์ในชุมชน

การวางกลยุทธ์ที่ใช้ภายในชุมชนนั้น สามารถกำหนดรูปแบบการลดและแยกขยะในชุมชนได้หลากหลาย เช่น

- บางชุมชนประชาชนอาจจะลงทุนซื้อไซ้ไก่ เพื่อแลกขยะยังใช้ได้
- บางชุมชนมีการรวบรวมขยะยังใช้ได้ เพื่อนำมาเป็นสวัสดิการชุมชน
- บางชุมชนนำเศษอาหารมาหมักทำปุ๋ย
- บางชุมชนจัดระบบการเก็บขยะในชุมชนและจัดตั้งสถานที่รวบรวมขยะในชุมชน

ซึ่งจะเลือกใช้กลยุทธ์ใดนั้นจะต้องเน้นการปฏิบัติได้จริงอย่างยั่งยืน ซึ่งควรขอคำปรึกษาจากองค์กรหรือวิทยากรจากสำนักงานเขตที่มีประสบการณ์การจัดกิจกรรมลดและแยกมูลฝอย

4. การรณรงค์ประชาสัมพันธ์

ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก คือ จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนในชุมชนได้ทราบถึงหลักการ วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินการที่ชัดเจน โดยขอการสนับสนุนวิชาการจากวิทยากรของกรุงเทพมหานคร สถาบันการศึกษาหรือองค์กรอื่นก็ได้แต่ที่สำคัญก็คือ จะต้องทำให้สมาชิกทุกคนในชุมชนสามารถเป็นนักประชาสัมพันธ์ได้

5. การลงมือปฏิบัติ

ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะจะเป็นการสะท้อนกิจกรรมทั้งหมดที่พบว่ามีความสำเร็จเพียงใด เพราะบางครั้งการวางกลยุทธ์บางอย่างเมื่อนำมาปฏิบัติแล้วอาจเกิดปัญหาอุปสรรคซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน ในกิจกรรมขั้นตอนนี้ สำนักงานเขตจะต้องให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดเพื่อให้ประชาชนมีกำลังใจในการทำงาน

6. การประเมินสถานการณ์ และการปรับแผน

เป็นการติดตามการตรวจสอบ ตลอดจนเป็นการประเมินผลความสำเร็จว่ามีมากน้อยเพียงใด มีจุดเด่น จุดด้อย อย่างไรบ้าง ข้อมูลที่ควรนำมาใช้เป็นดัชนีวัดความสำเร็จ ได้แก่

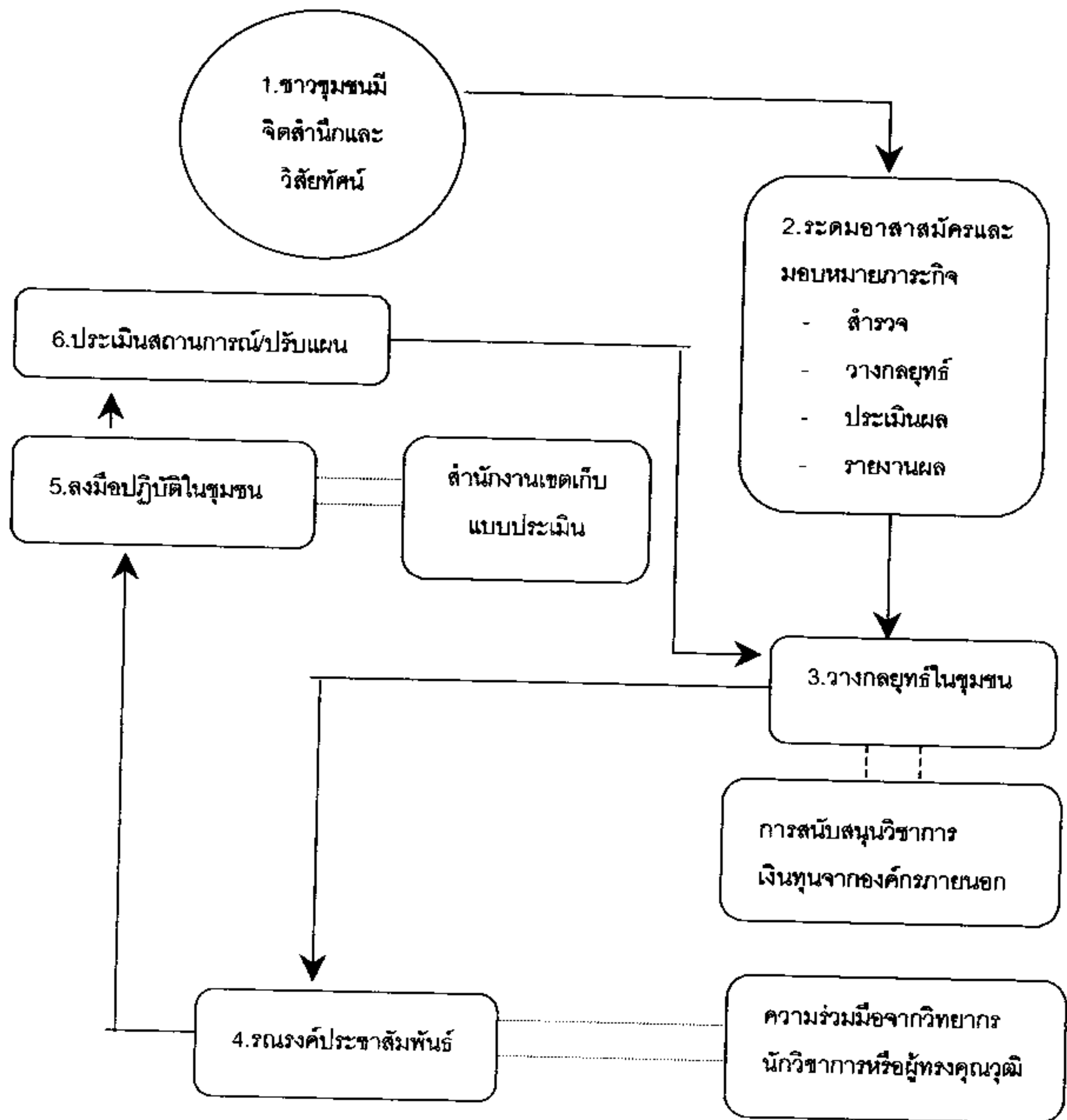
6.1 ปริมาณของขยะมูลฝอยรวมที่เกิดขึ้นในชุมชนทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการลดและแยกมูลฝอย

6.2 ปริมาณของขยะยังใช้ได้ เช่น แก้ว กระดาษ โลหะ พลาสติก ที่แยกออกมาได้ และสามารถขายได้

6.3 ระดับความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในชุมชน

6.4 ระดับความร่วมมือของชุมชน ซึ่งเป็นการสะท้อนจิตสำนึก และพฤติกรรมของชาวชุมชนในการลดและแยกมูลฝอย

6.5 ความสำเร็จในภาพรวม เพื่อนำข้อมูลที่ได้นี้ นำมาใช้ในการปรับแผนการจัดการโครงการ ฯ หรือกิจกรรมต่อไป

รูปที่ 4.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมหรือโครงการลดและแยกมูลฝอยในชุมชน

4.2 สภาพทั่วไปของชุมชนในเครือข่าย

การที่ศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชนตั้งขึ้นจากการรวมตัวกันของหลาย ๆ ชุมชนในเขตบางกะปิ ซึ่งในแต่ละชุมชนย่อมมีสภาพของชุมชนแตกต่างกัน ดังนั้นจึงขอกล่าวถึงสภาพทั่วไปของชุมชน (ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม , ม.ป.ป. : 2) ที่ได้เลือกมาเพื่อให้เข้าใจสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมก่อนทำการศึกษา ดังต่อไปนี้

4.2.1 ชุมชนสุขสันต์ 26

ที่ตั้ง หมู่ 7 ซอยลาดพร้าว 101 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

อาณาเขต ทิศเหนือจดชุมชนสุขเจริญพัฒนา

ทิศใต้จดที่ว่างเปล่าของเอกชน

ทิศตะวันออกจดบริษัทมนตรีสตูดิโอและมีเดีย

ทิศตะวันตกจดคลองเกรียง

ประวัติชุมชน ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ถูกไล่ออกจากบริเวณคลองเตย สะพานสอง และซอยโชคชัย 4 โดยมาเช่าซื้อที่ดินจัดสรรของบริษัทอนันต์สุขสันต์ รุ่นที่ 26 และปลูกบ้านอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวจนถึงปัจจุบันที่ดินเช่าซื้อนั้นได้รับโอนเป็นที่ดินของตนเองแล้ว

สภาพของชุมชน ชุมชนที่มีพื้นที่ประมาณ 45 ไร่ สภาพโดยรวมเป็นทุ่งนาและที่ว่าง ที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเอง บ้านเรือนจัดเป็นระเบียบ ไม่แออัด สะอาด ถนนหลักเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก มีโทรศัพท์ มีเตอรไฟฟ้า น้ำประปาเป็นของตนเอง

ข้อมูลด้านประชากร

จำนวนหลังคาเรือน	160	หลังคาเรือน
จำนวนครอบครัว	206	ครอบครัว
จำนวนประชากร	748	คน
การศึกษา	ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา รองลงมาจบชั้นมัธยมศึกษา	
อาชีพ	ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง	
ศาสนา	นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่	

4.2.2 ชุมชน 101 บึงทองหลาง

ที่ตั้ง หมู่ 7 ซอยลาดพร้าว 101 ถนนลาดพร้าว แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

อาณาเขต ทิศเหนือจดชุมชนสุขสันต์ 26

ทิศใต้จดคลองจั่น

ทิศตะวันออกจดที่ดินเอกชน

ทิศตะวันตกจดวัดบึงทองหลาง

ประวัติชุมชน ที่ดินเป็นของวัดบึงทองหลาง ซึ่งได้เปิดให้เช่าที่ทำนาแต่การทำนาไม่ได้ผล เนื่องจากศัตรูพืชรบกวนมากจึงได้จัดสรรให้ผู้ยากไร้เลือกจับจองเป็นที่อยู่อาศัยแบ่งเป็นแปลง ๆ ละ 50 ตารางวา โดยเสียค่าเช่าที่ดินให้วัดบึงทองหลางเป็นตารางวา ๆ ละ 1 บาท/เดือน (ปีละ 600 บาท) และค่าภาษีที่ดิน 100 บาท เมื่อมีคนอยู่อาศัยมากเข้าก็กลายเป็นชุมชนขึ้นมา

สภาพทั่วไป ชุมชน 101 บึงทองหลางมีพื้นที่ประมาณ 27 ไร่ เป็นชุมชนที่มีสภาพไม่แออัด การจัดตั้งบ้านเรือนเป็นระเบียบเรียบร้อย ถนนในชุมชนเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก มีโทรศัพท์ มีมิเตอร์ไฟฟ้า และน้ำประปาเป็นของตนเอง

ข้อมูลด้านประชากร

จำนวนหลังคาเรือน	98	หลังคาเรือน
จำนวนครอบครัว	201	ครอบครัว
จำนวนประชากร	798	คน
การศึกษา	ส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา	
อาชีพ	รับจ้าง	
ศาสนา	นับถือศาสนาพุทธ	

4.2.3 ชุมชนสุขเจริญพัฒนา

ที่ตั้ง หมู่ 9 ซอยลาดพร้าว 101 ถนนลาดพร้าว แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

ประวัติชุมชน ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านดั้งเดิม อยู่มาตั้งแต่สมัยปู่ยาตาทาย และมีบางส่วนอพยพมาจากต่างจังหวัด มีที่ดินเป็นของตนเองและที่ดินบางส่วนเป็นของวัดบึงทองหลาง ประมาณ 26 ไร่

สภาพของชุมชน ชุมชนสุขเจริญพัฒนามีพื้นที่ประมาณ 300 ไร่ มีสภาพเป็นชนบท การจัดตั้งบ้านเรือนไม่เป็นระเบียบ กระจายอยู่ตามริมคลองจั่น และในที่ดินของตนเองมีทางเดินเท้าในชุมชนเป็นทางเดินตามธรรมชาติ และคอนกรีตเสริมเหล็ก มีมิเตอร์ไฟฟ้าและน้ำประปาเป็นของตนเอง

ข้อมูลด้านประชากร

จำนวนหลังคาเรือน	133	หลังคาเรือน
จำนวนครอบครัว	184	ครอบครัว

จำนวนประชากร	720 คน
การศึกษา	ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา รองลงมามัธยมศึกษา
อาชีพ	ส่วนใหญ่อาชีพรับจ้าง
ศาสนา	นับถือศาสนาพุทธ

4.2.4 ชุมชนวัดกลาง

ที่ตั้ง หมู่ที่ 2 ซอยลาดพร้าว 132 ถนนลาดพร้าว แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

อาณาเขต ทิศเหนือจดถนนลาดพร้าว

ทิศใต้จดวัดกลางและคลองแสนแสบ

ทิศตะวันออกจดคลองวัดกลาง และโรงเรียนไซศรีปราโมxonุสรณ์

ทิศตะวันตกจดหมู่บ้านมินสาคร ซอยลาดพร้าว 130

ประวัติชุมชน เป็นชุมชนที่มีผู้อยู่อาศัยมากกว่า 40 ปีแล้ว ที่ดินบางส่วนเป็นของผู้อยู่อาศัยดั้งเดิม บางส่วนเป็นที่จัดสรรดำเนินการโดย มล.ประกาศ มนตรีกุล ณ อยุธยา ปัจจุบันได้โอนกรรมสิทธิ์เป็นของผู้ซื้อแล้ว และได้รับการจัดตั้งเป็นชุมชนของกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2540

สภาพของชุมชน เป็นชุมชนที่จัดสรรค่อนข้างเรียบร้อย ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่มีฐานะดี บ้านเรือนเป็นระเบียบไม่แออัด มีถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ท่อระบายน้ำ น้ำประปา ไฟฟ้าแสงสว่าง โทรศัพท์สาธารณะพร้อม

ข้อมูลด้านประชากร

จำนวนหลังคาเรือน	179 หลังคาเรือน
จำนวนครอบครัว	185 ครอบครัว
จำนวนประชากร	1,159 คน
การศึกษา	ส่วนใหญ่จบประถมศึกษา รองลงมามัธยมศึกษา
ศาสนา	ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาอิสลาม

4.2.5 ชุมชนร่วมกันสร้าง

ที่ตั้ง หมู่ 10 ซอยลาดพร้าว 101 ถนนลาดพร้าว แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

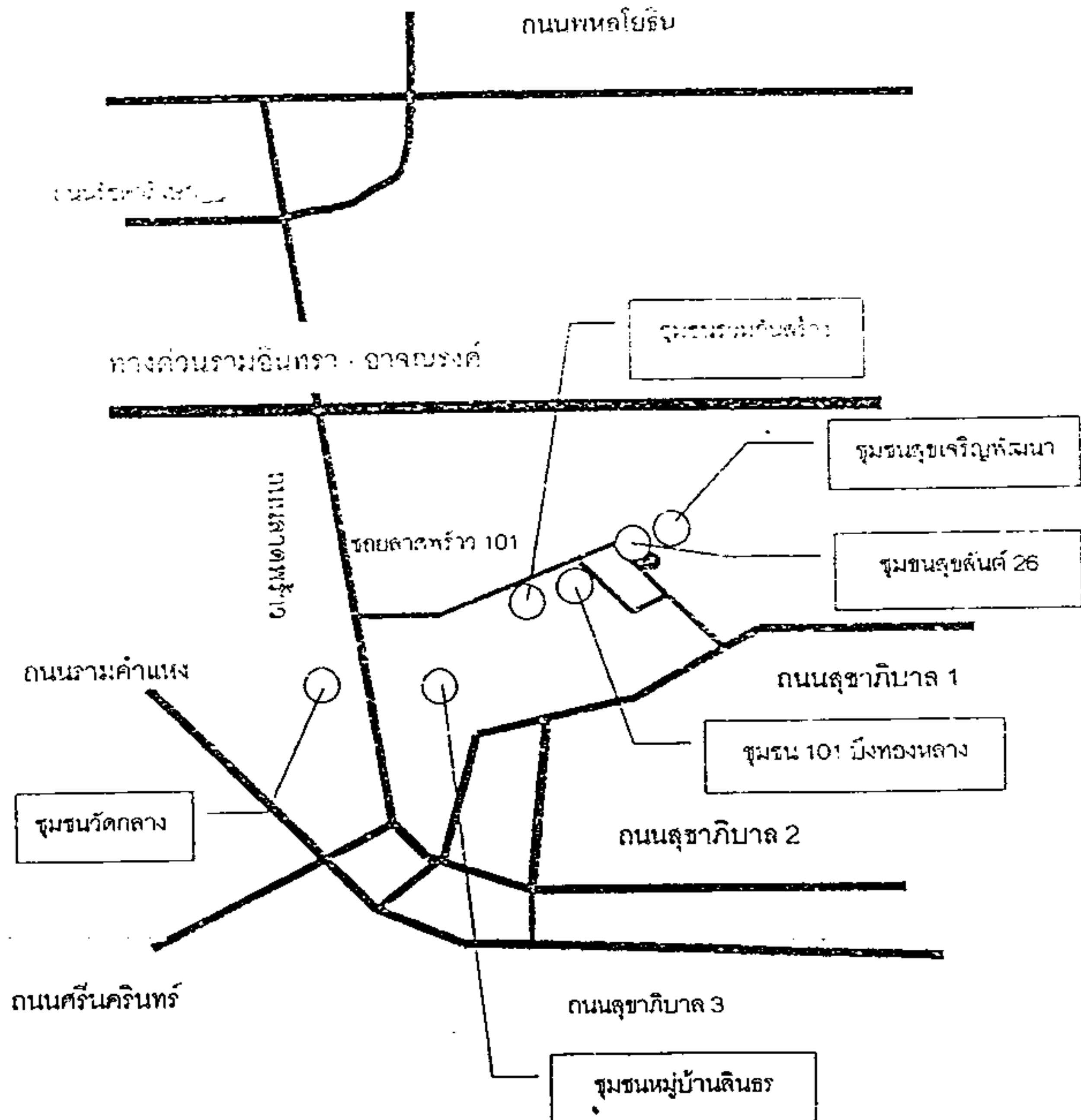
ประวัติชุมชน เมื่อปี 2523 ชาวคณะกรรมการโครงการร่วมกันสร้าง อันประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักวิชาการ และบุคคลที่สนใจการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยได้รวมตัวกันขึ้น โดยมาจากหลายหน่วยงาน เช่น สถาบันเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (เอไอที) การเคหะแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยี สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย ชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียน ฯลฯ โดย มุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ให้คนผู้มีรายได้น้อยได้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองที่ถาวรมีโอกาสที่จะพัฒนา ตัวเองเพื่อเป็นแบบอย่างแก่อนุชนรุ่นหลังในอนาคตหวังเพียงให้ชาวชุมชนผู้ยากไร้ได้มีโอกาสเช่น บุคคลทั่วไปมีที่อยู่อาศัยได้ตามอัธยาศัย สามารถช่วยเหลือตนเองได้และยืนหยัดด้วยความสามารถ ของตัวเอง

สภาพของชุมชน ชุมชนโครงการร่วมกันสร้าง มีพื้นที่ประมาณ 13 ไร่ มีสภาพเป็น หมู่บ้านจัดสรร ส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง บ้านเรือนจัดเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด ถนน เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก มีโทรศัพท์ ไฟฟ้า บ้านบางหลังใช้น้ำประปาบางหลังใช้น้ำบาดาล

ข้อมูลด้านประชากร

จำนวนหลังคาเรือน	203	หลังคาเรือน
จำนวนครอบครัว	259	ครอบครัว
จำนวนประชากร	875	คน
การศึกษา	ส่วนใหญ่จบประถมศึกษา รองลงมามัธยมศึกษา	
อาชีพ	ส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไป	
ศาสนา	ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ	

รูปที่ 4.2 แผนที่โดยสังเขปของชุมชนที่ทำการศึกษา

4.3 การดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน

4.3.1 ความเป็นมาของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนและสภาพปัจจุบัน

เมื่อต้นปี 2542 มูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เริ่มงานด้านสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังโดยถือเอาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยเป็นภารกิจเร่งด่วน มูลนิธิฯ ได้กำหนดแนวทางการทำงานเชิงปฏิบัติการที่มุ่งเน้นผลสำเร็จในบางจุดบางพื้นที่ไปขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ ในการทำงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยที่มีปัญหาสะสมมาเป็นเวลานานและทวีความรุนแรงมากขึ้น มูลนิธิฯ จึงร่วมกับหน่วยงานราชการและเอกชนเพื่อระดมศักยภาพต่าง ๆ ร่วมกันแก้ไขปัญหา หน่วยงานเหล่านั้น ได้แก่ กรมควบคุมมลพิษฯ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและกรมพัฒนาที่ดิน และเอกชนที่ทำธุรกิจด้านค้าวัสดุรีไซเคิล บริษัท วงษ์พาณิชย์ จำกัด

โครงการนำร่องเชิงปฏิบัติการของมูลนิธิฯ ในปัจจุบันมีมากกว่า 10 แห่ง โดยสามารถแยกตามลักษณะของพื้นที่และความแตกต่างของโครงการได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ โครงการนำร่องในพื้นที่ของราชการ โครงการนำร่องในพื้นที่ชุมชน และโครงการนำร่องการจัดการมูลฝอยของเทศบาล ทั้งนี้โครงการของเทศบาลเป็นการนำเอาผลสำเร็จของโครงการในพื้นที่ของหน่วยราชการและชุมชนมารวมกันและประยุกต์ใช้ ซึ่งในส่วนของโครงการนำร่องในพื้นที่ชุมชนนั้นมูลนิธิฯ เลือกเอาพื้นที่ของชุมชนสุขสันต์ 26 เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานครเป็นโครงการนำร่องเนื่องจากคุณประเสริฐ คำแดง ประธานกรรมการชุมชนมีประสบการณ์ด้านกิจกรรมคัดแยกขยะที่มุ่งความสนใจไปที่กลุ่มเยาวชนด้วยการปลูกจิตสำนึก ให้การอบรมและนำเงินที่ได้จากการขายขยะรีไซเคิลมาจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นกองทุนออมทรัพย์ กองทุนยาเสพติด ศูนย์เลี้ยงเด็ก เป็นต้น

จากการที่คุณประเสริฐ คำแดง ประธานกรรมการชุมชนสุขสันต์ 26 เป็นผู้นำชุมชนที่ให้ความสนใจต่อปัญหาการจัดการขยะ โดยตั้งความหวังว่าชุมชนสุขสันต์ 26 จะช่วยแบ่งเบาภาระการจัดการขยะของเขตบางกะปิโดยมีแผนจะจัดซื้อเตาเผาเพื่อกำจัดขยะเอง แม้ว่ามูลนิธิฯ ไม่เห็นด้วยกับการใช้เตาเผาโดยเฉพาะในชุมชนขนาดเล็ก แต่ก็เข้าใจถึงความมุ่งมั่นและเจตนาของคุณประเสริฐและชาวชุมชนสุขสันต์ 26 จึงได้ทุ่มเทเวลาให้กับชุมชนเพื่อนำเสนอข้อมูลเหตุและผลที่ตามมาหากตัดสินใจจัดซื้อเตาเผา รวมทั้งนำเสนอทางเลือกที่น่าจะเหมาะสมกว่า

ประการแรก การใช้เตาเผาไม่สอดคล้องกับประสบการณ์ที่ชุมชนได้สั่งสมในการคัดแยกและหารายได้จากการขายขยะรีไซเคิล เพราะประสิทธิภาพของเตาเผาดีที่สุดเมื่อสิ่งที้นำไปเผามีค่าความร้อนสูง แลขยะที่มีค่าความร้อนสูงส่วนใหญ่ คือ วัสดุรีไซเคิล เช่น กระดาษ พลาสติก การนำเตาเผามาใช้นอกจากจะเป็นการเพิ่มภาระในการจัดการแล้ว ยังทำลายวัสดุที่น่าจะเป็นรายได้ของชุมชนอีกด้วย

ประการที่สอง ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ผู้ผลิตเตาเผาไม่สามารถยืนยันได้โดยเฉพาะเมื่อต้องเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กระทรวงวิทยาศาสตร์กำหนดใหม่

ทางเลือกเพื่อทดแทนแนวคิดที่จะจัดซื้อเตาเผาของชุมชนสุขสันต์ 26 ก็คือ การจัดตั้งศูนย์วัสดุรีไซเคิลและโครงการทำปุ๋ยอินทรีย์จากเศษอาหารภายในชุมชน ซึ่งหากทำได้ขยะที่เหลือเป็นภาระกับเขตบางกะปิที่ต้องเข้ามาเก็บขนจะมีไม่เกิน 25 % นับเป็นทางเลือกที่ตอบสนองความตั้งใจของชุมชนสุขสันต์ 26 ได้เช่นกัน แต่ปัญหาอยู่ที่จะใช้วิธีใดที่เหมาะสมมาใช้ในกระบวนการแปรรูปเศษอาหารเป็นปุ๋ย

การทำปุ๋ยอินทรีย์ภายในชุมชนกลางกรุงเทพมหานครไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ เพราะวิธีการทำปุ๋ยที่รู้จักกันโดยทั่วไป ก็คือ วิธีการที่กรมพัฒนาที่ดินเผยแพร่ซึ่งไม่สอดคล้องกับสถานที่และการจัดเตรียมวัตถุดิบของชุมชน แต่ในที่สุดมูลนิธิฯ ได้รับคำแนะนำจากคุณไชยวัฒน์ สิ้นสุวงศ์ เรื่องการหมักปุ๋ยน้ำจากเศษอาหาร ในที่สุดได้กลายเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจของชุมชนและต่อมาได้ขยายไปสู่ชุมชนข้างเคียงอื่น ๆ และในหลายจังหวัด

ในส่วนของการจัดการขยะหรือวัสดุรีไซเคิลเพื่อให้มีกิจกรรมด้านการคัดแยกขยะที่คุณประเสริฐทำอยู่มีความมั่นคงมากขึ้น มูลนิธิฯ จึงได้ร่วมกับตัวแทนของชุมชนในเขตบางกะปิประมาณ 30 คน ไปทัศนศึกษาดูงาน “โครงการขาล้างของชุมชนริมทางรถไฟ จังหวัดขอนแก่น” และ “แนวทางการจัดการด้านขยะรีไซเคิล บริษัท วงษ์พานิชย์ จำกัด จังหวัดพิษณุโลก” ก่อนการตัดสินใจร่วมกันเพื่อหาแนวทางการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของตนมากที่สุด การทัศนศึกษารั้งนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของการค้นคว้าแนวทางการจัดการขยะของชุมชนโดยแท้จริง เพราะในที่สุดท้ายของการดูงานตัวแทนทั้ง 30 คน ได้ประชุมสรุปผลการดูงานและนำเสนอความเห็นต่อกิจกรรมที่ควรดำเนินการในชุมชนของตนเอง โดยนำแนวทางการบริหารแบบวงษ์พานิชย์ โดยมีการมีส่วนร่วมของชุมชนแบบโครงการขาล้างที่ขอนแก่น เป็นข้อสรุปของตัวแทนชุมชนและเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อแก้ไขปัญหายุ่งยากของชุมชนภายใต้คำแนะนำของคณะที่ปรึกษาจากหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ สำนักงานเขตบางกะปิ มูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ กรมควบคุมมลพิษ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นจึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเขตบางกะปิขึ้น โดยมีคณะกรรมการ 18 คน จากตัวแทนของ 7 ชุมชนในเขตบางกะปิ ซึ่งประกอบด้วย

1.นายประเสริฐ	คำแดง	ชุมชนสุขสันต์ 26
2.นายณรงค์	ประพัฒน	ชุมชนสุขสันต์ 26
3.นางเจลิยา	เชิดสูงเนิน	ชุมชนสุขสันต์ 26
4.นายธนพล	เพ็ชรมะลิ	ชุมชนร่วมกันสร้าง
5.นายบุญเรือง	บุญสว่าง	ชุมชนร่วมกันสร้าง
6.นายมนตรี	เฉลิมพันธ์	ชุมชนร่วมกันสร้าง
7.นายนิกร	ชรรค์ศร	ชุมชน 101 บึงทองหลาง

สำนักพัฒนาชุมชนเมือง (พชม.) การเคหะแห่งชาติ (งบประมาณโครงการมิยาฮาวา) แต่การขอ งบประมาณในครั้งนี้ไม่ประสบความสำเร็จจึงต้องหาแหล่งเงินทุนในการดำเนินงานใหม่ประจวบ เหมาะกับคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเขตบางกะปิได้รับข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับ กองทุนชุมชนของธนาคารออมสินจากเอกสารเผยแพร่แนะนำแนวทางการพิจารณาโครงการ กองทุนชุมชนโดยมีมูลนิธิ พลเอก ชชาติชาย ชุณหะวัณเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำเพิ่มเติม คณะกรรมการฯ นำข้อมูลและความรู้ที่ได้รับมาจัดเตรียมกรอบความคิดและแผนการดำเนิน โครงการในเบื้องต้น เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการบริหารสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF) ใน การพิจารณาอนุมัติโครงการ ซึ่งโครงการศูนย์วิสูตรีไซเคิลชุมชนนี้จัดเป็นโครงการประเภทอนุรักษ์ ฟื้นฟูและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หลังจากได้เสนอโครงการต่อกองทุนเพื่อสังคมแล้วเจ้าหน้าที่จากกองทุนตรวจสอบพร้อม สํารวจพื้นที่โครงการ และตัดสินใจให้การสนับสนุนแบบให้เปล่าทั้งสิ้น 2,795,630 บาท โดยแบ่ง เป็นงบประมาณสนับสนุนด้านการก่อสร้างจำนวน 2,279,630 บาท และสนับสนุนงบประมาณ ด้านการฝึกอบรมพัฒนาสมาชิกเครือข่าย จำนวน 516,000 บาท โดยมีการลงนามสนับสนุน โครงการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน เขตบางกะปิ ในวันที่ 29 ธันวาคม 2542 ที่ทำการชุมชน สุขสันต์ 26 ได้รับเกียรติจากผู้อำนวยการสำนักรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร นายพิชัย ไชยพจน์พาณิชย์ เป็นประธานในพิธี โดยมีมูลนิธิ พลเอก ชชาติชาย ชุณหะวัณ เจ้าหน้าที่ จากธนาคารออมสิน สาขาลองจั่น ผู้อำนวยการเขตบางกะปิ และชุมชนอื่น ๆ ในเขตบางกะปิ เข้าร่วม

ศูนย์วิสูตรีไซเคิลชุมชนนั้นตั้งอยู่ในซอย ลาดพร้าว 101 เขตบางกะปิ บริเวณชุมชน สุขสันต์ 26 โดยศูนย์วิสูตรีไซเคิลได้เช่าที่เอกชนประมาณ 1 ไร่ 3 ตารางวาในการดำเนินงาน โดยเสียค่าเช่าที่เดือนละ 5,000 บาท หน้าที่หลักของทางศูนย์วิสูตรีไซเคิลชุมชน คือ เป็นร้าน รับซื้อ-ขายวิสูตรีไซเคิลจากประชาชนในชุมชนเครือข่ายโดยผ่านธนาคารขยะของแต่ละชุมชน รวมทั้งประชาชนทั่วไป ห้างร้าน หรือหน่วยงานภายนอก และยังเป็นสถานที่จัดงานให้ผู้ที่สนใจ ในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งศูนย์วิสูตรีไซเคิลชุมชนได้ทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อ วันที่ 8 มิถุนายน 2543 โดยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายพิจิตต์ รัตตกุล ให้เกียรติเป็น ประธานในพิธี

ปัจจุบันศูนย์วิสูตรีไซเคิลชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม ชุมชนเขตบางกะปิซึ่งจากเดิมมี 7 ชุมชนที่เข้าร่วม เหลือเพียง 5 ชุมชน ดังนี้

- 1.ชุมชนสุขเจริญพัฒนา
- 2.ชุมชนวัดกลาง
- 3.ชุมชน 101 บึงทองหลาง
- 4.ชุมชนสุขสันต์ 26
- 5.ชุมชนกิตตินิเวศ

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าศูนย์สวัสดิ์ไรเฉลิมชนนั้นริเริ่มจากความคิดของประชาชน โดยผ่านประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการที่ประสบปัญหาในเรื่องของขยะมูลฝอยในชุมชน โดยเฉพาะผู้จัดการศูนย์ (นายประเสริฐ คำแดง) ที่อาศัยอยู่ในชุมชนสุขสันต์ 26 นั้นคลุกคลีกับ เรื่องการจัดการขยะภายในชุมชนมาเป็นเวลานานจนได้รับการยอมรับจากภายนอกไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐหรือเอกชนจึงทำให้เป็นหลักในการรวมตัวเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยในชุมชนและ หลังจากที่ได้ทางกรุงเทพมหานครได้ทำโครงการลดและแยกมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพขึ้น โดยมอบหน้าที่ให้สำนักรักษาความสะอาดเป็นผู้ให้ความรู้ในเรื่องการคัดแยกขยะมูลฝอยว่า สามารถลดปริมาณขยะในชุมชนและยังก่อให้เกิดรายได้แก่ครอบครัว ทำให้ประชาชนในชุมชน อื่น ๆ มีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการคัดแยกขยะมากขึ้น ทำให้เกิดการรวมตัวกันของ หลาย ๆ ชุมชนและผ่านกระบวนการต่าง ๆ ในการจัดตั้งโดยมีนักวิชาการของมูลนิธิเป็นพี่เลี้ยงและ นักวิชาการของทางสำนักรักษาความสะอาดเข้าช่วยเหลือเป็นบางส่วนจนสามารถดำเนินงานได้จริง

4.3.2 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์สวัสดิ์ไรเฉลิมชน

4.3.2.1 การรับรู้วัตถุประสงค์ของศูนย์สวัสดิ์ไรเฉลิมชน

ผู้จัดการศูนย์และผู้นำชุมชนทั้ง 4 ชุมชนนั้นได้เข้าร่วมกับโครงการนี้มาตั้งแต่ เริ่มต้นเป็นเวลาประมาณ 2 ปี และเหตุผลที่ทุกคนเข้าร่วมทำงานที่ศูนย์ฯ เพราะเห็นว่าเป็น โครงการที่มีประโยชน์ ทำให้ปริมาณขยะลดลงและทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้นด้วย นอกจากนี้เหตุผลนี้ใน ส่วนของผู้จัดการศูนย์นั้นเป็นผู้ที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ก่อนแล้ว กล่าวคือ ผู้จัดการศูนย์ซึ่งอยู่ ในชุมชนสุขสันต์ 26 ได้รณรงค์เรื่องขยะในชุมชนมาเป็นเวลานานแล้วและได้นำเงินจากการขาย ขยะที่ได้จากคนในชุมชนมาตั้งเป็นกองทุนของชุมชนขึ้น และได้ขยายผลมาถึงปัจจุบันนี้

ในส่วนของการรับรู้วัตถุประสงค์ของศูนย์ฯ นั้นส่วนใหญ่มองเน้นไปที่การเป็น ศูนย์เรียนรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยและลดปริมาณขยะมูลฝอย แต่ผู้นำชุมชนวัดกลางเสริมว่า เป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนและทำให้ชุมชนเข้มแข็งด้วย ซึ่งในส่วนนี้ศูนย์ฯ ค่อนข้างทำได้ ประสพผลสำเร็จ เห็นได้จากการที่ผู้นำชุมชนวัดกลางและผู้นำชุมชนร่วมกันสร้างบอกว่าหลังจากมี ศูนย์ฯ แล้วขยะในชุมชนลดลง เนื่องจากคนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจและแยกขยะมาขายให้ กับธนาคารขยะในชุมชนและคนเริ่มตื่นตัวในเรื่องนี้มากขึ้น แต่วัตถุประสงค์ในเชิงธุรกิจนั้นทุกคน มองว่าไม่ประสบผลสำเร็จ ยกเว้นผู้นำชุมชนร่วมกันสร้างที่ไม่มองถึงวัตถุประสงค์ในเชิงธุรกิจเลย เหตุผลที่ไม่ประสบผลสำเร็จในเชิงธุรกิจที่ผู้จัดการศูนย์ ผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางและผู้นำ ชุมชนสุขเจริญพัฒนา ให้เหตุผลว่ามีความขัดแย้งกันระหว่างการให้บริการเป็นศูนย์เรียนรู้กับการ ทำเพื่อธุรกิจ โดยเฉพาะผู้จัดการศูนย์ที่ให้เหตุผลชัดเจนว่า “...การที่ศูนย์ฯ ของเราเป็นเสมือน ศูนย์บริการเหมือนโรงเรียนแห่งหนึ่งที่รัฐควรให้การสนับสนุนแต่เรากลับไม่มีใครให้การสนับสนุน ทำให้ต้องพึ่งพาตนเอง เมื่อมีคนมาดูงานที่ศูนย์ฯ บางคนก็เสียค่าใช้จ่ายให้บางคนก็ไม่เสีย

ส่วนเด็กที่มาดูงานเราจะเก็บค่าใช้จ่ายอย่างไร ...” ส่วนผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนาคิดว่าเกิดจากการที่ชาวบ้านคิดว่าเป็นศูนย์ฯ เรียนรู้จึงอยากให้ศูนย์ฯ เป็นของชุมชนไม่อยากให้ใครเอามาเป็นธุรกิจส่วนตัว

4.3.2.2 งบประมาณ

งบประมาณที่ใช้ในการสร้างศูนย์ฯ ได้มาจากกองทุนเพื่อสังคม (SIF) ซึ่งงบประมาณนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ใช้ในการก่อสร้าง 1 ล้าน 7 แสนบาท และใช้ในการอบรม 1 ล้านบาท แต่ก่อนจะได้งบประมาณนี้ผู้นำชุมชนวัดกลางบอกว่าศูนย์ฯ เราได้ทำโครงการของบประมาณไปหลายหน่วยงาน ซึ่งมีเนื้อหาหลัก ๆ เหมือนกัน ต่างกันตรงที่งบประมาณบ้างเล็กน้อย ซึ่งงบประมาณที่ได้รวมทั้งหมดจากกองทุนเพื่อสังคม (SIF) 2 ล้าน 7 แสนบาทนั้นผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนา ผู้นำชุมชนวัดกลางและผู้จัดการศูนย์บอกว่างบประมาณในส่วนของการก่อสร้างไม่เพียงพอทำให้ต้องนำเงินหุ้นที่ผู้ถือหุ้นจาก 8 ชุมชนมาใช้ในการก่อสร้างประมาณ 6 แสนกว่าบาท นอกจากสาเหตุนี้แล้วยังเกิดจากการตัดสินใจในการใช้งบประมาณผิดพลาดด้วย เช่นที่ ผู้นำชุมชนวัดกลางบอกว่าเกิดจากการตัดสินใจในการอบรมบางเรื่องออก เพื่อนำเงินมาซื้อเครื่องอัดกระดาษ/พลาสติกเพราะคิดว่าปริมาณกระดาษหรือพลาสติกน่าจะมากพอที่จะใช้อัดได้แต่จริง ๆ แล้วปริมาณพลาสติกและกระดาษที่เข้ามาไม่เพียงพอและไม่คุ้มค่าที่จะอัด รวมทั้งการที่เราสนใจรายละเอียดรอบนอกศูนย์ฯ มากเกินไป ไม่ว่าจะเป็นถนน ต้นไม้โดยรอบ โดยลิ้มนึกไปถึงอุปกรณ์สำนักงานที่จำเป็นต้องใช้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดภาระหนี้สิน ซึ่งผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลาง มองต่างจากทุกคนว่างบประมาณในการก่อสร้างนั้นเพียงพอ แต่ขาดในเรื่องของงบประมาณที่ใช้หมุนเวียนในศูนย์ฯ ซึ่งผู้จัดการศูนย์มองว่าทางภาควิชาการนั้นไม่มองถึงการลงทุนมองเพียงว่าเราก่อสร้างให้เท่านั้นเหมือนกับให้ปืนมาโดยไม่ให้ลูกปืนทางเราต้องหาเงินหมุนเวียนเอง โดยที่นักวิชาการลืมไปว่าศูนย์ฯ มีวัตถุประสงค์หลัก คือ เป็นศูนย์เรียนรู้ทำงานเพื่อสังคมซึ่งความคิดนี้เหมือนกับผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางที่ว่าการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในศูนย์ฯ นั้นมากแต่เราไม่ได้ทำเชิงธุรกิจการขาดทุนจึงมีโอกาสมาก

ผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนามองว่างบประมาณที่ได้มานั้นทันกับความต้องการที่จะใช้ในแต่ละงวด แต่ผู้จัดการศูนย์กับผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางมองว่างบประมาณที่ได้มานั้นไม่ทันกับความต้องการที่จะใช้ ผู้จัดการศูนย์บอกว่าแก้ปัญหาโดยการไปกู้ยืมมาจากแหล่งอื่นก่อนพอมีเงินแล้วก็นำไปคืน ส่วนของค่าใช้จ่ายของศูนย์ฯ นั้น ผู้จัดการศูนย์บอกว่ามีค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าเช่าที่และค่าจ้างแรงงาน

4.3.2.3 บุคลากร

บุคลากรที่เข้ามาทำงานนั้นทุกคนบอกว่าคัดมาจากคนในชุมชนเครือข่ายที่ว่างงานและเต็มใจทำงานที่ศูนย์ฯ เป็นหลักและในช่วงแรกที่เปิดศูนย์ฯ นั้นค่อนข้างเน้นคุณสมบัติในแต่ละตำแหน่งและได้พาไปอบรมดูงานด้วยแต่พอประสบปัญหาขาดทุนทำให้ไม่สามารถจ่ายค่าแรงให้ก็ต้องออกไป บุคลากรที่เข้าใหม่ผู้จัดการศูนย์บอกว่าเราไม่เน้นคุณสมบัติเฉพาะด้าน

มากนักแต่เราเน้นที่ความเต็มใจที่จะเข้ามาทำงานและมีความสามารถพอที่จะทำงานในตำแหน่งนั้นได้ เพราะรายได้ที่จะให้ตอบแทนเราจ่ายเป็นรายวันและเราให้ค่าจ้างประมาณ 120-140 บาท ซึ่งต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำ และคนที่เข้ามาทำงานนั้นต้องพูดคุยกันรู้เรื่อง การที่ไม่เน้นคุณสมบัติเฉพาะด้านเห็นได้จากที่ผู้นำชุมชน 101 ปึงทองหลางบอกว่าคนที่มาทำบัญชีคนใหม่นั้นไม่ได้เรียนมาต้นนี้ โดยตรงทำบัญชีได้เพียงรายรับ-รายจ่ายต่อวันเท่านั้นซึ่งหากเปรียบเทียบกับบุคลากรในช่วงแรกแล้วทุกคนเห็นว่าบุคลากรช่วงแรกมีคุณภาพในการทำงานมากกว่าเพราะเรียนมาตรงกับสายงาน ยกเว้นผู้จัดการศูนย์ที่มองว่าบุคลากรในช่วงหลังดีกว่า เพราะมีความเป็นกันเองในการทำงานเนื่องจากการทำงานเป็นแบบครอบครัวทุกคนช่วยกันทำงาน ทำงานด้วยใจโดยไม่คำนึงถึงค่าตอบแทนที่จะได้รับวันไหนงานหนักอาจมีเงินพิเศษให้หรือเลี้ยงข้าวตอบแทน เรื่องของจำนวนบุคลากร ผู้จัดการศูนย์ ผู้นำชุมชน 101 ปึงทองหลางและชุมชนร่วมกันสร้างมองว่ามีเพียงพอกับการทำงานแต่ผู้นำชุมชน 101 ปึงทองหลางเสริมว่าถ้าหากมีงบประมาณในส่วนนี้เพิ่มก็น่าจะเพิ่มบุคลากรในบางส่วนเพื่อให้การทำงานมีคุณภาพมากขึ้น ส่วนผู้นำชุมชนวัดกลางกับชุมชนสุขเจริญพัฒนาบอกว่าบุคลากรในการทำงานนั้นมีไม่เพียงพอกับการดำเนินงาน โดยที่ผู้นำชุมชนวัดกลางมองว่า ศูนย์ฯ ขาดบุคลากรในส่วนที่จะให้ความรู้แก่คนที่เข้ามาเยี่ยมชม และผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนามองว่าบุคลากรมีน้อยแต่เราก็ไม่สามารถจ้างเพิ่มได้ทำให้ผู้จัดการศูนย์ต้องทำทุกหน้าที่เพื่อทดแทนส่วนที่ขาดหายไป ส่วนเรื่องของการจัดอบรมพัฒนาบุคลากรนั้นผู้นำชุมชนร่วมกันสร้างบอกว่า ได้มีการจัดขึ้นเมื่อแรกตั้งศูนย์ฯ เท่านั้นแต่เมื่อเริ่มดำเนินงานแล้วไม่มีการจัดอบรมหรือพาไปดูงานที่เป็นทางการมีเพียงการพูดคุยสั่งสอนกันในแต่ละวันมากกว่า และถ่ายทอดความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้จากที่อื่นแก่คนทำงานโดยผู้จัดการศูนย์เป็นผู้ถ่ายทอด โดยภาพรวมแล้วผู้จัดการศูนย์มองว่าบุคลากรที่มีอยู่นั้นมีคุณภาพในการทำงาน เพราะทุกคนอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมามีเข้ามาช่วยทำงาน ส่วนผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนามองว่าการที่พนักงานทุกคนสามารถตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับวัสดุรีไซเคิลแก่ผู้ที่มาดูงานได้ นั่นก็แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของบุคลากรที่ทำให้ศูนย์ฯ ดำเนินงานไปได้ด้วยดี

4.3.2.4 อุปกรณ์และสถานที่

สถานที่ตั้งศูนย์ฯ มีความสะดวกในการเดินทางเข้ามาติดต่อ เพราะมีถนนตัดผ่าน นอกจากนี้ผู้นำชุมชนวัดกลางมองว่าบริเวณนี้มีชุมชนใกล้เคียงมากถ้าได้รับความร่วมมือจากชุมชนใกล้เคียงโดยนำขยะมาขายน่าจะดำเนินงานไปได้ และผู้นำชุมชน 101 ปึงทองหลาง ให้เหตุผลเพิ่มว่า สถานที่ตั้งนี้เหมาะสมแล้วเนื่องจากทางชุมชนสุขสันต์ 26 เป็นผู้เริ่มความคิดขึ้น ศูนย์ฯ จึงน่าจะตั้งอยู่ที่ชุมชนนี้ ส่วนขนาดของศูนย์ฯ นั้นส่วนใหญ่มองว่ามีความเหมาะสมกับการดำเนินงาน โดยผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนาให้เหตุผลว่า ถ้าเรารับซื้อของได้ในจำนวนมากจะได้มีพื้นที่เก็บให้เป็นสัดส่วน แต่สำหรับผู้นำชุมชนวัดกลางนั้นมองว่าขนาดมีความเหมาะสมเนื่องจากเราได้เทียบกับปริมาณขยะที่เราได้คัดประมาณจากชุมชนก่อนตั้งศูนย์ฯ ในส่วนของผู้จัดการศูนย์มองความ

เหมาะสมของขนาดพื้นที่เป็น 2 ส่วน คือ ขนาดพื้นที่นั้นมีความเหมาะสมกับการเป็นศูนย์เรียนรู้ สถานที่อบรม ดูงาน แต่ถ้านิรूपของร้านขายของเก่าแล้วศูนย์ฯ มีขนาดใหญ่เกินไป

ส่วนของเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้นั้นมีเพียงผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนาที่มองว่า อุปกรณ์ยังไม่เพียงพอ อุปกรณ์ที่ขาดไป คือ รถที่ใช้ในการขนส่งเพราะปัจจุบันรถที่ใช้นั้นต้องเช่า เป็นรายเดือน และผู้นำชุมชนร่วมกันสร้างมองว่าถ้าเทียบกับโรงงานใหญ่แล้วอุปกรณ์เรายังไม่พอ นอกจากความคิดเห็นของผู้นำ 2 ชุมชนนี้แล้วมองว่าอุปกรณ์ที่มีนั้นเพียงพอกับการดำเนินงาน และบางอย่างมีมากเกินไปจนจำเป็นในการดำเนินงานด้วย อย่างเช่น ที่ผู้นำชุมชนวัดกลางมองว่า เครื่องอัดกระดาษ/พลาสติกและเครื่องคอมพิวเตอร์นั้นไม่ค่อยได้ใช้จริงจึงถือเป็นการสิ้นเปลือง ซึ่งมีความคิดคล้ายกับผู้จัดการศูนย์ฯ ในเรื่องเครื่องอัดกระดาษ/พลาสติกว่าถ้าที่นี่เป็นศูนย์ เรียนรู้ไม่จำเป็นต้องมีเครื่องอัดกระดาษ/พลาสติกก็ได้ แต่ถ้าเป็นร้านรับซื้อของเก่าก็สมควรมีเพื่อ ช่วยให้ขนส่งได้ปริมาณมากขึ้นในแต่ละครั้ง ความคิดเห็นนี้ต่างจากผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนาและ ชุมชน 101 บึงทองหลางที่มองว่าเครื่องอัดกระดาษ/พลาสติกทำให้ลดพื้นที่ในการเก็บของและ สามารถจัดเก็บให้เป็นระเบียบได้มากขึ้น และเวลาขนไปขายสามารถขนได้ในปริมาณมาก ๆ ทำให้ ประหยัดค่าขนส่งต่อครั้ง เรื่องของความทันสมัยผู้นำชุมชนร่วมกันสร้างมองว่าอุปกรณ์ในการรับ ซือนั้นโดยเฉพาะตาชั่งของทางศูนย์ฯ มีความทันสมัยและเหมาะสมเนื่องจากเป็นระบบดิจิทัลที่ ไซ้เป็นตัวเลขน้ำหนัก ทำให้สร้างความเชื่อถือแก่ลูกค้าที่มาขายของที่ศูนย์ฯ

4.3.2.5 ข้อมูลข่าวสาร

ทุกคน (ยกเว้นผู้นำชุมชนร่วมกันสร้าง) บอกว่าข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ นั้นทาง ศูนย์ฯ เป็นผู้แสวงหาเองในเรื่องที่สนใจและเกี่ยวข้องกับ สิ่งแวดล้อม ไม่มีหน่วยงานใดสนับสนุน ข้อมูล ข่าวสารใหม่ ๆ ส่วนใหญ่จะมาจากความรู้ไปจากเรา และเมื่อได้ข้อมูลหรือความรู้ใหม่ ๆ ผู้จัดการศูนย์ฯ บอกว่าตนเป็นคนนำไปถ่ายทอดให้คนงานและบุคลากรนอกฟุ้งอีกทอดหนึ่ง ความรู้ ที่ศูนย์ฯ ให้นั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการคัดแยกขยะ การจัดการขยะ การทำน้ำหมักขยะ นอกจากที่ กล่าวมาผู้จัดการศูนย์ฯ ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าศูนย์ฯ ให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น เป็นยาเสพติด ความเป็นอยู่ของชุมชน การทำให้ชุมชนเข้มแข็ง เป็นต้น โดยภาพรวมทุกคนมองว่า ศูนย์ฯ มีความพร้อมในด้านข้อมูลที่จะให้แก่ประชาชนและหน่วยงานที่สนใจ โดยผู้นำชุมชน วัดกลางให้เหตุผลว่าเนื่องจากคนที่เข้ามาทำงานมีประสบการณ์จริงจากการทำงานในด้านนี้อยู่แล้ว แต่ผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลาง กลับมองว่าทางศูนย์ฯ เรามีความพร้อมในด้านข้อมูลก็จริงแต่เรา ยังขาดข้อมูลบางส่วนในเรื่องของการเรียนรู้จากที่อื่น เพื่อนำมาเปรียบเทียบและพัฒนารูปแบบ การจัดการให้ดีขึ้น

4.3.2.6 การสนับสนุนจากภายนอก

การสนับสนุนในระยะแรกนั้นกองทุนเพื่อสังคม (SIF) ให้การสนับสนุนในเรื่อง งบประมาณการก่อสร้างศูนย์ฯ และมูลนิธิให้การสนับสนุนเรื่องข้อมูลข่าวสาร ส่วนสำนักงาน เขตช่วยในเรื่องการให้ความสะดวกในการติดต่อราชการ แต่หลังจากศูนย์ฯ ได้ดำเนินการแล้ว

แทบไม่มีหน่วยงานใดมาสนับสนุนอย่างจริงจัง โดยที่ผู้จัดการศูนย์บอกว่ามีเพียงสำนักงานเขตมาช่วยในการจัดการเรื่องของสภาพแวดล้อมรอบนอกศูนย์ ๑ เช่น ถ้ำถ้ำรอก ถนนเป็นหลุม เราแจ้งไปทางเขตก็จะมาจัดการให้แม้ว่าจะเป็นความช่วยเหลือเพียงเล็กน้อยแต่ก็ช่วยสร้างกำลังใจให้คนทำงานเหมือนกัน และผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนายังเสริมว่ามีเงินช่วยเหลือจากนักการเมืองบ้างเป็นครั้งคราว โดยภาพรวมการสนับสนุนที่ได้นั้นไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ซึ่งตัวผู้จัดการศูนย์ ผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางและชุมชนสุขเจริญพัฒนามีความเห็นตรงกันว่า กรุงเทพมหานครน่าจะเข้ามาสนับสนุนให้ความช่วยเหลือทางศูนย์ฯ ในเรื่องของงบประมาณ และความรู้ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานภายในศูนย์ฯ โดยที่ผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางมองว่ากรุงเทพมหานครน่าจะเข้ามาให้ความสนใจและดูว่าควรให้การสนับสนุนในรูปแบบไหน อย่างไร ส่วนของผู้จัดการศูนย์นั้นมองว่าที่นี่เป็นศูนย์เรียนรู้เสมือนเป็นโรงเรียนหนึ่งที่ทำให้ความรู้เรื่องขยะน่าจะให้เงินสนับสนุนโดยที่ถ้าเราซื้อขยะได้ 1 ตัน เท่ากับว่าเราช่วย กรุงเทพมหานครลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะได้ 1,400 บาท เพราะฉะนั้นกรุงเทพมหานครน่าจะให้เงินสนับสนุนทางศูนย์ฯ อย่างน้อยครั้งหนึ่ง (700 บาท) ก็ยังดี และหน่วยงานด้านวิทยาศาสตร์น่าจะเข้ามาตรวจสอบคุณภาพของน้ำหมักขยะว่ามีสารประกอบใดบ้าง เพื่อจะได้พัฒนาให้น้ำหมักขยะมีคุณภาพมากขึ้น และผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนายังเพิ่มเติมว่าอยากได้นักวิชาการและคนที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จมาช่วยในการประชุม วางแผน และให้ความรู้กับทางเราอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

4.3.2.7 การจัดองค์กรและบุคลากร

ผู้นำชุมชนวัดกลางบอกว่าในช่วงแรกเราคัดเลือกคนทำงานโดยเน้นความสามารถพื้นฐานตามหน้าที่และมีการอบรมให้กับคนที่จะเข้ามาทำงานแต่พอประสบปัญหาการเงินบุคลากรรุ่นแรกก็ออกไปพอคนใหม่เข้ามาทำงานเราก็ไม่ได้เน้นคุณสมบัติมากเพียงแค่สามารถทำงานได้ก็พอ ปัจจุบันนี้การทำงานในศูนย์ฯ มีความก้าวล้ำซับซ้อนในหน้าที่กันซึ่งคนส่วนใหญ่ก็เห็นด้วยยกเว้นผู้จัดการศูนย์ที่ไม่เห็นด้วย ในส่วนที่มีการทำงานที่ซับซ้อนที่เห็นได้ชัดเจน คือ ผู้จัดการศูนย์ที่ต้องทำหน้าที่บริหารศูนย์ฯ ในเชิงธุรกิจและเป็นวิทยากรให้ความรู้ ซึ่งในประเด็นนี้มองแยกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายแรกซึ่งมีผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางและชุมชนสุขเจริญพัฒนามองว่าการทำงานซับซ้อนที่เกิดขึ้นนั้นไม่ส่งผลต่อการดำเนินงานของศูนย์ฯ หากเป็นการเพิ่มภาระให้ผู้จัดการศูนย์มากขึ้นเท่านั้นแต่โดยส่วนตัวผู้จัดการศูนย์ก็เต็มใจที่จะทำ แต่อีกฝ่ายคือผู้นำชุมชนวัดกลางมองว่าความซับซ้อนที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติหน้าที่ เหตุที่ทำให้เกิดความซับซ้อน ผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางมองว่าเกิดจากการที่ศูนย์ฯ ขาดงบประมาณในการจ้างคนงานทำให้การทำงานเป็นไปในลักษณะช่วยกันทำงานมากกว่า ส่วนจำนวนบุคลากรที่ทำงานในศูนย์ฯ นั้นผู้จัดการศูนย์บอกว่ามี 5 คน ไม่รวมตัวเองด้วย ได้รับค่าจ้างเป็นรายวัน 4 คน ได้รับเป็นเงินเดือน 1 คน เนื่องจากทำหน้าที่หลายอย่างทั้งบัญชี ทำความสะอาดและรับโทรศัพท์ติดต่อกับงาน เป็นต้น และหลังจากที่เข้ามาทำงานที่ศูนย์ฯ แล้วผู้จัดการศูนย์ ผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางและชุมชน

วัดกลางบอกว่าไม่มีการอบรมหรือจัดกิจกรรมเพิ่มความรู้ โดยผู้นำชุมชนวัดกลางให้เหตุผลว่าทางศูนย์ฯ เราไม่มีงบประมาณในการพาบุคลากรไปอบรม แต่ถ้ามีงบประมาณพอก็อยากจะจัดให้การอบรม ดูงานเพื่อบุคลากรให้มีความรู้มากขึ้น

ส่วนองค์ประกอบงานในศูนย์ฯ นั้นมีการแบ่งลักษณะงานอย่างชัดเจนโดยผู้จัดการศูนย์บอกว่าตนเป็นคนกำหนดเอง แต่เมื่อปฏิบัติจริงแล้วผู้นำชุมชนวัดกลางบอกว่าแต่ละส่วนไม่สามารถแยกขาดจากกันอย่างชัดเจนและผู้จัดการศูนย์กับผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนามองว่าทางศูนย์ฯ ได้ทำครบทุกองค์ประกอบที่กำหนดไว้ แต่ในส่วนของจตุรบรรณขยะอันตรายทั้ง 2 คนมองว่าเราทำจริงแต่อาจไม่เห็นภาพชัด ผู้จัดการศูนย์ให้เหตุผลว่าเพราะไม่ค่อยมีใครนำขยะอันตรายมาทิ้งที่ศูนย์ฯ ในจุดที่เราเตรียมไว้เนื่องจากขยะประเภทนี้ไม่มีราคาคนจึงไม่นำมา ส่วนของผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางมองว่าองค์ประกอบที่กำหนดไว้นั้นเรายังมีไม่ครบในทุกส่วนเพราะเราขาดความพร้อม เช่น ในส่วนของศูนย์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และจตุรบรรณขยะอันตราย ในแต่ละส่วนของงานนั้นไม่มีใครรับหน้าที่เฉพาะจุดแต่ทุกคนต้องสามารถทำงานได้ในทุกจุดเพื่อจะได้ทำงานทดแทนกันได้

4.3.2.8 การวางแผน

ก่อนกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการดำเนินงานของศูนย์ฯ นั้นได้มีการประชุมกันระหว่างคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และเมืองคกร นักวิชาการที่ทำงานในด้านนี้มาช่วยในการวางแผนด้วย โดยที่ผู้จัดการศูนย์บอกว่าตนเป็นผู้เสนอร่างโครงสร้างของศูนย์ฯ ทั้งหมดแก่คณะกรรมการและผู้ที่เข้ามาประชุมเพื่อขอความเห็นชอบในการเขียนโครงการยื่นเสนอของบประมาณ แต่ผู้นำชุมชนวัดกลางบอกว่านักวิชาการบางคนมองว่าศูนย์ฯ มีโครงสร้างที่ใหญ่เกินไปจะทำงานลำบาก การประสานงานขอความร่วมมือก็จะทำได้ยากเช่นกัน ในการประชุมแต่ละครั้งมีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรโดยที่ผู้นำชุมชนวัดกลางบอกว่าส่วนการจดบันทึกการประชุมนั้นทางมูลนิธิพลเอกชาติชายเข้ามาช่วยเพราะว่าทางเราไม่สันทัดในเรื่องนี้ นอกจากจะมีการประชุมที่เป็นทางการแล้วผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางและชุมชนสุขเจริญพัฒนาเสริมว่าหลังจากการเลิกประชุมแล้วหรือเมื่อมีโอกาสได้พบปะกันก็จะมีการพูดคุยปรึกษาหารือกันอย่างไม่เป็นทางการด้วย

ในส่วนองราคาและประเภทของที่ทางศูนย์ฯ รับซื้อนั้นจะอิงกับราคาตลาดเป็นหลัก โดยผู้จัดการศูนย์ให้เหตุผลว่า เพื่อที่ทางศูนย์ฯ จะได้นำไปขายกับทางร้านโดยศูนย์ฯ ไม่ขาดทุนและสามารถดำรงอยู่ได้ แต่ราคาที่ทางศูนย์ฯ รับซื้อนั้นผู้นำชุมชนวัดกลางบอกว่าราคาจะต่ำกว่าราคาตลาดนิดหน่อย ซึ่งจุดนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะราคาเราแข่งกับราคาตลาดไม่ได้ ส่วนเวลาเปิด-ปิดศูนย์ฯ นั้นเป็นการกำหนดจากการลงมติของคณะกรรมการโดยเลือกเวลา 08.00-17.00 น. และให้หยุดในวันอาทิตย์ โดยผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางให้เหตุผลเสริมว่า เนื่องจากในช่วงแรกที่เปิดศูนย์ฯ นั้นมีการกำหนดอัตราเงินเดือนที่แน่นอน ทำให้ต้องกำหนดเวลาวันละ 8 ชั่วโมงเหมือนในรูปบริษัท แต่เมื่อดำเนินงานจริงผู้นำชุมชนวัดกลางบอก

ว่าศูนย์ฯ ไม่สามารถให้พนักงานหยุดในวันอาทิตย์ได้ เพราะถ้าเราหยุดลูกค้าก็จะเปลี่ยนไปขายให้ที่อื่น นอกจากนี้ผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนายังให้เหตุผลเสริมว่าเวลาที่กำหนดนี้เหมาะสมแล้ว เพราะถ้าศูนย์ฯ เปิดเย็นมากกว่านี้ของที่ลูกค้านำมาขายอาจเป็นของที่ขโมยมาก็ได้ แต่สำหรับผู้จัดการศูนย์คิดว่าเวลาเปิด-ปิดที่กำหนดนั้นไม่เหมาะสมกับการเป็นร้านรับซื้อของเก่า ซึ่งจริง ๆ ควรเปิดตั้งแต่ 06.00-19.00 น. เพื่อที่จะให้ก่อนไปทำงานในตอนเช้าและหลังจากเลิกงานในตอนเย็นสามารถแนะนำของมาขายได้ แต่ในทางปฏิบัตินั้นผู้จัดการศูนย์บอกว่าตนเองจะมาถึงศูนย์ฯ เวลาประมาณ 06.00-06.30 น. เป็นประจำและลูกน้องจะมาถึงเวลาประมาณ 07.00 น. ซึ่งเราก็พร้อมจะรับซื้อถ้ามีคนมาขายในเวลาดังกล่าว

ในระหว่างการดำเนินงานนั้นสามารถที่จะปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานได้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการดำเนินงาน โดยผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางบอกว่าในเรื่องของการดำเนินงานภายในศูนย์ฯ นั้นผู้จัดการศูนย์เป็นผู้ดูแลทั้งหมดและสามารถปรับแผนงานระหว่างการทำงานได้เลยแล้วค่อยมาแจ้งต่อคณะกรรมการภายหลัง แต่ส่วนใหญ่ที่มีการปรับเปลี่ยนผู้จัดการศูนย์และผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางบอกว่าเป็นเรื่องของราคาและประเภทของที่รับซื้อเพื่อให้เหมาะสมกับตลาดและศูนย์ฯ สามารถดำรงอยู่ได้ ส่วนการทำงานด้านอื่น ๆ ผู้จัดการศูนย์มองว่าไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนักเนื่องจากงานที่ทำค่อนข้างเป็นงานประจำวันอยู่แล้ว

4.3.2.9 การดำเนินงาน

ผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางและชุมชนวัดกลางมองว่าผู้จัดการศูนย์เป็นคนทุ่มเทและมีความมุ่งมั่นในการทำงาน และผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนาเสริมว่าผู้จัดการศูนย์เป็นคนตรงไป ตรงมา มีความจริงใจ ถูกก็ว่าถูก ผิดก็ว่าผิด และผู้จัดการศูนย์ยังเปิดโอกาสให้คนอื่นแสดงความคิดเห็น พร้อมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย โดยผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางให้เหตุผลว่า เพราะทุกคนย่อมมีความคิดเป็นของตนเองอาจเหมือนหรือแตกต่างกันบ้างจึงมีบางความคิดที่ผู้จัดการศูนย์ยอมรับได้และไม่ยอมรับได้ ถ้ายอมรับไม่ได้อาจมีการถกเถียงกันบ้างเป็นเรื่องธรรมดาซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นแรงดึงดูดให้ทุกคนทุ่มเทในการทำงาน นอกจากลักษณะส่วนตัวของผู้จัดการศูนย์แล้วผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลาง เสริมว่า การซื้อหาก็เป็นแรงกระตุ้นอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้คนร่วมกันทำงาน ในทางตรงกันข้ามผู้นำชุมชนวัดกลางมองว่าผู้จัดการศูนย์เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองเกินไป คิดว่าตนเองทำอะไรก็ถูกหมด ไม่ฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเห็นได้จากเมื่อมีการประชุมลงมติกันแล้วแต่นำไปปฏิบัติจริงผู้จัดการศูนย์ไม่ได้ทำตามมตินั้น พอมีการทักท้วงก็บอกว่าให้ลองมาทำเอง ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้คนที่ร่วมงานด้วยหมดกำลังใจ และภาวะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการลดลงด้วย เพราะคิดว่าร่วมไปก็ไม่มีประโยชน์ศูนย์ฯ นี้ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของตนอีกต่อไป เพราะไม่สามารถแสดงความคิดเห็นอะไรได้เลย

การดำเนินงานของศูนย์ฯ นั้นถูกมองเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก คือ การให้ความรู้ทุกคนมองว่าการดำเนินงานในส่วนนี้ประสบความสำเร็จในการเป็นศูนย์เรียนรู้ได้มีการเผยแพร่ความรู้เมื่อมีคนมาดูงานที่ศูนย์ฯ และออกไปเป็นวิทยากรนอกสถานที่ทำให้เกิดการขยายผลการ

ดำเนินงานออกไปสู่ภายนอกได้มาก แต่ในส่วนที่ 2 หรือด้านธุรกิจนั้นไม่ประสบผลสำเร็จเกิดภาวะหนี้สินขึ้น และเมื่อเกิดภาวะหนี้สินขึ้นผู้นำชุมชนวัดกลางบอกว่าได้มีการประชุม 3 ฝ่าย คือ มูลนิธิฯ กองทุนเพื่อสังคม (SIF) และคณะกรรมการว่าจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร มติที่ได้ คือ ให้ผู้จัดการศูนย์หยุดเรื่องการทำธุรกิจโดยการให้คนมาเช่าทำโรงบดพลาสติกเพื่อนำค่าเช่ามารองรับค่าใช้จ่ายในส่วนหนึ่ง ดังนั้นถ้ามองผลในภาพรวมผู้นำชุมชนวัดกลางจึงคิดว่าไม่น่าเสียหายมากนักน่าจะอยู่ตรงกลางมากกว่า แต่คนส่วนใหญ่จะมองด้านธุรกิจเพียงด้านเดียว เนื่องจากเห็นภาพชัดเจนเป็นรูปธรรมจึงดูว่าการทำงานของศูนย์ฯ เราประสบความสำเร็จล้มเหลว แต่ในส่วนของการให้ความรู้นั้นมีลักษณะเป็นนามธรรมทำให้มองภาพไม่ชัดเจนคนจึงมองข้ามความสำเร็จในส่วนนี้ไป

4.3.2.10 การกำกับติดตามผล

ในช่วงแรก ๆ นั้นมีการรายงานต่อคณะกรรมการเป็นรายเดือน แต่ระยะหลังไม่มีการรายงานที่เป็นทางการ แต่ผู้จัดการศูนย์บอกว่าทางศูนย์ฯ เราเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามาตรวจสอบการทำงานได้ตลอดเวลาและระยะหลังการตรวจสอบหรือการรายงานผลต่อคณะกรรมการนั้นผู้จัดการศูนย์และผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางบอกว่าขึ้นอยู่กับความถี่ที่คณะกรรมการเข้ามาติดตามงานที่ศูนย์ฯ ซึ่งถ้าเข้ามาที่ศูนย์ฯ ตลอดก็จะได้ทราบความเคลื่อนไหวตลอดเวลา โดยที่ผู้จัดการศูนย์และผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนาให้เหตุผลว่าการทำงานนี้เป็นเหมือนอาสาสมัครไม่มีเงินเดือนตอบแทนให้ เพราะถ้าคณะกรรมการเดินทางมาที่ศูนย์ฯ ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางหรือบางคนคิดว่าตนเสียสละมามากพอแล้วก็อยากจะทุ่มเวลาให้กับครอบครัวบ้าง และผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางให้เหตุผลเสริมว่าเกิดจากการที่ช่วงหลังคณะกรรมการยังไม่ชัดเจนและยังไม่มีนัดประชุมด้วย แต่ถ้าหากมีการนัดประชุมทางศูนย์ฯ จะส่งหนังสือเชิญประชุมหรือโทรศัพท์แจ้งว่าจะประชุมในเรื่องใดและวันใดพร้อมทั้งรายงานผลการดำเนินงานควบคู่กันไปด้วย

ผู้นำชุมชนวัดกลางมีความคิดเห็นในเรื่องของการรายงานผลว่าเขาไม่ว่าทางศูนย์ฯ มีการรายงานผลมาเลยซึ่งจริง ๆ แล้วต้องมีให้ดู ในส่วนการทำบัญชีนั้นมีความคลุมเครือไม่ชัดเจน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่สามารถติดตามในเรื่องรายรับ - รายจ่ายอะไรได้เลย นอกจากรายได้หลักที่ได้จากโรงพลาสติกที่เช่าพื้นที่ในศูนย์ฯ เพราะมีการทำสัญญาที่ชัดเจน ส่วนของงบประมาณในการรับซื้อของศูนย์ฯ นั้นผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนาบอกว่าไม่มีความคล่องตัว เพราะเราไม่มีทุนสำรองจ่ายและผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางบอกว่าเงินส่วนหนึ่งก็จมไปกับเศษแก้วและเศษขวดที่ยังไม่ได้นำไปขาย การแก้ปัญหาเรื่องของสภาพคล่องด้านการเงินนั้นทำโดยการกู้ยืมเงินจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นกองทุนออมทรัพย์ของชุมชนสุขสันต์ 26 หรือกู้ยืมจากเงินนอกระบบโดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทบ้าง 5 บาทบ้าง นอกจากนี้ผู้จัดการศูนย์เสริมว่าบางครั้งก็ไปยืมเงินจากร้านที่ทางศูนย์ฯ จะนำของไปขายและเมื่อขายได้ก็หักเงินออกจากราคาของที่นำเราไปขายให้ตามจำนวนที่ยืมมา รายได้อื่นนอกเหนือจากการขายวัสดุรีไซเคิลที่รับซื้อมาแล้วนั้นผู้นำชุมชน

เกือบทุกชุมชนยกเว้นชุมชนร่วมกันสร้างที่ไม่มีความคิดเห็นเนื่องจากไม่ค่อยได้เข้าประชุมไม่รู้เรื่องการดำเนินงานของศูนย์ฯ รายได้อื่นนั้นน่าจะมาจากน้ำหมักขยะและค่าเช่าที่ของโรงพลาสติกที่มาเช่าพื้นที่ของศูนย์ฯ ซึ่งในส่วนของน้ำหมักขยะนี้ก็มีความคิดเห็นที่ต่างกันออกไป คือ ผู้นำชุมชน 101 ปิงทองหลวงบอกว่ารายได้จากน้ำหมักขยะนั้นเป็นเพียงบางส่วนเท่านั้นเพราะนอกเหนือจากการตกลงว่าจะต้องเป็นรายได้ของศูนย์ฯ และศูนย์ฯ มีหน้าที่ด้านสิ่งแวดล้อมในเรื่องขยะวัสดุรีไซเคิลเป็นหลักที่สำคัญน้ำหมักขยะนี้ตั้งแต่เริ่มทำผู้จัดการศูนย์ฯ ทำเพื่อหาเงินซื้อข้าวให้กับศูนย์เลี้ยงเด็กของชุมชนเป็นหลัก แต่ผู้นำชุมชนวัดกลางกลับมองว่าเงินที่ได้จากการขายน้ำหมักขยะนี้น่าจะเป็นของศูนย์ฯ นอกจากน้ำหมักขยะแล้วผู้นำชุมชนวัดกลางยังเสริมว่าเงินที่ได้จากการเยี่ยมชมศูนย์ฯ การเป็นวิทยากรก็น่าจะเป็นรายได้ของศูนย์ฯ ด้วยอย่างน้อยครั้งหนึ่งที่ได้หรือส่วนหนึ่งก็ยังดี เพราะคิดว่าเมื่อมีคนมาดูงานที่ศูนย์ฯ ก็ใช้งบประมาณของศูนย์ฯ ในการรับรอง ดังนั้นก็น่าจะแบ่งรายได้ดังกล่าวมาให้ศูนย์ฯ บ้างและได้มีการพูดคุยกับผู้จัดการศูนย์ฯ และมีการตอบกลับมาว่าได้นำเงินที่ได้จากน้ำหมักขยะเข้าศูนย์ฯ เลี้ยงเด็กและให้คนทำงานในศูนย์ฯ บ้างเป็นบางส่วน แต่เมื่อตรวจสอบจากบัญชีรายรับที่มาจากน้ำหมักขยะ การเป็นวิทยากร การเข้าเยี่ยมชมศูนย์ฯ แล้วไม่มีการระบุที่ชัดเจนเลย

หลังจากการติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ แล้วก็ได้มีการนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหา ดังที่ผู้นำชุมชนวัดกลางบอกว่าเมื่อพบว่าศูนย์ฯ ประสบปัญหาหนี้สินและความซ้ำซ้อนในหน้าที่ของผู้จัดการศูนย์ฯ จึงอยากเลือกผู้จัดการศูนย์ฯ ใหม่แต่ไม่สามารถทำได้ เพราะผู้จัดการศูนย์ฯ ไม่ยอมออกจากตำแหน่งและทางเราก็ยังไว้หน้าและไม่มีข้ออ้างที่ชัดเจนที่จะให้ออก ในครั้งแรกคิดหาหนทางแก้ไขปัญหา คือ ให้คนเข้ามาทำธุรกิจแทนแต่ผู้จัดการศูนย์ฯ บอกว่าเขายังทำอยู่จะให้คนอื่นมาทำแทนได้อย่างไร จึงต้องหารทางแก้ปัญห่อีกทางหนึ่ง คือ ให้คนอื่นมารับผิดชอบในรายจ่ายประจำเดือนของศูนย์ฯ ก่อน เพราะไม่แน่ใจว่าถ้าทำต่อไปจะมีค่าเสียหายหรือหนี้สินเพิ่มขึ้นอีกหรือไม่ ถ้าแก้ปัญหโดยหากคนมารับผิดชอบในตรงนี้ก็อาจจะแต่หาเงินมาจ่ายดอกเบี้ยเท่านั้น แต่ผู้จัดการศูนย์ฯ กลับมองว่าคำแนะนำที่ได้จากภายนอก เช่น มูลนิธิฯ ที่เป็นภาคีวิชาการนั้นไม่มีประโยชน์และไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้ในสถานการณ์จริง กล่าวคือ เมื่อเสนอปัญหาหรือสิ่งที่เกิดขึ้นให้มูลนิธิฯ ฟังว่าทางศูนย์ฯ ประสบปัญหาขาดทุนมูลนิธิฯ ก็แนะนำให้ปิดศูนย์ฯ ว่าเป็นการแก้ปัญหที่ง่ายที่สุด แต่ทางเราไม่ยอมปิดจึงต้องพยายามหาเงินมาดำเนินงานต่อและโดยส่วนตัวมองว่าภาคีวิชาการนั้นทำอะไรมักมองเป็นตัวเงินที่แน่นอน แต่ทางศูนย์ฯ เราต้องการเอาคนตงงานมาทำงานและไม่ได้หวังผลในทางธุรกิจมาก จึงอยากให้ระบบที่ทำเป็นแบบของเราเองมากกว่าที่ทางภาคีวิชาการกำหนดให้ เช่น ถ้าวันนี้เราขายได้กำไร 500 บาท มีคนงาน 3 คนจ่าย 300 บาท เหลือ 200 บาท ใช้จ่ายค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า แต่ตัวเองไม่ได้เงินตอบแทนก็ไม่ว่าอะไรเพราะยังพออยู่ได้และเป็นการทำงานเพื่อหาประสบการณ์และทำงานเพื่อสังคมด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติและสภาพจริงที่เกิดขึ้นแล้วศูนย์ฯ เราไม่สามารถทำตามหลักการหรือข้อกำหนดที่ภาคีวิชาการกำหนดหรือแนะนำได้

4.3.2.11 ประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยรวม

ปริมาณการรับซื้อของศูนย์ฯ นั้นวันหนึ่งได้ประมาณ 2 ตัน โดยที่ปริมาณการรับซื้อนั้นลดลงจากช่วงเปิดศูนย์ฯ แรกๆ โดยผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางให้เหตุผลว่าที่ปริมาณการรับซื้อในระยะหลังลดลงเพราะศูนย์ฯ เราขาดสภาพคล่องในการรับซื้อทำให้ลูกค้าลดลง อย่างไรก็ตามปริมาณการรับซื้อก็มีขึ้น-ลงอยู่ตลอดเวลาแต่ปริมาณโดยเฉลี่ยแล้วไม่ต่ำไปกว่านี้ นอกจากวันที่ทางศูนย์ฯ ออกไปรับซื้อจากบริษัทที่โทรมาตามเราจะได้มากกว่า 2 ตัน เช่น ชสมก. ครั้งหนึ่งประมาณ 1,000 ตัน หรือบริษัท JSL อาทิตย์หนึ่งก็ไปรับได้ประมาณ 1 ตัน เป็นต้น

ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนเครือข่ายนั้น ในช่วงแรกผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางบอกว่ามีชุมชนเข้าร่วม 7-8 ชุมชน ทุกชุมชนให้ความร่วมมือในการทำงานรูปแบบคณะกรรมการและในแต่ละชุมชนจะรับผิดชอบไปจัดตั้งธนาคารขยะและให้ความรู้กับคนในชุมชนกันเองซึ่งเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมที่ประชาชนในชุมชนทำโดยผ่านคณะกรรมการ นอกจากนี้ประชาชนในชุมชนยังเข้ามามีส่วนร่วมผ่านทางธนาคารขยะของชุมชนโดยนำขยะรีไซเคิลจากบ้านมาขายที่ธนาคารขยะและธนาคารขยะจะนำมาขายต่อให้ศูนย์ฯ และผู้จัดการศูนย์ฯ บอกว่ามีประชาชนเพียงส่วนน้อยที่จะเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงกับศูนย์ฯ ในเรื่องของการเข้ามาเป็นผู้ถือหุ้นของศูนย์ฯ แต่สำหรับผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนาบอกว่าชุมชนเราไม่มีการจัดตั้งธนาคารขยะและคิดว่ามีโอกาสเพียง 40 % เท่านั้นที่จะสามารถจัดตั้งได้เนื่องจากคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นคนพื้นที่ที่มีที่ดินเป็นของตนเอง และมีความเคยชินในการปฏิบัติแต่หลังจากที่ชุมชนให้ความรู้แล้วชาวบ้านก็เริ่มแยกขยะมากขึ้น แยกแล้ววางไว้หน้าบ้านใครอยากมาเอาก็ได้ไม่เคยนำไปขาย ซึ่งนี่ก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ยากแก่การจัดตั้งธนาคารขยะในชุมชนซึ่งมิได้หมายความว่าชุมชนเราไม่ได้มีส่วนร่วมเลยหากแต่เข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ถือหุ้นของศูนย์ฯ แทน

ศูนย์ฯ ใช้เป็นสถานที่เผยแพร่ความรู้โดยให้ความรู้ในเรื่องของการคัดแยกขยะการจัดการขยะและเรื่องสิ่งแวดล้อมโดยรวมนอกจากนี้ผู้จัดการศูนย์ฯ ยังเสริมว่าเรายังให้ความรู้เรื่องการนำขยะมาหมักทำปุ๋ย การทำให้ชุมชนเข้มแข็ง การต่อต้านยาเสพติด ในแต่ละเดือนนั้นมีคนมาดูงานที่ศูนย์ฯ โดยเฉลี่ยอย่างต่ำประมาณ 100 คนต่อเดือน โดยผู้จัดการศูนย์ฯ บอกว่ามีทั้งนักศึกษาจากสถานศึกษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับปริญญาตรีหรือโท หรือหน่วยงานรัฐและเอกชน รวมทั้งชาวต่างชาติก็มีมาดูงานที่ศูนย์ฯ นอกจากจะมีคนมาดูงานแล้วทางศูนย์ฯ ยังออกไปเป็นวิทยากรภายนอกเป็นประจำ จากการดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีการขยายผลออกสู่ภายนอกหลายแห่งไม่ว่าจะเป็นชุมชนในเครือข่ายที่ได้มีการจัดตั้งธนาคารขยะขึ้นเกือบทุกชุมชนและค่อนข้างประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป อย่างเช่น ธนาคารขยะของชุมชนวัดกลางที่ผู้นำชุมชนวัดกลางบอกว่า มีคนมาดูงานที่ธนาคารขยะและมีสื่อมาดูหลายรายการ เช่น รายการทุ่งแสงตะวัน ครัวเรือนเรื่องผู้หญิง เป็นต้น ส่วนชุมชน 101 บึงทองหลางผู้นำชุมชนบอกว่าจัดในรูปแบบของสหกรณ์ขยะที่ให้คนในชุมชนเข้ามาถือหุ้นมีเงินปันผลให้ตอนสิ้นปีและหมู่บ้านสินธรซึ่งเป็นลักษณะหมู่บ้านจัดสรรผู้จัดการศูนย์ฯ บอกว่าเป็นการนำเงินที่ได้จากการขาย

ชยะมาตั้งเป็นกองทุนให้ยามหมู่บ้านโดยทางเราไปพูดคุยกับคนในหมู่บ้านถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการจอตลอดไม่เป็นระเบียบ การทำงานของยามที่ไม่เต็มที่เรจึงต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญห โดยตกลงกับคนในหมู่บ้านว่าให้แต่ละบ้านบริจาคขวดบ้านละ 2 ใบ ตอนเช้าให้ยามถือสามล้อไปเก็บพร้อมทั้งตรวจตราความเรียบร้อยของหมู่บ้าน ซึ่งทั้งหมู่บ้านมีบ้านทั้งหมด 1,350 หลังคาเรือน เฉลี่ยได้บ้านละ 2 บาท วันหนึ่งได้ประมาณ 2,000 กว่าบาท ทำให้ตอนนี้มีเงินสวัสดิการให้ยามไว้ใช้รักษาพยาบาลฟรี มีข่าวสารให้กินฟรีตลอดปี ทำให้ยามมีกำลังใจในการทำงาน และตั้งใจในการทำงานมากขึ้นมีการตรวจตราบ่อยขึ้นส่งผลให้ปัญหาเรื่องรถจักรยานยนต์หายหมดไปจากหมู่บ้าน ในส่วนของต่างจังหวัดนั้นมีหลายแห่งที่นำไปปฏิบัติแต่ที่เห็นผลชัดเจน เช่น จังหวัดระยองที่ทางเทศบาลเป็นคนจัดตั้งทำในเชิงธุรกิจรับซื้อ-ขายเป็นเงินสด และผู้จัดการศูนย์เสริมว่าที่จังหวัดนครปฐมพนักงานบริษัทได้จัดทำการคัดแยกที่เป็นระบบและมีการรับซื้อขายเป็นเงินสด จังหวัดระยองและสระบุรีตั้งในรูปของธนาคารชยะ ที่คุคตจังหวัดปทุมธานีมีการจัดตลาดนัดชยะเดือนละ 1 ครั้ง และธนาคารชยะของโรงเรียนในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นต้น

รายได้ของศูนย์ฯ หลังจากหักค่าใช้จ่ายโดยรวมแล้วไม่เพียงพอกับการดำเนินงาน ศูนย์ฯ แก้ปัญหาโดยการกู้เงินจากกองทุนออมทรัพย์ชุมชนสุขสันต์ 26 โดยผู้จัดการศูนย์บอกว่า เป็นหนี้กองทุนออมทรัพย์อยู่ประมาณ 2 แสน 5 หมื่นบาท ซึ่งเป็นหนี้ที่เกิดจากการก่อสร้าง และหนี้ที่กู้ยืมจากนอกระบบอีกประมาณ 7 หมื่นบาท หลังจากการดำเนินงานของศูนย์ฯ แล้วนั้นชยะในชุมชนเครือข่ายที่เข้าร่วมทั้ง 5 ชุมชนมีปริมาณลดลง โดยสังเกตจากจำนวนครั้งที่รถชยะเข้ามาเก็บชยะในชุมชน ดังที่ผู้นำชุมชนวัดกลางบอกว่าจากเดิมถึงชยะ 3 วันก็จะเต็ม แต่หลังจากเริ่มดำเนินการแล้ว 1 อาทิตย์ถึงชยะถึงจะเต็ม ส่วนชุมชน 101 บึงทองหลางจากเดิมที่รถชยะมาเก็บอาทิตย์ละ 2 ครั้งปัจจุบันเข้ามาเก็บอาทิตย์ละ 1 ครั้ง และชุมชนสุขเจริญพัฒนาเดิมมาเก็บเดือนละ 2 ครั้ง ปัจจุบันมาเดือนละ 1 ครั้ง

4.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเครือข่าย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเครือข่ายข้อมูลได้มาจากการเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 260 คน จาก 5 ชุมชน คือ

1. ชุมชนร่วมกันสร้าง
2. ชุมชนวัดกลาง
3. ชุมชน 101 บึงทองหลาง
4. ชุมชนสุขสันต์ 26
5. ชุมชนสุขเจริญพัฒนา

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการอธิบายถึงประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์สวัสดิการชุมชน ในด้านการเสริมสร้างแนวความคิดและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามูลฝอย โดยสอบถาม

ขยะมาตั้งเป็นกองทุนให้ยามหมู่บ้านโดยทางเราไปพูดคุยกับคนในหมู่บ้านถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการจอดรถไม่เป็นระเบียบ การทำงานของยามที่ไม่เต็มที่เรากำลังต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญห โดยตกลงกับคนในหมู่บ้านว่าให้แต่ละบ้านบริจาคขวดบ้านละ 2 ใบ ตอนเช้าให้ยามถือสามล้อไปเก็บพร้อมทั้งตรวจตราความเรียบร้อยของหมู่บ้าน ซึ่งทั้งหมู่บ้านมีบ้านทั้งหมด 1,350 หลังคาเรือน เฉลี่ยได้บ้านละ 2 บาท วันหนึ่งได้ประมาณ 2,000 กว่าบาท ทำให้ตอนนี้มีเงินสวัสดิการให้ยามไว้ใช้รักษาพยาบาลฟรี มีข่าวสารให้กินฟรีตลอดปี ทำให้ยามมีกำลังใจในการทำงาน และตั้งใจในการทำงานมากขึ้นมีการตรวจตราบ่อยขึ้นส่งผลให้ปัญหาเรื่องรถจักรยานยนต์หายหมดไปจากหมู่บ้าน ในส่วนของต่างจังหวัดนั้นก็มีหลายแห่งที่นำไปปฏิบัติแต่ที่เห็นผลชัดเจน เช่น จังหวัดระยองที่ทางเทศบาลเป็นคนจัดตั้งทำในเชิงธุรกิจรับซื้อ-ขายเป็นเงินสด และผู้จัดการศูนย์เสริมว่าที่จังหวัดนครปฐมพนักงานบริษัทได้จัดทำการคัดแยกที่เป็นระบบและมีการรับซื้อขายเป็นเงินสด จังหวัดระยองและสระบุรีตั้งในรูปของธนาคารขยะ ที่คุคตจังหวัดปทุมธานีมีการจัดตลาดนัดขยะเดือนละ 1 ครั้ง และธนาคารขยะของโรงเรียนในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นต้น

รายได้ของศูนย์ฯ หลังจากหักค่าใช้จ่ายโดยรวมแล้วไม่เพียงพอกับการดำเนินงานศูนย์ฯ แก้ปัญหาโดยการกู้เงินจากกองทุนออมทรัพย์ชุมชนสุขสันต์ 26 โดยผู้จัดการศูนย์บอกว่า เป็นหนี้กองทุนออมทรัพย์อยู่ประมาณ 2 แสน 5 หมื่นบาท ซึ่งเป็นหนี้ที่เกิดจากการก่อสร้าง และหนี้ที่กู้ยืมจากนอกระบบอีกประมาณ 7 หมื่นบาท หลังจากการดำเนินงานของศูนย์ฯ แล้วนั้นขยะในชุมชนเครือข่ายที่เข้าร่วมทั้ง 5 ชุมชนมีปริมาณลดลง โดยสังเกตจากจำนวนครั้งที่รถขยะเข้ามาเก็บขยะในชุมชน ดังที่ผู้นำชุมชนวัดกลางบอกว่าจากเดิมถังขยะ 3 วันก็จะเต็ม แต่หลังจากเริ่มดำเนินการแล้ว 1 อาทิตย์ถังขยะถึงจะเต็ม ส่วนชุมชน 101 บึงทองหลางจากเดิมที่รถขยะมาเก็บอาทิตย์ละ 2 ครั้งปัจจุบันเข้ามาเก็บอาทิตย์ละ 1 ครั้ง และชุมชนสุขเจริญพัฒนาเดิมมาเก็บเดือนละ 2 ครั้ง ปัจจุบันมาเดือนละ 1 ครั้ง

4.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเครือข่าย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเครือข่ายข้อมูลได้มาจากการเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 260 คน จาก 5 ชุมชน คือ

1. ชุมชนร่วมกันสร้าง
2. ชุมชนวัดกลาง
3. ชุมชน 101 บึงทองหลาง
4. ชุมชนสุขสันต์ 26
5. ชุมชนสุขเจริญพัฒนา

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการอธิบายถึงประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์สวัสดิการชุมชน ในด้านการเสริมสร้างแนวความคิดและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามลพิษ โดยสอบถาม

ในเรื่องข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย การมีส่วนร่วมแยกขยะของประชาชน และการเข้าร่วมคัดแยกวัสดุรีไซเคิล สรุปผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

4.4.1 ข้อมูลทั่วไป

4.4.1.1 เพศ

เพศ \ ชุมชน	1	2	3	4	5	รวม
เพศ						
ชาย	27 (40.3)	24 (40.0)	12 (5.3)	27 (49.1)	20 (45.5)	110 (42.3)
หญิง	40 (59.7)	36 (60.0)	22 (64.7)	28 (50.9)	24 (54.5)	150 (57.7)
รวม	67(100.0)	60(100.0)	34(100.0)	55(100.0)	44(100.0)	260 (100.0)

กลุ่มตัวอย่างประชาชนจากการเก็บแบบสอบถามทั้งหมด 260 คน โดยมีเพศชาย 110 คน คิดเป็นร้อยละ 42.3 และเพศหญิง 150 คน คิดเป็นร้อยละ 57.7

4.4.1.2 อายุ

อายุ \ ชุมชน	1	2	3	4	5	รวม
อายุ						
ไม่เกิน 18 ปี	-	7 (11.7)	8 (23.5)	8 (14.5)	12 (27.3)	35 (13.5)
19 - 33 ปี	29(43.3)	25(41.7)	13(38.2)	32 (58.2)	19 (43.2)	112 (45.4)
34 ปีขึ้นไป	38(56.7)	28(46.7)	13(38.2)	15 (27.3)	13 (29.5)	107 (41.2)
รวม	67(100.0)	60(100.0)	34(100.0)	55(100.0)	44(100.0)	260 (100.0)

กลุ่มตัวอย่างประชาชนจากการเก็บแบบสอบถามทั้งหมด 260 คน โดยแบ่งอายุเป็น 3 ช่วง คือ อายุไม่เกิน 18 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 อายุ 19 - 33 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 45.4 และอายุ 34 ปีขึ้นไป จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 41.2

4.4.1.3 การศึกษา

ชุมชน / การศึกษา	1	2	3	4	5	รวม
ไม่ได้เรียน	1 (1.5)	5 (8.3)	3 (8.8)	1 (1.8)	-	10 (3.8)
ประถมศึกษา	26 (38.8)	23 (38.3)	8 (23.5)	12 (21.8)	4 (9.1)	73 (28.1)
ม.ต้น	14 (20.9)	10 (16.7)	6 (17.6)	9 (16.4)	18 (90.9)	57 (21.9)
ม.ปลาย	14 (20.9)	11 (18.3)	6 (17.6)	14 (25.5)	10 (22.7)	55 (21.2)
อนุปริญญา	4 (6.0)	10 (16.7)	8 (23.5)	9 (16.4)	6 (13.6)	37 (14.2)
ปริญญาตรี	6 (9.0)	1 (1.7)	3 (8.8)	10 (18.2)	6 (13.6)	26 (10.0)
อื่น ๆ	2 (3.0)	-	-	-	-	2 (0.8)
รวม	67(100.0)	60(100.0)	34(100.0)	55(100.0)	44(100.0)	260(100.0)

กลุ่มตัวอย่างประชาชนจากการเก็บแบบสอบถามทั้งหมด 260 คน แบ่งการศึกษาออกเป็น 7 ระดับ คือ ประถมศึกษามีจำนวนมากที่สุด 73 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 รองลงมามัธยมศึกษาตอนต้น 57 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 มัธยมศึกษาตอนปลาย 55 คน คิดเป็นร้อยละ 21.2 อนุปริญญา 37 คน คิดเป็นร้อยละ 14.2 ปริญญาตรี 26 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 ไม่ได้รับการศึกษา 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8 และอื่น ๆ ซึ่งหมายถึง เรียนโรงเรียนสอนศาสนา 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8

4.4.1.4 อาชีพ

ชุมชน / อาชีพ	1	2	3	4	5	รวม
ราชการ	6 (9.0)	1 (1.7)	2 (5.9)	7 (12.7)	2 (4.5)	18 (6.9)
ค้าขาย	21 (31.3)	10 (16.7)	3 (8.8)	10 (18.2)	12 (27.3)	56 (21.5)
รับจ้าง	30 (44.8)	26 (43.3)	13 (38.2)	23 (41.8)	18 (40.9)	110 (42.3)
อื่น ๆ	10 (14.9)	23 (38.3)	16 (47.1)	15 (27.3)	12 (27.3)	76(29.3)
รวม	67(100.0)	60(100.0)	34(100.0)	55(100.0)	44(100.0)	260 (100.0)

กลุ่มตัวอย่างประชาชนจากการเก็บแบบสอบถาม 260 คน แบ่งกลุ่มอาชีพ 4 กลุ่ม คือ รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6.9 ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 รับจ้างทั่วไป จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 42.3 และอื่น ๆ ซึ่งหมายถึง แม่บ้าน จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 29.2

4.4.1.5 เวลาในการอาศัยอยู่ในชุมชน

ชุมชน เวลา	1	2	3	4	5	รวม
ไม่เกิน 15 ปี	34 (50.7)	32 (53.3)	21 (61.8)	38 (69.1)	26 (59.1)	151 (58.1)
16 – 28 ปี	22 (32.2)	14 (23.3)	12 (35.3)	15 (27.3)	15 (34.1)	78 (30.0)
29 ปีขึ้นไป	11 (16.4)	14 (23.3)	1 (2.9)	2 (3.6)	3 (6.8)	31 (11.9)
รวม	67(100.0)	60(100.0)	34(100.0)	55(100.0)	44(100.0)	260 (100.0)

กลุ่มตัวอย่างประชาชนจากการเก็บแบบสอบถามทั้งหมด 260 คน แบ่งช่วงเวลาในการอยู่อาศัยออกเป็น 3 ช่วง คือ อยู่ยาวนานไม่เกิน 15 ปี จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 58.1 อยู่ยาวนาน 16 – 28 ปี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 และอยู่ยาวนานเกิน 29 ปีขึ้นไป จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 11.9

4.4.1.6 การรับรู้เกี่ยวกับโครงการลดและแยกมูลฝอยฯ

ชุมชน เคยรับ	1	2	3	4	5	รวม
เคย	58 (86.6)	56 (93.3)	31 (91.2)	40 (74.7)	40 (90.9)	225 (86.5)
ไม่เคย	9 (13.4)	4 (6.7)	3 (8.8)	15 (27.3)	4 (9.1)	35 (13.5)
รวม	67(100.0)	60(100.0)	34(100.0)	55(100.0)	44(100.0)	260 (100.0)

ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลโครงการลดและแยกมูลฝอยของทางกรุงเทพมหานคร จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 86.5 และไม่เคยได้รับข้อมูลโครงการ ฯ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5

4.4.1.7 แหล่งข้อมูลโครงการลดและแยกมูลฝอยของทางกรุงเทพมหานคร

ชุมชน แหล่ง	1	2	3	4	5	รวม
เพื่อนบ้าน	32 (47.1)	28 (42.4)	16 (42.1)	28 (37.8)	28 (48.3)	132 (43.4)
สื่อ	29 (42.6)	32 (48.5)	19 (50.0)	28 (37.8)	18 (31.0)	126 (41.4)
จนท.เขต	7 (10.3)	6 (9.1)	3 (7.9)	18 (24.3)	12 (20.7)	46 (15.1)
รวม	68(100.0)	66(100.0)	38(100.0)	74(100.0)	58(100.0)	304 (100.0)

จากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่เคยได้รับข้อมูลโครงการลดและแยกมูลฝอยของทางกรุงเทพมหานคร จำนวน 225 คน ได้ให้คำตอบแหล่งข้อมูลทั้งหมด 304 คำตอบ ที่มีจำนวนคำตอบมากเพราะสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 แหล่งข้อมูล ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับรู้จากเพื่อนบ้าน / ผู้นำชุมชน จำนวน 132 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 43.4 จากจำนวนคำตอบทั้งหมด รองลงมา คือ จากสื่อประชาสัมพันธ์ จำนวน 126 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 41.4 และน้อยที่สุด คือ จากเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต จำนวน 46 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 15.1 เห็นได้ว่าผู้นำชุมชนมีบทบาทมากในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้แก่คนในชุมชน อาจเป็นเพราะว่าผู้นำชุมชนนั้นเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในชุมชนและมีโอกาสได้พูดคุยเป็นที่ปรึกษาให้กับประชาชนตลอดเวลา ซึ่งตรงข้ามกับเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตนั้นไม่ค่อยมีโอกาเข้ามาในชุมชนทำให้ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก

4.4.1.8 เคยได้รับข้อมูลศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชน

ชุมชน เคยรับ	1	2	3	4	5	รวม
เคย	38 (56.7)	45 (75.0)	32 (94.1)	50 (90.9)	40 (90.9)	205 (78.8)
ไม่เคย	29 (43.3)	15 (25.0)	2 (5.9)	5 (9.1)	4 (9.1)	55 (21.2)
รวม	67(100.0)	60(100.0)	34(100.0)	55(100.0)	44(100.0)	260 (100.0)

จากประชาชนกลุ่มตัวอย่าง 260 คน ส่วนใหญ่เคยได้รับข้อมูลศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชน จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 78.8 และไม่เคยได้รับข้อมูลศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชน จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 21.2

4.4.1.9 ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชน

ชุมชน ความรู้	1	2	3	4	5	รวม
ความหมาย	16 (19.5)	13 (15.5)	12 (19.0)	39 (35.8)	26 (29.5)	106 (24.9)
ประเภท	36 (43.9)	38 (45.2)	26 (41.3)	29(26.6)	24 (27.3)	153 (35.9)
ประโยชน์	30 (36.6)	33 (39.3)	25 (39.7)	41 (37.6)	38 (43.2)	167 (39.2)
รวม	82(100.0)	84(100.0)	63(100.0)	109(100.0)	88(100.0)	426 (100.0)

จากประชาชนที่เคยได้รับข้อมูลศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชน 205 คน ได้คำตอบความรู้ที่ได้รับทั้งหมด 426 คำตอบ เหตุที่จำนวนคำตอบมากเพราะสามารถเลือกตอบความรู้ที่ได้รับมากกว่า

1 ด้าน ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับความรู้เรื่องประโยชน์ของการแยกขยะมูลฝอย จำนวน 167 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 39.2 จากจำนวนคำตอบทั้งหมด อาจเป็นเพราะว่าคนเราสนใจที่จะทำอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและเมื่อมีการเข้ามาให้ความรู้ในเรื่องขยะมูลฝอยสิ่งที่จะทำให้เกิดความสนใจได้ คือ การที่ประชาชนเห็นว่าการกระทำนั้นมีประโยชน์ต่อตนเองอย่างไรจึงทำให้ประชาชนให้ความสนใจเป็นพิเศษก็เป็นได้ รองลงมาเป็นเรื่องของการแยกประเภทขยะมูลฝอย จำนวน 153 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 35.9 และ ความหมายของขยะมูลฝอย จำนวน 106 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 24.9 การที่ความรู้เรื่องความหมายของขยะมูลฝอยมีค่าต่ำสุดอาจเป็นเพราะว่าเรื่องความหมายนั้นเป็นเรื่องของการอธิบายซึ่งไม่เห็นภาพชัดเจนและที่สำคัญเรื่องความหมายนั้นไม่มีแรงดึงดูดให้คนสนใจเพราะเห็นประโยชน์ต่อตนเองที่ไม่ชัดเจนนัก

4.4.1.10 แหล่งข้อมูลศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน

ชุมชม แหล่ง	1	2	3	4	5	รวม
ผู้นำชุมชน	26 (59.1)	36 (67.9)	22 (61.1)	45 (50.0)	38 (65.5)	167 (81.5)
เพื่อนบ้าน	8 (18.2)	3 (5.7)	2 (5.6)	12 (13.3)	1 (1.7)	26 (12.7)
สื่อ	10 (22.7)	14 (26.4)	12 (33.3)	33 (36.7)	19 (32.8)	88 (42.9)
รวม	44(100.0)	53(100.0)	36(100.0)	90(100.0)	58(100.0)	281 (100.0)

จากประชาชนที่เคยได้รับข้อมูลศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน 205 คน ได้คำตอบแหล่งข้อมูลทั้งหมด 281 คำตอบ เหตุที่จำนวนคำตอบมากเพราะสามารถตอบได้มากกว่า 1 แหล่ง ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนจากผู้นำชุมชน จำนวน 167 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 59.4 จากจำนวนคำตอบทั้งหมด รองลงมาได้จากสื่อประชาสัมพันธ์ จำนวน 88 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 31.3 และจากเพื่อน / ญาติพี่น้อง จำนวน 26 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 9.3 ดังนั้นเห็นได้ว่าแหล่งที่สำคัญที่สุด คือ ผู้นำชุมชน ซึ่งเหมือนกับแหล่งข้อมูลโครงการลดและแยกมูลฝอยของกรุงเทพมหานครที่ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการให้ข้อมูลต่าง ๆ แก่ประชาชนในชุมชน ส่วนสื่อประชาสัมพันธ์นั้นส่วนใหญ่จะเป็นในรูปแบบของเสียงตามสายในชุมชนเป็นหลัก นอกจากนั้นจะเป็นแผ่นพับแนะนำศูนย์วัสดุรีไซเคิลซึ่งจะมีในช่วงแรก ๆ เท่านั้นและตามป้ายประกาศในชุมชนหรือที่ธนาคารขยะภายในชุมชน และส่วนเพื่อนบ้าน / ญาติพี่น้องที่มีบทบาทน้อยอาจเป็นเพราะคิดว่าอยู่ในชุมชนหรืออยู่ในบ้านเดียวกันก็น่าจะรับรู้ข่าวสารที่ได้มีการประกาศเหมือนกันจึงไม่ได้มีการพูดคุยกันในเรื่องนี้มากนัก

4.4.2 ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย

4.4.2.1 จำนวนคนที่ตอบความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยถูกรายข้อ

ข้อ \ ชุมชน	1	2	3	4	5	รวม
ข้อ						
1	52 (77.6)	37 (61.7)	23 (67.6)	48 (87.3)	41 (93.2)	201 (77.3)
2	23 (34.3)	31 (51.7)	22 (64.7)	17 (30.9)	5 (11.4)	98 (37.7)
3	7 (10.4)	10 (16.7)	2 (5.9)	2 (3.6)	3 (6.8)	24 (9.2)
4	14 (20.9)	24 (40.0)	15 (44.1)	21 (38.2)	6 (13.6)	80 (30.2)
5	53 (79.1)	39 (65.0)	29 (85.3)	48 (87.3)	27 (61.4)	196 (75.4)
6	56 (83.6)	46 (76.7)	28 (82.4)	45 (81.2)	38 (86.4)	213 (81.3)
7	55 (82.1)	50 (83.3)	31 (91.2)	48 (87.3)	41 (93.2)	225 (86.5)
8	51 (76.1)	51 (85.0)	31 (91.2)	44 (80.0)	39 (88.6)	216 (83.1)
9	61 (91.0)	59 (98.3)	33 (97.1)	55 (100.0)	44 (100.0)	252 (96.9)
10	45 (67.2)	43 (71.7)	27 (79.4)	51 (92.7)	35 (79.5)	201 (77.3)
11	52 (77.6)	53 (88.3)	30 (88.2)	54 (98.2)	44 (100.0)	233 (89.6)
12	61 (91.0)	59 (98.3)	33 (97.1)	54 (98.2)	44 (100.0)	251 (96.5)
13	61 (91.0)	54 (90.0)	30 (88.2)	53 (96.4)	41 (93.2)	239 (91.9)
14	62 (92.5)	60 (100.0)	34 (100.0)	54 (98.2)	44 (100.0)	254 (100.0)
15	56 (85.6)	57 (95.0)	29 (85.3)	51 (92.7)	41 (93.2)	234 (90.0)
16	18 (26.9)	22 (36.7)	19 (55.9)	12 (21.8)	22 (50.0)	93 (35.8)
17	64 (95.5)	54 (90.0)	30 (88.2)	53 (96.4)	43 (97.7)	244 (93.2)
18	59 (88.1)	58 (96.7)	34 (100.0)	54 (98.2)	44 (100.0)	249 (95.8)
19	65 (97.0)	55 (91.7)	32 (94.1)	48 (87.3)	44 (100.0)	244 (93.2)
20	58 (86.6)	44 (73.3)	28 (82.4)	35 (63.6)	41 (93.2)	206 (79.2)

ในแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยนั้นมีข้อคำถามใน 4 ประเด็น คือ ความหมายประเภทและการกำจัดขยะมูลฝอยรวมทั้งประโยชน์ของการแยกขยะมูลฝอย ซึ่งสามารถแจกแจงเป็นรายข้อได้ดังนี้

ความหมายของขยะมูลฝอย ข้อ 1 , 2

ประเภทของขยะมูลฝอย ข้อ 3 , 4 , 17

ประโยชน์ของการแยกขยะ ข้อ 12 , 13 , 14 , 15 , 16 , 18 , 19 , 20

การกำจัด ข้อ 5 , 6 , 7 , 8 , 9 , 10 , 11

จากตารางเห็นได้ว่าคำถามเรื่องของการแยกขยะมูลฝอยนั้นกลุ่มตัวอย่างตอบคำถามถูกเป็นจำนวน 200 คนขึ้นไปทุกข้อยกเว้นข้อ 16 ในเรื่องของการนำกระดาษ แก้วมาหลอมใช้ใหม่แล้วคิดว่าคุณภาพของที่ได้จะลดลง ส่วนเรื่องของการกำจัดขยะมูลฝอยนั้นกลุ่มตัวอย่างก็ตอบถูกเป็นจำนวนมากเช่นกัน ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นคำตอบที่สอดคล้องกับความรู้ที่ได้รับจากศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่าส่วนใหญ่ได้รับความรู้ในเรื่องการแยกขยะมูลฝอยแต่น่าจะเพิ่มความเข้าใจในเรื่องการนำวัสดุรีไซเคิลต่าง ๆ หลอมกลับมาใช้ใหม่ว่าไม่ทำให้คุณภาพของสินค้าที่ผลิตด้วยวัสดุรีไซเคิลลดลงและยังทำให้ลดต้นทุนในการผลิตรวมทั้งเป็นการลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตอีกด้วย

4.4.2.2 ค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชนเครือข่าย

ชุมชน	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย	คะแนนน้อยที่สุด	คะแนนสูงสุด
ชุมชนร่วมกันสร้าง	67	14.5224	7	19
ชุมชนวัดกลาง	60	15.1000	8	19
ชุมชน 101 บึงทองหลาง	34	15.8824	8	19
ชุมชนสุขสันต์ 26	55	15.4000	8	18
ชุมชนสุขเจริญพัฒนา	44	15.6136	12	18
รวม	260	15.2038	-	-

ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยโดยรวมทั้ง 5 ชุมชน คิดเป็น 15.20 โดยที่ชุมชน 101 บึงทองหลาง มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ 15.88 รองลงมา คือ ชุมชนสุขเจริญพัฒนา มีค่าคะแนนเฉลี่ย 15.61 ชุมชนสุขสันต์ 26 มีค่าคะแนนเฉลี่ย 15.40 ชุมชนวัดกลาง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 15.10 และชุมชนร่วมกันสร้าง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 14.52 ซึ่งมีค่าต่ำสุด เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์จากผู้นำชุมชนและศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนจึงทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ในเรื่องขยะมูลฝอยไม่มากนักจึงทำให้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าชุมชนอื่น ๆ

4.4.2.3 ระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย

ระดับความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับความรู้ต่ำ	66	25.4
ระดับความรู้สูง	194	74.6
รวม	260	100.0

จากกลุ่มตัวอย่างประชาชนทั้งหมด 260 คน ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยในระดับที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 74.6 และมีความรู้ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ย จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 25.4 ส่วนที่มีระดับความรู้ต่ำสุดยี่สิบตรีไซเคิลชุมชนน่าจะให้ความรู้เพิ่มให้มากขึ้นโดยเฉพาะในเรื่องของการแยกประเภทขยะมูลฝอยเพื่อให้สามารถแยกประเภทได้ถูกต้องและรู้ว่าของประเภทใดที่สามารถแยกไว้ขายได้ นอกจากนี้ควรทำความเข้าใจกับประชาชนใหม่ในเรื่องของการนำวัสดุรีไซเคิลกลับมาใช้ใหม่เพราะจากแบบสอบถามพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนมากยังมีความเข้าใจที่ผิดว่าการนำวัสดุรีไซเคิลมาหลอมใช้ใหม่ทำให้คุณภาพของต่ำลงซึ่งเป็นความเข้าใจที่ผิด และที่สำคัญควรให้ความรู้เพิ่มในเรื่องของวิธีการกำจัดขยะประเภทต่าง ๆ อย่างถูกต้องเพื่อความปลอดภัยของตนเองและช่วยลดปริมาณการเก็บขนเนื่องจากประชาชนสามารถกำจัดขยะได้เองไม่ว่าจะเป็นการเผา ฝังกลบหรือการหมักทำปุ๋ย ซึ่งจะเลือกวิธีใดก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสมและไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

4.4.3 การมีส่วนร่วมแยกขยะมูลฝอย

4.4.3.1 ค่าเฉลี่ยคะแนนการมีส่วนร่วมในการแยกขยะมูลฝอยของชุมชนในเครือข่าย

ชุมชน	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย	คะแนนน้อยที่สุด	คะแนนสูงสุด
ชุมชนร่วมกันสร้าง	67	72.1045	41	93
ชุมชนวัดกลาง	60	70.5833	51	88
ชุมชน 101 บึงทองหลาง	34	71.4706	51	92
ชุมชนสุขสันต์ 26	55	68.2545	57	90
ชุมชนสุขเจริญพัฒนา	44	72.9773	58	95
รวม	260	71.0038	-	-

ค่าเฉลี่ยคะแนนการมีส่วนร่วมในการแยกขยะมูลฝอยโดยรวมของ 5 ชุมชน คิดเป็น 71.00 โดยที่ชุมชนสุขเจริญพัฒนามีค่าคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการแยกขยะมูลฝอยสูงสุดคือ 72.98 อาจเป็นเพราะว่าการที่ประชาชนในชุมชนสุขเจริญพัฒนาส่วนใหญ่เป็นคนดั้งเดิมอยู่มาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย มีที่ดินเป็นของตนเองจึงให้ความสนใจในเรื่องความสะอาดภายในบ้านและบริเวณบ้านมากเป็นพิเศษ และรองลงมา คือ ชุมชนร่วมกันสร้าง มีคะแนนเฉลี่ย 72.10 ชุมชน 101 บึงทองหลาง มีคะแนนเฉลี่ย 71.47 ชุมชนวัดกลาง มีคะแนนเฉลี่ย 70.58 และชุมชนสุขสันต์ 26 มีคะแนนเฉลี่ย 68.25 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำสุดทั้ง ๆ ที่ชุมชนสุขสันต์ 26 น่าจะมีค่าคะแนนสูงสุดเพราะเป็นชุมชนที่ทำเรื่องการคัดแยกขยะมาเป็นเวลานานก่อนมีศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันขยะในชุมชนมีปริมาณไม่มากอยู่แล้วเพราะประชาชนในชุมชน

รู้จักการใช้ของให้คุ้มค่าก่อนทิ้งหรือเกิดจากการที่ได้ทำมาเป็นเวลานานแล้วก็เลยทำให้การมีส่วนร่วมลดลงไปบ้างก็เป็นได้

4.4.3.2 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมแยกขยะมูลฝอย

ระดับการมีส่วนร่วม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีส่วนร่วมต่ำ	1	0.4
มีส่วนร่วมปานกลาง	154	59.2
มีส่วนร่วมสูง	105	40.4
รวม	260	100.0

จากกลุ่มตัวอย่างประชาชนทั้งหมด 260 คน ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการแยกขยะมูลฝอยในระดับปานกลาง จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 59.2 รองลงมามีส่วนร่วมในการแยกขยะมูลฝอยระดับสูง จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 40.4 และมีส่วนร่วมในการแยกขยะมูลฝอยระดับต่ำ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4 ผลการศึกษาที่ได้จากตารางนั้นสอดคล้องกับตารางที่ 4.4.3.2. ที่ว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของแต่ละชุมชนนั้นอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยระดับปานกลางและสูง

จากแบบสอบถามประเด็นของการมีส่วนร่วมเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างได้ทำการคัดแยกของบางประเภทเป็นประจำอยู่แล้วอย่างเช่นหนังสือพิมพ์ นิตยสารต่าง ๆ และเก็บถุงพลาสติกที่ใช้แล้วไว้ใส่ของอีกครั้งแต่ของบางอย่างที่กลุ่มตัวอย่างไม่ได้คัดแยกไว้ อย่างเช่น ขวดน้ำพลาสติก หรือเศษแก้วเพราะอาจไม่ทราบว่าสามารถนำมายาได้เช่นกัน ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เรื่องของการทิ้งขยะอันตรายพวกกระป๋องสเปรย์ กระป๋องยาฆ่าแมลงและหลอดไฟนีออนเพราะยังมีจำนวนน้อยที่แยกทิ้งขยะอันตรายออกจากขยะประเภทอื่นทำให้เป็นอันตรายต่อการนำไปกำจัด เพราะฉะนั้นควรให้ความรู้ประชาชนในเรื่องขยะอันตรายเพิ่มมากขึ้นว่าขยะอันตรายคืออะไร มีอะไรบ้างและเป็นอันตรายอย่างไรหากกำจัดไม่ถูกวิธี และควรให้ความรู้เพิ่มในเรื่องของประเภทวัสดุรีไซเคิลว่ามีอะไรบ้างนอกจากที่แยกไว้ขายเป็นประจำ อย่างเช่น ขวดน้ำพลาสติกแบบขุ่นและแบบใส เศษขวดหรือแก้วแตก ขวดน้ำมันพืช เป็นต้น เมื่อประชาชนรู้ถึงประเภทของที่สามารถเก็บไว้ขายมากประเภทขึ้นก็จะมีการคัดแยกมากขึ้นด้วยเช่นกัน ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มสูงขึ้นก็เป็นได้

4.4.4 การเข้าร่วมคัดแยกวัสดุรีไซเคิล

4.4.4.1 การคัดแยกวัสดุรีไซเคิล

ชุมชน คัดแยก	1	2	3	4	5	รวม
คัดแยก	59 (88.1)	53 (88.7)	27 (79.4)	44 (88.0)	40 (90.9)	223 (85.5)
ไม่คัดแยก	8 (11.9)	7 (11.7)	7 (20.6)	11 (20.0)	4 (9.1)	37 (14.2)
รวม	67(100.0)	60(100.0)	34(100.0)	55(100.0)	44(100.0)	260 (100.0)

จากกลุ่มตัวอย่าง 260 คน ส่วนใหญ่ทำการคัดแยกวัสดุรีไซเคิลก่อนทิ้ง จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 85.8 โดยที่เมื่อพิจารณาจากร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างในชุมชนสุขเจริญพัฒนานั้นมีค่าร้อยละมากที่สุด คือ 90.9 ซึ่งผลที่ได้ก็สอดคล้องกับตารางที่ 4.4.3.1 และมีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ทำการคัดแยกวัสดุรีไซเคิลก่อนทิ้ง จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 14.2

4.4.4.2 เหตุผลที่คัดแยกวัสดุรีไซเคิล

ชุมชน เหตุผล	1	2	3	4	5	รวม
ผู้นำชุมชน แนะนำ	15 (20.8)	24 (34.8)	10 (27.8)	33 (39.3)	23 (36.5)	105 (32.4)
เพื่อนบ้าน แนะนำ	8 (11.1)	6 (8.7)	1 (2.8)	9 (10.7)	2 (3.2)	26 (8.0)
เคยร่วม กิจกรรมกับ ชุมชนมาก่อน	3 (4.2)	4 (5.8)	6 (16.7)	17 (20.2)	13 (20.6)	43 (13.3)
เป็นประโยชน์ ต่อตนเอง/ สังคม	46 (63.9)	35 (50.7)	19 (52.8)	25 (29.8)	25 (39.7)	150 (46.3)

จากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการคัดแยก 223 คน ได้คำตอบเหตุผลที่คัดแยก 324 คำตอบ เหตุที่จำนวนคำตอบมากเพราะสามารถตอบได้มากกว่า 1 เหตุผล โดยที่ส่วนใหญ่เห็นว่าการคัดแยกวัสดุรีไซเคิลเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม จำนวน 150 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 46.3 จากจำนวนคำตอบทั้งหมด รองลงมาเป็นการชักจูงจากผู้นำชุมชน จำนวน 105 คำตอบ คิดเป็น

ร้อยละ 32.4 หรือการเคยเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนมาก่อน จำนวน 43 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 13.3 และเกิดจากการชักจูงจากเพื่อนบ้าน จำนวน 26 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 8.0

หากมองแยกชุมชนแล้วเหตุผลส่วนใหญ่ที่กลุ่มตัวอย่างทำการคัดแยกวัสดุรีไซเคิล เพราะเห็นว่ามีประโยชน์ต่อตนเองและสังคมยกเว้นกลุ่มตัวอย่างในชุมชนสุขสันต์ 26 ที่ทำการคัดแยกวัสดุรีไซเคิลเพราะผู้นำชุมชนเป็นคนชักนำ อาจเป็นเพราะที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าชุมชนสุขสันต์ 26 นี้ได้ทำเรื่องการคัดแยกขยะมาเป็นเวลานานแล้วโดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้ริเริ่ม แนะนำตั้งแต่แรกจึงทำให้เหตุผลของการคัดแยกต่างจากชุมชนอื่น ๆ

4.4.4.3 เหตุผลที่ไม่คัดแยกวัสดุรีไซเคิล

ชุมชน เหตุผล	1	2	3	4	5	รวม
ไม่มีเวลา	8 (100.0)	5 (55.6)	5 (62.5)	9 (52.9)	4 (57.1)	31 (63.3)
ขาดการชี้แนะ	-	1 (11.1)	1 (12.5)	3 (17.6)	1 (14.3)	6 (12.2)
ยุ่งยาก	-	3 (33.3)	2 (25.0)	5 (29.5)	2 (28.6)	12 (24.5)

ประชาชนที่ไม่ทำการคัดแยกวัสดุรีไซเคิล 37 คน ได้คำตอบเหตุผลที่ไม่คัดแยกวัสดุรีไซเคิลจำนวน 49 คำตอบ เหตุที่จำนวนคำตอบมากเพราะสามารถตอบได้มากกว่า 1 เหตุผล ซึ่งส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่มีเวลา จำนวน 31 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 63.3 จากคำตอบทั้งหมด รองลงมาคิดว่าการคัดแยกไม่เกิดประโยชน์และยุ่งยาก จำนวน 12 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 24.5 และขาดการชี้แนะ จำนวน 6 คำตอบ ร้อยละ 12.2

จากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าไม่มีเวลาในการคัดแยก เพราะฉะนั้นทางศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนน่าจะให้ความรู้และปรับทัศนคติว่าการแยกประเภทก่อนทิ้งนั้นเป็นเรื่องที่เสียเวลา เพราะในความเป็นจริงก็ใช้เวลาในการทิ้งเท่ากันเพียงแต่ทิ้งคนละถุงหรือคนละที่เท่านั้นเอง ส่วนที่เห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยากและไม่มีประโยชน์นั้นก็ควรจะให้ความรู้เพิ่มในเรื่องของประโยชน์ในการคัดแยกว่ามีอะไรบ้างและก็ปรับทัศนคติในเรื่องของการแยกขยะก่อนทิ้งว่าเป็นเรื่องที่ย่งยาก เพราะถ้าหากปฏิบัติเป็นประจำจนเคยชินก็จะเห็นว่าไม่ยุ่งยากในการที่จะทิ้งขยะให้ถูกถึงถูกประเภท

4.4.4.4 รายได้จากการขายวัสดุรีไซเคิลโดยเฉลี่ยต่อเดือน

รายได้จากการขาย (บาท)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
10	1	0.7
20	5	3.4
30	18	12.3
40	7	4.8
50	26	17.8
60	9	6.2
70	2	1.4
80	3	2.1
90	2	1.4
100	28	19.2
125	7	4.8
150	2	1.4
200	11	7.5
250	5	3.4
300	10	6.8
350	1	0.7
400	4	2.7
500	3	2.1
800	1	0.7
3,000	1	0.7
รวม	146	100.0

จากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาการคัดแยกวัสดุรีไซเคิล จำนวน 223 คน มีเพียง 146 คนที่มีรายได้จากการคัดแยก ซึ่งรายได้ต่ำสุดที่ได้ต่อเดือน คือ 10 บาท และรายได้สูงสุด 3,00 บาท

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน เขตบางกะปิ” เหตุที่สนใจศึกษาเรื่องนี้เพราะเห็นว่าศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนนี้เกิดจากการรวมตัวกันของหลาย ๆ ชุมชนในเขตบางกะปิที่เห็นความสำคัญในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน โดยรวมกันในรูปแบบของคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมเขตบางกะปิและได้ทำโครงการศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนขึ้น โดยที่ศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนมีหน้าที่ในการรับซื้อวัสดุรีไซเคิลจากชุมชนในเครือข่ายและจากประชาชน ห้างร้านภายนอก รวมทั้งเป็นสถานที่เผยแพร่ความรู้ในเรื่องของการจัดการขยะโดยเฉพาะขยะประเภทที่สามารถนำมารีไซเคิลได้ โดยประเด็นที่สนใจศึกษา คือ ประสิทธิผลการดำเนินงานว่าศูนย์วัสดุรีไซเคิลสามารถดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพียงใด

การศึกษานี้อ้างอิงแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ แนวคิด เพื่อนำมาสรุปเป็นกรอบแนวความคิดในการศึกษาว่าปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน ซึ่งมองแยกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านลักษณะ รูปแบบ วิธีการและปัญหาในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ปัจจัยนำเข้า (INPUT) และกระบวนการ (PROCESS)
2. ด้านประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน (OUTPUT) ซึ่งวัด 3 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย การเสริมสร้างแนวความคิดให้ชุมชนในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยและการสร้างรายได้และสามารถพึ่งตนเองด้านการเงิน

ตัวแปร 2 ด้านหลักที่ทำการศึกษานี้จะเป็นตัวอธิบายเหตุและผลของประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนซึ่งหมายถึง ผู้จัดการศูนย์และผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ อีกกลุ่ม คือ ประชาชนใน 5 ชุมชนเครือข่าย จำนวน 260 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม พบผลการศึกษาดังนี้

5.1.1 สรุปประสิทธิผลของการดำเนินงาน

5.1.1.1 ปัจจัยนำเข้า

5.1.1.1.1 การรับรู้วัตถุประสงค์ของศูนย์วัดสุริยไชยเฉลิมชน

จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนรับรู้และให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์การเป็นศูนย์เรียนรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งเรื่องนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งในประสิทธิผลที่ผู้ศึกษาต้องการวัด คือ การเสริมสร้างแนวความคิดในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามลพิษ ส่วนวัตถุประสงค์ด้านการประกอบธุรกิจรับซื้อนั้นทุกคนไม่ค่อยให้ความสำคัญมากนัก อาจเป็นเพราะว่าแรกเริ่มที่คิดโครงการจัดตั้งศูนย์วัดสุริยไชยเฉลิมชนและนำโครงการมาขอทุนจากกองทุนเพื่อสังคมนั้นเป็นการตั้งเพื่อเป็นสถานที่เรียนรู้เผยแพร่ในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยโดยเฉพาะขยะประเภทที่สามารถรีไซเคิลได้จึงทำให้ลืมนึกถึงการดำเนินงานในด้านธุรกิจไปบ้าง นอกจากที่กล่าวมาแล้วผู้นำชุมชนวัดกลางยังบอกว่าการที่มีศูนย์วัดสุริยไชยเฉลิมชนและได้มีการขยายผลไปสู่ธนาคารขยะภายในชุมชนวัดกลางเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนและทำให้ชุมชนเข้มแข็งโดยสามารถจัดตั้งกองทุนชุมชนขึ้นจากรายได้ส่วนหนึ่งที่มาจากธนาคารขยะ และผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมองว่าวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ด้านที่ทุกคนรับรู้มีความขัดแย้งกันในตัวทำให้การดำเนินงานเกิดปัญหาขึ้น ดังที่ผู้จัดการศูนย์ให้สัมภาษณ์ว่าการที่ศูนย์วัดสุริยไชยเฉลิมชนเป็นเสมือนศูนย์บริการเหมือนโรงเรียนแห่งหนึ่งที่ทางกรุงเทพมหานครควรให้การสนับสนุนแต่กลับไม่มีใครให้การสนับสนุนทำให้ต้องพึ่งพาตัวเองเมื่อมีคนมาดูงานทางศูนย์วัดสุริยไชยเฉลิมชนเองก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต้อนรับ ซึ่งผู้ที่มาดูงานบางคนบางกลุ่มก็ให้เงินสนับสนุนแต่บางคนก็ไม่ให้และทางศูนย์วัดสุริยไชยเฉลิมชนก็ไม่สามารถเรียกร้องได้ เหตุสำคัญอีกประการที่ผู้ศึกษาคาดว่าน่าจะเกิดจากการที่ผู้บริหารศูนย์นั้นไม่มีความชำนาญในการประกอบธุรกิจจึงทำให้ขาดการวางแผนงานที่ดีและชัดเจน เช่น ในเรื่องการกำหนดค่าใช้จ่ายในการมาดูงานที่ศูนย์วัดสุริยไชยเฉลิมชนว่าต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง เพื่อไม่ให้ศูนย์วัดสุริยไชยเฉลิมชนต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ หลังจากดำเนินงานผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมองว่าศูนย์วัดสุริยไชยเฉลิมชนสามารถดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ในการเป็นศูนย์เรียนรู้ในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยได้ดี แต่ในด้านการประกอบธุรกิจนั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากเกิดภาระหนี้สินขึ้นหลังจากดำเนินงานส่วนหนึ่ง เพราะเมื่อเปิดศูนย์วัดสุริยไชยเฉลิมชนใหม่ ๆ นั้นมีคนมาดูงานเป็นจำนวนมากทำให้มีค่าใช้จ่ายในการต้อนรับสูงและผู้ที่มาดูงานก็มีได้ให้เงินสนับสนุนกับทางศูนย์วัดสุริยไชยเฉลิมชนเลยทำให้ศูนย์วัดสุริยไชยเฉลิมชนเป็นผู้รับภาระในค่าใช้จ่ายนี้

5.1.1.1.2 งบประมาณ

งบประมาณหลักที่ใช้ในการก่อสร้างศูนย์ฯ นั้นได้มาจากกองทุนเพื่อสังคม จำนวน 2 ล้าน 7 แสนบาท ซึ่งงบประมาณที่ได้มานั้นไม่เพียงพอในส่วนของการก่อสร้างทำให้ต้องนำเงินทุนมาใช้ประมาณ 6 แสนกว่าบาท ทำให้เกิดภาระหนี้สินส่วนหนึ่งและส่วนงบ

ประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานหลังจากเปิดศูนย์ฯ นั้นทางศูนย์ฯ เป็นผู้หาเองซึ่งเงินที่ได้มาจากกองทุนเพื่อสังคมนั้นไม่มีเหลือมาใช้ในการนี้ทำให้ต้องไปกู้ยืมจากภายนอกเพื่อมาใช้หมุนเวียนภายในศูนย์ฯ ไม่ว่าจะเป็นเงินที่ใช้ในการรับซื้อ เงินเดือนพนักงาน ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าเช่าที่ และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ อีก ซึ่งค่าใช้จ่ายทั้งหมดนี้ทางศูนย์ฯ ต้องเป็นผู้จัดหาเอง แต่ในความเป็นจริงนั้นวัตถุประสงค์หลักของศูนย์ฯ เพื่อเป็นสถานที่เรียนรู้ในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งเป็นการทำงานเพื่อสังคมไม่ได้เน้นในทางธุรกิจ จึงทำให้ทางศูนย์ฯ ไม่มีรายได้มากนักแต่กลับมีค่าใช้จ่ายที่สูงมากทำให้งบประมาณในการหมุนเวียนไม่พอจึงต้องไปกู้ยืมจากภายนอกเพื่อนำมาใช้จ่ายหมุนเวียนในการดำเนินงาน

เห็นได้ชัดว่างบประมาณที่ได้จากกองทุนเพื่อสังคมนั้นไม่พอเพียงกับการก่อสร้างและเหลือไว้ใช้ในการดำเนินงานโดยที่ความผิดพลาดส่วนหนึ่งผู้นำชุมชนวัดกลางมองว่าเกิดจากการตัดสินใจในการก่อสร้างศูนย์ฯ ที่สนใจสภาพโดยรอบมากเกินไปไม่ว่าจะเป็นถนนหรือต้นไม้จนงบประมาณในการก่อสร้างไม่เพียงพอ และหลังจากเปิดศูนย์ฯ แล้วในช่วงแรก ๆ มีคนมาดูงานมากทำให้ทางศูนย์ฯ มีค่าใช้จ่ายในการต้อนรับสูงและคนที่มาดูงานบางกลุ่มก็ไม่ได้ให้เงินตอบแทน เพราะอาจเข้าใจว่าศูนย์ฯ นี้ทำงานเพื่อสังคมโดยไม่ต้องการผลตอบแทนด้วยเพราะปัจจัยเหล่านี้ทำให้เกิดภาระ หนี้สินขึ้น

5.1.1.1.3 บุคลากร

ด้านบุคลากรในการดำเนินงานนั้นปัจจุบันทางศูนย์ฯ ไม่ได้เน้นวุฒิการศึกษามากนักหากแต่เน้นความเต็มใจในการทำงาน พูดคุยกันรู้เรื่องและเป็นคนในเครือข่ายชุมชนเหตุที่ศูนย์ฯ ไม่เน้นคุณสมบัติมากนักเพราะว่าทางศูนย์ฯ ไม่มีงบประมาณมากพอที่จะจ่ายให้แก่คนที่ทำงานได้ตามวุฒิการศึกษา ดังนั้นรายได้ที่ได้จากการทำงานที่ศูนย์ฯ จึงไม่มากนัก เห็นได้จากเงินที่คนงานในศูนย์ฯ ได้นั้นจะได้เป็นรายวัน วันละประมาณ 120 - 140 บาท จากการที่บุคลากรที่เข้ามาทำงานนั้นไม่มีความรู้เฉพาะด้านทำให้เกิดปัญหาในบางเรื่องโดยเฉพาะเรื่องการทำบัญชี เพราะเมื่อคนที่เข้ามาทำงานนั้นไม่สามารถทำบัญชีได้อย่างละเอียดเนื่องจากไม่เคยเรียนมาก่อนและไม่มีประสบการณ์ในด้านนี้เลย จึงทำบัญชีได้เพียงแค่จดรายรับ - รายจ่ายในแต่ละวันเท่านั้นเองจึงส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนใจในการทำบัญชี เพราะไม่มีการทำอย่างละเอียดทำให้ยากแก่การตรวจสอบในเรื่องเงิน ซึ่งต่างจากระยะแรกที่เปิดศูนย์ฯ เน้นคุณสมบัติบุคลากรที่มีทั้งความรู้และความสามารถเฉพาะในหน้าที่การงานของของตน ทำให้ในส่วนของการทำบัญชีละเอียด มีการแจกแจงรายรับ - รายจ่ายได้ชัดเจนสามารถตรวจสอบได้ง่ายและมีความชัดเจน และเมื่อเปรียบเทียบกันส่วนใหญ่มองว่าบุคลากรในช่วงแรกทำงานมีคุณภาพมากกว่าแต่ทางศูนย์ฯ ก็ไม่สามารถจ้างต่อไปได้เนื่องจากมีปัญหาในด้านงบประมาณเพราะต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง แต่โดยส่วนตัวของผู้จัดการศูนย์ฯ ที่เป็นผู้ปฏิบัติงานนั้นมองว่าบุคลากรที่ทำงานในปัจจุบันดีกว่าช่วงแรก แม้ว่าการศึกษาหรือความสามารถเฉพาะจะต่ำกว่าแต่ทุกคนทำงานด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังเงินตอบแทนที่มากมายเป็นการทำงานในแบบครอบครัวทุกคนช่วยกันทำงาน ซึ่งจากที่ผู้ศึกษาสังเกตเห็นก็เป็น

เช่นนั้นพนักงานที่มีหน้าที่แยกวัสดุก็มาช่วยรับซื้อ ซึ่งน้ำหนัก ไม่เว้นแม้แต่ผู้จัดการศูนย์บางครั้งก็ต้องมาช่วยด้วยถ้าหากคนไม่พอหรืองานมีมากและบรรยากาศในการทำงานก็ดูเป็นกันเอง ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการที่คนที่ทำงานในศูนย์ฯ ปัจจุบันนี้เป็นคนในชุมชนสุสานต์ 26 ทั้งหมดทำให้มีความคุ้นเคยกันเป็นส่วนตัวก็เป็นได้

ส่วนจำนวนบุคลากรที่มีอยู่ น่าจะเพียงพอกับงานในระดับหนึ่งแม้ว่าบางวันอาจต้องทำงานหนักบ้างแต่หากมีคนมากก็ต้องใช้งบประมาณในการจ้างเพิ่มมากขึ้น ซึ่งทางศูนย์ฯ ก็ไม่มีศักยภาพเพียงพอ แต่ในส่วนของบุคลากรที่สามารถให้ความรู้แก่คนที่เข้ามาเยี่ยมชมศูนย์ฯ นั้นคิดว่ามีน้อยเพราะมีเพียงผู้จัดการศูนย์เพียงคนเดียวที่ให้ความรู้แก่คนที่มาเยี่ยมชมซึ่งก็เห็นด้วยกับผู้นำชุมชนวัดกลางที่ว่าน่าจะพัฒนาความรู้หรือทักษะของคณะกรรมการในเครือข่ายที่มีความพร้อมขึ้นมาเพื่อเพิ่มคนที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาช่วยในการดูแลคนที่มาเยี่ยมชมศูนย์ฯ จะได้มีบุคลากรที่สามารถตอบคำถามหรือข้อสงสัยได้อย่างทั่วถึง แต่ในเรื่องของการพัฒนาทักษะหรือความรู้ในทางศูนย์ฯ ไม่สามารถจัดให้มีการฝึกอบรมหรือพาไปดูงานได้เนื่องจากไม่มีงบประมาณเพียงพอ การที่ทางศูนย์ฯ ไม่มีการอบรมหรือพาไปดูงานนั้นก็มิได้หมายความว่าทางศูนย์ฯ ไม่เปิดรับข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์และสอดคล้องกับการดำเนินงานในเรื่องของสิ่งแวดล้อม หากแต่ผู้จัดการศูนย์ฯ เป็นผู้แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ แล้วนำมาถ่ายทอดให้กับพนักงานโดยการพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ และในส่วนของคณะกรรมการนั้นก็มิได้อยู่เฉยหากแต่ทุกคนต่างก็แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ กันเองเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานภายในชุมชนและนำมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในสิ่งที่ได้ไปเรียนรู้มา

5.1.1.1.4 อุปกรณ์และสถานที่

สถานที่ตั้งศูนย์ฯ นั้นมีความเหมาะสมในหลายด้านทั้งสะดวกในการเดินทางที่จะเข้ามาติดต่อ เนื่องจากมีถนนตัดผ่านและจุดที่ตั้งศูนย์ฯ อยู่ใกล้หลาย ๆ ชุมชนซึ่งเป็นเรื่องที่ดีเพราะเท่ากับว่ามีแหล่งของอยู่รายรอบศูนย์ฯ ถ้าเราสามารถดึงประชาชนในชุมชนใกล้เคียงที่ไม่ได้เข้าร่วมในเครือข่ายให้มาเข้าร่วมกับทางศูนย์ฯ ได้ ส่วนเรื่องของขนาดศูนย์ฯ ผู้นำชุมชนวัดกลางมองว่าค่อนข้างเหมาะสมเมื่อเทียบกับปริมาณขยะที่ได้คาดการณ์ไว้ว่าจะได้มีพื้นที่ในการจัดเก็บให้เป็นระเบียบ และที่สำคัญขนาดของศูนย์ฯ นั้นเหมาะกับการที่เป็นศูนย์เรียนรู้โดยผู้จัดการศูนย์ฯ ให้เหตุผลว่าถ้ามีขนาดเล็กกว่านี้การจัดเก็บแยกประเภทจะไม่ชัดเจนและไม่เป็นระเบียบทำให้คนที่เข้ามาเยี่ยมชมเห็นการแยกประเภทได้ไม่ชัดเจน และที่สำคัญถ้าขนาดศูนย์ฯ เล็กจะทำให้แออัดในการเยี่ยมชม เรื่องของอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานนั้นคิดว่าโดยรวมมีเพียงพอกับการดำเนินงานแล้วเนื่องจากศูนย์ฯ ไม่ได้เน้นในเชิงธุรกิจ 100 % จึงไม่ต้องมีอุปกรณ์มากมายและมีอยู่บางอย่างอาจมากเกินไปจนความจำเป็นในการดำเนินงาน เช่น เครื่องอัดกระดาษ/พลาสติก ผู้จัดการศูนย์ฯ คิดว่าน่าจะเหมาะกับร้านรับซื้อของเก่ามากกว่าที่จะต้องอัดให้ขนาดของที่รับซื้อมาเล็กลงเพื่อให้มีพื้นที่ในการเก็บมากขึ้นและเวลาขนไปขายต่อจะได้ขนในปริมาณที่มากขึ้น และที่สำคัญการอัดให้กระดาษหรือพลาสติกมีขนาดเล็กลงนั้นเท่ากับว่าเราต้องมี

เงินที่จะใช้ในการรับซื้อมากขึ้นเนื่องจากเมื่ออัดแล้วขนาดจะเล็กลงส่งไปน้อยก็ไม่คุ้มทำให้ต้องให้ได้ปริมาณที่มากพอสำหรับการชนในปริมาณที่สูงขึ้นเท่ากับว่าเงินในการลงทุนก็สูงขึ้นเช่นกันซึ่งทางศูนย์ฯ ก็ไม่มีเงินมากพอ สิ่งที่ดีเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานอีกอย่างของศูนย์ฯ ๑ ที่มีความสำคัญ คือ รถที่ใช้ขนของไปขายต่อนั้นทางศูนย์ฯ ยังไม่มีรถเป็นของตนเองปัจจุบันยังต้องเช่ารถของผู้จัดการศูนย์อยู่ คิดว่าถ้าหากมีรถเป็นของตนเองน่าจะทุนค่าเช่ารถได้มาก และอุปกรณ์ส่วนใหญ่ค่อนข้างทันสมัยเห็นได้จากเครื่องชั่งน้ำหนักที่เป็นระบบดิจิตอลทำให้ลูกค้าเชื่อถือในตาชั่งเพราะเห็นน้ำหนักชัดเจนในการชั่งแต่ละครั้ง และทางศูนย์ฯ ก็มีคอมพิวเตอร์ช่วยในการทำงานในสำนักงานซึ่งเป็นเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกในการทำงานได้หลาย ๆ เรื่อง หากแต่ทางศูนย์ฯ นั้นไม่มีบุคลากรที่มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ทำให้เครื่องมือที่อำนวยความสะดวกนั้นก็กลายเป็นอุปกรณ์ที่ไร้ค่าไปโดยสิ้นเชิง

5.1.1.1.5 ข้อมูลข่าวสาร

ในเรื่องของข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ นั้นผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนบอกว่าทางศูนย์ฯ เป็นผู้แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ กันเอง เหตุผลที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมองว่าไม่มีหน่วยงานใดมาสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ อาจเป็นเพราะว่าหน่วยงานภายนอกมองว่าทางศูนย์ฯ วัสดุรีไซเคิลชุมชนมีความรู้ด้านนี้มากพออยู่แล้ว และผู้จัดการศูนย์เสริมว่าถ้าเราเข้าไปฟังการบรรยายแล้วผู้บรรยายเห็นก็จะเชิญขึ้นไปพูดบนเวทีในเรื่องการจัดการขยะก็เท่ากับว่าทางศูนย์ฯ เป็นผู้ให้ความรู้มีใช้ไปรับความรู้ใหม่ ๆ และข้อมูลหรือความรู้ใหม่ ๆ ที่ทางศูนย์ฯ สนใจนั้นเป็นทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมมิใช่เฉพาะเรื่องเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและคิดว่ามีประโยชน์ ซึ่งผู้จัดการศูนย์จะนำความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้มาพูดสอดแทรกในการบรรยายตามที่ต่าง ๆ โดยความรู้ที่ทางศูนย์ฯ ให้แก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมนั้นเน้นเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอยเป็นหลักและเสริมความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ เพราะคิดว่าสิ่งแวดล้อมทุก ๆ ด้านนั้นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ความรู้ที่ทางศูนย์ฯ ให้นั้นเกิดมาจากประสบการณ์และการเรียนรู้ปฏิบัติจริงที่ได้ทำมานานแล้วในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอยทั้งการคัดแยกวัสดุรีไซเคิล การทำน้ำหมักขยะหรือขยะหอม ดังนั้นคิดว่าทางศูนย์ฯ มีความพร้อมมากพอที่จะให้ความรู้หรือข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้ที่สนใจได้ แต่ผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางมองว่ามีบางสิ่งที่ทางศูนย์ฯ ขาดไป คือ การเรียนรู้จากที่อื่น ๆ ที่ทำในเรื่องการจัดการขยะในรูปแบบเดียวกันหรือต่างกันที่ดำเนินงานได้ดีกว่าที่ศูนย์ฯ หรือดีเทียบเท่าเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการจัดการให้ดีขึ้น

5.1.1.1.6 การสนับสนุนจากภายนอก

ส่วนของการสนับสนุนจากภายนอกนั้นจากการสัมภาษณ์เห็นได้ว่าทางศูนย์ฯ ขาดการสนับสนุนจากภายนอกอย่างมากทั้ง ๆ ที่ทางกรุงเทพมหานครน่าจะให้การสนับสนุนเพราะศูนย์ฯ เปิดขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ให้ประโยชน์ต่อสังคมซึ่งเปรียบเสมือนโรงเรียนที่ให้ความรู้เรื่องขยะมูลฝอย เพราะฉะนั้นทางกรุงเทพมหานครน่าจะให้การสนับสนุนเหมือนที่รัฐให้กับโรงเรียนบ้าง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถหรืองบประมาณที่จะ

ใช้ในการดำเนินงานก็ตามแต่กรณีให้เห็นสมควร แต่มิได้หมายความว่าศูนย์ ฯ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกเลยทีเดียวหากแต่ได้รับบ้างเป็นครั้งคราว เช่น ทางสำนักงานเขตบางกะปิ ให้ความสะดวกในการติดต่อกับทางราชการและช่วยในเรื่องการตัดแต่งต้นไม้ ทางญาติบริเวณรอบศูนย์ ฯ และบางครั้งก็ได้เงินช่วยเหลือจากนักการเมืองบ้าง ถึงแม้ว่าการช่วยเหลือที่ได้นั้นจะเป็นเพียงน้อยนิดไม่มากมายอะไรแต่ก็ทำให้คนที่ทำงานมีกำลังใจขึ้น เพราะคิดว่าอย่างน้อยก็ยังมีคนเห็นความสำคัญในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยอยู่บ้าง

5.1.1.2 กระบวนการ

5.1.1.2.1 การจัดองค์กรและบุคลากร

ศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนเป็นองค์กรกลุ่มที่ไม่เป็นทางการแต่มีการจัดโครงสร้างอย่างมีระเบียบแบบแผน (Formal Organization) เพื่อให้ยึดถือปฏิบัติ โดยที่ศูนย์ ฯ เป็นองค์การเพื่อบริการ (Service Organization) ที่มุ่งเน้นการบริการต่อลูกค้า ลูกค้าเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ซึ่งคล้าย ๆ โรงเรียน ศูนย์ ฯ นี้ตั้งเป็นองค์กรในรูปของเครือข่ายองค์กรชุมชน ซึ่งหมายถึง การรวมตัวกันของสมาชิกจากหลาย ๆ ชุมชนเพื่อดำเนินการร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน ซึ่งหลักสำคัญของเครือข่ายองค์กรชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในทุกขั้นตอน ดังนั้นการรวมแบบเครือข่ายองค์กรชุมชนย่อมมีความสัมพันธ์ส่วนตวิระหว่างสมาชิกเข้ามาเกี่ยวพันด้วย ซึ่งดูแล้วน่าจะเป็นองค์การแบบไม่เป็นทางการมากกว่าเนื่องจากองค์กรชุมชนเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างกันในกลุ่มชนและมีการรวมตัวกัน การรวมตัวกันนั้นอาจเกิดจากเห็นร่วมกันในวัตถุประสงค์หรือเข้ามาร่วมกันเนื่องจากการติดต่อสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัวอยู่ก่อนแล้ว สำหรับศูนย์ ฯ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมาร่วมกันเพราะมีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่ต้องการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยภายในชุมชน และการที่ศูนย์ ฯ เกิดจากการรวมตัวกันของหลายชุมชนจึงทำให้โครงสร้างองค์การมีความซับซ้อนและมีขนาดใหญ่เนื่องจากตั้งในรูปของคณะกรรมการเครือข่ายองค์กรชุมชนย่อมมีคนจำนวนมากเกี่ยวข้องกับดำเนินงานของศูนย์ ฯ แม้ว่าศูนย์ ฯ จะมีการระบุโครงสร้างตำแหน่งไว้อย่างชัดเจนในใบเสนอของบประมาณแต่เมื่อเริ่มปฏิบัติจริงพบว่าการทำงานมีการซ้ำซ้อนเกิดขึ้นและไม่เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ เช่น การที่พนักงานทุกคนต้องช่วยกันทำงานในศูนย์ ฯ ไม่มีแบ่งว่าจุดไหนใครเป็นผู้รับผิดชอบ และตัวผู้จัดการศูนย์ ฯ เองก็ต้องทำหลายหน้าที่เช่นกันไม่ว่าจะเป็นการเป็นผู้บริหารศูนย์ ฯ การเป็นวิทยากรและบางครั้งก็ต้องลงไปช่วยงานในศูนย์ ฯ ช่วยรับซื้อบ้าง โกยเศษแก้วเศษขวดบ้างและผู้มีหน้าที่จดในการรับซื้อก็มีหน้าที่ทำบัญชีและรับโทรศัพท์ด้วย เป็นต้น สาเหตุของปัญหานี้เกิดจากการที่ศูนย์ ฯ ขาดงบประมาณที่จะจัดจ้างคนเข้ามาทำงาน และการจัดจ้างบุคลากรนั้นดังที่ได้กล่าวไว้ในปัจจัยนำเข้าแล้วว่าเน้นที่เป็นคนในชุมชนเครือข่ายที่ว่างงานเป็นหลัก ส่วนเรื่องวุฒิการศึกษา ความรู้เฉพาะทางนั้นช่วงแรกศูนย์ ฯ เน้นวุฒิการศึกษาให้เหมาะสมกับตำแหน่งเพื่อให้งานที่ออกมามีคุณภาพแต่เมื่อประสบปัญหาด้านการเงินไม่สามารถ

จ่ายเงินเดือนให้ได้ตามที่ตกลงกันไว้บุคลากรจึงลาออก เมื่อรับคนเข้ามาทำงานใหม่จึงไม่ได้เน้นวุฒิการศึกษามากนักเนื่องจากมีปัญหาด้านการเงินจึงเน้นเพียงการที่คนเข้ามาทำงานมีความเต็มใจที่จะทำงานโดยไม่หวังเงินตอบแทนที่มากนักและมีความสามารถเพียงพอในระดับหนึ่งที่จะทำงานในตำแหน่งนั้น ๆ ส่งผลให้เกิดปัญหาที่กล่าวไว้ในปัจจัยนำเข้าส่วนของบุคลากรว่าเมื่อคนที่เข้ามาทำบัญชีสามารถทำได้เพียงแค่จัดบันทึกรายรับ - รายจ่ายเป็นรายวันและนำมารวมกันเท่านั้นทำให้รายละเอียดที่ได้ไม่สมบูรณ์เกิดปัญหาในการตรวจสอบ

5.1.1.2.2 การวางแผน

ก่อนการก่อตั้งศูนย์ฯ นั้นได้มีการประชุมวางแผนกันโดยมีหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการเครือข่าย นักวิชาการ มูลนิธิฯ มาประชุมหารือกันโดยมีคุณประเสริฐเสนอเค้าโครงร่างของศูนย์ฯ แก่ผู้ที่เข้ามาประชุมทุกคนเพื่อขอความคิดเห็น และความเห็นชอบกับเค้าโครงร่างที่เสนอซึ่งก็มีความเห็นแตกต่างกันไปนักวิชาการบางคนบอกว่าศูนย์ฯ มีโครงสร้างใหญ่เกินไปจะทำงานและประสานงานกันลำบาก และในการประชุมแต่ละครั้งในระยะแรก ๆ มีการจัดบันทึกรายงานการประชุมทุกครั้งโดยที่ทางมูลนิธิฯ เป็นผู้รับผิดชอบหน้าที่นี้เนื่องจากทางศูนย์ฯ ไม่มีความชำนาญในด้านนี้ เมื่อได้ข้อตกลงเรื่องโครงสร้างการดำเนินงานแล้วในเรื่องราคาและประเภทของที่รับซื้อนั้นไม่มีการกำหนดตายตัว เนื่องจากจะมีการเปลี่ยนแปลงตามราคาสลัด แต่ราคาซื้อของทางศูนย์ฯ อาจต่ำกว่าร้านรับซื้อทั่วไปบ้างเล็กน้อยเพื่อให้ศูนย์ฯ สามารถดำรงอยู่ได้และในส่วนของเวลาเปิด - ปิดนั้นกำหนดเหมือนเวลาทำงานของบริษัททั่วไป คือ พนักงานทำงานวันละ 8 ชั่วโมง เปิด 08.00 - 17.00 น. และให้หยุดในวันอาทิตย์ ซึ่งในส่วนของเวลาเปิด - ปิดนั้นผู้จัดการศูนย์ฯ คิดว่าไม่เหมาะสมที่จะเป็นร้านรับซื้อน่าจะเปิดตั้งแต่ 06.00 - 19.00 น. เพราะเวลาออกมาทำงานในตอนเช้าหรือตอนเลิกงานก็สามารถแวะมาขายได้ ซึ่งมองต่างจากผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนาว่าเวลาที่กำหนดไว้เหมาะสมกับการรับซื้อแล้วเพราะถ้าปิดเย็นมากของที่นำมาขายอาจเป็นของที่อุกขโมยมาก็ได้ แต่ในทางกลับกันถ้าหากมองไปที่การเป็นศูนย์เรียนรู้ผู้จัดการศูนย์ฯ ก็คิดว่าเวลาที่เปิด - ปิดก็เหมาะสมดีอยู่แล้ว ในส่วนของแผนงานที่วางไว้นั้นก็มีการปรับเปลี่ยนระหว่างการดำเนินงานบ้างเล็กน้อย เพื่อให้เกิดความเหมาะสม เรื่องที่มีการปรับเปลี่ยนที่ทุกคนเห็นร่วมกันเป็นเรื่องของราคาและประเภทของที่ทางศูนย์ฯ รับซื้อที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เหมาะสมกับราคาสลัด โดยราคาที่เปลี่ยนแปลงนั้นดูจากร้านรับซื้ออื่น ๆ เพื่อให้ศูนย์ฯ ไม่ขาดทุนในการนำไปขายต่อ และในส่วนของเวลาเปิด - ปิดศูนย์ฯ นั้นในทางปฏิบัติ ผู้จัดการศูนย์ฯ บอกว่าเปิดเช้ากว่าเวลาที่กำหนดไว้อยู่แล้วเพราะส่วนมากตนเองจะมาถึงศูนย์ฯ ตั้งแต่ 06.00 น. ซึ่งถ้ามีคนนำของมาขายก็พร้อมที่จะรับซื้อ และวันหยุดที่มีการกำหนดไว้นั้นเมื่อเริ่มปฏิบัติจริงผู้นำชุมชนวัดกลางบอกว่าได้มีการเปลี่ยนแปลง เพราะไม่สามารถให้พนักงานหยุดงานได้ในวันอาทิตย์ เพราะถ้าปิดศูนย์ฯ ในวันอาทิตย์ทางศูนย์ฯ ก็จะเสียลูกค้าไปให้กับร้านรับซื้ออื่น ๆ เห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงแผนการ

ดำเนินงานนั้นส่วนใหญ่ผู้จัดการศูนย์เป็นคนตัดสินใจเองแล้วค่อยแจ้งต่อคณะกรรมการภายหลัง เพื่อชี้แจงสาเหตุและผลการดำเนินงานจากการตัดสินใจ

5.1.1.2.3 การดำเนินงาน

การดำเนินงานของศูนย์ฯ มองแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนธุรกิจที่เป็นร้านรับซื้อของเก่าและส่วนที่เป็นศูนย์เรียนรู้ซึ่งการดำเนินงานส่วนนี้มีความแตกต่างกันในผลที่ออกมา ในส่วนที่เป็นศูนย์เรียนรู้หรือการที่ให้ประชาชนหรือหน่วยงานภายนอกที่สนใจเข้ามาดูการคัดแยกวัสดุรีไซเคิล สาธิตการทำน้ำหมักขยะและฟังบรรยายรวมทั้งการออกไปเป็นวิทยากรภายนอกด้วย จากที่ดำเนินงานมาทุกคนมองว่าค่อนข้างประสบความสำเร็จเห็นได้จากจำนวนคนที่มาดูงานในแต่ละเดือนและการไปเป็นวิทยากรนอกสถานที่รวมทั้งการที่มีการนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติในชุมชนของตน เช่น ธนาคารขยะในชุมชนเครือข่ายและในอีกหลาย ๆ จังหวัด แต่ก็มิได้หมายความว่าประสบความสำเร็จ 100 % เพราะจากที่ผู้ศึกษาสังเกตพบว่ามีคนมาดูงานที่ศูนย์ฯ มาก ๆ นั้นจะขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการดูแลคอยอธิบายให้คนที่มาเยี่ยมชมฟัง เป็นปัญหาสืบเนื่องจากการขาดปัจจัยนำเข้าในด้านบุคลากรเพราะมีผู้จัดการศูนย์คนเดียวที่มีความรู้ในเรื่องการคัดแยกขยะ การทำน้ำหมักขยะทำให้ไม่สามารถตอบคำถามทุกคนได้อย่างทั่วถึง และในด้านธุรกิจนั้นแทบจะเรียกได้ว่าล้มเหลวเพราะเกิดหนี้สินจำนวนมากหลังจากการดำเนินงานซึ่งหนี้ส่วนหนึ่งมาจากการก่อสร้างและอีกส่วนหนึ่งมาจากการดำเนินงาน ดังนั้นถ้ามองโดยภาพรวมแล้วผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ นั้นไม่ถึงกับแย่หรือล้มเหลวจนยอมรับไม่ได้ เพราะการดำเนินงานทั้ง 2 ด้านนั้นมีความถ่วงดุลกันอยู่ แต่ที่ส่วนใหญ่มองว่าล้มเหลวเพราะมองเพียงด้านธุรกิจด้านเดียวซึ่งหนี้สินที่เกิดขึ้นนั้นสามารถเห็นภาพเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนจึงมองข้ามความสำเร็จในด้านการเป็นศูนย์เรียนรู้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยและได้มีคนนำความรู้นั้นไปปฏิบัติตาม ส่วนบุคลากรที่ดำเนินงานนั้นดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าปัจจุบันไม่ได้เน้นวุฒิการศึกษาทำให้คนที่ทำบัญชีนั้นทำได้เพียงการจดรายรับ - รายจ่ายในแต่ละวันแล้วรวมยอดเท่านั้น ซึ่งเมื่อเทียบกับช่วงแรกที่คนทำบัญชีจบมาเฉพาะทางนั้นย่อมทำงานได้มีคุณภาพมากกว่า จากความไม่ชัดเจนในการทำบัญชีนั้นส่งผลให้เกิดความคลงแคลงใจกันในบางส่วน และระบบในการบริหารของผู้จัดการศูนย์นั้นเป็นการทำงานในแบบครอบครัวทุกคนช่วยกันทำงานอยู่เหมือนที่น้องไม่ได้ยึดถือตำแหน่งเป็นหลักเห็นได้จากพนักงานทุกคนโดยส่วนตัวเคารพผู้จัดการศูนย์เหมือนญาติผู้ใหญ่คนหนึ่ง และตัวผู้จัดการศูนย์เองก็ช่วยทำงานทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นช่วยในการรับซื้อหรือโกยเศษแก้ว ซึ่งในทัศนะของผู้จัดการศูนย์คิดว่าการทำงานในแบบครอบครัวช่วยกันทำงานแบบในปัจจุบันนั้นดีกว่าการทำงานในแบบหน้าที่ใครหน้าที่มัน เพราะเขารู้สึกว่าการทำงานแบบครอบครัวอบอุ่นกว่าเนื่องจากทุกคนทำงานด้วยใจและไม่เกี่ยงเงินเดือนว่าจะมากหรือน้อยทำให้ทุกคนทุ่มเทในการทำงานและบรรยากาศในการทำงานก็เป็นกันเองไม่ตึงเครียด ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการที่ผู้จัดการศูนย์เป็นคนทุ่มเทในการทำงาน ทำงานด้วยความเต็มใจไม่ได้หวังผลตอบแทนซึ่งในส่วนนี้เห็นจากการที่ผู้จัดการศูนย์ทำงานโดยไม่ได้รับเงินเดือนตอบแทนตามตำแหน่งมาเป็นเวลานาน

แต่ก็ยังคงทำงานอยู่ นอกจากนี้แล้วผู้จัดการศูนย์ยังเป็นคนตรงไปตรงมา คิดอย่างไรก็พูดอย่างนั้น บางครั้งอาจดูโผงผางหรือก้าวร้าวไปบ้างและเป็นคนมั่นใจในตัวเองสูงซึ่งส่วนนี้ก็เป็นข้อเสียประการหนึ่งเนื่องจากเป็นคนโผงผางและมั่นใจในตัวเองซึ่งบางครั้งก็มากเกินไปทำให้ คณะกรรมการที่ร่วมงานด้วยบางคนมองว่าผู้จัดการศูนย์มั่นใจว่าตนเองทำอะไรถูกทุกอย่าง ไม่ฟังความคิดเห็นของผู้อื่นซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ร่วมงานหมดกำลังใจที่จะทำงานแต่ในทางตรงกันข้าม คณะกรรมการอีกบางส่วนกลับมองไม่เหมือนกันคิดว่าผู้จัดการศูนย์นั้นทุ่มเทในการทำงาน ทำงานเพื่อสังคมและเป็นคนจริงใจ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สาเหตุที่คณะกรรมการมีความเห็นต่างกันนั้นจากการสังเกตพบว่าคณะกรรมการกลุ่มหลังนี้มีความสนิทสนมชอบพอกันเป็นส่วนตัว กับผู้จัดการศูนย์มาเป็นเวลานานแล้วจึงอาจทำให้มีความรู้ที่ติดต่อกันเป็นพิเศษและมีความไว้วางใจ ทำให้มุมมองแตกต่างกัน

5.1.1.2.4 การกำกับติดตามผล

การกำกับติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ นั้นทางผู้จัดการศูนย์ฯ บอกว่าพร้อมที่จะเปิดเผยให้แก่ผู้ที่สนใจอยากตรวจสอบได้ตลอดเวลาและสำหรับคณะกรรมการ ศูนย์ฯ นั้นระยะแรกมีการรายงานผลเป็นรายเดือนแต่ระยะหลังไม่มีการแจ้งหรือรายงานผลเป็นรายเดือนจะมีการรายงานผลต่อเมื่อมีการประชุมกันซึ่งบางครั้งก็ห่างกันหลายเดือนหรือจะทราบผลการดำเนินงานเมื่อคณะกรรมการเดินทางมาที่ศูนย์ฯ แต่ก็มีเพียงไม่กี่คนที่ติดต่อกับศูนย์ฯ อยู่อย่างสม่ำเสมออย่างเช่นผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลางทำให้ทราบผลการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นตลอดเวลา สาเหตุที่คณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่ค่อยเข้ามาศูนย์ฯ เนื่องจากในการเดินทางมาแต่ละครั้งนั้นต้องเสียค่าใช้จ่ายเองและการทำงานในตำแหน่งคณะกรรมการนั้นก็ไม่มีเงินเดือนตอบแทนให้เป็นไปในลักษณะของอาสาสมัครทำงานเพื่อสังคม หรืออาจเกิดจากความเข้าใจผิดที่ว่าเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการและเมื่อสามารถจัดตั้งศูนย์ฯ ได้แล้วก็หมดภาระหน้าที่ หรืออาจเกิดจากเมื่อสร้างศูนย์ฯ แล้วคณะกรรมการแต่ละคนก็ต้องกลับไปดำเนินงานขยายผลในชุมชนของตน เช่น ผู้นำชุมชนร่วมกันสร้างหลังจากที่รวมเป็นคณะกรรมการเครือข่ายและจัดตั้งศูนย์ฯ แล้วก็ไม่ค่อยเข้าร่วมประชุมหรือติดตามการดำเนินงานของทางศูนย์ฯ เพราะกำลังดำเนินงานในการตั้งธนาคารขยะในชุมชนของตนอยู่ และคิดว่าผู้จัดการศูนย์ฯ สามารถดำเนินงานได้เพราะทำงานในด้านนี้มานานแล้ว จากปัญหาเรื่องการรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ที่ขาดความต่อเนื่องส่งผลให้คณะกรรมการบางคนรู้สึกว่าการทำงานไม่โปร่งใสและทำให้คณะกรรมการไม่ทราบถึงการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ว่าเกิดปัญหาอะไรบ้างและมีสาเหตุจากอะไร คิดว่าสาเหตุนี้คงเป็นเหตุประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในคณะกรรมการ เช่น เมื่อดำเนินงานแล้วทางศูนย์ฯ เกิดภาระหนี้สินขึ้น ในส่วนของคณะกรรมการที่ไม่ค่อยได้ติดตามการดำเนินงานของศูนย์ฯ ทำให้ไม่ทราบรายละเอียดของปัญหาหนี้สินที่เกิดขึ้นว่ามาจากเหตุใด และในส่วนของการทำบัญชี นั้นจากปัญหาที่ได้กล่าวมาทำให้การกำกับติดตามทำได้ยากจะตรวจสอบได้เฉพาะรายรับ-รายจ่ายหลักเท่านั้น เช่น ในระยะหลังที่ให้โรงพลาสติกเข้าพื้นที่ในศูนย์ฯ เงินค่าเช่าในส่วนนี้ก็สามารถ

ตรวจสอบได้เพราะมีการทำสัญญาที่ชัดเจน ส่วนรายรับ - รายจ่ายอื่น ๆ นั้นไม่สามารถตรวจสอบได้เพราะไม่มีการจดบันทึกอย่างชัดเจนส่วนนี้เลยกลายเป็นอีกปัญหาหนึ่ง คิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นส่วนหนึ่งมาจากการที่มีความเข้าใจไม่ตรงกันในส่วนของรายได้ศูนย์ฯ ที่บางคนคิดว่าส่วนของรายได้น้ำหมักขยะนั้นเป็นรายได้หนึ่งของศูนย์ฯ ด้วยหรือไม่ซึ่งคณะกรรมการบางคนมองว่าน่าจะเป็นรายได้ของศูนย์ฯ ด้วย คิดว่าปัญหานี้เกิดจากไม่ได้ทำความเข้าใจให้ตรงกันตั้งแต่แรกว่าศูนย์ฯมีหน้าที่สถิติการทำน้ำหมักขยะเท่านั้นแต่ส่วนการขายหรือรายได้ที่ได้จากการขายน้ำหมักนั้นมิใช่รายได้ของศูนย์ฯ และที่สำคัญ คือ การทำน้ำหมักขยะตั้งแต่ก่อนตั้งศูนย์ฯ นั้นคุณประเสริฐหรือผู้จัดการศูนย์ฯนั้นทำเพื่อหาเงินช่วยซื้อข้าวสารให้กับศูนย์เลี้ยงเด็กในชุมชนเป็นหลักเพราะฉะนั้นจะยึดเป็นรายได้ศูนย์ฯ ไม่ได้ แต่ในทางปฏิบัติเงินที่ได้จากการขายในบางส่วนผู้จัดการศูนย์ฯก็นำมาช่วยค่าใช้จ่ายบางอย่างของศูนย์ฯ บ้างเป็นครั้งคราว

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าศูนย์ฯ นั้นมีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบแสดงให้เห็นว่าศูนย์ฯ นั้นไม่มีสภาพคล่องด้านการเงินที่จะนำมาใช้หมุนเวียนในการดำเนินงาน โดยหนี้ที่เกิดขึ้นนั้นมาจากการกู้ยืมจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นกองทุนออมทรัพย์ชุมชนสุขสันต์ 26 หรือกู้ยืมจากนอกระบบซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 - 5 บาท และบางครั้งก็ยืมจากร้านรับซื้อที่ทางศูนย์ฯ นำของไปขายเพื่อนำเงินมาใช้หมุนเวียนซื้อของเข้าศูนย์ฯ ในส่วนนี้จะนำเงินไปคืนโดยให้หักจากเงินที่ศูนย์ฯ นำของไปขายตามจำนวนที่ยืมมา

จากการติดตามผลการดำเนินงานเมื่อพบปัญหาภาระหนี้สินที่เกิดขึ้นจึงได้มีการประชุมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีหลายฝ่ายเข้าร่วมประชุมไม่ว่าจะเป็นกองทุนเพื่อสังคม มูลนิธิฯ และคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มติที่ได้ คือ ให้ตัวผู้จัดการศูนย์ฯหยุดเรื่องการทำธุรกิจแต่ให้ทำหน้าที่เป็นวิทยากรต่อไป และให้คนมาเช่าพื้นที่ภายในศูนย์ฯ ทำโรงงานพลาสติกเพื่อนำค่าเช่าที่ได้มารองรับค่าใช้จ่ายภายในศูนย์ฯ ส่วนหนึ่ง นอกจากนั้นแล้วยังมีคำแนะนำจากมูลนิธิฯ อีกทางหนึ่งว่าให้ศูนย์ฯ ปิดกิจการเพราะเห็นว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดจากคำแนะนำนี้ทำให้ผู้จัดการศูนย์ฯมองว่า คำแนะนำที่ได้จากภาควิชาการนั้นมองข้ามบางด้านไปจะมองเน้นตัวเงินที่แน่นอน ซึ่งต่างจากทัศนะของผู้จัดการศูนย์ฯหรือคนปฏิบัติที่มองว่าแม้จะเกิดหนี้สินขึ้นบ้างแต่ในผลการดำเนินงานบางส่วนในเรื่องของการเผยแพร่ความรู้นั้นก็กลับเป็นไปได้ดีและเป็นที่น่าพอใจ และแม้ว่าระหว่างการปฏิบัติงานนั้นผู้จัดการศูนย์ฯจะไม่ได้เงินเดือนจากการดำเนินงานแต่ก็ยังคงดำเนินงานต่อเพราะไม่เดือดร้อนมากเนื่องจากยังมีรายได้บางส่วนจากการเป็นวิทยากรบ้าง

5.1.1.3 ประสิทธิภาพในภาพรวม

ประสิทธิภาพของศูนย์ฯ ที่ผู้ศึกษาต้องการศึกษานั้น คือ การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ 3 ด้านที่เลือกไว้ คือ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามูลฝอย การเสริมสร้างแนวความคิดให้ชุมชนในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย และสร้างรายได้สามารถพึ่งตนเองด้านการ

เงินซึ่งในส่วนของประสิทธิผลนั้นเราจะดูจากประชาชนในชุมชนเครือข่ายส่วนหนึ่งและดูจากข้อมูลสัมภาษณ์จากทงศูนย์อีกส่วนหนึ่งประกอบการวิเคราะห์

ประสิทธิผลการดำเนินงานด้านแรกของศูนย์ฯ ที่ต้องการวัด คือ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายยะมูลฝอยซึ่งวัดจากร้อยละของการที่ประชาชนในชุมชนเครือข่ายทั้ง 5 ชุมชน มีการคัดแยกขยะและวัดจากปริมาณขยะที่ศูนย์ฯ รับซื้อในแต่ละวันว่ามีปริมาณถึง 3,490 กิโลกรัม / วัน ตามที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

ตารางที่ 5.1 แสดงจำนวนประชาชนในชุมชนเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ

การคัดแยก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
คัดแยก	223	85.8
ไม่คัดแยก	37	14.2
รวม	260	100.0

จากตารางที่ 5.1 แสดงให้เห็นว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างนั้นส่วนใหญ่มีการคัดแยกขยะร้อยละ 85.8 โดยให้เหตุผลสำคัญในการคัดแยกว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เหตุผลรองลงมา คือ ได้รับการชักจูงจากผู้นำชุมชน เคยเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนมาก่อนและการชักจูงจากเพื่อนบ้าน และประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งไม่ทำการคัดแยกขยะร้อยละ 14.2 โดยให้เหตุผลว่าไม่มีเวลาที่จะทำการคัดแยกเป็นส่วนใหญ่ และคิดว่าการคัดแยกไม่มีประโยชน์เป็นเรื่องยุ่งยาก และขาดการชี้แนะในการทำการคัดแยก จากภาพโดยรวมนั้นสามารถจัดระดับของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการแยกขยะของประชาชนทั้ง 5 ชุมชน ได้ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 แสดงระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการแยกขยะของประชาชน

ระดับการมีส่วนร่วม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีส่วนร่วมน้อย	1	0.4
มีส่วนร่วมปานกลาง	154	59.2
มีส่วนร่วมสูง	105	40.4
รวม	260	100.0

จากตารางที่ 5.2 แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการแยกขยะระดับปานกลาง ร้อยละ 59.2 รองลงมามีส่วนร่วมระดับสูง ร้อยละ 40.4 และจากที่ได้กล่าวมาแล้วมาเหตุผลสำคัญที่ประชาชนตัดสินใจทำการแยกขยะนั้นเพราะเห็นประโยชน์ของการคัดแยกซึ่ง

ประชาชนได้รับความรู้เรื่องนี้จากศูนย์ฯ โดยผ่านผู้นำชุมชนเป็นหลักดังจะกล่าวในประเด็นต่อไป การที่ประชาชนเห็นประโยชน์ของการคัดแยกขยะนั้นจะช่วยทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้นและลดการใช้ทรัพยากรในการนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิต โดยที่มีได้คำนึงถึงรายได้ที่จะได้จากการแยก ซึ่งผลจากแบบสอบถามเห็นได้ว่าประชาชนที่ทำการคัดแยกทั้งหมด 223 คน มีรายได้จากการคัดแยก 146 คน และรายได้จากการคัดแยกวัสดุรีไซเคิลนั้นส่วนใหญ่ก็ไม่มากนักและบางส่วนของแยกก็ไม่มีรายได้เกิดขึ้น โดยเฉพาะชุมชนสุขเจริญพัฒนาประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีรายได้จากการแยกขยะเลย

จากภาพโดยรวมหากแยกพิจารณาการมีส่วนร่วมในการคัดแยกของแต่ละชุมชนแล้วจะเห็นได้จากตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะของประชาชน

ชุมชน	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย (คะแนน)
ชุมชนร่วมกันสร้าง	67	72.10
ชุมชนวัดกลาง	60	70.58
ชุมชน 101 บึงทองหลาง	34	71.47
ชุมชนสุขสันต์ 26	55	68.25
ชุมชนสุขเจริญพัฒนา	44	72.98
รวม	260	71.00

ตารางที่ 5.3 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการแยกขยะของประชาชนโดยรวม ทั้ง 5 ชุมชนนั้นเท่ากับ 71.00 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยที่ค่อนข้างสูง และแม้จะมองแยกแต่ละชุมชน ค่าคะแนนเฉลี่ยก็ยังคงสูงเกินครึ่งทุกชุมชนเช่นกัน โดยที่ชุมชนสุขเจริญพัฒนามีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดและชุมชนสุขสันต์ 26 มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด เหตุที่ชุมชนสุขเจริญพัฒนามีค่าคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมสูงอาจเนื่องมาจากการที่คนในชุมชนอยู่มาเป็นเวลานานและเป็นที่ดินของตนเองจึงค่อนข้างให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนมากกว่าชุมชนอื่น

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อศูนย์ฯ นั้น มิใช่เป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหากแต่มีส่วนร่วมโดยผ่านทางชุมชนของตนในรูปของธนาคารขยะของชุมชน ซึ่งชุมชนเครือข่ายทั้ง 5 ชุมชนนั้นมีเพียงชุมชนสุขเจริญพัฒนาเท่านั้นที่ได้มีการจัดตั้งธนาคารขยะขึ้น เพราะผู้นำชุมชนบอกว่าประชาชนส่วนใหญ่ที่นั่นอยู่ที่นี่มาเป็นเวลานานมีความเคยชินในการปฏิบัติและไม่สนใจในการนำวัสดุรีไซเคิลที่คัดแยกไว้ไปขายแต่มีได้หมายความว่าประชาชนในชุมชนไม่ทำการคัดแยก หากแต่กลับเป็นชุมชนที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการคัดแยกสูงสุดดังตารางที่ 5.3 และในอีก 4 ชุมชนนั้นได้มีการจัดตั้งธนาคารขยะขึ้นภายในชุมชนโดยที่ธนาคารขยะของชุมชนวัดกลาง

ค่อนข้างทำได้เห็นภาพชัดเจนมีระบบระเบียบในการทำงานดีและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปเห็นได้จากการที่มีบุคคลภายนอกเข้ามาดูการทำงานของธนาคารขยะชุมชนวัดกลางเป็นจำนวนมาก

ธนาคารขยะที่ชุมชนตั้งขึ้นได้ให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมโดยการเข้ามาเป็นสมาชิก และนำวัสดุรีไซเคิลที่คัดแยกแล้วมาขายให้ธนาคารขยะโดยที่สมาชิกทุกคนจะมีสมุดเงินฝากที่ได้จากการขายนั้นก็ลงบัญชีไว้ในสมุด ซึ่งสมุดเงินฝากส่วนใหญ่จะเป็นชื่อของเด็ก ๆ ที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองใช้เป็นชื่อบัญชี การที่ใช้ชื่อเด็กเป็นเจ้าของบัญชีนั้นทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจว่าตนเองสามารถหาเงินมาฝากได้เองโดยการช่วยคัดแยกของที่ไม่ใช้แล้วในบ้านเก็บมาขาย ซึ่งเป็นการสร้างเสริมนิสัยที่ดีให้แก่เด็กอีกทางหนึ่งด้วย ด้วยเหตุนี้จึงคิดว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่พ่อแม่ผู้ปกครองตัดสินใจนำของมาขายให้กับธนาคารขยะแม้ว่าราคาที่ธนาคารขยะรับซื้อนั้นจะต่ำกว่าราคาเฉลี่ยที่มารับซื้อ และคิดว่าน่าจะเกิดจากเมื่อประชาชนเห็นถึงประโยชน์ของการคัดแยกแล้วและผู้นำชุมชนก็มีบทบาทมากพอสมควรในการชักจูงให้ประชาชนทำการคัดแยก จากการสังเกตเห็นได้ว่าผู้นำชุมชนทั้ง 4 ชุมชนนั้นเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชนในชุมชนด้วยเหตุนี้จึงเป็นแรงเสริมในการขอความร่วมมือจากประชาชนส่วนหนึ่ง เมื่อประชาชนนำของที่คัดแยกไว้มาขายให้กับธนาคารขยะธนาคารขยะก็จะนำของที่ได้มาขายต่อให้กับศูนย์ฯ ซึ่งธนาคารขยะก็จะได้กำไรจากส่วนต่างของราคานิคมย่อยและนำกำไรที่ได้นั้นมาตั้งเป็นกองทุนขึ้นในชุมชน

ในส่วนของปริมาณของที่ศูนย์ฯ รับซื้อในแต่ละวันที่ได้กำหนดไว้ คือ 3,490 กิโลกรัม / วัน จากการสัมภาษณ์พบว่าปริมาณที่รับซื้อในแต่ละวันนั้นได้ประมาณ 2 ตัน (2,000 กิโลกรัม) ซึ่งปริมาณของที่รับซื้อโดยเฉลี่ยต่อวันนั้นได้ลดลงจากที่เปิดศูนย์ฯ ระยะแรกบ้างเล็กน้อยเนื่องจากศูนย์ฯ ขาดสภาพคล่องในการรับซื้อทำให้ลูกค้าบางส่วนหายไปแต่ในบางวันปริมาณของที่รับซื้อจะมีมากถึง 3 - 4 ตัน เพราะมีบริษัทที่เป็นลูกค้าของศูนย์ฯ โทรให้ไปรับของที่เตรียมไว้ให้ เช่น ชสมก. หรือบริษัท JSL ซึ่งการไปรับซื้อแต่ละครั้งนั้นน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2 ตัน จากข้อมูลเห็นได้ว่าปริมาณการรับซื้อนั้นไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในแผนทุกวันแต่ปริมาณก็ไม่ต่างกันมาก และบางวันปริมาณที่รับซื้อก็สูงกว่าที่กำหนดไว้ เหตุที่ปริมาณรับซื้อไม่เป็นไปตามที่กำหนดทุกวันนี้คิดว่าเพราะปริมาณรับซื้อที่กำหนดไว้ในแผนงานนั้นเป็นการคาดประมาณที่จะได้รับการสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ ดังที่แสดงไว้ในภาคผนวกในส่วนที่ 4 แต่เมื่อเริ่มดำเนินการจริงแหล่งที่คาดว่าจะได้รับการสนับสนุนในการนำของมาขายนั้นกลับไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ซึ่งในส่วนนี้ของประชาชนในชุมชนนั้นคิดว่าการที่จะนำของมาขายทุกวันนี้คงเป็นไปได้เพราะการจะนำของมาขายในแต่ละครั้งนั้นก็ต้องมีปริมาณมากพอสมควรในระดับหนึ่งเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการเดินทางนำของมาขาย ในส่วนของชาเลนจ์นั้นปัจจุบันทางศูนย์ฯ ไม่รับซื้อเพราะกลุ่มนี้ค่อนข้างมีปัญหาในเรื่องของความไม่ชัดเจนในการนำของมาขาย เช่น มีของปลอมปนหรือกระดาษที่นำมานั้นเปียกก็จะทำให้กระดาษหนักมากขึ้นทำให้ทางศูนย์ฯ ตัดสินใจไม่รับซื้อจากกลุ่มนี้คิดว่าปัจจัยเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ปริมาณรับซื้อในแต่ละวันไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามลพิษมูลฝอยนั้นประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในส่วน of ประชาชนในชุมชนมีการคัดแยกสูงถึงร้อยละ 85.8 โดยทุกคนคัดแยกเพราะเห็นประโยชน์ในการคัดแยกมากกว่าหวังเงินที่จะได้จากการคัดแยกเห็นได้จากตารางที่ 4.4.4.4. และในส่วนของผู้ที่ไม่ทำการคัดแยกนั้นทางศูนย์ฯ น่าจะให้ความรู้เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติว่าการแยกขยะก่อนทิ้งไม่เป็นเรื่องยุ่งยากและเสียเวลาแต่อย่างใด ส่วนระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการแยกขยะนั้นส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 59.2 ซึ่งถ้าหากต้องการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมให้มากขึ้นทางศูนย์ฯ ควรให้ความรู้ประชาชนในเครือข่ายให้มากขึ้นในทุกด้านเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจและเห็นประโยชน์ของการคัดแยกขยะมูลฝอยมากขึ้นจะได้ทำการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งอย่างสม่ำเสมอ และในส่วนปริมาณรับซื้อของศูนย์ฯ นั้นแม้ว่าจะไม่ได้ปริมาณตามที่กำหนดไว้ทุกวันมากบ้างน้อยบ้างแตเมื่อนำมาเฉลี่ยกันแล้วก็ถือว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจใกล้เคียงกับปริมาณที่กำหนดไว้หรืออาจจะมากกว่าก็ได้ การที่จะเพิ่มปริมาณรับซื้อในแต่ละวันของศูนย์ฯ ได้นั้นคิดว่าทางศูนย์ฯ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้เพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่หน่วยงานทั่วไปทั้งภาครัฐและเอกชนจะได้มีลูกค้าเข้าศูนย์ฯ มากขึ้น

ประสิทธิผลการดำเนินงานของวัสดุรีไซเคิลชุมชนด้านต่อมาที่ต้องการวัด คือ การเสริมสร้างแนวความคิดให้ชุมชนเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งวัดจากร้อยละของประชาชนในเครือข่ายที่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยและประชาชนทั่วไปโดยวัดจากจำนวนคนที่เข้ามาดูงานที่ศูนย์ฯ ในแต่ละเดือนซึ่งคาดประมาณไว้ 100 คน / เดือน และวัดจากการที่มีหน่วยงานภายนอกนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติ

ตารางที่ 5.4 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยของประชาชนในเครือข่าย

ชุมชน	จำนวน (คน)	ค่าเฉลี่ย (คะแนน)
ชุมชนร่วมกันสร้าง	67	14.52
ชุมชนวัดกลาง	60	15.10
ชุมชน 101 บึงทองหลาง	34	15.89
ชุมชนสุขสันต์ 26	55	15.40
ชุมชนสุขเจริญพัฒนา	44	15.61
รวม	260	15.20

ตารางที่ 5.4 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยของประชาชนในเครือข่ายพบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้โดยรวมทั้ง 5 ชุมชน เท่ากับ 15.20 ซึ่งเป็นคะแนนที่ค่อนข้างสูง และถ้ามองแยกแต่ละชุมชนผลที่ได้นั้นก็สูงเกินครึ่งทุกชุมชนเช่นกัน โดยที่ชุมชน 101 บึงทองหลางมี

ค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดและชุมชนร่วมกันสร้างมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ต่ำสุด แต่คะแนนก็ต่างกันไม่ถึง 2 คะแนน เหตุที่ประชาชนในชุมชนร่วมกันสร้างมีความรู้ต่ำสุดจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้นำชุมชนนั้นยังขาดความกล้าที่จะพูดในที่สาธารณะจนอย่างเป็นทางการทำให้ขาดการประชาสัมพันธ์ ผู้นำชุมชนจะให้ความรู้ประชาชนต่อเมื่อประชาชนในชุมชนนำของมาขายที่ธนาคารขยะเท่านั้น ถึงจะได้พูดคุยกันจึงทำให้ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยมีความรู้ในเรื่องนี้นัก

ความรู้ที่ประชาชนได้รับนั้นจะมี 3 เรื่อง คือ ความหมายของขยะมูลฝอย การแยกประเภทขยะมูลฝอยและประโยชน์ของการแยกขยะมูลฝอย จากผลการศึกษาพบว่าความรู้ที่ประชาชนได้รับจะเน้นในเรื่องของประโยชน์ของการแยกขยะมูลฝอยเป็นหลักเหตุที่เน้นเรื่องนี้คิดว่าเมื่อประชาชนเห็นถึงประโยชน์ของการคัดแยกแล้วก็จะให้ความสนใจในเรื่องนี้มากขึ้น ความรู้ต่อมาที่เน้น คือ การแยกประเภทขยะมูลฝอยเพราะเมื่อคนรู้ประโยชน์ของการคัดแยกแล้วก็จะเริ่มมาให้ความสนใจในเรื่องของการคัดแยกว่าจะแยกอย่างไร สิ่งไหนเป็นของที่รีไซเคิลได้แต่มีได้หมายความว่าความรู้เรื่องความหมายของขยะมูลฝอยนั้นไม่สำคัญหากแต่เรื่องของความหมายนั้นคนฟังอาจมองภาพไม่ชัดเจนนักและไม่ค่อยดึงดูดให้คนหันมาสนใจ เพราะไม่เห็นประโยชน์ว่าจะทำไปทำไม เพราะอะไร ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงคิดว่าศูนย์ฯ เลยให้ความสำคัญกับเรื่องประโยชน์ของการแยกขยะมูลฝอยเป็นหลัก แต่ความรู้ที่ประชาชนได้รับนั้นมิได้รับจากศูนย์ฯ โดยตรง หากแต่ได้รับผ่านจากแหล่งต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้นำชุมชนซึ่งเป็นหลักในการให้ข้อมูลความรู้แก่ประชาชนในชุมชนของตนหลังจากได้รับความรู้จากศูนย์ฯ แล้ว แต่ก็ยังมีประชาชนร้อยละ 21.2 ที่ไม่เคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ฯ เลยอาจเกิดจากการที่ประชาชนกลุ่มนี้ไม่มีเวลาหรือไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนหรืออาจเกิดจากการที่ทางศูนย์ฯ ขาดการประชาสัมพันธ์โดยตรงกับประชาชนในชุมชนเครือข่ายทำให้ประชาชนในชุมชนเครือข่ายไม่รู้จักศูนย์ฯ รู้จักแต่เพียงธนาคารขยะของตนเท่านั้น

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุประดับความรู้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2 ระดับ คือ มีความรู้ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยหรือมีความรู้สูงกว่าคะแนนเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์คะแนนเฉลี่ยแบ่งระดับ ซึ่งจากตารางที่ 5.4 คะแนนเฉลี่ยรวมนั้นเท่ากับ 15.20 ผลจากการแบ่งระดับตามเกณฑ์เห็นได้ในตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 แสดงระดับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยของประชาชน

ระดับความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีความรู้น้อย	66	25.4
มีความรู้มาก	194	74.6
รวม	260	100.0

ตารางที่ 5.5 แสดงให้เห็นว่าประชาชนร้อยละ 74.6 นั้นมีความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย สูงกว่าค่าเฉลี่ย ซึ่งการที่ประชาชนมีความรู้ในเรื่องขยะมูลฝอยมากนั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยมากขึ้น ดังที่ได้กล่าวไว้ในประสิทธิผลแรกของ ศูนย์ฯ

ในส่วนของคนที่มาเยี่ยมชมหรือการที่ศูนย์ ฯ เป็นสถานที่เรียนรู้ จากการสัมภาษณ์พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วมีคนมาเยี่ยมที่ศูนย์ฯ ไม่ต่ำกว่า 100 คน / เดือน และนอกจากนี้ในแต่ละเดือนยังมีการไปบรรยายนอกสถานที่ด้วย ในส่วนของคนที่มาเยี่ยมชมนั้นมิได้มีแต่คนไทยเท่านั้นหากแต่มีคนต่างชาติที่สนใจเรื่องวัสดุรีไซเคิลมาเยี่ยมด้วย เช่น ญี่ปุ่น เนปาล เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อประชาชนหรือองค์กรภายนอกได้รับความรู้แล้วก็ได้นำไปขยายผลต่อที่หน่วยงานหรือชุมชนของตนก็มีมาก เช่น ธนาคารขยะของชุมชนวัดกลางและชุมชนร่วมกันสร้าง สหกรณ์ขยะชุมชน 101 บึงทองหลางมีการถือหุ้นและมีเงินฝากจากการขายให้กับธนาคารขยะสามารถเบิกถอนได้เหมือนธนาคารและสำหรับผู้ถือหุ้นสหกรณ์ขยะก็จะมีเงินปันผลให้ การขยายผลนั้นนอกจากชุมชนเครือข่ายแล้วในต่างจังหวัดก็มีหลายที่เช่นกันไม่ว่าจะเป็นที่จังหวัดระยองโดยที่ทางเทศบาลทำในรูปธุรกิจซื้อ-ขายเป็นเงินสด จังหวัดสระบุรีตั้งในรูปธนาคารขยะ จังหวัดปทุมธานีที่คูคตมีการจัดตลาดนัดขยะเดือนละ 1 ครั้ง และโรงเรียนในจังหวัดสุพรรณบุรีตั้งในรูปธนาคารขยะ เป็นต้น

สรุปได้ว่าประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนด้านการเสริมสร้างแนวความคิดในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยนั้นในส่วนของการรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยของประชาชนในเครือข่ายนั้น พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องนี้มาก ร้อยละ 74.6 และส่วนจำนวนของคนที่มาเยี่ยมชมศูนย์ ฯ ในแต่ละเดือนนั้นก็มิได้ต่ำกว่า 100 คน / เดือนและมีการไปบรรยายนอกสถานที่อีกซึ่งรวมแล้วก็มีจำนวนมากกว่าที่คาดประมาณไว้ในแผนงาน ที่สำคัญยังมีการขยายผลออกไปในหลาย ๆ แห่งดังที่ได้ยกตัวอย่างไว้ข้างต้น จึงกล่าวได้ว่าประสิทธิผลในด้านนี้ประสบผลสำเร็จมากกว่าที่คาดประมาณไว้มาก

ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนด้านสุดท้ายที่ต้องการวัด คือ การมีรายได้และสามารถพึ่งตนเองด้านการเงินซึ่งวัดจากการที่ศูนย์ฯ เมื่อหักลบค่าใช้จ่ายแล้วยังมีเงินหมุนเวียนคงเหลือและไม่ต้องกู้ยืมหรือขอความช่วยเหลือจากภายนอก ประสิทธิผลด้านนี้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่ารายได้ของศูนย์ฯ หลังจากหักค่าใช้จ่ายแล้วไม่เพียงพอกับการดำเนินงานทำให้ต้องกู้ยืมจากภายนอกเกิดเป็นภาระหนี้สิน แหล่งที่ศูนย์ฯ กู้ยืม เช่น กองทุนออมทรัพย์ชุมชนสุขสันต์ 26 เป็นหนี้ประมาณ 2 แสน 5 หมื่นบาท หนี้ในระบบอีกประมาณ 7 หมื่นบาท และบางครั้งก็กู้ยืมจากร้านที่ศูนย์ฯ นำของไปขายเพื่อนำเงินมาหมุนเวียนและเมื่อนำของไปขายก็จะหักเงินคืนตามจำนวนที่ยืมมา

ส่วนของรายรับ - รายจ่ายนั้นทางศูนย์ฯ มิได้ทำเป็นบัญชีที่ชัดเจนใช้เพียงการจดบันทึกเป็นรายวันแล้วนำยอดมารวม จากตัวอย่างรายรับ - รายจ่ายในวันที่ 1 - 30 กันยายน 2544 ที่

ได้มีการเขียนรวบรวมไว้ ดังนี้

<u>รายรับ</u>		
การขายวัสดุรีไซเคิล	142,250	บาท
ค่าเช่าที่จากโรงพลาสติก	6,000	บาท
สินค้าคงเหลือประมาณ	<u>100,000</u>	บาท
รวม	<u>248,250</u>	บาท
<u>รายจ่าย</u>		
ค่าเช่าที่ของศูนย์ ฯ	5,000	บาท
ค่าแรงงานคนงาน	26,238	บาท
ค่ารถ + ค่าน้ำมัน	9,310	บาท
ไฟฟ้า + ประปา + โทรศัพท์	4,345	บาท
ค่าอาหาร + เครื่องดื่ม	1,265	บาท
เบ็ดเตล็ด	6,535	บาท
สินค้าที่ซื้อเข้า	<u>153,903</u>	บาท
รวม	<u>200,597</u>	บาท

จากตัวอย่างรายรับ - รายจ่ายของศูนย์ฯ ในเดือนกันยายนส่วนของรายรับที่เป็นสินค้าคงเหลือนั้นเป็นเพียงตัวเงินที่คาดว่าจะได้รับถ้านำสินค้าไปขายเท่ากับว่ารายรับที่มีนั้นมันน้อยกว่ารายจ่ายที่เกิดขึ้น และในส่วนของรายรับนั้นน่าจะมีค่าเยื่อมชมศูนย์ฯ แต่ไม่ได้มีการลงบัญชีไว้ทำให้ไม่ทราบว่ามีหรือไม่ เพราะในแต่ละเดือนนั้นมีหลายหน่วยงานมาดูงานที่ศูนย์ฯ ซึ่งน่าจะให้เงินตอบแทนกับทางศูนย์ฯ บ้างพอสมควร จากการที่ไม่ลงรายละเอียดในบัญชีรายรับให้ชัดเจนนั้นก่อให้เกิดปัญหาตามมาดังที่ได้กล่าวไว้

ภาระหนี้สินที่ศูนย์ฯ มีนั้นโดยรวมประมาณ 3 แสนบาทซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ค่อนข้างสูง แต่หากพิจารณาแล้วจะพบว่าหนี้ส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมีมาตั้งแต่ศูนย์ฯ ยังไม่เปิดดำเนินงานประมาณ 2 แสน 5 หมื่นบาท ซึ่งยืมมาจากกองทุนออมทรัพย์ชุมชนสุขสันต์ 26 ยืมมาเพื่อใช้ในการก่อสร้างศูนย์ฯ เพราะเงินที่ได้มาจาก SIF นั้นไม่พอ และเมื่อเปิดศูนย์ฯ แล้วก็ย่อมมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นแต่ทางศูนย์ฯ ไม่มีเงินหมุนเวียนเหลือเลยผนวกกับช่วงแรกที่เปิดศูนย์ฯ นั้นมีคนมาดูงานมากทำให้มีค่าใช้จ่ายในการต้อนรับสูง และคนที่มาดูก็มีได้ให้เงินตอบแทนทำให้เกิดเป็นหนี้สินอีกส่วนหนึ่ง และหนี้สินเหล่านี้มีดอกเบี้ยที่พอกพูนขึ้นซึ่งทางศูนย์ฯ ก็ไม่สามารถหาเงินมาใช้หนี้ได้อย่างรวดเร็ว เพราะการดำเนินงานของศูนย์ฯ ไม่ได้มีรายได้มากนักจากการรับซื้อและไม่สามารถหวังเงินที่จะได้จากการมาเยื่อมชมศูนย์ฯ เพราะบางคนก็ไม่ให้เนื่องจากคิดว่าทางศูนย์ฯ นั้นทำงานเพื่อสังคมจึงคิดว่าไม่จำเป็นต้องให้ก็ได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าประสิทธิผลการดำเนินงานทั้ง 3 ด้านของศูนย์ฯ นั้นมีประสิทธิผลการดำเนินงาน 2 ด้านที่ค่อนข้างประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าสนใจเห็นได้จากประสิทธิผลการดำเนินงานในด้านแรกที่จัดระดับประสิทธิผลอยู่ระดับปานกลาง คือ เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะนั้นมีประชาชนส่วนใหญ่คัดแยกขยะร้อยละ 85.8 และประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการคัดแยกระดับปานกลาง ร้อยละ 59.2 และในส่วนของศูนย์ฯ นั้นปริมาณการรับซื้อในแต่ละวันประมาณ 2 ตัน ซึ่งน้อยกว่าปริมาณที่กำหนด คือ 3,490 กิโลกรัม / วัน แต่ในบางวันปริมาณรับซื้อของศูนย์ฯ ก็จะมีมากกว่าปริมาณที่กำหนดเนื่องจากมีบริษัทที่เป็นลูกค้าโทรให้ศูนย์ฯ ออกไปรับของเพราะปริมาณของที่บริษัทลูกค้าให้ไปรับในแต่ละครั้งนั้นไม่น้อยกว่า 2 ตันต่อครั้งและบริษัทลูกค้าเหล่านี้จะโทรมาที่ศูนย์ฯ อย่างน้อยอาทิตย์ละ 1 ครั้ง เพราะฉะนั้นประสิทธิผลในด้านปริมาณการรับซื้อของศูนย์ฯ นี้จึงไม่น่าถือว่าไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหมายไว้เนื่องจากปริมาณรับซื้อเมื่อเฉลี่ยกันแล้วก็น่าจะใกล้เคียงกันหรืออาจจะมากกว่าและอีกประการหนึ่งปริมาณรับซื้อที่กำหนดไว้นั้นเป็นการคาดประมาณที่ค่อนข้างสูงว่าจะได้รับความร่วมมือจากแหล่งต่าง ๆ อย่างดี และประสิทธิผลการดำเนินงานในด้านที่สองจัดระดับประสิทธิผลอยู่ในระดับค่อนข้างสูง คือ การเสริมสร้างแนวความคิดให้ชุมชนในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยนั้นพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยในระดับที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม 15.20 ร้อยละ 74.6 และจำนวนคนที่มาดูงานที่ศูนย์ฯ นั้นก็มีไม่ต่ำกว่า 100 คน / เดือน ซึ่งก็มากกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ รวมทั้งยังมีการออกไปบรรยายนอกสถานที่ที่สำคัญยังมีหน่วยงานหรือชุมชนต่าง ๆ นำความรู้ที่ได้นั้นไปปฏิบัติในหลายแห่งไม่ว่าจะเป็นในกรุงเทพหรือต่างจังหวัด จึงอาจกล่าวได้ว่าประสิทธิผลในส่วนนี้ประสบความสำเร็จมากจนเป็นที่น่าสนใจ และประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสุดท้ายที่จัดระดับประสิทธิผลอยู่ในระดับต่ำ คือ การมีรายได้และสามารถพึ่งตนเองด้านการเงิน ประสิทธิผลในด้านนี้ไม่เป็นที่น่าพอใจนักเพราะศูนย์ฯ ไม่สามารถมีรายได้เพียงพอที่จะดำเนินงานได้ทำให้ต้องมีการกู้ยืมจากภายนอกเพื่อนำเงินมาใช้ดำเนินงานแต่หากมองแล้วหนี้สินส่วนใหญ่นั้นไม่ได้เกิดจากการดำเนินงานหากแต่เกิดจากการก่อสร้างศูนย์ฯ ในระยะเริ่มต้น ดังนั้นจึงมีอาจกล่าวได้ว่าการดำเนินงานในด้านนี้ประสบความล้มเหลวเพราะถ้าหากไม่มีหนี้ในการก่อสร้างแล้วทางศูนย์ฯ อาจมีการจัดการที่ดีกว่านี้และอาจไม่มีหนี้สินพอกพูนขนาดนี้ สามารถสรุปประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ วัชรวิไลกุลทั้ง 3 ด้าน ได้ดังตารางที่ 5.6

ตารางที่ 5.6 แสดงประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์ ฯ ทั้ง 3 ด้าน

ตัวแปร	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา	ระดับประสิทธิผล
1.การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามลพิษ	1.ร้อยละของการที่ประชาชนในชุมชนเครือข่ายทั้ง 5 ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอย 2.วัดจากปริมาณขยะที่ศูนย์ ฯ รับซื้อในแต่ละวันว่ามีปริมาณถึง 3,490 กิโลกรัม / วัน	1.พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมระดับปานกลาง ร้อยละ 59.2 2.โดยเฉลี่ยปริมาณขยะศูนย์ ฯ รับซื้อในแต่ละวันประมาณ 2,000 กิโลกรัม	ปานกลาง
2.การเสริมสร้างแนวความคิดให้ชุมชนเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย	1.วัดจากร้อยละของประชาชนในเครือข่ายที่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย 2.วัดจากจำนวนคนที่เข้ามาดูงานที่ศูนย์ ฯ ประมาณ 100 คน/ เดือน 3.วัดจากการที่หน่วยงานหรือชุมชนภายนอกนำไปปฏิบัติ	1.พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละ 74.6 2.คนที่เข้ามาดูงานที่ศูนย์ ฯ ในแต่ละเดือนไม่ต่ำกว่า 100 คน และยังมี การออกไปบรรยายนอกสถานที่ด้วย 3.พบว่ามีหลายแห่งที่ได้นำไปปฏิบัติทั้งในชุมชนเครือข่ายและภายนอก ดังที่ได้ยกตัวอย่างไว้	ค่อนข้างสูง
3.การมีรายได้และสามารถพึ่งตนเองด้านการเงิน	1.วัดจากรายได้สุทธิที่เมื่อหักลบแล้วยังคงมีเงินหมุนเวียนไม่ต้องกู้ยืม	1.พบว่ารายได้ที่ได้เมื่อหักลบแล้วมีไม่เพียงพอ และมีการกู้ยืมจากภายนอกเพื่อนำมาหมุนเวียน	ต่ำ

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

ประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาขยะมูลฝอยนั้นหากประเมินภาพรวมแล้วยังอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของประชาชนใน ชุมชนเครือข่ายนั้นคิดว่าทางศูนย์ฯ ควรให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชนเองบ้างเพื่อให้ประชาชน เห็นภาพชัดเจนว่าเมื่อแยกแล้วเกิดประโยชน์อย่างไรทั้งกับตนเองและชุมชน นอกจากนี้ศูนย์วัสดุ รีไซเคิลชุมชนควรให้ความรู้เรื่องของประเภทวัสดุรีไซเคิลที่สามารถแยกไว้ขายได้เพราะจากแบบ สอบถามเห็นได้ว่าประชาชนยังรู้จักประเภทของวัสดุรีไซเคิลไม่กี่ประเภทที่สามารถขายได้จึงทำให้ วัสดุรีไซเคิลบางประเภทไม่ได้รับการคัดแยกและถูกทิ้งอย่างไร้ค่า นอกจากนี้ถ้าหากประชาชนใน ชุมชนเครือข่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมกับศูนย์ฯ มากกว่าที่เป็นอยู่ก็อาจทำให้ระดับพฤติกรรมในการ คัดแยกเพิ่มขึ้นอีกด้วย และในส่วนของปริมาณขยะที่ศูนย์ฯ รับซื้อที่ไม่เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ นั้นทางศูนย์ฯ ควรประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้เพราะเมื่อมีการประชาสัมพันธ์คนก็จะรู้จักศูนย์ฯ มากขึ้น และทำให้คนทั่วไปรู้ว่าวัตถุประสงค์หลักของศูนย์ฯ นั้นตั้งขึ้นมาเพื่ออะไรจะได้เป็นแรง เสริมให้บริษัท ห้างร้านหรือหน่วยงานต่าง ๆ ตัดสินใจมาเป็นลูกค้าของศูนย์ฯ แม้ว่าราคาที่ได้อาจ ไม่สูงนัก และเมื่อศูนย์ฯ มีคนนำของมาขายเพิ่มมากขึ้นอีกปัญหาหนึ่งที่จะตามมา คือ งบประมาณ ที่จะใช้ในการรับซื้อซึ่งทางศูนย์ฯ นั้นไม่มีสภาพคล่องในด้านการเงินมากพอเพราะฉะนั้นต้องมีการ วางแผนเพื่อรองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้นด้วยซึ่งจะกล่าวในภายหลัง

ส่วนประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนด้านการเสริมสร้างแนว ความคิดให้ชุมชนเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยนั้นจากการดำเนินงานก็ประสบผลสำเร็จค่อนข้างสูง แต่ถ้าหากศูนย์ฯ มีการประชาสัมพันธ์กับชุมชนในเครือข่ายมากกว่านี้โดยการเข้าไปให้ความรู้กับ ประชาชนโดยตรงอย่างน้อยเดือนละครั้งก็น่าจะทำให้ประชาชนมีความรู้ในเรื่องการจัดการขยะ เพิ่มขึ้นด้วย และเมื่อประชาชนมีความรู้มากขึ้นก็จะแยกประเภทขยะได้ถูกต้องและจะส่งผลไป ถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เพิ่มมากขึ้นด้วย ในส่วนของคนที่เข้ามาดูงานนั้น ปัจจุบันก็มีคนมาดูงานอยู่เป็นประจำหากแต่ถ้าอยากให้คนเข้ามาดูงานเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการ เผยแพร่ความรู้ในเรื่องการจัดการขยะดังที่กล่าวไว้แล้วว่าทางศูนย์ฯ ควรประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ ต่าง ๆ บ้างเพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป และทางศูนย์ฯ ควรเพิ่มบุคลากรที่มีความรู้ในด้านการ จัดการขยะเข้ามาเพื่อช่วยในการต้อนรับและตอบข้อสงสัยแก่ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมจะทำให้ผู้ที่เข้ามา เยี่ยมชมได้รับความรู้อย่างทั่วถึงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันที่มีผู้จัดการศูนย์เป็นผู้ให้ข้อมูลและดูแล ในการตอบข้อสงสัยเพียงคนเดียว และเมื่อได้มีการนำไปปฏิบัติขยายผลในที่อื่น ๆ ทางศูนย์ฯ ก็ ควรเข้าไปช่วยในลักษณะของการเป็นพี่เลี้ยงในส่วนที่ทำได้เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปได้ดี

ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์สวัสดิ์ไรเฉลิมชนด้านสุดท้าย คือ การมีรายได้และสามารถพึ่งตนเองด้านการเงิน ประสิทธิผลการดำเนินงานที่ผ่านมามีอยู่ในระดับต่ำคิดว่าทางศูนย์ฯ ควรหารายได้จากด้านอื่น ๆ บ้าง เช่น การจัดทำหนังสือเกี่ยวกับการจัดการขยะที่ได้มาจากประสบการณ์ไว้จำหน่ายแก่ผู้ที่สนใจ หรือการติดต่อกับหน่วยงานหรือร้านค้าเพื่อนำ น้ำหมักขยะบางส่วนไปจำหน่ายหรือใช้ในหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเช่น สำนักรักษาความสะอาดในส่วนของกองสวนสาธารณะซึ่งมีหน้าที่ดูแลต้นไม้ทางศูนย์ฯ ก็น่าจะทำการติดต่อขอความร่วมมือให้สนับสนุนโดยการซื้อกากที่ได้จากการหมักและน้ำหมักที่ได้ไว้ใช้ในการดูแลต้นไม้ซึ่งก็เป็นหนทางหนึ่งที่น่าจะเพิ่มรายได้ให้แก่ศูนย์ฯ นอกจากนี้ทางศูนย์ฯ น่าจะมีการกำหนดค่าตอบแทนที่สมควรแก่คณะที่เข้ามาเยี่ยมชมจะให้แก่ศูนย์ฯ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการต้อนรับทางศูนย์ฯ จะได้ไม่ต้องรับภาระในส่วนนี้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้จากที่ทางศูนย์ฯ ได้เขียนหนังสือขอความช่วยเหลือในด้านการเงินจากหน่วยงานต่าง ๆ (ดูตัวอย่างได้ในภาคผนวก) ก็เป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ปัญหาเรื่องนี้และคิดว่าน่าจะทำหนังสือชี้แจงเพื่อขอการสนับสนุนในการทำงานเพื่อสังคมนี้แก่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและหน่วยงานราชการทุกฝ่าย

ดังนั้นอาจสรุปประสิทธิผลในการดำเนินงานของศูนย์สวัสดิ์ไรเฉลิมชนโดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน ได้ว่าอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง เพราะมีเพียงประสิทธิผลการดำเนินงานด้านการมีรายได้และสามารถพึ่งตนเองด้านการเงินเท่านั้นที่มีประสิทธิผลอยู่ในระดับต่ำจึงจัดว่าโดยภาพรวมประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์สวัสดิ์ไรเฉลิมชนอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงดังที่กล่าวไว้ ซึ่งปัญหาด้านการเงินนั้นจัดว่าเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินงานของศูนย์ฯ เพราะการดำเนินงานทุกอย่างย่อมต้องอาศัยเงินและยิ่งนานวันหนี้สินของศูนย์ฯ ก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้นจากดอกเบี้ยที่กู้ยืมมา เพราะฉะนั้นถ้าจะให้โดยภาพรวมศูนย์ฯ เป็นไปได้ดีก็ต้องรับหาหนทางแก้ไขปัญหานี้ให้เร็วที่สุดโดยเริ่มจากการหาเงินมาชำระหนี้สินที่มีอยู่ให้หมดไปได้และมีการวางแผนการดำเนินงานที่ดีขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมาก็คิดว่าน่าจะทำให้ศูนย์ฯ มีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม

5.2.2 ข้อเสนอเพื่อการศึกษาต่อ

นอกจากประเด็นที่ศึกษาแล้วผู้ศึกษาคิดว่าประเด็นที่น่าสนใจศึกษาต่อในกรณีที่ศูนย์สวัสดิ์ไรเฉลิมชนเป็นการรวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายองค์กรชุมชน คือ ภาวะผู้นำของผู้จัดการศูนย์ฯ และการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการเครือข่ายองค์กรชุมชนว่ามีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ มากน้อยเพียงใด เนื่องจากประเด็นเหล่านี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันกับประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้วยประการหนึ่ง

ภาคผนวก ข
แผนพัฒนากกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5
(2540 – 2544)

แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2540-2544)

แผนสาขาสังแวดลอม

สภาพปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ท่ามกลางการพัฒนาเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ปัญหาของมลพิษและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับเนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมมากขึ้น มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น จึงมีปัญหาสังแวดล้อมที่เกิดจากอุตสาหกรรมและธุรกิจต่าง ๆ ระบายของเสียออกทิ้ง โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ มีความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีสูง ประชากรเข้ามาอยู่อาศัยและประกอบกิจกรรมมากขึ้น ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีประชากรอยู่อาศัย ประมาณ 7.9 ล้านคน (สถิติสำนักงานกลางทะเบียนราษฎร 2538) ถึงแม้อัตราการเพิ่มของประชากรกรุงเทพมหานครเองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา จะเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่าร้อยละ 3 แต่การอพยพของประชาชนจากต่างจังหวัดเข้าสู่กรุงเทพมหานครยังมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ. 2513 - 2533) มีคนย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นมากกว่า 90,000 คน/ปี ทำให้ความต้องการที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นด้วย โดยในช่วงปี พ.ศ. 2534 - 2536 ธุรกิจการก่อสร้างขยายตัวถึงร้อยละ 93 และในปี พ.ศ. 2537 มีผู้ขออนุญาตสร้างอาคารคิดเป็นพื้นที่ถึง 145 ล้านตารางเมตร/ปี จากการที่กรุงเทพมหานครมีการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วและมีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น จึงทำให้กรุงเทพมหานครประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเนื่องจากของเสีย ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลมากกว่าภูมิภาคอื่นของประเทศ ปัญหาที่สำคัญและเห็นได้ชัดเจนเช่น

- น้ำเสีย เนื่องจากการระบายน้ำเสียจากแหล่งต่าง ๆ ลงสู่คลองและแม่น้ำเจ้าพระยาโดยไม่ผ่านการบำบัดหรือบำบัดได้ไม่สมบูรณ์ ข้อบัญญัติควบคุมอาคารยังขาดการควบคุมน้ำทิ้ง และกรุงเทพมหานครยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวม (Central Sewerage System) ที่สมบูรณ์และถูกสุขลักษณะ ทำให้สภาวะน้ำเน่าเสียในคูคลองของกรุงเทพมหานครทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น
- ปริมาณมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น การกำหนดปริมาณขยะต่อหัวประชากรเพิ่มสูงขึ้น แม้การจัดเก็บจะทำให้ทั่วถึงแต่การกำจัดมูลฝอยยังมีปัญหาในเรื่องการกำจัดให้ถูกสุขลักษณะทั้งด้านเทคนิคและงบประมาณและปัญหามูลฝอยติดเชื้อจากโรงพยาบาลและสถานพยาบาลยังทิ้งปะปนกับมูลฝอยชุมชน ทำให้เสี่ยงกับการแพร่ของเชื้อโรค นอกจากนั้นของเสียอันตรายยังไม่มีจัดการที่เหมาะสม

- คุณภาพอากาศมีสภาพเลวลง เนื่องจากมีฝุ่นละอองจากการก่อสร้าง ควันขาว ควันดำ และก๊าซพิษจากรถยนต์ โรงงานอุตสาหกรรมและกิจการอื่น ๆ ปะปนอยู่ในบรรยากาศมากเกินไปเกินกว่ามาตรฐานกำหนด ทั้งมีเสียงดังจากการจราจรและยานพาหนะโดยเฉพาะรถจักรยานยนต์ รถบรรทุก และสถานประกอบการในระดับเกินค่ามาตรฐาน และเหตุรำคาญซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

- สภาวะแวดล้อมของเมืองเสื่อมโทรม เนื่องจากมีการก่อสร้างต่าง ๆ การตัดต้นไม้และทำลายพื้นที่สีเขียวธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งอากาศบริสุทธิ์โดยไม่มีการปลูกทดแทนอย่างสมดุล ชุมชนเมืองจึงขาดความร่มรื่น การพัฒนาพื้นที่ชานเมืองเป็นเหตุให้พื้นที่สีเขียวลดลง พื้นที่สีเขียวในเมือง เช่น สวนสาธารณะและสวนหย่อมยังมีน้อยมาก คลองและลำรางสาธารณะถูกถม ถูกรื้อทิ้ง หรือตื้นเขิน ทางระบายน้ำธรรมชาติ ขาดการบำรุงรักษา ทำให้ไม่สวยงามและไม่สามารถใช้ประโยชน์สาธารณะหรือระบายน้ำได้เหมือนเดิม

- น้ำท่วมขัง เนื่องจากทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศเอื้ออำนวยให้เกิดภาวะน้ำท่วม และปัจจุบันลักษณะทางกายภาพเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ชุมชนเมืองขยายตัวรวดเร็วโดยยังไม่มีข้อกำหนดผังเมืองเฉพาะที่จะควบคุมการใช้ที่ดินได้อย่างเหมาะสมเป็นเหตุให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่ถูกต้อง เช่น การถมที่เพื่อปลูกสร้าง การรื้อล้างคูคลองสาธารณะ ทำให้ทางไหลของน้ำแคบลง ระบบระบายน้ำที่มีอยู่เดิมไม่สามารถรองรับอัตราการไหลนองที่เพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเมืองได้ทัน ประกอบกับบริเวณชานเมืองมีปัญหาแผ่นดินทรุด พื้นดิน มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะ อัตราการไหลของน้ำฝนสูงขึ้นแต่ที่เก็บกักน้ำกลับลดลง ประสิทธิภาพ การระบายน้ำจึงไม่เพียงพอ เมื่อเกิดปัญหาน้ำท่วมจึงเป็นความเสียหายรุนแรงเนื่องจากระดับน้ำสูง แม้ท่วมขังไม่ยาวนานก็สามารถก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินและสุขภาพของประชาชนได้

จากสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กล่าวมาข้างต้น จำเป็นจะต้องมีการวางแผนแก้ไขเพื่อลดความรุนแรงของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้นกรุงเทพมหานครจึงกำหนดแนวทางการพัฒนา ด้านสิ่งแวดล้อมในระยะ 5 ปีข้างหน้าไว้อย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540 - 2544) โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาไว้ 5 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาสภาวะแวดล้อม ด้านการป้องกันน้ำท่วมและการระบายน้ำ ด้านการกำจัดน้ำเสีย ด้านการจัดการมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและของเสียที่เป็นอันตรายและด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง ซึ่งแนวทางการพัฒนาในแต่ละด้านนั้นจะพิจารณาจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ และชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้การพัฒนาสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544)

วัตถุประสงค์

แผนสาขาสีงแวดลอม มีวัตถุประสงค์หลัก ดังต่อไปนี้ คือ

1. เพื่อเสริมสร้างและรักษาคุณภาพสภาวะแวดลอมที่ดีของกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนาคุณภาพสีงแวดลอม โดยการลดปริมาณและควบคุมมลพิษด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีระบบและต่อเนื่อง
3. เพิ่มประสิทธิภาพและเสริมสร้างระบบการจัดการสีงแวดลอมของกรุงเทพมหานครให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน

เป้าหมาย

การพัฒนาสีงแวดลอมในช่วงแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2540 - 2544) ในที่นี้ขอยกเพียงเป้าหมายในการจัดการมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และของเสียอันตรายซึ่งมีเป้าหมายดำเนินการ ดังนี้

1. ปรับปรุงการจัดเก็บค่าธรรมเนียม
2. นำระบบการกำจัดมูลฝอยโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและไม่ก่อมลพิษต่อสีงแวดลอม และส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนมาใช้
3. รมรค์สร้างจิตสำนึกในการทิ้งมูลฝอย
4. ปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดเก็บมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
5. ให้มีการกำจัดมูลฝอยที่เก็บขนได้หมดวันต่อวัน
6. ปรับปรุงระบบการขนส่งสิ่งปฏิกูล
7. พัฒนาบุคลากรทุกระดับด้านการวางแผน การปรับปรุงงาน และเทคนิคการปฏิบัติงานตลอดจนความรู้ทางเทคโนโลยีในการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
8. ลดอัตราการผลิตมูลฝอยให้น้อยกว่า 1 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน
9. ให้มีการแยกมูลฝอยหมุนเวียนมาใช้ประโยชน์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดภายในปี พ.ศ. 2544
10. ขยายการให้บริการเก็บขนมูลฝอยติดเชื้อจากสถานพยาบาลขนาดใหญ่ให้ได้ร้อยละ 100 และสถานพยาบาลขนาดเล็กที่ไม่มีเตียงพักค้างในเขตกรุงเทพมหานครให้สามารถเก็บได้ร้อยละ 70 ของปริมาณมูลฝอยติดเชื้อทั้งหมด
11. ให้มีการแยกมูลฝอยอันตรายจากชุมชนอย่างน้อยร้อยละ 20 ของปริมาณมูลฝอยอันตรายทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2544
12. ให้มีการแยกไขมันจากภัตตาคารและสถานบริการและจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงโดยให้สามารถจัดเก็บได้เพิ่มเป็นร้อยละ 40 ของปริมาณไขมันที่เกิดขึ้น และบริการนำไปกำจัดอย่าง

ถูกต้องตามหลักวิชาการ

โครงสร้างของแผนสาขา

แผนสาขาส่งแวดล้อมประกอบด้วยแผนงาน 5 แผนงาน ดังนี้

1. แผนงานพัฒนาสภาวะแวดล้อม
2. แผนงานป้องกันน้ำท่วมและการระบายน้ำ
3. แผนงานกำจัดน้ำเสีย
4. แผนงานจัดการมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และของเสียอันตราย
5. แผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ เสียงและความสั่นสะเทือน

แผนงานที่ 4 แผนงานจัดการมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และของเสียอันตราย

1. หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณวันละ 8,000 – 8,500 ตัน และคาดว่าในปี 2558 จะมีมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณวันละ 18,750 ตัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในแต่ละปีจะมีมูลฝอยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยมีปริมาณมูลฝอยเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2540 – 2558 ประมาณร้อยละ 8 ต่อปี นอกจากนั้นผลการดำเนินงานในช่วงแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2535 – 2539) พบว่ามีปัญหาการจัดการมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และของเสียอันตราย ดังนี้

1.1 มูลฝอยบ้านเรือนและมูลฝอยทั่วไป

การดำเนินการที่ผ่านมายังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ อันเนื่องมาจากยังไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการลดปริมาณมูลฝอย เป็นเพราะการประชาสัมพันธ์และแรงจูงใจให้มีการแยกมูลฝอยก่อนนำทิ้ง รวมทั้งการเก็บขนมูลฝอยทั้งทางบกและทางน้ำ ยังขาดประสิทธิภาพและความต่อเนื่อง และอาจเป็นเพราะการเก็บขนมูลฝอยทางน้ำเป็นโครงการนำร่องยังไม่พร้อมในเรื่องเทคนิคและอุปกรณ์ในการให้บริการ และปัญหาสุดท้ายก็คือการกำจัดมูลฝอยยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ถึงแม้จะมีการจ้างเอกชนขนมูลฝอยไปทำลายโดยการฝังกลบ แต่ยังมีปัญหา คือ การหาที่ดินฝังกลบซึ่งหายาก มีราคาแพง และมีการต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่อีกทั้งการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บขนมูลฝอยก็ยังขาดประสิทธิภาพ ทำให้กรุงเทพมหานครต้องใช้งบประมาณส่วนกลางจำนวนมากเพื่อนำมาใช้ในการจัดการมูลฝอย

1.2 มูลฝอยอันตราย

ปัจจุบันกรุงเทพมหานครให้บริการเก็บขนมูลฝอยติดเชื้อในโรงพยาบาลทั้งของรัฐ เอกชน และรัฐวิสาหกิจ ได้ครอบคลุมเต็ม 100% แต่พวกโพลีคลีนิกนั้นให้บริการได้เพียง 10% จากที่มี

อยู่ประมาณ 4,000 แห่ง และยังมีมูลฝอยอันตรายจากชุมชน เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดไฟ กระป๋อง ยาฆ่าแมลง สีสเปรย์ ยาเสื่อมคุณภาพ เป็นต้น เกิดขึ้นอีกประมาณวันละ 22 - 23 ตัน ซึ่งไม่รวมมูลฝอยอันตรายจากโรงงานผลิตที่ยังไม่ได้มีการจัดการที่เหมาะสม

1.3 สิ่งปฏิกูล

เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีรถขนถ่ายและอุปกรณ์ในการสูบน้ำสิ่งปฏิกูลไม่เพียงพอ รวมทั้งที่ตั้งของโรงงานกำจัดสิ่งปฏิกูลอยู่ใกล้ถึงอู่คนและหนองแถม ทำให้การให้บริการ ขนถ่ายสิ่งปฏิกูลแก่บ้านเรือนของประชาชนทั้งบนบกและริมแม่น้ำลำคลองยังไม่ทั่วถึง รวมทั้งปัญหาการสูบน้ำอุจจาระเถื่อน และการลักลอบต่อท่อระบายลงสู่แหล่งน้ำโดยตรง ทำให้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลให้ทั่วถึงทั้งทางบกและทางน้ำ และเพิ่มขีดความสามารถในการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลให้ถูกสุขลักษณะ

2.2 เพื่อลดปริมาณมูลฝอยโดยมีการคัดแยกประเภทมูลฝอยก่อนนำทิ้ง และให้หลีกเลี่ยงหรือลดการใช้วัสดุสารพิษ

2.3 เพื่อให้สามารถเก็บขน และกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ และของเสียที่เป็นอันตรายจากชุมชนอย่างถูกสุขลักษณะ

3. นโยบาย

กรุงเทพมหานครมีนโยบายที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และของเสียอันตรายทั้งด้านการเก็บขน การขนส่ง และการกำจัด รวมทั้งการแยกมูลฝอยให้หมดวันต่อวันโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงพลังงานที่ได้จากการกำจัดมูลฝอย อาจนำไปผลิตกระแสไฟฟ้า และในด้านการแยกมูลฝอยจะมีการแยกการเก็บขนและการกำจัดของเสียอันตรายออกจากมูลฝอยทั่วไปเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรทางด้านรักษาความสะอาดให้เข้าใจกระบวนการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง ลดปริมาณมูลฝอยโดยจัดทำโครงการณรงค์ประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบให้ประชาชนแยกมูลฝอยและนำเศษวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้อีก รวมทั้งการสนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยและการบังคับใช้กฎหมายทางด้านรักษาความสะอาดอย่างจริงจัง ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน

4. เป้าหมาย

4.1 ปรับปรุงการจัดเก็บค่าธรรมเนียมโดยให้สามารถเก็บค่าธรรมเนียมเก็บขนมูลฝอยได้ร้อยละ 80 ของจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร โดยผนวกเข้ากับค่าสาธารณูปโภค

4.2 นำระบบการกำจัดมูลฝอยโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและไม่ก่อมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนมาใช้ เช่น เทคโนโลยีการฝังกลบและ Biowaste

4.3 รมรค์สร้างจิตสำนึกในการทิ้งมูลฝอย

4.4 การปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดเก็บมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลโดยการปรับปรุงระบบการจัดการในด้านการจัดเก็บมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของสำนักงานเขตและการรณรงค์ให้ประชาชนให้ความร่วมมือ

4.5 ให้มีการกำจัดมูลฝอยที่เก็บขนได้หมดวันต่อวัน โดยไม่มีมูลฝอยเทกองกลางแจ้ง

4.6 ปรับปรุงระบบการขนส่งสิ่งปฏิกูล โดยให้สามารถจัดเก็บและทำลายเพิ่มจากเดิมร้อยละ 10 เป็นได้ร้อยละ 20 ของสิ่งปฏิกูลที่เกิดโดยนำไปกำจัดรวมกับน้ำเสียที่ศูนย์บำบัดรวมของกรุงเทพมหานคร

4.7 พัฒนาบุคลากรทุกระดับด้านการวางแผน การปรับปรุงงาน เทคนิคการปฏิบัติงาน ความรู้ทางเทคโนโลยีในการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล จัดหลักสูตรอบรมและออกประกาศนียบัตรให้บุคลากร

4.8 ลดอัตราการผลิตมูลฝอยให้น้อยกว่า 1 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน (เป็นอัตราการเกิดซึ่งได้แยกในส่วนของ Recycle แล้ว) เมื่อสิ้นแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540 – 2544)

4.9 ให้มีการแยกมูลฝอยหมุนเวียนมาใช้ประโยชน์ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดภายในปี พ.ศ. 2544

4.10 ขยายการให้บริการเก็บขนมูลฝอยติดเชื้อจากสถานพยาบาลขนาดใหญ่ให้ได้ ร้อยละ 100 และสถานพยาบาลขนาดเล็กที่ไม่มีเตียงพักค้างในเขตกรุงเทพมหานครให้สามารถเก็บได้ร้อยละ 70 ของปริมาณมูลฝอยติดเชื้อทั้งหมด

4.11 ให้มีการแยกมูลฝอยอันตรายจากชุมชนอย่างน้อยร้อยละ 20 ของปริมาณมูลฝอยอันตรายทั้งหมดในปี พ.ศ. 2544

4.12 ให้มีการแยกไขมันจากภัตตาคารและสถานบริการและจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงโดยให้สามารถจัดเก็บได้เพิ่มจากร้อยละ 0 เป็นร้อยละ 40 ของปริมาณไขมันที่เกิดขึ้น และบริการนำไปกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

5. แนวทางและมาตรการในการดำเนินงาน

5.1 ด้านการสนับสนุนการลดปริมาณมูลฝอย

5.1.1 ควบคุมอัตราการผลิตมูลฝอย โดยรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือในการลดปริมาณมูลฝอยก่อนนำทิ้งและการนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ให้ครบวงจรโดยการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อทุกรูปแบบ ให้มีความรู้ความเข้าใจปัญหา

5.1.2 ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องของปัญหาพิษภัย และผลกระทบของมูลฝอยอันตรายจากชุมชนที่มีต่อสุขภาพของประชาชน และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีการคัดแยกมูลฝอยอันตรายออกจากมูลฝอยทั่วไป

5.1.3 สนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานในส่วนของการนำมูลฝอยหมุนเวียนเข้าสู่ระบบรีไซเคิลและการร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์โครงการรีไซเคิลเพื่อให้การดำเนินการลดปริมาณมูลฝอยครบวงจรและให้รางวัลเอกชนที่ลดปริมาณมูลฝอย

5.2 ด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพการเก็บขนมูลฝอย

5.2.1 เพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกวาดฝุ่นละอองโดยดูดเก็บมิดชิดและใช้เครื่องมือกลแทนกำลังคน

5.2.2 เพิ่มประสิทธิภาพการเก็บขนมูลฝอยทั่วไป โดยเพิ่มรถและมีการบำรุงรักษารถเก็บขนมูลฝอย ทารถสำรองใช้งานและจัดเพิ่มถังรองรับมูลฝอยแยกชนิดวัสดุที่สลายง่ายและคงทนถาวรและขนาดที่เหมาะสมตั้งวางในแหล่งชุมชน พร้อมทั้งปรับปรุงการจัดเก็บเศษวัสดุก่อสร้างเพื่อมิให้มีมูลฝอยตกค้างในที่วางและที่สาธารณะโดยให้ครอบคลุมทั้งหมดในเขตบริการ

5.2.3 ขยายการให้บริการเก็บขนมูลฝอยทางน้ำเพื่อมิให้มีการทำมูลฝอยในแหล่งน้ำซึ่งจะก่อให้เกิดมลภาวะแก่แหล่งน้ำ

5.2.4 เพิ่มประสิทธิภาพการเก็บขนมูลฝอยติดเชื้อ โดยให้สามารถเก็บขนมูลฝอยติดเชื้อจากสถานพยาบาลขนาดเล็ก คลินิกและโพลีคลินิก ด้วยการสำรวจและประสานงานเข้าจัดเก็บพร้อมกับกำหนดวิธีการแยกมูลฝอยติดเชื้อออกจากมูลฝอยทั่วไป พร้อมทั้งจัดให้มีการขนส่งมูลฝอยติดเชื้อจากสถานพยาบาลไปยังสถานที่กำจัดอย่างถูกวิธีและปลอดภัย

5.2.5 ให้มีระบบการเก็บขนมูลฝอยอันตรายจากชุมชน เพื่อลดปัญหาการปนเปื้อนของมูลฝอยอันตรายที่ปะปนมากับมูลฝอยบ้านเรือน โดยกำหนดสถานที่ทิ้งมูลฝอยอันตรายพร้อมทั้งถังรองรับ และรถเก็บขนมูลฝอยอันตรายโดยเฉพาะ

5.2.6 สนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในด้านการให้บริการเก็บขนมูลฝอยทั่วไป มูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยอันตรายและเศษวัสดุก่อสร้าง

5.2.7 เพิ่มศักยภาพของการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเก็บขนมูลฝอยทั่วไป มูลฝอยติดเชื้อและมูลฝอยอันตราย พร้อมทั้งมีการตรวจสอบสุขภาพ และการสนับสนุนค่าตอบแทน และสวัสดิการแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเสี่ยงต่อสุขภาพ

5.2.8 กำหนดระเบียบ แนวทางในการปฏิบัติให้แก่สถานพยาบาลทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ให้มีการแยกมูลฝอยติดเชื้อออกจากมูลฝอยทั่วไป ในเรื่องของการเตรียมมูลฝอยติดเชื้อ การทำลายมูลฝอยติดเชื้อ และการเสียค่าธรรมเนียมการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ

5.3 ด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพการกำจัดมูลฝอย

5.3.1 ปรับปรุงประสิทธิภาพการกำจัดมูลฝอยพร้อมทั้งการบำบัดน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากสถานที่กำจัดมูลฝอยให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้นไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้เทคนิคการกำจัดใหม่ ๆ มาใช้ เช่น การฝังกลบมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และการเผามูลฝอยที่มีการควบคุมมลภาวะทางอากาศหรือการทำปุ๋ยหมักจากมูลฝอย เป็นต้น

5.3.2 ให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการกำจัดมูลฝอย เช่น การให้บริการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยอันตรายจากชุมชนหรือกากของเสียอันตราย เศษวัสดุก่อสร้างและมูลฝอยทั่วไป จากบ้านเรือน โดยมีการควบคุมไม่ให้มีการปล่อยมลพิษเกินมาตรฐานและมีการทำประชาพิจารณ์ ก่อนดำเนินการจัดสร้างโรงงาน พร้อมทั้งประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่กำจัดกากของเสียอันตราย เพื่อให้การกำจัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 ด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการสิ่งปฏิกูล

5.4.1 ปรับปรุงประสิทธิภาพการขนถ่ายสิ่งปฏิกูล โดยให้มีการขยายการให้บริการด้วยการจัดหารถขนถ่ายสิ่งปฏิกูลเพิ่มขึ้นและเพิ่มการให้บริการขนถ่ายสิ่งปฏิกูลจากบ้านริมแม่น้ำ ลำคลอง มีการขนถ่ายไขมันจากร้านอาหารและสถานีน้ำมัน

5.4.2 ให้มีการแยกเก็บไขมันจากสถานประกอบการขนาดใหญ่ เช่น ภัตตาคารและสถานบริการและจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง เพื่อแยกไขมันจากมูลฝอยทั่วไป

5.4.3 ปรับปรุงระบบการกำจัดสิ่งปฏิกูลและกากไขมันโดยการควบคุมการทำงานของโรงงานกำจัดสิ่งปฏิกูลให้มีประสิทธิภาพ ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน

5.4.4 ให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขนถ่ายและกำจัดสิ่งปฏิกูลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อแบ่งเบาภาระงานของกรุงเทพมหานคร ให้บริการดูดส้วมอย่างถูกต้องตามกฎหมายและเป็นที่ยอมรับของประชาชน และส่งผลให้รถบริการดูดส้วมเต็มหมดไปด้วย

5.5 ด้านการสนับสนุนการจัดการมูลฝอย

5.5.1 การเพิ่มศักยภาพของผู้ปฏิบัติทั้งการเก็บขนและการทำลายมูลฝอย เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการ ด้านเทคนิค เทคโนโลยีสมัยใหม่ และการเข้าถึงประชาชนเพื่อสนับสนุนให้การปฏิบัติงานด้านการเก็บขนและทำลายมูลฝอยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.5.2 ศึกษาข้อมูลประกอบเพื่อเตรียมการจัดระบบการเก็บกักและบำบัดเบื้องต้นของมูลฝอยอันตรายเพื่อส่งกำจัดที่ถูกต้องต่อไป

5.5.3 สนับสนุนให้เอกชนมีบทบาทในด้านการจัดการมูลฝอยมากขึ้นตั้งแต่การเก็บขน การขนส่งและการกำจัดมูลฝอย โดยจะมีการจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสมแก่ผู้รับจ้าง

5.5.4 ศึกษาเตรียมการเพื่อหาพื้นที่ที่ใช้ในการฝังกลบที่ถูกต้องลักษณะ เพื่อการกำจัดมูลฝอยโดยการฝังกลบเป็นโครงการระยะยาว

5.5.5 ศึกษาเตรียมการตั้งศูนย์กำจัดเศษวัสดุจากการก่อสร้าง และรถยนต์สิ่งปลูกสร้าง

5.5.6 ศึกษาหาแนวทางการขนส่งมูลฝอยปริมาณมากระยะไกล เพื่อกำจัดในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมทางไกล

5.5.7 กำหนดแนวทางในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมเก็บขนมูลฝอย และกำจัดมูลฝอย เพื่อให้มีระบบการจัดเก็บค่าธรรมเนียมที่เหมาะสมและยุติธรรมครอบคลุมทั้งพื้นที่

5.5.8 การสร้างกลุ่มพลังในลักษณะมวลชนสัมพันธ์ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมของเขตในโครงการต่าง ๆ เพื่อให้การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกรุงเทพมหานครมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. โครงสร้างของแผนงาน

แผนงานจัดการมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และของเสียอันตราย ประกอบด้วย 5 แผนงานย่อย ดังนี้

6.1 แผนงานย่อยการลดปริมาณมูลฝอย ประกอบด้วย 2 โครงการ คือ

6.1.1 โครงการส่งเสริมการแยกมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพของกรุงเทพมหานคร

ดำเนินการรณรงค์ทุกรูปแบบให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดปริมาณมูลฝอยโดยแยกมูลฝอยก่อนนำทิ้ง ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายให้มีการแยกมูลฝอยอันตรายจากชุมชนอย่างน้อยร้อยละ 20 ของปริมาณมูลฝอยอันตรายทั้งหมดในปี พ.ศ. 2544

6.1.2 โครงการก่อสร้างศูนย์จัดการมูลฝอยหมุนเวียน (ศูนย์รีไซเคิล) ขนาด 1,000 ตัน / วัน

ดำเนินการก่อสร้างศูนย์จัดการมูลฝอยหมุนเวียน (ศูนย์รีไซเคิล) ขนาด 1,000 ตัน / วัน เพื่อเป็นศูนย์เชื่อมโยงกับโรงงานรีไซเคิลทุกประเภท

6.2 แผนงานย่อย การปรับปรุงประสิทธิภาพการเก็บขนมูลฝอย ประกอบด้วย 10 โครงการ คือ

6.2.1 โครงการให้บริการเก็บขนเศษวัสดุหรือมูลฝอยจากการก่อสร้าง

สำรวจและจัดรถบรรทุก รถตัก รถดัน เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ โดยสนับสนุนให้สำนักงานเขตนำไปรับเก็บขนเศษวัสดุก่อสร้างจากเอกชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ทั่วกรุงเทพมหานคร เพื่อลดหรือแก้ปัญหาการลักลอบทิ้งเศษวัสดุก่อสร้างตามที่ว่างไม่มีเจ้าของดูแลและที่สาธารณะต่าง ๆ

6.2.2 โครงการเก็บขนมูลฝอยทางน้ำ

จัดหาอุปกรณ์และเรือเก็บที่เหมาะสมให้แก่สำนักงานเขตต่าง ๆ ที่มีแม่น้ำลำคลองอยู่ในพื้นที่เพื่อเพิ่มการให้บริการเก็บมูลฝอยแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ริมคลอง

6.2.3 โครงการจัดหาอุปกรณ์และยานพาหนะเพื่อสำรวจการเก็บขนมูลฝอย

จัดหาอุปกรณ์และยานพาหนะ เพื่อไว้สำรวจการเก็บขนมูลฝอย โดยมีเป้าหมายจัดซื้อรถเก็บขนมูลฝอยชนิดต่าง ๆ ส่งมอบให้สำนักงานเขตต่าง ๆ และสำนักรักษาความสะอาดตามความจำเป็น

6.2.4 โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้รถเก็บขนมูลฝอยโดยมีการดูแลรักษาอย่างเป็นระบบ

จัดหาสถานที่ที่ใกล้เคียงกับสถานที่นำมูลฝอยไปทิ้ง จัดซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ในการตรวจสอบและบำรุงรักษารถยนต์ เพื่อให้สามารถนำรถเก็บขนมูลฝอยทุกชนิดไปทำการตรวจสอบและบำรุงรักษาอย่างถูกต้องตลอดอายุการใช้งาน

6.2.5 โครงการพัฒนาระบบกวาดโดยใช้เครื่องจักรกลแทนแรงงานคน

จัดซื้อรถกวาดถนนขนาดต่าง ๆ จัดสรรให้สำนักงานเขตทั่วกรุงเทพมหานครเพื่อนำรถกวาดไปใช้ในการกวาดและดูดมูลฝอย และฝุ่นละออง ตามถนนสายหลักและสายต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพมหานคร

6.2.6 โครงการปรับปรุงระบบการเก็บขนมูลฝอยติดเชื้อ

สำรวจและประสานขอความร่วมมือจากสถานพยาบาลทุกแห่งในกรุงเทพมหานครเพื่อแยกมูลฝอยติดเชื้อออกจากมูลฝอยทั่วไป ทำแผนบริการการเข้าเก็บขนให้ทั่วถึง และให้การอบรมพนักงานเก็บขนมูลฝอยติดเชื้อให้มีความรู้และตระหนักถึงพิษภัยของมูลฝอยติดเชื้อและจากการปฏิบัติงาน

6.2.7 โครงการเก็บขนมูลฝอยอันตรายจากชุมชน

ทำการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจและให้ความร่วมมือแยกมูลฝอยอันตรายออกจากมูลฝอยโดยมีเป้าหมาย คือ ให้มีการแยกมูลฝอยอันตรายจากชุมชนอย่างน้อยร้อยละ 20 ของปริมาณมูลฝอยอันตรายทั้งหมดในปี 2544

6.2.8 โครงการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการรักษาความสะอาด ด้วยการศึกษ อบรม และดูงาน

จัดสัมมนา ศึกษาดูงาน และอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทางด้านรักษาความสะอาดและผู้เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพแก่เจ้าหน้าที่ให้มีโอกาสได้พัฒนาความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์

6.2.9 โครงการนำร่องจัดตั้งสถานีขนถ่ายมูลฝอย (ย่อย) โดยใช้ระบบการอัดมูลฝอย

คัดเลือกสำนักงานเขตทดลอง ฝั่งพระนคร 2 เขต ฝั่งธนบุรี 1 เขต และจัดตั้งสถานีขนถ่ายมูลฝอยโดยใช้ระบบการใช้คอนเทนเนอร์อัดมูลฝอยในตัว เพื่อเก็บขนมูลฝอยในพื้นที่ทดลองให้หมดวันต่อวัน

6.2.10 โครงการนำร่องการใช้คอนเทนเนอร์แบบมีระบบอัดมูลฝอยในตัว

จัดหาภาชนะรองรับมูลฝอยให้กับเขตทดลอง ซึ่งมีปริมาณแหล่งกำเนิดมูลฝอยมาก เพื่อ

ปรับปรุงการเก็บขนส่งมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

6.3 แผนงานย่อย การส่งเสริมประสิทธิภาพการกำจัดมูลฝอย ประกอบด้วย 4 โครงการ คือ

6.3.1 โครงการจ้างเหมาเอกชนขนมูลฝอยไปฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ

จ้างเหมาเอกชนขนมูลฝอยจากโรงงานกำจัดมูลฝอยอ่อนนุช โรงงานกำจัดมูลฝอยหนองแขม และสถานีขนถ่ายมูลฝอยท่าแร่ (เขตบางเขน) เพื่อนำไปฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ

6.3.2 โครงการก่อสร้างเตาเผามูลฝอย

ก่อสร้างเตาเผามูลฝอยที่สามารถกำจัดมูลฝอยได้ไม่น้อยกว่า 1,000 ตัน / วัน ที่โรงงานกำจัดมูลฝอยอ่อนนุช และโรงงานกำจัดมูลฝอยหนองแขม

6.3.3 โครงการจ้างเหมาเอกชนเดินเครื่องจักรโรงงานกำจัดมูลฝอยอ่อนนุชขนาดไม่น้อยกว่า 1,000 ตัน / วัน

จ้างเหมาเอกชนเดินเครื่องจักรกำจัดมูลฝอยโรงงานกำจัดมูลฝอยอ่อนนุช ไม่น้อยกว่า 1,000 ตัน / วัน

6.3.4 โครงการก่อสร้างโรงงานกำจัดมูลฝอยเพื่อทำปุ๋ยไม่น้อยกว่า 1,000 ตัน / วัน ที่หนองแขม

ก่อสร้างโรงงานกำจัดมูลฝอยเพื่อทำปุ๋ยไม่น้อยกว่า 1,000 ตัน / วัน ที่หนองแขม

6.4 แผนงานย่อย การปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการสิ่งปฏิกูล ประกอบด้วย 5 โครงการ คือ

6.4.1 โครงการก่อสร้างโรงกำจัดตะกอนจากระบบบำบัดน้ำเสีย สิ่งปฏิกูลและไขมัน ที่ท่าแร่ เขตบางเขน

ก่อสร้างโรงกำจัดตะกอนจากระบบบำบัดน้ำเสีย สิ่งปฏิกูลและไขมัน ขนาดจำกัดได้ไม่น้อยกว่าวันละ 600 ลูกบาศก์เมตร ที่บริเวณสถานีขนถ่ายมูลฝอยท่าแร่ เขตบางเขน เพื่อกำจัดตะกอนที่เกิดจากโรงบำบัดน้ำเสีย สิ่งปฏิกูล และไขมัน ที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร

6.4.2 โครงการจ้างเอกชนเดินเครื่องจักรโรงงานกำจัดสิ่งปฏิกูลหนองแขม

จ้างเอกชนเดินเครื่องจักรโรงงานกำจัดสิ่งปฏิกูลหนองแขมกำจัดสิ่งปฏิกูลได้วันละประมาณ 600 ลูกบาศก์เมตร โดยรับกำจัดสิ่งปฏิกูลจากพื้นที่ฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร

6.4.3 โครงการขนถ่ายไขมันจากภัตตาคาร และร้านอาหาร และน้ำมันเก่าจากสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงและอู่ซ่อมรถยนต์

จัดหารถขนถ่ายไขมันและน้ำมัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บรวบรวมไขมัน และน้ำมันเก่าส่งเข้ากำจัดให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

6.4.4 โครงการเรือดูดสิ่งปฏิกูลเพื่อบริการบ้านเรือนริมแม่น้ำลำคลอง

จัดสร้างเรือดูดสิ่งปฏิกูลที่เหมาะสมเพื่อจัดสรรให้สำนักงานเขต จำนวน 15 เขต นำไปให้บริการขนถ่ายสิ่งปฏิกูล ใช้เรือดูดสิ่งปฏิกูลตามบ้านเรือนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสูบน้ำสิ่งปฏิกูลให้ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานคร

6.4.5 โครงการจัดหายานพาหนะขนถ่ายสิ่งปฏิกูล

จัดซื้อรถบรรทุกและรถขนถ่ายสิ่งปฏิกูล และเพื่อลดปัญหาการถูบเถื่อนซึ่งจะช่วยให้สภาวะแวดล้อมดีขึ้น

6.5 แผนงานย่อย การปรับปรุงการจัดการมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 โครงการ คือ

6.5.1 โครงการเตรียมการจัดทำระบบการเก็บกัก และบำบัดเบื้องต้นของมูลฝอยอันตรายจากชุมชนในกรุงเทพมหานคร

จ้างบริษัทที่ปรึกษาทำการศึกษาออกแบบเบื้องต้นในการก่อสร้างระบบเก็บกักและบำบัดเบื้องต้นของมูลฝอยอันตรายที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร

6.5.2 โครงการเตรียมการใช้พื้นที่ในการฝังกลบมูลฝอยแบบถูกสุขลักษณะ(โครงการในระยะยาว)

จ้างบริษัทที่ปรึกษาทำการศึกษาความเหมาะสมพร้อมออกแบบเบื้องต้นของโครงการที่จะก่อสร้างระยะแรก เพื่อเตรียมสถานที่ฝังกลบมูลฝอยสำหรับกรุงเทพมหานครในระยะยาว

6.5.3 โครงการติดตั้งเครื่องจักรเพื่อกำจัดเศษวัสดุหรือมูลฝอยจากการก่อสร้าง

จ้างบริษัทที่ปรึกษา ศึกษาและออกแบบเบื้องต้น ตลอดจนจัดทำแผนการจัดการศูนย์ ฯ และศึกษาความเป็นไปได้ในการให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยจากการก่อสร้างหรือจากการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง

6.5.4 โครงการเตรียมการจัดตั้งศูนย์การขนส่งและศูนย์กำจัดมูลฝอยโดยการฝังกลบปริมาณมาก ระยะไกลในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมห่างไกล

จ้างบริษัทที่ปรึกษา ศึกษา สำรวจ และออกแบบเบื้องต้นของระบบการขนส่งและการกำจัดมูลฝอย เพื่อเตรียมการจัดตั้งศูนย์การขนส่ง และกำจัดมูลฝอยโดยการฝังกลบปริมาณมาก ระยะไกล

ภาคผนวก ค
แนวทางการพิจารณาสนับสนุน
โครงการกองทุนชุมชน

แนวทางการพิจารณาสนับสนุนโครงการกองทุนชุมชน

กองทุนชุมชน หรือชื่อที่เป็นทางการว่า กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (Social Investment Fund – SIF) คือ กองทุนที่รัฐบาลกู้มาจากธนาคารโลกและต้องใช้จ่ายพร้อมดอกเบี้ยภายใน 15 ปี โดยมอบหมายให้ธนาคารออมสินทำหน้าที่แบ่งปันให้ชุมชนทั้งในเมืองและชนบท โดยวิธีการให้ชุมชนเสนอโครงการที่มีกิจกรรมที่สามารถพัฒนาท้องถิ่นไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

กองทุนชุมชนแตกต่างจากแหล่งทุนอื่นที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเป็นผู้คิดค้นหาหนทางแก้ไข ปัญหาของตนเองได้ด้วยตนเอง เพื่อตนเองและท้องถิ่นจนเกิดความเข้มแข็งของชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้ กลายเป็นพลังทางสังคมที่กอบกู้วิกฤตการณ์ของสังคมไทยได้ในที่สุด วัตถุประสงค์ที่สำคัญของกองทุนชุมชน คือ การเสริมสร้างทุนทางปัญญาให้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ โดยเฉพาะในเรื่องเดิมที่ชุมชนมีอยู่ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรที่เรามีอยู่ในท้องถิ่น การได้ศึกษาสิ่งเดิม การตระหนักถึง “คุณค่า” ของทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นจะก่อให้เกิด “มูลค่า” ซึ่งจะเพิ่มขึ้นตามงานที่สร้างสรรค์จากทรัพยากรที่เรามีอยู่

ทุนทางสังคม หมายถึง ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ความสามัคคี การรวมพลัง มีองค์กรที่จัดการระบบต่าง ๆ ในชุมชน มีศิลปวัฒนธรรม มีจิตรวมใจ มีความสมัครสมานรักใคร่กลมเกลียว ซึ่งทุนทางสังคมเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานให้ท้องถิ่นและชุมชนมีการพัฒนาที่เข้มแข็งที่จริงจังและยั่งยืน ดังนั้นทุนทางสังคมที่กองทุนชุมชนสนับสนุน ประกอบด้วย

1. ฐานทรัพยากรธรรมชาติและฐานวัฒนธรรม

อันเป็นรากฐานชีวิตทั้งที่เป็นไปเพื่อการดำรงชีพ การทำมาหากินร่วมกันของคนทั้งชุมชน และที่เป็นสายใยผูกพันในชุมชนดำรงอยู่ร่วมกัน

2. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

การแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันผ่านกิจกรรมที่เสนอ

2.1 ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

2.2 ระหว่างชาวบ้านในชุมชนทั้งชุมชน

2.3 อาจแผ่ขยายให้กับชุมชนใกล้เคียง และขยายผลความเอื้ออาทรต่อคนยากจน

ผู้สูงอายุ เด็ก ผู้หญิง และแรงงานคืนถิ่นในชุมชน

3. หลอมใจ หลอมความคิดและผนึกกำลังความร่วมมือ

3.1 ของสมาชิกในกลุ่ม

3.2 ของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

3.3 เชื่อมโยงกับหน่วยราชการและหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ

เพื่อให้เกิดระดมทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเข้าร่วมให้เกิดความต่อเนื่องยั่งยืนของกิจกรรมที่เสนอในระยะยาว

4. ทักษะการจัดการร่วมกัน

เกิดการเพิ่มความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ ในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ของกลุ่ม / องค์กร / เครือข่ายองค์กร ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกับโรงเรียน ร่วมกับวัด เพื่อแก้ไขปัญหายุ่งยากและความทุกข์ยากของชุมชนให้เกิดความพออยู่พอกินและมีความพอเพียงร่วมกัน

5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันถึงปัญหาความทุกข์ยากที่ชุมชนเผชิญและทางออกในการแก้ไขปัญหาที่ร่วมกันลงมือทำทั้งในหมู่สมาชิกและขยายไปสู่ชาวบ้านทั้งชุมชนตลอดจนชุมชนใกล้เคียง

อันที่จริงสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เรามีหรือเคยมีอยู่ในชุมชน แต่เราไม่ได้ให้ความสนใจ เนื่องจากในยุคที่ผ่านมาพวกเราต่างคนต่างเร่งทำมาหากินอย่างกินอย่างเดียว จึงละเลยสิ่งที่งามเหล่านี้ไป โดยสรุปคณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ยืนยันว่าการลงทุนด้วยเงินที่ต้องกู้คืนคนอื่นมานั้นควรเป็นการลงทุนระยะยาวจะให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อสังคม ต่อบ้านเมือง ต่อลูกหลาน นั่นคือกองทุนชุมชนจะมุ่งสนับสนุนโครงการที่องค์กรชุมชน องค์กรท้องถิ่นชี้ชัดได้ว่าเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการที่เสนอมาก็จะมีการเพิ่มขึ้นของ “ทุนทางสังคม” ในชุมชนจริง

องค์กรที่มีสิทธิเสนอขอรับการสนับสนุนจากกองทุนชุมชน มี 4 ลักษณะ ดังนี้

1. องค์กรชุมชน ที่เป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคลที่รวมตัวกันอยู่แล้ว และมีกิจกรรมพัฒนาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน กลุ่มแรงงาน เป็นต้น

2. เครือข่ายองค์กรชุมชนที่รวมตัวกันตามพื้นที่เดียวกัน หรือตามกิจกรรมที่พัฒนาร่วมกัน เช่น เครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านขนาดเล็ก เครือข่ายสิ่งแวดล้อมชุมชน เครือข่ายโรงเรียนชุมชน เป็นต้น

3. องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่ร่วมมือกับองค์กรชุมชนในพื้นที่ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

4. สถาบันในชุมชนที่มีกิจกรรมพัฒนาชุมชนร่วมกับท้องถิ่น เช่น วัด โบสถ์ มัสยิด เป็นต้น

รูปแบบของโครงการที่จะได้รับการสนับสนุนจากกองทุนชุมชน มี 4 รูปแบบ คือ

1. โครงการเพื่อพัฒนาความสามารถและการเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน

โดยมุ่งเน้นการพึ่งตนเองของกลุ่มและชุมชนมากกว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ผูกติดกับการผลิต การแปรรูปและการตลาดที่ทำให้ชุมชนพึ่งพิงตลาดภายนอก ทั้งในเรื่องวัตถุดิบ เทคนิคการแปรรูปหรือการจัดการจากภายนอก ทั้งหมดเพื่อมุ่งสร้างความพอเพียงของชุมชนและลดการพึ่งพิงภายนอก

2. โครงการประเภทการจัดสวัสดิการและความปลอดภัยของชุมชน

โดยมุ่งบรรเทาความเดือดร้อนและปัญหาที่คนยากจน คนด้อยโอกาสและคนดกงานหรือแรงงานคืนถิ่นในชุมชนเผชิญอยู่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนเอื้ออาทรและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3. โครงการด้านอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

โดยมุ่งเน้นการกระตุ้นจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชน และคนที่อยู่อาศัยภายใต้สภาพแวดล้อมใกล้เคียงกันให้เกิดการรักถิ่นรักทรัพยากรธรรมชาติและหวงแหนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อม ๆ กับเพื่อการขยายสำนึกท้องถิ่นหรือสืบทอดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีจากคนรุ่นอาวุโสไปสู่คนรุ่นใหม่และเยาวชน

4. โครงการประเภทพัฒนาเสริมสร้างความสามารถของกลุ่มและเครือข่าย

โดยมุ่งสนับสนุนการขยายตัวของเครือข่ายองค์กรชุมชนที่มีอยู่ทั่วประเทศให้มีการยกระดับการพัฒนาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้านของเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งในทุกด้าน และการสืบทอดไปสู่ผู้นำรุ่นใหม่ควบคู่กับการขยายตัวจากองค์กรชุมชนที่เป็นสมาชิก (ลูกข่าย) ให้กระจายตัวเกี่ยวโยงกันกว้างขวางมากขึ้น เพื่อเป็นการคลี่คลายภาวะความเดือดร้อนของคนในชุมชนและสามารถร่วมมือกับคณะบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ในจังหวัดและภาค รับผิดชอบการแก้ไขปัญหและการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นต่อไป

รูปแบบโครงการที่ไม่สามารถได้รับการสนับสนุนจากกองทุนชุมชน มีดังนี้

1. โครงการที่มีการก่อสร้าง อาคาร สถานที่ ที่ไม่เกิดผลในการเรียนรู้ของผู้คนในชุมชน ไม่ก่อให้เกิดสติปัญญาในการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
2. โครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัย
3. โครงการที่มีการเผยแพร่ศาสนาของทุกศาสนา
4. โครงการที่สามารถขอสินเชื่อ หรือขอกู้ยืมจากหน่วยงาน หรือสถาบันการเงินได้ตามปกติ เช่น การซื้อวัวและควาย เป็นต้น
5. โครงการที่ขอการสนับสนุนเป็นเงินสดไปให้สมาชิกของกลุ่มกู้ยืม
6. โครงการที่มีการแสวงหารายได้ ที่มีการลงทุนทางการผลิต การแปรรูปที่ต้องใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ที่ชุมชนไม่สามารถดูแลได้ รวมทั้งต้องพึ่งพิงวัตถุดิบและปัจจัยภายนอกเป็นหลัก เช่น ปุ๋ยและยาเคมี รถไถ ไซโล เป็นต้น
7. โครงการพัฒนาธุรกิจชุมชน ที่เป็นการซื้อของกิน ของใช้จากภายนอกมากกว่าการขายสินค้าของชุมชน

เกณฑ์การพิจารณาให้การสนับสนุนเงินกองทุนชุมชนแก่โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญ 3 ด้าน คือ

1. ด้านความเข้มแข็งขององค์กรที่เสนอโครงการ

โดยพิจารณาการบริหารจัดการ การควบคุมและตรวจสอบขององค์กร การมีส่วนร่วมของ

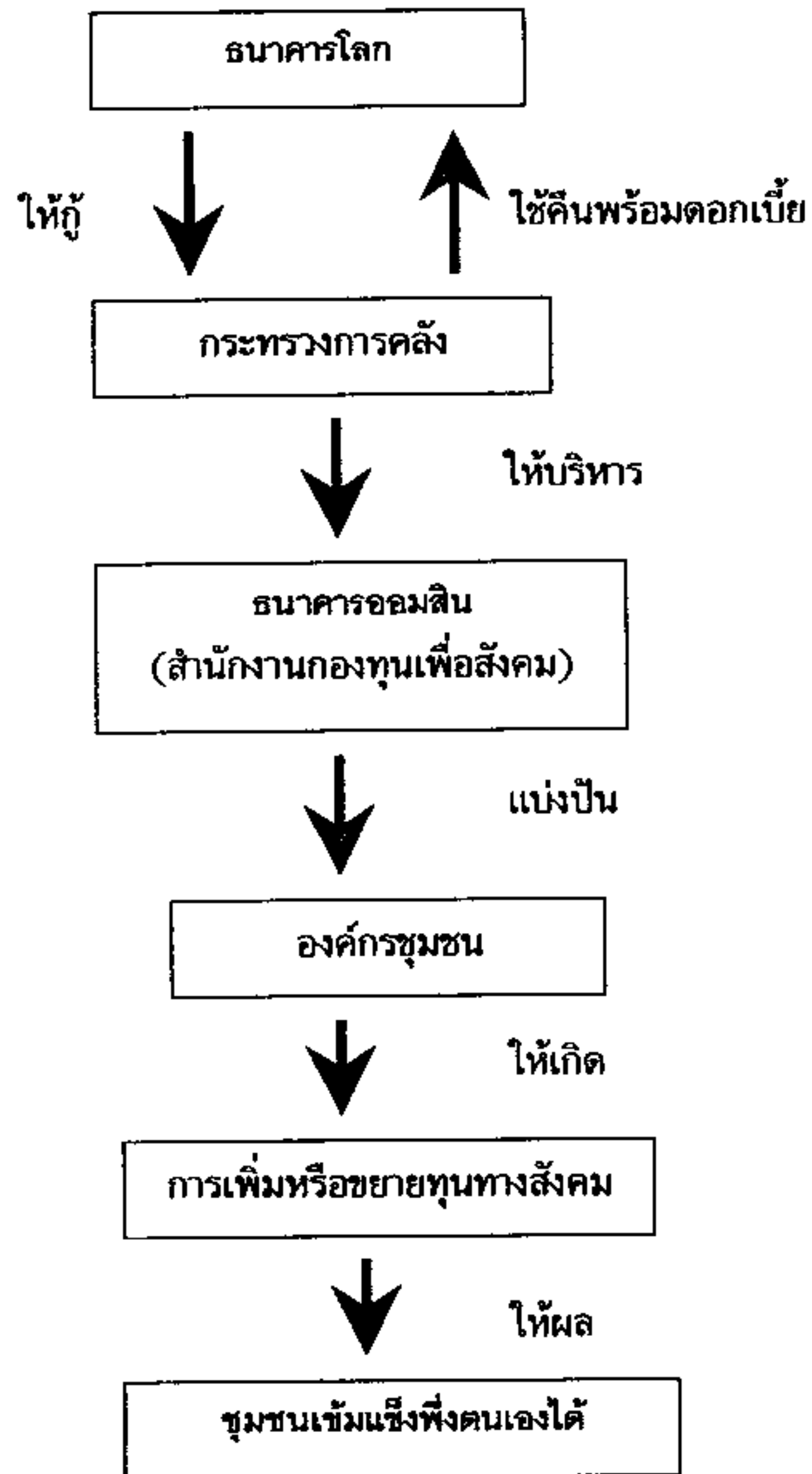
สมาชิกและชุมชนในการดำเนินกิจกรรม การประสานความร่วมมือกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและมีผลงานเป็นที่รับรู้และยอมรับร่วมกันของสมาชิกและชุมชน

2. ด้านความเหมาะสมของโครงการที่ต้องการรับการสนับสนุน

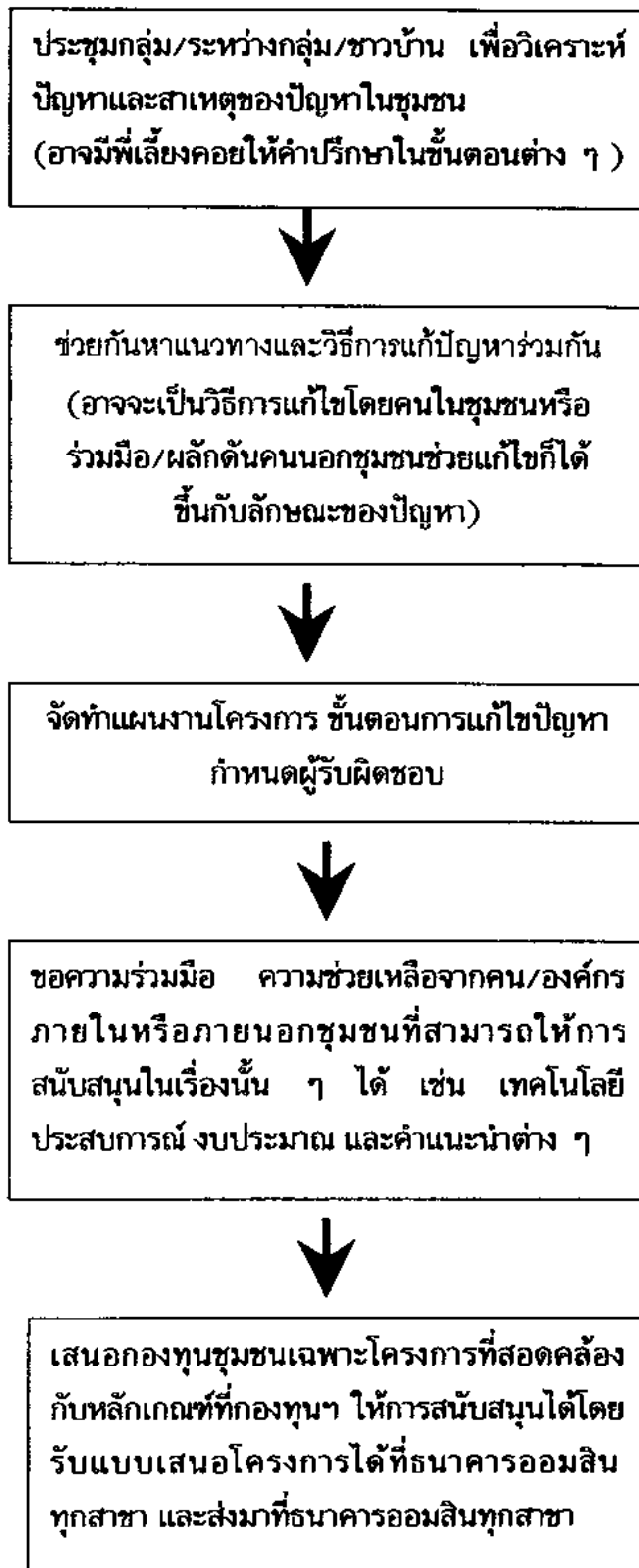
โดยพิจารณาว่าใครบ้างที่มีส่วนร่วมในการคิด และการจัดทำโครงการ โดยมีการคิดแก้ไข ปัญหาของโครงการอย่างเหมาะสมและมีความเป็นไปได้สอดคล้องกับท้องถิ่นภายใต้งบประมาณที่ สมเหตุสมผล และมีแผนการบริหารควบคุมและตรวจสอบการจัดทำโครงการอย่างโปร่งใส ไร้การ ททุจริตและคอร์รัปชัน

3. ด้านผลประโยชน์ของโครงการ

โดยพิจารณาว่า นอกจากกรรมการและสมาชิกของกลุ่มได้ประโยชน์แล้วกลุ่มคนที่อยู่ใน ภาวะยากลำบาก เดือดร้อนและด้อยโอกาสในชุมชน ได้รับประโยชน์จากโครงการด้วยหรือไม่ โครงการมีการพัฒนาคนและความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเอง และความยั่งยืนของ สังคมมากน้อยเพียงใด รวมทั้งจะมีการพิจารณาผลประโยชน์เฉพาะของโครงการแต่ละประเภทที่ แตกต่างกันไปด้วย

แนวทางการใช้เงินกองทุน

ขั้นตอนการทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน

ภาคผนวก ง

ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน

ชื่อ-สกุล นายสามารถ ปรีชา ชุมชน 101 บึงทองหลาง

อายุ 41 ปี

ระดับการศึกษา ป.7

สัมภาษณ์ 12 ตุลาคม 2544 เวลา 15.00

อาชีพ ผู้รับเหมาก่อสร้าง มีเงินเดือน 20,000 บาท/เดือน

สาเหตุที่เลือกมาทำงานด้านนี้เพราะ เห็นว่าชุมชนหลายชุมชนในเขตบางกะปิมาร่วมกัน เพื่อทำ โครงการของ SIF และได้ไปดูงานที่พิษณุโลกคิดว่าการทำงานนี้เป็นเรื่องดี คิดว่าถ้าทำได้ จะทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น ชุมชนสะอาดขึ้นจึงทำให้อยากทำ

วัตถุประสงค์ของศูนย์ฯ ตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้นถ้ามีการเผยแพร่เรื่องนี้ออกไปจะเป็นสิ่งดีต่อประเทศ และคิดว่าศูนย์ฯ สามารถดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จหรือไม่ก็ต้องมองว่าเราทำเพื่อสิ่งแวดล้อมหรือเพื่อธุรกิจ ถ้าทำเพื่อธุรกิจต้องไปอีกรูปแบบหนึ่ง สิ่งแวดล้อมก็อีกรูปแบบหนึ่ง แต่ศูนย์ตอนนี้เป็นแบบผสมจึงทำให้ทำงานลำบาก เนื่องจากนโยบายของเราเพื่อช่วยลดปริมาณขยะและขยายความรู้ให้เยาวชนและชุมชนต่าง ๆ

งบประมาณได้ จาก SIF ใช้ในการสร้างศูนย์ฯ นั้นมีเพียงพอแต่ในเรื่องของการจัดการให้พนักงานอยู่ได้ มีเงินหมุนเวียนในศูนย์ฯ นั้นไม่เพียงพอ เพราะค่าใช้จ่ายมาและงานเราไม่ได้ทำเชิงธุรกิจ การขาดทุนจึงมีมาก ถ้าเราทำศูนย์ฯ ในเชิงธุรกิจเลยโอกาสการขาดทุนมีน้อย และงบประมาณที่ได้มานั้นบางครั้งก็ไม่ทันกับความต้องการที่ทางศูนย์ฯ จะใช้เงินทำให้ต้องไปกู้ยืมเงินมาจากที่อื่นก่อน พอมีเงินแล้วก็นำไปคืนซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำ

บุคลากรที่ทำงานคัดมาจากคนที่อยู่ในเครือข่าย คุณสมบัตินั้นไม่เน้นมากนัก เน้นที่ความพร้อมว่าคนพร้อมที่จะเข้ามาทำงานด้านสิ่งแวดล้อมหรือไม่ แต่ในด้านบัญชีควรเรียนมาโดยตรง เพราะถ้าเราต้องทำโครงการส่งต้องทำให้เป็นรูปลักษณ์ที่ดี สามารถตอบได้ในทุกคำถามที่เกิดขึ้นในบัญชี ในช่วงแรกพนักงานที่เข้ามาทำงานได้ไปอบรมที่พิษณุโลกเรื่องการคัดแยกกว่าควรจะทำอย่างไร พอระยะหลังเริ่มขาดทุนไม่มีเงินจ่ายค่าแรงและค่าใช้จ่ายในศูนย์ฯ จึงทำให้พนักงานเก่าต้องออกไป ซึ่งส่วนตัวแล้วรู้สึกเสียดายเพราะถ้าทำไปนาน ๆ ธุรกิจอาจไปได้สวย เพราะถ้าทุกคนได้ทำงานทุก ๆ วันน่าจะทำงานได้ดีขึ้น แต่ปัจจุบันนี้ในส่วนของการคัดแยกมีคนทำงาน 2 - 3 คนที่ได้ไปอบรมมาตอนต้นคิดว่าการทำงานก็เป็นไปด้วยดี แต่คนทำบัญชีคนเดิมนั้นได้ออกไปแล้วทำให้ต้องหาคนใหม่เข้ามาทำงานแทนจึงมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการทำบัญชีอยู่บ้าง เนื่องจากคนที่ทำบัญชีคนต่อมานั้นไม่ได้เรียนมาโดยตรงทำได้เพียงบัญชีรายรับ-รายจ่ายต่อวันว่าซื้ออะไร ขายอะไรและเอายอดมารวมไว้ในแต่ละวันพอระยะหลังมีคนมาเข้าพื้นที่ศูนย์ฯ ทำโรงพลาสติกและเข้ามารับผิดชอบทำบัญชีแทนจึงยังไม่ว่าดีมากน้อยแค่ไหนเพราะยังไม่มีมีการตรวจสอบ แต่คิดว่าน่าจะดีเพราะเขาได้เรียนมาเหมือนกันทราบได้จากการที่ได้พูดคุยกัน

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาคิดว่าในระยะแรก ๆ บุคลากรน่าจะมีคุณภาพดีมากกว่า เพราะในช่วงแรกนั้นคนที่เข้ามาทำงานมีไฟแรงมาก ทำงานใช้ได้ แต่พอมีปัญหาเรื่องเงินก็ต้องหยุดไป ในส่วนจำนวนคนที่ทำงานในปัจจุบันนี้น่าจะเพียงพอกับงานแล้ว แต่ถ้าเรามีปัจจัยก็น่าจะเพิ่มบุคลากรในบางส่วนเพื่อให้การทำงานมีคุณภาพมากขึ้น

สถานที่ตั้งศูนย์ฯ และขนาดมีความเหมาะสม เพราะเราได้หาสถานที่ที่เป็นเวลานานและมีหลายตัวเลือก ที่ตัดสินใจเลือกที่นี่เพราะ ค่าเช่ามีราคาถูกกว่าตัวเลือกอื่น และพื้นที่นี้เป็นสัดส่วน มองแล้วว่เส้นทางเดินทางสะดวกนอกจากนี้ยังคิดว่าทงสุขสันต์ 26 เป็นผู้ริเริ่มความคิดขึ้นและชุมชนอื่น ๆ ได้มารวมกัน ศูนย์ฯ ก็น่าจะตั้งอยู่ในพื้นที่ของ 26

เครื่องมือ อุปกรณ์ในการดำเนินงานก็มีเพียงพอและเหมาะสมกับการทำงาน เช่น เครื่องอัดน้ำมันที่เหมาะสมเพราะสามารถอัดกระดากหลายกลไกทำให้ลดพื้นที่ในการเก็บ สามารถจัดเก็บได้เป็นระเบียบมากขึ้น

ข้อมูลข่าวสารในช่วงเริ่มก่อตั้ง มูลนิธิฯ ได้พาไปดูงาน ทำแผ่นพับ และให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แต่ในระยะหลังไม่มีแหล่งอื่นมาให้ข้อมูลข่าวสาร ส่วนใหญ่ทางเราจะเป็นคนเผยแพร่ให้มากกว่า ทางศูนย์ฯ ให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ การจัดการขยะที่นำเสียมมากำน้ำหมักขยะซึ่งส่วนนี้ก็ประสบความสำเร็จมาก เช่นกัน คิดว่าทางศูนย์ฯ เรามีความรู้ไม่ถึง 100 % เนื่องจากเรารู้มาแค่นี้ เราจึงให้ผู้อื่นได้เท่าที่เรามีและอยากได้วิทยากรที่มีความรู้ ประสบการณ์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีแนวคิดที่ดีกว่าที่เรามี ทางศูนย์ฯ จะได้มีความรู้มากขึ้น และเราจะได้นำไปเผยแพร่ต่อไป ในส่วนของความพร้อมในการให้ข้อมูลทางศูนย์ฯ เรามีเกิน 50 % ในส่วนที่ขาดไป คือ ขาดการเรียนรู้จากที่อื่น เพื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างกันและถ้าที่อื่นมีวิธี แนวคิด วิทยากรที่ดีกว่าก็น่าจะเข้ามาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ก็จะทำให้เราพัฒนารูปแบบได้ดีขึ้น

การสนับสนุนจากภายนอก ในระยะแรกมีมูลนิธิฯ ให้การสนับสนุนด้านความรู้ SIF ให้การสนับสนุนในด้านการเงินและเข้ามาทำเรื่องสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ โดยตั้งเป็นข้อกำหนดขึ้นมาให้ แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาสนับสนุนเลย จึงอยากได้รับการสนับสนุนเพิ่มในเรื่องของการเรียกไปประชุมเรื่อง สิ่งแวดล้อมกับกลุ่มที่เหนือกว่า และสนับสนุนในเรื่องของการเงินแต่อยากให้เราดูก่อนว่าควรให้การสนับสนุนหรือไม่ และควรให้การสนับสนุนในรูปแบบไหน อย่างไร ไม่ใช่เราอยากได้ก็จะเรียกร้องขอเลยมันไม่ถูกต้อง คิดว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาสนับสนุนทางศูนย์ฯ น่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ (ก.ท.ม.) สนับสนุนในเรื่องของการจัดเก็บเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระในหลาย ๆ ด้านของศูนย์ฯ เพราะของรีไซเคิลนั้นมีมากแต่ของบางประเภทร้านที่เราไปขายก็ไม่รับซื้อทำให้ของที่ทางศูนย์ฯ ชื้อมาจากประชาชนเหลือทิ้งซึ่งเป็นการเอาเงินมาทิ้งจมไปกับตมนี้

การจัดองค์กรและบุคลากร

การแบ่งสายงานในช่วงแรกมีการแบ่งสายงานอย่างชัดเจน ปัจจุบันเริ่มมีความซ้ำซ้อนเกิดขึ้นบ้าง เพราะเราทำกันในลักษณะช่วยกันทำงานไม่ได้จัดจ้างเป็นอัตราเงินเดือนแน่นอน ในส่วน

ของผู้จัดการศูนย์ฯ ที่ต้องบริหารศูนย์ฯ และเป็นวิทยากรด้วยเป็นการทำงานที่ซ้ำซ้อนแต่การทำงานนั้นไม่ลำบากเพราะเต็มใจ ภูมิใจที่จะทำแต่จะเป็นงานที่เหนื่อยมาก ในส่วนนี้ไม่คิดว่าจะเป็นปัญหาในการบริหารจัดการศูนย์ฯ

การฝึกอบรมบุคลากรนั้นทางศูนย์ฯ ไม่มีเงินทุนในการพาบุคลากรไปอบรม ดูงาน แต่ถ้ามีเงินทุนคิดว่าน่าจะจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เพิ่ม โดยการพาไปดูงานที่ ๆ เขาทำดีกว่าเราในเรื่องของการจัดการขยะและการบริหาร รวมทั้งความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นที่มีประโยชน์ที่เราจะเรียนรู้ไปไม่ถึงด้วย

ในส่วนขององค์ประกอบของศูนย์ฯ มีไม่ครบทุกส่วนตามที่กำหนดไว้ เพราะขาดความพร้อม ส่วนที่ขาดหรือเห็นภาพไม่ชัดเจนอย่างเช่น ศูนย์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์และจัดรวบรวมขยะอันตราย ส่วนของจัดรวมขยะอันตรายนั้นก็ยังมีอยู่แต่ทางเราก็จะระบายออกไปเรื่อย ๆ โดยให้กับรศชช.ก.ท.ม. ซึ่งขยะอันตรายส่วนใหญ่ที่ได้มานั้นได้มาจากคนที่นำของมาขายบางคนไม่รู้ว่ายขยะประเภทนี้เป็นขยะอันตรายจึงมีปะปนมาด้วย และมาจากประชาชนในชุมชนบางส่วนนำมาให้ทางศูนย์ฯ เองพร้อมกับนำของมาขาย ส่วนจุดรับของที่ไม่ใช่แล้ว คือ จุดที่เราขายของที่ไม่สามารถขายต่อให้กับร้านรับซื้อได้ ซึ่งในจุดต่าง ๆ เหล่านี้ไม่มีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนเลยทำให้เห็นภาพไม่ชัดเจนนัก ส่วนของการทำงานในแต่ละองค์ประกอบนั้นไม่มีใครรับผิดชอบงานเฉพาะจุดทุกคนต้องสามารถทำงานได้ในทุก ๆ จุด ใครเข้ามาถามต้องสามารถตอบคำถามได้

การวางแผน

ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของศูนย์ฯ ในเริ่มแรกนั้นได้มีการประชุมตกลงกันมีการ จัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรแต่ในบางส่วนก็เป็นเพียงการพูดคุยตกลงกันระหว่างคณะกรรมการ ส่วนของราคารับซื้อนั้นกำหนดจากราคาตลาด และผู้จัดการศูนย์ฯ เป็นผู้ตัดสินใจและหลังจากดำเนินการแล้วค่อยมีการแจ้งแก่คณะกรรมการ เวลาในการทำงานของศูนย์ฯ คือ 08.00-17.00 น. เวลาเปิดศูนย์ฯ เป็นเวลาที่ทางคณะกรรมการได้ลงมติกัน เพราะในช่วงแรกที่เปิดศูนย์ฯ นั้นมีการกำหนดอัตราเงินเดือนแน่นอนทำให้ต้องกำหนดเวลาทำงาน วันละ 8 ชั่วโมง ซึ่งจริง ๆ แล้วในเรื่องการดำเนินงานในศูนย์ฯ นั้นผู้จัดการต้องเป็นผู้ดูแลทั้งหมด และถ้าเกิดปัญหาขึ้นจะเรียกประชุมมาพูดคุยกันเพื่อมาช่วยกันหาทางแก้ไขปัญหา ในระหว่างการทำงานนั้นมีการปรับแผนงานบ้างในบางส่วนแต่ไม่บ่อยนัก ส่วนใหญ่ที่ปรับจะเป็นเรื่องของราคาและประเภทของที่รับซื้อ เพื่อให้เหมาะสมกับตลาดและศูนย์ฯ สามารถดำรงอยู่ได้ ส่วนแผนงานหลักไม่ค่อยได้มีการปรับเปลี่ยน

การดำเนินงาน

คนที่เข้ามาทำงานทุกคนมีความทุ่มเทให้กับงานตรงนี้อยู่แล้วจึงไม่จำเป็นที่ผู้จัดการต้องสร้างจูงใจให้คนทำงานมากนัก นอกจากนี้แรงจูงใจอีกอย่าง คือ การให้ซื้อหุ้นเพื่อให้ทุกคนเห็นว่าตนมีหุ้นมีส่วนร่วมอยู่ในศูนย์ฯ จึงต้องช่วยกันทำงาน และผู้จัดการศูนย์ฯ เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เพราะทุกคนมีความคิดเป็นของตนเองอาจเหมือนหรือต่างกันบ้าง จึงมีบางความคิดเห็นที่ยอม

รับได้และยอมรับไม่ได้ ถ้ายอมรับไม่ได้อาจมีการถกเถียงกันบ้างเป็นเรื่องธรรมดา การดำเนินงานของศูนย์ ฯ นั้นไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรในบางด้าน แต่ด้านที่ประสบผลสำเร็จและเห็นได้ชัดเจน คือ การเป็นศูนย์เรียนรู้ ได้เผยแพร่ความรู้และไปเป็นวิทยากรทำให้เกิดการขยายผลการดำเนินงานออกไปสู่ภายนอก แต่ในด้านของธุรกิจนั้นถือว่าล้มเหลว

การกำกับติดตามผล

ในช่วงแรกมีการรายงานผลต่อ SIF อยู่ตลอดเวลาและรายงานต่อคณะกรรมการเป็นรายเดือน แต่ในปัจจุบันคณะกรรมการได้รับรู้ผลการดำเนินงานบ้างไม่ได้รับรับรู้บ้างขึ้นอยู่กับความถี่ของคณะกรรมการที่เข้ามาติดตามงานที่ศูนย์ ฯ ถ้าเข้ามาศูนย์ ฯ บ่อยก็จะได้ทราบความเคลื่อนไหวของศูนย์ ฯ อยู่ตลอดเวลาแต่ถ้าไม่ได้เข้ามาก็จะไม่ทราบ ที่เป็นเช่นนี้เพราะในช่วงหลังคณะกรรมการยังไม่ชัดเจนนักและยังไม่มีการนัดประชุมกัน แต่ในวันที่ 16 ตุลาคม 2544 มีการนัดประชุมคณะกรรมการที่ศูนย์ ฯ เพื่อแจ้งให้คณะกรรมการได้รับรู้เรื่องราวทั้งหมด เช่น ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น เงินเดือน หนี้สินของศูนย์ ฯ เป็นต้น และได้มีการประชุมลงมติหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนของการจัดสรรงบประมาณในการรับซื้อนั้นไม่คล่องตัว เพราะเงินส่วนหนึ่งจมไปกับแก้วขวด ที่ยังไม่ได้นำไปขาย จึงต้องมีการไปกู้ยืมจากภายนอกมาโดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทบ้าง ร้อยละ 5 บาทบ้าง ทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเมื่อนำของไปขายแล้วเงินที่ได้มาก็ไม่คุ้มค่าเพราะต้องไปเสียดอกเบี้ย นอกจากกู้ยืมจากนอกระบบแล้วยังกู้ยืมจากกองทุนออมทรัพย์ของชุมชนสุขสันต์ 26 ด้วย รายได้นอกเหนือจากการขายวัสดุรีไซเคิลแล้ว มาจากน้ำหมักขยะบ้างบางส่วนที่เหลือจากที่ไปให้ศูนย์ ฯ เด็กแล้ว เพราะในส่วนนี้คุณประเสริฐได้ทำเพื่อซื้อข้าวให้กับศูนย์ ฯ เด็กมาตั้งแต่แรก ก่อนมีศูนย์ ฯ ดังนั้นรายได้จากน้ำหมักขยะจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นและไม่ใช่ว่าจะนำเงินจากตรงนี้มาบริหารศูนย์ ฯ ได้ ซึ่งจริง ๆ แล้วรายได้ที่มาจากน้ำหมักขยะนั้นอยู่นอกเหนือจากการตกลงว่าเป็นรายได้ของศูนย์ ฯ เพราะ ศูนย์ ฯ นั้นมีหน้าที่ด้านสิ่งแวดล้อม ในเรื่องขยะ เรื่องวัสดุรีไซเคิลเป็นหลัก รายได้อีกส่วนหนึ่ง คือ ค่าเช่าที่ทางศูนย์ ฯ ได้จากผู้เข้ามาเช่าพื้นที่บดพลาสติกในศูนย์ ฯ จากการติดตามผลนั้นได้มีการนำผลมาปรับปรุงแก้ไขบ้าง เช่น เรื่องบัญชีบางครั้งทางเราก็ทำผิดพลาด เพราะเรายังทำบัญชีไม่เก่งเท่าที่ควร ก็ได้มีการสอนให้เราทำบัญชีทำให้เกิดการเรียนรู้ไปได้ อีกระดับหนึ่ง เก่งหนึ่งและจะเกิดความรู้ใหม่ ๆ ในส่วนของข้อเสนอแนะอื่น ๆ ศูนย์ ฯ ได้นำมาพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการระหว่างคณะกรรมการไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดเก็บ การซื้อขาย การขนส่ง ซึ่งจริง ๆ แล้วทาง SIF ไม่มีนโยบายที่ให้รับซื้อของแต่มีนโยบายให้ลดปริมาณขยะ กล่าวคือไม่ได้เน้นเชิงธุรกิจ

ประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ปริมาณการรับซื้อที่เกิดขึ้นนั้นไม่ทราบแน่ชัดแต่จากภาพโดยรวมคิดว่าจะประมาณ 2 ตันต่อวัน ซึ่งในช่วงแรก ๆ จะมีปริมาณมากกว่านี้ พอหลัง ๆ เริ่มลดลงบ้างเนื่องจากขาดสภาพคล่องในการรับซื้อทำให้ลูกค้าลดลง ปริมาณการรับซื้อจึงขึ้น-ลงอยู่ตลอดเวลาแต่ปริมาณรวมต่อวันโดยเฉลี่ยไม่ต่ำไปกว่านี้

ส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนนั้นในช่วงแรกมีชุมชนเข้าร่วม 7-8 ชุมชน ทุกชุมชนให้ความร่วมมือเต็มที่ในการทำงานรูปแบบคณะกรรมการ และในแต่ละชุมชนจะรับผิดชอบไปจัดตั้งธนาคารขยะกันเองภายในชุมชน และคนในชุมชนจะนำขยะไปขายให้กับธนาคารขยะในชุมชน และธนาคารขยะจะนำขยะที่ได้นั้นมาขายต่อให้กับทางศูนย์ฯ ซึ่งอัตราการรับซื้อของธนาคารขยะในชุมชนนั้นราคารับซื้อจะถูกกว่าศูนย์ฯ ประมาณ 1 บาท เพื่อให้ได้กำไรส่วนหนึ่งเข้าเป็นกองทุน การที่ชาวบ้าน ส่วนใหญ่มาขายกับธนาคารขยะแทนที่จะขายให้กับชาเล้งซึ่งได้ราคาดีกว่ามาก เพราะชาวบ้านเห็นว่าคณะกรรมการทำงานกันจริงจังเพื่อชุมชน และคนเริ่มเข้าใจ เห็นคุณค่าในการคัดแยก แต่ต้องอาศัยเวลาพอสมควรในการเผยแพร่ โดยความตั้งใจแล้วเพียงต้องการให้แยกเท่านั้นไม่จำเป็นต้องมาขายให้กับทางธนาคารขยะของชุมชนก็ได้ ในช่วงแรกทางชุมชน 101 บึงทองหลางนั้นเริ่มที่เด็กและเยาวชนก่อน อยากให้เด็กเป็นสมาชิก โดยใช้สมุด ดินสอ ปากกา ของเล่นให้เป็นของแรงจูงใจและกำลังใจแก่เด็กในวันปีใหม่ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในชุมชนนั้น ใช้เสียงตามสาย แผ่นพับ และเมื่อชาวบ้านนำของมาขายเราก็จะให้เขาเรียนรู้อีกครั้งหนึ่งว่าต้องทำอะไร

ส่วนของการให้ความรู้ทางศูนย์ฯ ให้ความรู้เรื่องของการคัดแยกขยะ การจัดการขยะ ในแต่ละเดือนคาดว่าจะมีคนมาดูงานประมาณ 1,000 คน ตัวเลขตรงนี้ไม่แน่ใจเป็นแค่การคาดประมาณจากที่เห็นเท่านั้น และมีการออกไปเป็นวิทยากรภายนอกทุกเดือน ส่วนใหญ่เมื่อไปเป็นวิทยากรแล้วคนฟังเกิดความสนใจและจะติดตามมาดูงานที่ศูนย์ฯ อีกครั้งว่า เราทำจริงหรือไม่ และทำอะไร

มีการขยายผลออกไปทั้งในชุมชนและนอกชุมชนเครือข่ายที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ระยองเทศบาลเป็นคนทำทำในเชิงธุรกิจรับซื้อเป็นเงินสด ระนองและสระบุรีจัดตั้งเป็นธนาคารขยะ ชุมชน 101 บึงทองหลางจัดตั้งเป็นสหกรณ์ขยะให้คนในชุมชนเข้ามามีเงินปันผลให้ตอนสิ้นปี เมื่อนำเงินปันผลให้ชาวบ้าน ส่วนใหญ่มักบอกให้นำเงินที่ได้นั้นเข้าไปเป็นกองทุนหมุนเวียนก่อน แต่ทางเราก็บอกว่าถ้าต้องการเมื่อไรก็บอกได้ และมีการสมัครเป็นสมาชิกในลักษณะเงินออมซึ่งไม่จำเป็นต้องมีหุ้นก็ได้

งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานนั้นไม่เพียงพอเมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้ว แก้ปัญหาโดยการกู้ยืมจากออมทรัพย์ชุมชนสุขสันต์ 26 และกู้เงินนอกระบบบ้างเป็นครั้งคราว แต่ในส่วนธนาคารขยะภายในชุมชนนั้นงบประมาณนั้นเพียงพอ เนื่องจากเป็นองค์กรขนาดเล็ก จัดการง่ายไม่มีค่าจ้างงานมากเป็นเพียงค่าน้ำร้อนน้ำชาชนิดน้อยเท่านั้น

ปริมาณขยะในชุมชน 101 ลดลงเห็นได้ชัดเจน สังเกตจากการที่รถขยะเข้ามาเก็บขยะเพียงอาทิตย์ละ 1 ครั้ง ซึ่งจากเดิมอาทิตย์ละ 2 ครั้ง และดูจากพฤติกรรมภารกิจของคนในชุมชนว่าไม่มีการทิ้งขยะไร้ไซ่เคลตามถังและตามถนนเลย

ข้อเสนอแนะ

อยากให้รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือดูแลเรื่องค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าพนักงาน เพราะถ้าจากของที่เรายขายแล้วต้องนำเงินที่ได้มาจ่ายกับค่าใช้จ่ายตรงนี้นั้นไม่เพียงพอ ซึ่งตอนนี้ยังไม่จำเป็นต้องเข้ามาช่วยก่อนก็ได้เพียงแต่ขอให้เข้ามาดูก่อนว่าเป็นอย่างไร ขาดทุนเพราะอะไร และดูว่าสมควรหรือไม่ที่จะเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนทางศูนย์ฯ รวมทั้งการสนับสนุนจากเอกชนด้วย

ด้านข่าวสารในเรื่องสิ่งแวดล้อมนั้น ปัจจุบันเรามีเพียง 40 % เท่านั้นอีก 60 % เรายังไม่รู้ ซึ่งเราเคยขอความช่วยเหลือเข้าไปทางเขตให้มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่คนในชุมชนและคณะกรรมการแต่คนของเขตมาบ้างไม่มาบ้างทำให้เหมือนไฟไหม้ฟางจึงทำให้ไม่เกิดผลเท่าที่ควร แต่ไม่ได้หมายความว่าทางเขตไม่ให้ความช่วยเหลือเลยเพียงแต่ยังไม่เต็มที่ อาจเป็นเพราะหน้าที่ของเขาก็มีมากอยู่แล้วถ้ามาตรงนี้ก็เป็นการเพิ่มภาระมากขึ้นไปอีก ดังนั้นจึงอยากได้วิทยากรที่มีคุณภาพมาบรรยายให้คนได้รับรู้ซึ่งควรจัด 6 เดือนครั้ง จะทำให้คนในชุมชนหันมาสนใจมากขึ้นเพราะคนเราถ้าใส่ข้อมูลเข้าไปบ่อย ๆ แม้ว่าเขาจะไม่สนใจแต่ก็จะค่อย ๆ ซึมเข้าไปเองโดยไม่รู้ตัว พอเขาจะฟังก็จะนึกได้ว่าของนี้สามารถขายได้ส่วนนี้น่าจะแก้ไขปัญหาในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนได้ นอกจากความรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อมแล้วศูนย์ฯ ยังต้องการความรู้ด้านการบริหารจัดการด้วย เพราะทุกสิ่งน่าจะมาพร้อม ๆ กัน การทำงานก็จะไปได้สวย แต่ถ้ามาแค่บางอย่างขาดบางอย่างก็จะเกิดปัญหาอย่างที่เป็นอยู่

ชื่อ-สกุล นายศุภชัย ตริรัตนขวลิต ชุมชนวัดกลาง

อายุ 38 ปี

ระดับการศึกษา ปริญญาตรี

สัมภาษณ์ อังคาร 2 ตุลาคม 2544

อาชีพ ค้าขาย รายได้ต่อเดือน 12,000 บาท

เหตุผลที่เข้ามาทำงานในศูนย์ฯ เพราะเป็นการร่วมมือกันระหว่างชุมชนในด้านการจัดการขยะรีไซเคิล

ซึ่งได้เข้าร่วมมาประมาณ 2 ปี

เข้ามาทำงานเมื่อมีนาคม ปี 2542 โดยมูลนิธิฯ ได้เชิญไปดูงานที่จังหวัดพิษณุโลก บริษัทพหุพาณิชย์ เป็นการทำงานเชิงพาณิชย์แต่มีการตอบแทนสังคมโดยการเผยแพร่ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะมีประโยชน์อย่างไรบ้าง สามารถเพิ่มรายได้ซึ่งในช่วงแรกไม่คิดค่าใช้จ่ายแต่ระยะหลังเริ่มมีคนสนใจเพิ่มมากขึ้นจึงต้องมีการเก็บค่าใช้จ่ายบ้างและมีการขายเฟรนไชส์สอนในเรื่องการคัดแยก การตั้งราคาซื้อขาย และที่จังหวัดขอนแก่น เป็นกลุ่มชาเล้งสร้างเมือง เกิดจากการรวมกลุ่มอาชีพทำงานเก็บขยะ เนื่องจากเกิดปัญหาว่าไม่มีความซื่อสัตย์ในอาชีพ ลักเล็กขโมยน้อย จึงแก้ปัญหาโดยการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมและเทศบาลได้เข้ามาสอนในเรื่องของการจัดเก็บว่าควรทำอย่างไร สอนในเรื่องกฎหมายและตั้งโรงรับซื้อเป็นของตนเอง จัดซื้อในกลุ่มชาเล้งที่เป็นสมาชิก ราคารับซื้อก็ยุติธรรมมากขึ้นและราคาเท่ากันทุกคัน นอกจากนี้เทศบาลยังได้เข้าไปพูดคุยกับคนในชุมชนให้เก็บขยะไว้ขายให้ชาเล้งจึงทำให้เป็นระบบมากขึ้น แรก ๆ การดำเนินงานก็มีปัญหาในเรื่องการตั้งราคา และรับซื้อไม่เป็น

หลังจากกลับจากดูงานได้มีการประชุมกันว่าจะตั้งในรูปแบบไหนที่จะจัดการขยะชุมชนของเรา ที่คิดว่าจะจัดการขยะเพราะ ปัญหาโดยรวมของกทม. คือ ปัญหาขยะโดยเฉพาะในชุมชนวัดกลางแต่เดิมมีขยะมากล้นถัง เพราะการจัดเก็บของชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการคัดแยกที่ดี ถึงคัดแยกก็คัดแยกเฉพาะสินค้าที่มีราคา เช่น กระป๋องเบียร์ กระดาษกล่อง ในส่วนอื่น เช่น ขวดพลาสติก ขวดกระetingแดง เศษกระดาษไม่ค่อยมีใครรู้ว่ามีราคา ซึ่งจริง ๆ แล้วขยะถ้ามีการคัดแยกที่ดีจะมีของรีไซเคิลได้ถึง 40 % จากขยะทั้งหมด การที่กทม. รับผิดชอบให้มีการคัดแยกขยะแต่ไม่บอกว่าจะเก็บส่วนที่ขายได้ไว้ขาย ชาวบ้านก็คิดว่าแยกประเภทแล้วก็นำไปทิ้งรวมถังเดียวกันเขาไม่เข้าใจว่าคัดแยกแล้วเก็บไว้ขาย หรือตั้งรับบริจาคของชุมชนตั้งเป็นธนาคารขยะซึ่งในช่วงนั้นแนวคิดนี้ยังไม่มี จึงมีการคิดว่าจะจัดตั้งกันอย่างไรให้เป็นกิจธุระกิจชุมชน จึงตั้งเป็นศูนย์วัสดุรีไซเคิลรับซื้อขยะจากชุมชนและให้แต่ละชุมชนไปจัดการตั้งธนาคารขยะภายในชุมชนกันเอง แล้วนำขยะที่ได้ไปขายให้กับศูนย์ฯ ซึ่งมีต้นแบบในการทำจากชุมชนสุขสันต์ 26 โดยรับบริจาคจากชาวบ้านแล้วนำไปขายเอาเงินมาเข้ากองทุน (ส่วนของชุมชนวัดกลางได้มีการประชุมในชุดคณะกรรมการคิดว่าจะรับซื้อมา รับบริจาคซึ่งมีหลายประเด็นเป็นตัวเลือก ทางชุมชนได้มีการไปดู

งานของชุมชนอื่น เช่น ชยะแลกไซ แลกตันไม้ พอซอ SIF ได้มีการพาไปดูงานที่วงษ์พาณิชย์อีกครั้ง ชุมชนวัดกลางได้ส่งคณะกรรมการไปและได้พาไปดูการจัดการขยะของเทศบาลโรงเรียนวัดพันปี เห็นรูปแบบธนาคารขยะจึงเกิดความสนใจที่คิดตอนแรกคือ ชื้อมาขายไปแต่พอไปเห็นรูปแบบจากโรงเรียนวัดพันปีคิดว่าเกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ทั้งชุมชน สมาชิก กทม. และทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น ประมาณปี 2543 ก็จัดตั้งธนาคารขยะขึ้นในวันที่ 27 มีนาคม ได้อบรมเรื่องการคัดแยก วิธีการรีไซเคิล การจัดส่ง เพื่อเข้าไปทำงานและเป็นแนวทางในการบริหาร)

การเลือกผู้จัดการศูนย์ฯ มาจากการโหวต โดยดูจากประสบการณ์ ความอาวุโส คนที่เข้ามาทำงานก่อน ความพร้อม ความตั้งใจ ที่แรกคิดว่าตำแหน่งผู้จัดการจะให้คนนอกทำแต่กลัวว่าจะไม่สามารถประสานงานกับทางรัฐได้ จุดนี้จึงกลายเป็นข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพราะความจริงแล้วผู้จัดการให้คนอื่นมาทำก็ได้ ส่วนฝ่ายประสานงาน และการเป็นวิทยากรให้เป็นอีกคนหนึ่ง จากการตัดสินใจนั้นทำให้เกิดปัญหาที่ว่าคนที่เป็นผู้จัดการศูนย์นั้นมีตำแหน่งควบกับกรรมการบริหารด้วยจึงทำให้ภาระหน้าที่แยกกันไม่ออก

การรับรู้วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์นั้นมีตักตมมาจากที่อื่น โดยมูลนิธิฯ เสนอว่าต้องการที่จะลดปริมาณขยะในชุมชนทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มีส่วนร่วมสร้างรายได้ให้ชุมชน และยังเป็นผลมาจากการที่คุณประเสริฐจะเอาเตาเผาเข้ามาใช้ในชุมชนมูลนิธิจึงคิดว่าน่าจะมีทางอื่นที่ดีกว่า ครั้งแรกจะทำในชุมชนนาร่องไม่กี่ชุมชนแต่หลังจากดูงานแล้วคิดว่าน่าจะขยายผลไปสู่ชุมชนในเขตบางกะปิที่มีความพร้อมศักยภาพด้วยที่กล่าวเช่นนี้เพราะคณะกรรมการในแต่ละชุมชนมีความพร้อมที่จะทำอยู่แล้ว เพราะขยะนั้นมีในทุกพื้นที่

วัตถุประสงค์ในด้านชุมชนนั้นเห็นผลได้จริงเพราะ 1 เดือน ที่ได้เริ่มดำเนินการในชุมชนวัดกลางเห็นผลเลยว่าขยะลดลงเกือบครึ่ง โดยประกาศขอความร่วมมือจากคนในชุมชนเกือบ 1 เดือน ช่วงแรก ๆ งานหนักมากเพราะคนในชุมชนชนของเก่าที่มีในบ้านออกมาขายหมด แต่หลังจากนั้น 4 เดือนก็เริ่มเป็นขยะที่ใช้ในชีวิตประจำวันจริง ๆ เช่น ขวดพลาสติก ขวดเบียร์ ขวดแก้ว เป็นต้น เหตุที่ประสบผลสำเร็จ เพราะคนที่เข้ามาทำนั้นทำกันอย่างจริงจัง เมื่อธนาคารขยะเปิดได้ปีกว่าชาวบ้านให้ความร่วมมือเนื่องจากเห็นประโยชน์ และมีเงินฝากทำให้เด็กได้รู้ว่าเงินที่เขาได้นั้นมาจากขยะซึ่งในบางครั้งเด็กเขาก็จะมาช่วยเก็บด้วย ทำให้ชุมชนไม่มีการทิ้งขยะเกลื่อนกราดในช่วงแรกมีการเดินเก็บขยะตามถังแต่ได้มีการบอกกล่าวกันว่ามีใช้วัตถุประสงค์ที่ทางชุมชนต้องการ วัตถุประสงค์ที่ต้องการ คือ ให้เก็บขยะในบ้านเพื่อเพิ่มรายได้ และลดปริมาณขยะผลสะท้อนอีกอย่าง คือ ทำให้เกิดกองทุนชุมชนขึ้น และมีคนสนใจมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นสื่อ ภาครัฐก็เริ่มจะเข้าใจและนำชุมชนวัดกลางไปเป็นแบบอย่างในเรื่องของธนาคารขยะของชุมชน ส่วนที่ไม่ค่อยประสบผลสำเร็จ เพราะ ศูนย์ฯ มีโครงสร้างใหญ่เกินไป และการมีส่วนร่วมในช่วงแรกดีมีความตื่นตัว มีการประชุมบ่อยครั้งแต่การทำงานไม่ค่อยคืบหน้า เพราะภาระของคณะกรรมการแต่ละคนก็มีมากและบางคนเข้าใจว่าถ้าตั้งศูนย์ฯ เสร็จแล้วก็หมดหน้าที่ของตน เมื่อกลับมาทำการ

คัดแยกขยะในชุมชนได้แล้วแทนที่จะนำไปขายให้กับทางศูนย์ฯ กลับนำไปขายที่อื่นเพราะได้ราคาที่สูงกว่าแทนที่จะทำเพื่อส่วนร่วม ในด้านการให้ความรู้ก็ประสบผลสำเร็จ ทำให้คนภายนอกรับรู้มีการรวมตัวกันในเรื่องการจัดการขยะ ช่วงหลัง ๆ กระแสความตื่นตัวในเรื่องนี้ค่อนข้างแรงขึ้น

งบประมาณ

ทางเราได้ของบประมาณจากหลายทางไม่ว่าจะเป็นกทม. (ได้ขอไป 3 ล้าน 5 แสนบาท แต่ไม่ได้รับการสนับสนุน และหลังจากนั้น 2 เดือน กทม. เปิดศูนย์รับซื้อโดยใช้บ 7 ล้านบาท แต่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จมากนัก) กระทรวงวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม งบมียาชาว่า โดยใช้โครงหลัก ๆ ที่คล้ายกันต่างกันที่งบประมาณบางเล็กน้อย ที่ทางมียาชาว่าไม่ให้เพราะเห็นว่าเป็นโครงการใหญ่เกินไป เมื่อเรายื่นของบประมาณจาก SIF นั้นทาง SIF ได้อนุมัติเงินมาใช้ในการก่อสร้าง และการอบรมดูงาน เมื่อก่อสร้างจริงที่ได้มานั้นไม่เพียงพอกับความต้องการจึงต้องนำเงินทุนมาใช้ในการก่อสร้างด้วย ในส่วนของทุนนั้นมีการ ถกเถียงกันว่าราคาต่อหุ้น (หุ้นละ 1,000 บาท) น่าจะน้อยกว่านี้เพื่อให้เกิดการกระจายไปแก่คนในชุมชนซึ่งเรื่องนี้เป็นส่วนให้เกิดการแตกแยกในคณะกรรมการ แต่มีคนไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอนี้ เพราะคิดว่าถ้าหุ้นถูกจะทำให้การดูแลลำบากเนื่องจากมีจำนวนผู้ถือหุ้นมากและยุ่งยากในการทำบัญชี และผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนสุขสันต์ 26 บางชุมชนไม่ลงทุนอาจเกิดจากความไม่มั่นใจ ส่วนชาวบ้านรอบนอกนั้นอาจไม่รู้ว่ามีศูนย์ฯ เพราะที่ทำนั้นทำในนามของคณะกรรมการชุมชน ส่วนตัวแล้วพี่ลงหุ้นไปด้วยเพราะคิดว่าน่าจะไปได้ แต่จริง ๆ แล้วไม่รอดมีหนี้สินและภาวะการแข่งขันสูง เนื่องจากบริเวณศูนย์ฯ นั้นมีร้านรับซื้อของเก่าประมาณ 5-6 ร้าน และราคาของศูนย์ฯ ก็ถูกกว่าเขา

การตัดสินใจในการใช้งบประมาณมีความผิดพลาดทั้งในด้านการก่อสร้างและการอบรม เช่น เราได้มีการติดบในการอบรมบางเรื่องออกเพื่อนำเงินที่ได้มาจัดซื้ออุปกรณ์เข้าสู่ศูนย์ฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการซื้อเครื่องอัดเพราะคิดว่าปริมาณกระดาษหรือพลาสติกที่ได้น่าจะมากพอที่จะใช้อัด แต่จริง ๆ แล้วขยะไม่มากพอและไม่คุ้มที่จะอัด นอกจากนี้เรายังสนใจในรายละเอียดรอบนอก สภาพแวดล้อมของศูนย์ฯ มากเกินไปโดยลืมไปว่าต้องมีโต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ในการทำงานที่จำเป็น เมื่อเป็นเช่นนั้นนี้ที่เกิดขึ้นจึงมาจากการก่อสร้างส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งมาจากการที่เราซื้อมาแพงแต่พอนำไปขายได้ราคาถูก และมีคนทำงานมาก คนที่เข้ามาดูงานก็มากซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น

บุคลากร

บุคลากรมีการตกลงกันก่อน โดยเลือกจากคนที่พร้อมจะทำงานกับศูนย์ฯ โดยไปอบรมด้วยกันส่วนของวัดกลางมี 4 คน เป็นผู้ชาย 2 คน ผู้หญิง 1 คน แต่ในปัจจุบันไม่เหลือคนในเครือข่ายแล้ว เพราะ ประสบความสำเร็จด้านธุรกิจไม่สามารถจ่ายเงินเดือนให้ได้ ในส่วนของคณะกรรมการนั้นไม่มีเงินเดือนให้ทำงานด้วยความสมัครใจแต่ถ้าดำเนินงานได้มีกำไรจะมีการ

แบ่งปันให้ ส่วนคุณสมบัติของคนทำงานนั้นเราดูว่ามีประสบการณ์ เรียงด้านนั้น ๆ มากหรือไม่ ในช่วงแรกบุคลากรมีคุณภาพ บุคลากรไม่เพียงพอในส่วนที่จะให้ความรู้แก่คนที่เข้ามาเยี่ยมชม

สถานที่

ที่ตั้งมีความสะดวกและเหมาะสม เนื่องจากไม่ติดถนนใหญ่มากเกินไป เข้าออกง่ายและมีร้านรับซื้ออยู่หลายร้าน และมีชุมชนใกล้เคียงมาก ไม่ว่าจะเป็น 101 บึงทองหลาง สุขเจริญพัฒนา ร่วมกันสร้าง ถ้าได้รับความร่วมมือจากชุมชนโดยนำขยะที่ได้มาขายก็น่าจะดำเนินงานไปได้ เรื่องของขนาดศูนย์ ฯ นั้นมีความเหมาะสมกับพื้นที่และปริมาณขยะที่เราได้คาดประมาณโดยคำนวณจากชุมชนใกล้เคียงและขาล้างแต่เมื่อดำเนินงานจริงคิดว่าขนาดของศูนย์ ฯ ใหญ่เกินไป ส่วนของเครื่องมือช่วงแรกพอใช้แต่พอระยะหลังเครื่องมือบางอย่างเกินความจำเป็น เช่น เครื่องอัด เครื่องคอมพิวเตอร์ ไม่ค่อยได้ใช้ ซึ่งจริง ๆ แล้วเครื่องคอมพิวเตอร์น่าจะมีประโยชน์ช่วยในการทำบัญชี และผลิตสื่อ

ข้อมูลข่าวสาร

ส่วนใหญ่ข้อมูลข่าวสารใหม่จะได้จากการแสวงหาด้วยตัวเองไม่มีหน่วยงานไหนเข้ามาให้ข้อมูล ข่าวสารใหม่ ๆ ส่วนของความรู้ในเรื่องของการจัดการขยะศูนย์ ฯ มีพอคิดว่าค่อนข้างดีทีเดียวแต่นำไป ปฏิบัติหรือไม่เน้นทางเราไม่ทราบ ที่คิดว่าทางศูนย์ ฯ มีความรู้ในเรื่องการจัดการขยะค่อนข้างดีอาจเป็นเพราะมีประสบการณ์จริงจากการทำงานด้วย

แรก ๆ ทางศูนย์ ฯ คิดว่าจะขยายผลไปสู่ที่อื่นด้วยแต่ในความเป็นจริงเมื่อปฏิบัติแล้วถ้าจะสร้างน่าจะสร้างเป็นสหกรณ์ขยะ ธนาคารขยะ การรับบริจาค โดยให้เขาเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะ การคัดแยกขยะ และให้เขาคิดต่อเองว่าเขาจะทำในรูปแบบไหน มีคน มีศักยภาพ ทุน พร้อมหรือยัง และคนที่เข้ามาทำในเรื่องขยะนี้ต้องมีความตั้งใจที่จะทำและอยากให้ชุมชนดีขึ้น ส่วนตัวเราทำด้วยใจพอคนยอมรับเราในการทำธนาคารขยะ กองทุนอื่น ๆ ก็เกิดขึ้นได้ง่ายเพราะชาวบ้านไวใจและเห็นความตั้งใจจากการทำงานที่ผ่านมา กองทุนที่เกิดขึ้นมาจากการประชุมร่วมกันของคณะกรรมการชุมชนวัดกลาง

การจัดองค์กร

เราเลือกคนเข้ามาทำงานโดยเน้นความสามารถพื้นฐานตามตำแหน่งหน้าที่ มีการอบรมให้กับคนที่เข้ามาทำงานเกี่ยวกับการจัดการขยะ แต่หลังจากการทำงานแล้วไม่มีการอบรมเพิ่มเติม ในปัจจุบันนี้ใครก็ได้เข้ามาทำโดยไม่เน้นขอให้ทำได้ สามารถจดชยะได้ ลงรายรับ-รายจ่ายได้ จึงก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน ส่วนของการทำงานก้าวถ่างและซ้ำซ้อนกันระหว่างธุรกิจกับการให้ความรู้ในตำแหน่งของผู้จัดการศูนย์ ฯ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่เกิดความสับสน ส่วนของโครงสร้างองค์ประกอบของงานนั้นมีการแบ่งหน้าที่ชัดเจน แต่เมื่อปฏิบัติจริงไม่เป็นเช่นนั้น คนที่ทำบัญชีบางครั้งต้องลงมาช่วยจัดการรับซื้อ ผู้จัดการศูนย์ ฯ ต้องลงมาช่วยคัดแยกขยะ

การวางแผน

ได้มีการประชุมร่วมกันเพื่อวางวัตถุประสงค์หลายครั้งจนกว่าจะตกลงกันได้ โดยมีการพูดคุยกับ องค์กร นักวิชาการที่ทำงานด้านนี้มาช่วยวางแผนงาน เป้าหมาย แต่นักวิชาการบอกว่า ศูนย์ฯ มีโครงสร้างใหญ่เกินไปจะทำให้ทำงานลำบาก การประสานงานขอความร่วมมือทำได้ยาก มีการทำรายงานการประชุมทุกครั้งทางมูลนิธิฯ เข้ามาช่วยเพราะทางเราไม่สันทัดเขาจึงเข้ามาช่วยในลักษณะพี่เลี้ยง แต่ในปัจจุบันถ้ามีการประชุมคงไม่เข้าร่วมแล้ว เพราะพอเริ่มแล้วเมื่อไปไม่ได้มีการขัดแย้งกันในบางส่วนระหว่างคนทำงาน ชุมชน ด้านวิชาการจึงเกิดรอยร้าวขึ้นแต่ก็ไม่ถึงขั้นที่มองหน้ากันไม่ได้ รวมทั้งต่างฝ่ายต่างมีงานมากขึ้น

ส่วนของราคาซื้ออิ่งตลาดแต่ราคาจะต่ำกว่าตลาดนัดหน่อยจุดนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะเราแข่งกับตลาดไม่ได้ เมื่อใครให้ราคาดีกว่าชาวบ้านก็นำไปขายกับคนนั้น ส่วนประเภทของสินค้าที่รับซื้อเราก็ยึดตลาดเช่นกันว่าตอนนี้เขารับซื้ออะไรกันหรืออะไรที่เราสามารถเอาไปขายต่อได้

เวลาเปิด - ปิดศูนย์ฯ นั้นมีการกำหนดแน่นอนเพื่อให้เข้ากับคนทำงานในรูปแบบของบริษัทและร้านรับซื้อทั่วไป คือ 08.00 - 17.00 น. ในช่วงแรก ๆ ให้หยุดวันอาทิตย์ แต่เมื่อเริ่มดำเนินงานไม่สามารถทำได้ตามที่กำหนดไว้จึงต้องเปิดทำงานทุกวัน เพราะถ้าเราปิดศูนย์ฯ ลูกค้าก็นำไปขายให้กับที่อื่น ระหว่างการดำเนินงานนั้นมีการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานให้เหมาะสมบ้างในบางเรื่อง

การดำเนินงาน

ผู้จัดการศูนย์ฯ เป็นคนที่มีภาวะผู้นำสูงเกินไป มีความมุ่งมั่นในการทำงาน คิดว่าตนเองทำอะไรถูกหมด ไม่ฟังผู้อื่น เมื่อมีการประชุมกันการตัดสินใจนั้นถือเอาตามเสียงส่วนใหญ่แต่เมื่อปฏิบัติจริงผู้จัดการศูนย์ฯ เป็นคนทำกลับไม่ปฏิบัติเหมือนมติที่ตกลงกัน พอมีการทักท้วงก็บอกว่าให้มาทำเอง คิดว่าผู้จัดการศูนย์ฯ น่าจะอะลุ่มอะล่วยในการทำงานมากกว่านี้ สิ่งเหล่านี้ทำให้หมดกำลังใจในการเข้ามาทำงานด้านนี้และภาวะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการลดลงด้วย เพราะคิดว่าร่วมไปก็ไม่มีประโยชน์ ศูนย์ฯ นี้ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของเราเพราะไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้ และผู้จัดการศูนย์ฯ มีความคิดในด้านการให้มากกว่าในด้านค้าขายพอเจอกับกลไกของพวกขาล้างที่นำของมาขาย จึงไม่พอใจคนซึ่งเป็นการสวนทางกับทางธุรกิจ

ส่วนการดำเนินงานนั้นทำได้ตามที่คาดหวังในด้านการให้ความรู้ เราสามารถขยายความคิดออกไปได้ แต่ในด้านธุรกิจนั้นล้มเหลว และได้มีการประชุมระหว่าง 3 ฝ่าย คือ มูลนิธิ SIF คณะกรรมการ ว่าจะ แก้ไขปัญหาอย่างไร มติให้หยุดเรื่องการทำธุรกิจไว้ก่อน โดยการให้คนที่มาเช่าทำโรงบดพลาสติก เพื่อนำค่าเช่ามารองรับค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่ง พอทำมาได้สักระยะหนึ่งเขตให้การสนับสนุนมากขึ้นเพราะเป็นหน้าเป็นตาของเขต ทางเขตนั้นให้การสนับสนุนด้านวิชาการ บุคลากรบ้างเป็นครั้งคราว แต่ในด้านงบประมาณไม่ได้รับการสนับสนุนเนื่องจากติดที่กฎระเบียบทางราชการ

การดำเนินงานนั้นถ้าเรามองแยกส่วนก็มีทั้งสูงและต่ำ แต่ถ้ามองโดยภาพรวมก็น่าจะอยู่ตรงกลางไม่ได้ไม่เสีย แต่คนส่วนใหญ่มองด้านธุรกิจเพียงด้านเดียว จึงดูว่าแย่ประสบความสำเร็จล้มเหลว แต่ในส่วนการให้ความรู้เป็นลักษณะรูปธรรมทำให้มองภาพไม่ชัดเจนว่ามีผลอย่างไร

การกำกับติดตามผล

การรายงานผลการดำเนินงานไม่มีเลยซึ่งที่จริงแล้วต้องมีให้ดู พอมีการทักท้วงไปก็บอกว่าให้มาทำเอง การทำบัญชีนั้นทางศูนย์ฯ ไม่สามารถทำเป็นบัญชีงบดุลได้แต่ทางเราคิดว่าถ้าจะทำก็น่าจะทำได้ อย่างเช่นธนาคารขยะของชุมชนวัดกลางเราก็สามารถชี้แจงได้ทุก ๆ เดือนแต่ไม่ได้ชี้แจงกำไรขาดทุน เพราะทางธนาคารขยะไม่มีสินทรัพย์อะไร นอกจากนี้การรายงานผลที่ไม่แสดงทุกเดือนแล้ว ยังรวมถึงการรายงานที่คลุมเครือไม่ชัดเจนด้วย การติดตามผลของศูนย์ฯ ในตอนนี้ไม่สามารถติดตามได้เลย ในเรื่องของรายรับ รายจ่าย นอกจากรายได้หลักในเรื่องของค่าเช่า เพราะมีสัญญาแน่นอน

ส่วนงบประมาณในการรับซื้อนั้นก็ขาดมือไม่คล่องตัวนัก ต้องกู้ยืมจากกองทุนออมทรัพย์ของชุมชนสุขสันต์ 26 รายได้นอกจากการซื้อ-ขายแล้วมาจากค่าเช่าที่ทำโรงพลาสติกซึ่งเพิ่งเริ่มเข้ามาเช่าได้ ไม่นานนัก ส่วนรายได้อื่นที่คิดว่่าจะเป็นของศูนย์ฯ เช่น เงินที่ได้จากการมาเยี่ยมศูนย์ฯ ก็น่าจะตัดมาให้ครึ่งหนึ่ง เพราะเวลารับรองก็ใช้เงินของศูนย์ฯ และน้ำหมักขยะที่ขายได้เงินก็น่าจะเข้ามาเป็นของศูนย์ฯ ด้วย แต่เมื่อมีการพูดคุยกันทางผู้จัดการบอกว่่านำเงินที่ได้จากน้ำหมักขยะเข้าศูนย์เลี้ยงเด็ก ให้คนทำงานในศูนย์ แต่เมื่อตรวจสอบบัญชีรายรับที่มาจากน้ำหมักขยะ การเป็นวิทยากร การเข้าเยี่ยมชมศูนย์ฯ แล้วไม่มีการระบุที่ชัดเจน

คนที่เข้ามาตรวจสอบการดำเนินงานนอกจากคณะกรรมการแล้ว ยังมีมูลนิธิเข้ามาตรวจสอบด้านบัญชี ภาคว่าเราดำเนินการไปอย่างไรบ้าง เกิดประโยชน์ต่อชุมชนหรือไม่ ส่วนของ World Bank นั้นพอมาดูงานแล้วพอใจกับการดำเนินงาน เนื่องจากเขาดูที่การมีส่วนร่วมและการเผยแพร่ความรู้ว่าประสบความสำเร็จ แม้ว่าในด้านธุรกิจจะค่อนข้างล้มเหลว

ในส่วนของการนำผลการติดตามมาปรับปรุงแก้ไขนั้นก็ยังมีบ้าง อย่างเช่น การที่ประสบปัญหาหนี้สินและความซ้ำซ้อนในหน้าที่ของผู้จัดการศูนย์ฯ จึงอยากเลือกผู้จัดการศูนย์ฯ ใหม่ แต่ไม่สามารถทำได้เพราะเขายังไม่ยอมออก และทางเราก็ยังไว้หน้ากันอยู่และไม่มีข้ออ้างที่ชัดเจนที่จะให้เขาออก ในตอนแรกคิดหาหนทางแก้ไขปัญหา คือ ให้คนเข้ามาทำแทนในด้านธุรกิจ แต่ผู้จัดการศูนย์ฯ บอกว่่าเขายังทำอยู่จะให้คนทำแทนได้อย่างไร จึงต้องหาทางแก้ปัญหาอีกทางหนึ่ง คือ ให้คนอื่นมารับผิดชอบในรายจ่ายประจำของศูนย์ฯ ก่อน เช่น ค่าเช่าที่ ค่าน้ำ ค่าไฟ เพราะเราไม่แน่ใจว่าถ้าทำต่อไปจะมีค่าเสียหายหรือหนี้สินเพิ่มขึ้นอีกหรือไม่ ถ้าแก้ปัญหาโดยหาคนมารับผิดชอบในตรงนี้ก็น่าจะแค่หาเงินจ่ายดอกเบี้ยเท่านั้น

ประสิทธิผล

ชุมชนโดยภาพรวมแล้วไม่ค่อยเข้าไปมีส่วนร่วมมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นคณะกรรมการชุมชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรง แต่ชุมชนนั้นเข้าไปมีส่วนร่วมทางอ้อม กล่าวคือ คนในชุมชนนั้นนำ

ขย่ไปขายให้กับธนาคารขย่ของชุมชนและธนาคารขย่ก็นำขย่ที่ได้นั้นมาขายให้กับทางศูนย์ฯ ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม

ศูนย์ฯ ให้ความรู้ในเรื่องของการจัดการขย่ การแยกขย่ และเรื่องสิ่งแวดล้อมโดยรวม โดยเราจะดูว่าพบกับใคร ระดับไหน และสิ่งที่เขาอยากรู้คืออะไร

การขยายผลนั้นที่เห็นผลชัด เช่น ชุมชนวัดกลางและร่วมกันสร้างในรูปของธนาคารขย่ชุมชน 101 บึงทองหลางจัดในรูปของสหกรณ์ หมู่บ้านสินธรเป็นการบริจาคของแต่ละบ้าน ในส่วนของต่างจังหวัดที่เห็นผลชัด อย่างเช่น จังหวัดระยอง นครราชสีมา อำเภอด่านขุนทด เป็นต้น และในส่วนของธนาคารขย่ของชุมชนวัดกลางเองนั้นก็ได้อะไรมา เช่น ทุ่งแสงตะวัน ครัวเรือนเรื่องผู้หญิง ผู้หญิงอยากรู้ การทำธนาคารขย่นั้นอาจได้ผลตอบแทนช้า แต่ให้กับทุกส่วนไม่ว่าจะเป็นชุมชน เด็ก ชาวบ้าน รัฐ

รายได้เมื่อหักลบแล้วไม่เพียงพอกับการใช้จ่ายจึงต้องมีการกู้ยืมจากกองทุนออมทรัพย์ชุมชนสุขสันต์ 26 และกู้จากนอกระบบ

หลังจากมีการจัดตั้งธนาคารขย่ขึ้นขย่ในชุมชนลดเกิน 50 % สังเกตจากเดิมถึงขย่ 3 วันก็จะเต็ม แต่ปัจจุบันนี้ 1 อาทิตย์ขย่ถึงจะเต็มถึง

ข้อเสนอแนะ

น่าจะมีการระบุนโยบายของการมีส่วนร่วมให้ชัดเจนกว่านี้ว่าหมายถึงอะไรบ้าง และควรมีการปรับแผนการดำเนินงานให้มีความชัดเจนขึ้น ส่วนของการดำเนินงานนั้นในแต่ละหน้าที่ควรแยกกันให้ชัดไม่ควรก้าวก่ายหรือซ้ำซ้อนกันเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในส่วนของผู้นำนั้นควรจะรับฟังผู้อื่นบ้างเมื่อเขาแสดงความคิดเห็นและควรจะหยุดทำหน้าที่ในการบริหารศูนย์ฯในเชิงธุรกิจ แต่ให้ทำหน้าที่ในด้านการให้ความรู้เพียงอย่างเดียวเพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนขึ้น

ส่วนราคาการรับซื้อของจากชุมชนเครือข่ายนั้นทางศูนย์ฯ น่าจะซื้อในราคาที่สูงกว่าบุคคลภายนอกและไม่ควรเก็บค่าขนส่งเมื่อมารับของเที่ยวละ 100 บาท เพื่อเป็นกำลังใจให้กับชุมชนเครือข่ายในการทำงาน

ชื่อ-สกุล นายประเสริฐ คำแดง ตำแหน่งผู้จัดการศูนย์

อายุ 48 ปี

ระดับการศึกษา ไม่ได้รับการศึกษา

สัมภาษณ์ วันศุกร์ 12 ตุลาคม 2544

เหตุผลที่เข้ามาทำงานในด้านนี้ เริ่มจากการที่เข้ามาทำงานกับชุมชนระยะแรก ๆ นั้น ชุมชนยังไม่มีกองทุนเลยคิดหาวิธีหาเงินมาสร้างกองทุนโดยการนำขยะมาเป็นกองทุน เริ่มจากเก็บขยะจากครัวเรือนในชุมชนไปขายแล้วนำเงินที่ได้มาตั้งเป็นกองทุน หลังจากนั้นก็ทำงานด้านนี้เรื่อยมาและคิดว่าการแยกขยะทำให้ขยะลดลงและสิ่งแวดล้อมก็จะดีขึ้น สาเหตุนี้จึงเป็นสาเหตุหลักที่เข้ามาทำงาน

ไม่มีอาชีพอื่นนอกจากเป็นวิทยากรบรรยายเรื่องการคัดแยกขยะ สิ่งแวดล้อมให้กับที่ต่าง ๆ มีรายได้ประมาณ 6,000-7,000 บาท/เดือน

การรับรู้วัตถุประสงค์

ศูนย์ตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้มากกว่าร้านรับซื้อของเก่า โดยเน้นการเรียนรู้และเผยแพร่เกี่ยวกับการคัดแยกขยะทำให้ขยะมีค่า ขยะที่ขายได้ที่ทำธุรกิจได้ ในส่วนนี้ทำได้เกือบ 100 % เพราะมีคนมาดูงานและได้รับความรู้จากตรงนี้ไปเป็นจำนวนมาก และดูจากสถิติจากกทม. ขยะก็ลดลงแม้ว่าจะลดลงไม่มากแต่ก็ไม่เพิ่มขึ้น และคนก็มีความตื่นตัวมากขึ้นด้วย แต่วัตถุประสงค์ด้านธุรกิจนั้นเป็นวัตถุประสงค์ที่ขัดแย้งกันอย่างสิ้นเชิงและจากการดำเนินงานที่ผ่านมาก็ไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งศูนย์ฯ ของเราเป็นเสมือนศูนย์บริการเหมือนโรงเรียนโรงเรียนหนึ่งที่รัฐควรให้การสนับสนุน แต่เรากลับไม่มีใครให้การสนับสนุนทำให้ต้อง พึ่งพาตนเอง เมื่อมีคนมาดูงานที่ศูนย์ฯ บางคนก็เสียค่าใช้จ่ายให้บางคนก็ไม่เสีย ส่วนเด็กที่มาดูจะเก็บค่า ใช้จ่ายได้อย่างไร

งบประมาณ

งบประมาณที่ได้เป็นหลัก คือ SIF ซึ่งมีความผิดพลาดตั้งแต่เริ่ม คือ ทางเราขอไป 3 ล้าน 7 แสนบาท แต่บที่ได้นั้นเพียง 2 ล้าน 7 แสนบาท และได้กำหนดวิธีการทำงานมาให้ด้วยโดยที่ 1 ล้านบาทใช้อบรมสัมมนา 1 ล้าน 7 แสนบาทใช้ในการก่อสร้างโรงงาน แต่พอสร้างจริงบที่ใช้เพิ่มเป็น 2 ล้านบาทกว่าบาททำให้เป็นหนี้สิน โดยการนำเงินที่ผู้ถือหุ้นมาลงไว้จาก 8 ชุมชนประมาณ 6 แสนกว่าบาทมาลงทุนใช้หนี้ที่เกิดจากการก่อสร้างโรงงาน

จากงบการก่อสร้างที่ได้มานั้นทางวิชาการไม่มองถึงการลงทุนมองเพียงว่าเราก่อให้เกิดสิ่งเท่านั้นเหมือนกับให้ปืนมาโดยไม่ให้อุปกรณ์ทางเราต้องเป็นผู้หาเงินหมุนเวียนมาเอง โดยที่เขาไม่มองว่าศูนย์ฯ นี้เป็นที่เรียนรู้เป็นการทำงานเพื่อสังคม

ส่วนเงินเดือนของคนงานในปัจจุบันนี้ได้มาจากการขายของที่ศูนย์ฯ รับซื้อมาแต่ในตำแหน่งผู้จัดการไม่ได้รับเงินเดือนตามที่กำหนดไว้ก็สร้างปัญหาให้กับตนเองพอสมควร (ได้รับ

8,000 บาท/เดือน ในช่วงเดือนแรก ๆ ที่ดำเนินงาน) ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น คือ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าเช่าที่และค่าจ้างคนงาน

บุคลากร

บุคลากรได้คัดเลือกมาจากคนในชุมชนเครือข่ายเป็นหลัก เป็นคนที่ว่างงานและเต็มใจทำงานโดยที่ รายได้ที่จะได้จากการทำงานนั้นอาจไม่ถึงกับอัตราขั้นต่ำ ประมาณ 120-140 บาท ส่วนคุณสมบัติในแต่ละตำแหน่งนั้นไม่เน้นมากเพียงแต่พอทำงานได้ คุยกันรู้เรื่อง สภาพการทำงานอยู่กันแบบครอบครัว พี่น้องบางวันก็ได้เงินพิเศษมากหน่อยเพราะทำงานหนัก หรืออาจเลี้ยงข้าวตอบแทน แต่ในช่วงแรกของการทำงานนั้นเน้นคุณสมบัติที่เหมาะสมกับตำแหน่งนั้น ๆ แต่โดยส่วนตัวแล้วคิดว่าการคัดเลือกบุคลากรในแบบปัจจุบันดีกว่าเพราะมีความเป็นกันเองในการทำงานมากกว่า ซึ่งต่างจากช่วงแรกที่คนทำงานคิดว่าเขาต้องได้เงินตอบแทนตามอัตราที่เขาจบมา แต่พอรายได้ลดลงเขาก็ไม่ทำ นี่เป็นเหตุผลหนึ่งที่คิดว่าการทำแบบครอบครัวน่าจะดีกว่าเพราะคนทำงานด้วยใจไม่ได้คำนึงถึงเงินตอบแทนที่จะได้รับมากนัก

ส่วนของจำนวนบุคลากรนั้นมีเพียงพอกับการทำงาน แต่ในบางวันถ้าของมีปริมาณมากงานอาจจะหนักไปบ้าง แต่ถ้าจ้างคนมาเพิ่มมากขึ้นวันไหนที่ไม่มีงานก็ไม่มีเงินค่าจ้างจ่ายให้ ในเรื่องการฝึกอบรม เพิ่มพูนความรู้หลังจากเข้ามาทำงานแล้วไม่มีการจัดเพิ่มขึ้นเลยแต่จะใช้การพูดคุยกันสั่งสอนกันใน แต่ละวันมากกว่า คิดว่าคนที่ทำงานอยู่ในตอนนี้มีศักยภาพพอที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จเพราะคนที่ทำงานอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมาเข้ามาช่วยในการทำงาน

สถานที่

ขนาดของสถานที่เหมาะกับการเป็นศูนย์เรียนรู้ สถานที่อบรม ดูงาน สัมมนาแต่ถ้าเป็นรูปของร้านขายของเก่าเป็นการลงทุนที่มากเกินไปเสี่ยงประมาณไปในการก่อสร้างมากและดูหยาบเกินไป ส่วนของอุปกรณ์ในการดำเนินงานมีเพียงพอ แต่มีความเห็นว่าถ้าเป็นศูนย์เรียนรู้ไม่จำเป็นต้องมีเครื่องอัดก็ได้ เพราะถ้าเราอัดก็ต้องมีทุนเพียงพอและกักไว้มากแล้วค่อยนำไปขาย และถ้าเกิดความผิดพลาดหมดมดติดโดนตากจะเป็นอันตราย และโดยส่วนตัวมีความเห็นว่าถ้าเลือกใช้เครื่องอัดแล้วก็จะขายเลยแต่ถ้าเป็นร้านรับซื้อของเก่าก็สมควรเพราะพลาสติกใสราคาถูกเมื่ออัดแล้วสามารถขนส่งได้ในปริมาณที่มากขึ้น

ข้อมูล

ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ที่ได้ส่วนมากจะแสวงหาเองและนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้คนงานและบุคลากรนอกพื้นที่ เมื่อมีการจัดอบรมสัมมนาขึ้นพอเราเข้าไปก็กลายเป็นผู้บรรยายไปมิใช่คนเข้าไปเรียนรู้ แต่โดยปกติแล้วเมื่อได้รับเชิญไปบรรยายที่ไหนมักจะไปก่อนเวลาเสมอเพื่อจะไปฟังผู้อื่นพูดและเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับเราไว้ใช้ และจะได้รู้ข้อบกพร่องของวิทยากรคนอื่น ๆ และเราจะได้หาทางแก้ไขจุดบกพร่องเหล่านั้น เพื่อที่จะดึงดูดผู้ฟังให้หันมาให้ความสนใจกับสิ่งที่เราพูด

ความรู้ส่วนใหญ่ที่ทางศูนย์ฯ ให้จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในทุก ๆ ด้าน เช่น ยาเสพติด ความเป็นอยู่ในชุมชน เรื่องขยะ การทำให้ชุมชนเข้มแข็ง เป็นต้น คิดว่าทางศูนย์ฯ มีข้อมูล ความพร้อมที่จะให้ ข้อมูลกับคนมาดูงาน และส่วนใหญ่เมื่อมาดูงานแล้วจะมีการติดต่อกันอีกไม่ว่าจะเป็นการเชิญไปบรรยาย หรือกลับมาติดตามดูงานอีก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเราใส่ความจริงใจเข้าไปและพูดในสิ่งที่ใกล้ตัวสามารถมองเห็นได้ทำให้เขาเข้าใจในสิ่งที่เราสื่อไป เช่น คุณกินข้าวเหลือคาจานทำให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย เศรษฐกิจประเทศชาติเสียหาย สามารถแก้ปัญหาได้ง่ายและเป็นการช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายด้วยโดยไม่ต้องลงทุนเพียงแค่ดักข้าวให้พอกับที่จะกินเท่านั้นเอง

การสนับสนุน

การสนับสนุนที่ผ่านมามีมูลนิธิเข้ามาช่วยเหลือในด้านความรู้ ช่างสาร และ SIF เข้ามาช่วยเหลือในเรื่องของงบประมาณซึ่งในปัจจุบันนี้ไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเหล่านี้แล้ว ส่วนของทางเขตให้การช่วยเหลือบ้างในเรื่องของสภาพแวดล้อม เช่น ถ้าหมู่บ้านศูนย์ฯ ขึ้นรกก็จะแจ้งไปก็จะส่งคนมาตัดให้ ถนนเป็นหลุมก็นำหินมาถมให้ ถึงจะเป็นการช่วยเพียงเล็กน้อยแต่ก็เป็นการสร้างกำลังใจให้กับคนทำงานพอสมควร คิดว่าศูนย์ฯเรายังขาดการสนับสนุนจากภายนอกอยู่มาก

การจัดองค์การ

บุคลากรในการทำงานขณะนี้ มี 6 คนไม่รวมตัวเองด้วย ได้รับค่าจ้างรายวัน 5 คน อีก 1 คนได้เป็นเงินเดือนเพราะทำหลายหน้าที่ทั้งทำบัญชี ทำความสะอาด ในส่วนขององค์ประกอบของศูนย์ฯ เป็นคนกำหนดเองได้ดำเนินการจริงในทุกองค์ประกอบ ส่วนความหมายของศูนย์ฯเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หมายถึง การที่เป็นศูนย์เรียนรู้ เผยแพร่รณรงค์ให้จัดตั้งธนาคารขยะ สหกรณ์ขยะ และตลาดนัดขยะ จุดรับของที่ไม่ใช้แล้ว หมายถึง จุดที่ซังน้ำหนักร ในส่วนของจุดรวบรวมขยะอันตรายที่จริงแล้วเรามีถังให้ไว้สำหรับทิ้งขยะอันตรายและพยายามบอกกับชาวบ้านว่าขยะแบบไหนเป็นขยะอันตรายควรใส่ถุงและมัดให้ดี แต่ทางเราทำฝ่ายเดียวไม่ได้ กทม. ต้องร่วมด้วยโดยมาเก็บของพวกนี้ไปซึ่งในปัจจุบันนี้ถังที่ไว้สำหรับทิ้งขยะอันตราย ไม่ได้ใช้แล้วเพราะไม่มีใครนำมาให้ เนื่องจากไม่มีราคาก็ไม่มีใครหิ้วมาให้ แต่ถ้าทางกทม. บอกว่าจะรับซื้อขยะอันตรายเหมือนที่ประเทศญี่ปุ่นทำ โดยในราคากิโลกรัมละ 1 บาท คนก็จะเริ่มแยกขยะอันตรายมากขึ้นและง่ายต่อการแยกกำจัด และการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบนั้นค่อนข้างเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เป็นไปได้ดี แต่ที่ประสบปัญหาหนักที่สุด คือ ในส่วนของการรับซื้อวัสดุรีไซเคิลในเรื่องของสภาพคล่อง ทำแล้วไม่เกิดกำไร เนื่องจากเราเน้นในเรื่องของการให้บริการมากกว่าการค้าขาย

การวางแผน

ก่อนการวางแผนได้มีการประชุมอย่างเป็นทางการโดยที่ตนเองเป็นผู้ร่างโครงสร้างของศูนย์ฯทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของศูนย์ฯและส่งไปกองวิชาการของมูลนิธิและ

ได้นัดประชุมคณะกรรมการเพื่อขอความเห็นชอบในการเขียนโครงการเสนอของบประมาณ และทุกคนก็เห็นด้วย แต่มีปัญหาขัดแย้งกันในเรื่องของราคาหุ้น กล่าวคือ ตนเองเสนอให้หุ้นละ 1,000 บาท แต่มีคนค้านว่าให้ราคาถูกกว่านี้ หุ้นละ 10 บาท แต่ตนเองก็เสนอกลับไปว่าเราเป็นมือใหม่มิใช่มืออาชีพทำหุ้นไม่เป็น และถ้าทำเช่นนั้นการทำบัญชีจะยุ่งยาก ซึ่งที่จริงแล้วที่คิดว่าหุ้นละ 1,000 บาท นั้นมิได้หมายความว่าให้เป็นเพียงเงินของคน ๆ เดียว แต่ให้เป็นการรวมกันระหว่างคนในชุมชนมากมายแล้วแต่จะมีจนครบ 1,000 บาทโดยผ่านทางผู้นำชุมชนมาซื้อ 1 หุ้นนั้นหมายถึง ใน 1 หุ้นนี้มีคนเข้าร่วมมากกว่า 1 คน ซึ่งเป็นการกระจายหุ้นเหมือนกันและง่ายต่อการทำบัญชีกับเราด้วย

ส่วนของเวลาเปิด - ปิดศูนย์ฯ ที่กำหนดไว้ คือ 08.00 - 17.00 น. ถ้าเป็นร้านรับซื้อของเก่าแล้วคิดว่าไม่เหมาะสมน่าจะเปิดตั้งแต่ 06.00 - 19.00 น. เพราะก่อนไปทำงานหรือหลังจากทำงานอาจจะมาขายก็ได้ แต่ในความเป็นจริงแล้วพอ 06.00 หรือ 06.30 ก็มานั่งอยู่ที่ศูนย์ฯ แล้ว พอประมาณ 07.00 ลูกน้องก็มากินกาแฟกันที่ศูนย์ฯ แล้ว

ส่วนการรับซื้อและประเภทของที่รับซื้อ เราจะอิงกับตลาด ร้านที่เราสามารถนำไปขายเพื่อให้ทางศูนย์ฯ ไม่ขาดทุนและดำรงอยู่ได้ ในระหว่างการดำเนินงานนั้นไม่ค่อยมีการปรับเปลี่ยนมากนัก ถ้าจะปรับก็ปรับในเรื่องของราคาและประเภทของที่รับซื้อ ส่วนการทำงานอื่น ๆ นั้นค่อนข้างเป็นงานประจำวันอยู่แล้ว

การกำกับติดตามผล

ในช่วงแรกของการดำเนินงานมีการรายงานต่อคณะกรรมการทุกเดือนแต่ช่วงหลัง ๆ ไม่มีการรายงานที่เป็นทางการแต่เราเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามาตรวจสอบการทำงานได้ตลอดเวลา ที่ช่วงหลังคณะกรรมการไม่รู้ผลการดำเนินงานต่าง ๆ ของศูนย์ฯ เพราะไม่มีการเรียกประชุมจึงไม่ได้เข้ามาที่ศูนย์ฯ เพราะถ้าเดินทางมาก็ต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางซึ่งในการทำงานตรงนี้ก็ไม่มีค่าตอบแทนให้ นอกจากนี้แล้วการติดตามจากมูลนิธิ และ SIF ได้ถอนตัวออกหลังจากเราประสบปัญหาขาดทุนและมองแล้วว่าเราไม่ได้ประโยชน์อะไรจากการเข้ามาทำ จะเข้ามาทำมาช่วยก็ช่วงหาเสียง

การรับซื้อของศูนย์ฯ ก่อนข้างขาดสภาพคล่องทำให้ต้องมีการกู้ยืมจากออมทรัพย์ชุมชนสุขสันต์ 26 บ้างพอขายของได้ก็รับเงินไปคืน ยืมจากนอกระบบบ้างโดยการเสียดอกเบี้ย และบางครั้งก็ไปยืมมาจากร้านที่เราเอาของไปขายบ้างและเมื่อเรานำของไปขายก็ให้หักออกจากราคาของที่ขายได้ตามจำนวนที่ยืมมา

หลังจากการติดตามผลเราได้เสนอไปว่าเราขาดทุนอย่างไร ทางมูลนิธิก็แนะนำคำเดียวว่าให้ปิดศูนย์ฯ ๖ เป็นการแก้ปัญหที่ง่ายที่สุดแต่ทางเราคือไม่ยอมปิดพยายามหาเงินมาดำเนินงานต่อในส่วนนี้เรามองว่าทางภาควิชาการนั้นทำอะไรต้องมีเงินเดือนให้แน่นอน แต่เราต้องการเอาคนตกงานมาทำงาน จึงอยากขอเป็นเป็นระบบขอเราเอง คือ ถ้าวันนี้ขายของได้กำไร 500 บาท มีคนงาน 3 คน จ่าย 300 บาท เหลือ 200 บาท เก็บไว้จ่ายค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า และตัวเองก็ไม่ได้เงินแต่ก็ไม่ว่า

อะไรเพราะเรายังพออยู่ได้ต้องการหาประสบการณ์ด้วยและทำงานเพื่อสังคมด้วย จากที่ภาควิชา
การกำหนดหลักการหรือให้ข้อเสนอแนะมานั้นไม่สามารถทำได้ในสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

ประสิทธิผล

ปริมาณขยะที่รับซื้อประมาณ 2 ตัน/วัน ปริมาณที่รับซื้อนี้ลดลงจากระยะแรก ๆ ที่เปิด
ศูนย์ฯ แต่ลดลงมาช่วงหนึ่งและคงตัวอยู่ในระดับนี้มาตลอด ซึ่งในบางวันอาจสูงกว่า 2 ตัน เนื่อง
จากออกไปรับซื้อจากบริษัทที่โทรมาตาม เช่น ชสมก. ครั้งหนึ่งเป็น 1,000 ตัน บริษัท JSL
อาทิตย์หนึ่งประมาณ 1 ตัน เป็นต้น

ประชาชนและชุมชนเครือข่ายมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ถือหุ้นโดยบอกผ่านให้ผู้นำชุมชนเป็น
คนไปเผยแพร่ และมีส่วนร่วมทางอ้อมจากการขายขยะให้กับธนาคารของชุมชน

ศูนย์ฯ ให้ความรู้ในเรื่องการคัดแยก การนำขยะมาหมักทำปุ๋ย การทำให้ชุมชนเข้มแข็ง
การต่อต้านยาเสพติด ซึ่งเป็นเรื่องของสิ่งแวดล้อมทั้งหมด โดยดูจากความพร้อมของผู้ที่จะพูดให้
ฟังว่าควรพูดในเรื่องใด และเน้นในเรื่องใดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนฟังมากที่สุดและเข้าใจง่าย
ที่สุด

ในแต่ละครั้งมีคนมาดูงานเป็นหมู่คณะไม่ต่ำกว่า 50 คน โดยเฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 100
คน รวมทั้งนักศึกษาจากสถานศึกษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระดับปริญญาตรีหรือปริญญาโท และมี
ชาวต่างชาติมาดูงานด้วยโดยมากกับหน่วยงานต่าง ๆ

การขยายผลนั้นที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ตลาดนัดขยะ ที่คูคต จังหวัดปทุมธานีจะมีเดือนละ
1 ครั้งแล้วแต่จะตกลงกัน ธนาคารขยะของโรงเรียนในจังหวัดสุพรรณบุรี และดอนเมือง สหกรณ์
ขยะที่จังหวัดระนอง ที่จังหวัดนครปฐมพนักงานบริษัทได้จัดทำกรรณิการ์ที่เป็นระบบและมีการ
รับซื้อขายเป็นเงินสด ในส่วนของหมู่บ้านสินธรซึ่งเป็นลักษณะบ้านจัดสรร โดยการนำเงินที่ได้จาก
การขายขยะมาเป็นกองทุนให้ยืม โดยทางเราเข้าไปพูดให้ฟังว่าปัจจุบันนี้ยามทำงานเต็มที่หรือไม่
รถที่จอดในหมู่บ้านก็ไม่เป็นระเบียบ ถ้าต้องการให้หมู่บ้านเป็นระเบียบทุกคนต้องร่วมมือกัน โดย
ที่ทางคิวมอร์เตอร์ไซด์รับจ้างเริ่มจอดรถเป็นระเบียบเป็นที่ที่เป็นทางและคิวรถสองแถวก็เช่นกันรวม
ทั้งบริจาคเงินเข้ากองกลางหมู่บ้านปีละ 20,000 บาท และได้มีการตกลงกับชาวบ้านว่าให้แต่ละ
บ้านบริจาคขวดบ้านละ 2 ใบ ดอนเข้าให้ยากมถึบรถสามล้อมาเก็บพร้อมทั้งตรวจตราหมู่บ้านไป
ด้วย คิดดูว่ามีบ้าน 1,350 หลังคาเรือนเฉลี่ยบ้านละ 2 บาท วันละประมาณ 2,000 กว่าบาท
แต่ครั้งแรกที่เริ่มทำนั้นขายได้ถึง 6,000 กว่าบาท พอ 2 - 3 เดือนต่อมาได้วันละประมาณ
2,000 กว่าบาททุกวัน ทำให้ตอนนี้มีเงินเป็นสวัสดิการให้ยามไว้ใช้รักษาตัวในยามเจ็บไข้ ได้ค่า
รักษาพยาบาลฟรี ได้ข้าวสารฟรีและยังทำให้ปัญหารถหายที่เคยเกิดขึ้นในหมู่บ้านหายไป ทั้งนี้เกิด
จากการที่ยามมีกำลังใจในการทำงานมากขึ้นทำให้ทำงานอย่างเต็มที่ แต่ที่น่าเสียใจอยู่เรื่องหนึ่งก็
คือ ทางหมู่บ้านสินธรไม่ได้นำขยะที่เก็บได้มาขายกับทางศูนย์ฯ เนื่องจากราคาเราน้อยกว่าร้าน
ใหญ่ที่เขานำไปขาย

รายได้ที่เกิดจากการดำเนินงานเมื่อหักลบค่าใช้จ่ายแล้วไม่พอกับการดำเนินงานจึงเกิดการกู้ยืมเป็นหนี้สินอยู่ในปัจจุบัน โดยเป็นหนี้ออมทรัพย์ 2 แสน 5 หมื่นบาทซึ่งเป็นหนี้ที่เกิดจากการก่อสร้าง และหนี้ในระบบอีก 7 หมื่นบาท คิดว่าเมื่อมีศูนย์ฯ แล้วขยะลดลงได้จริงสังเกตจากปริมาณขยะที่เข้ามาที่ศูนย์ฯ

ข้อเสนอแนะ

รัฐน่าจะเข้ามาสนับสนุนในด้านงบประมาณ ในส่วนของด้านความรู้คิดว่าทางเจ้าหน้าที่บางคนที่ไม่ค่อยรู้เรื่องข้อมูลเกี่ยวกับขยะเท่ากับทางเรา ที่อยากให้รัฐสนับสนุนด้านงบประมาณเพราะมองว่าศูนย์ฯ เป็นโรงเรียนเรียนรู้ที่หนึ่งเมื่อคุณสามารถนำเงินไปสนับสนุนโรงเรียนที่สอนหนังสือได้ก็น่าจะให้การสนับสนุนกับโรงเรียนที่สอนเรื่องขยะได้เช่นกัน และคิดว่าเมื่อคุณได้บอกว่าการกำจัดขยะ 1 ตันต้องใช้เงิน 1,400 บาท ทางเราขอครึ่งหนึ่งมาช่วยศูนย์ฯ ถ้าเราซื้อขยะได้ 1 ตันและให้ทางททท. เข้ามาตรวจสอบการดำเนินงานได้ และหน่วยงานด้านวิทยาศาสตร์น่าจะเข้ามาให้ความร่วมมือในการตรวจสอบคุณภาพของน้ำหมักขยะว่าขาดสารประเภทใด มีสารใดประกอบอยู่บ้างในน้ำหมักเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขการทำน้ำหมักเพื่อให้มีคุณภาพมากขึ้น

การจัดตั้งศูนย์วัสดุรีไซเคิลหรือธนาคารขยะอย่างมองที่ชุมชนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมองข้างนอกด้วยเพราะว่าถ้าคนที่อยู่ในชุมชนมีกำลังซื้อน้อยก็จะมีขยะน้อย คุณจึงต้องไปมองที่บ้านจัดสรร โรงงาน บริษัท และมีการติดต่อกลุ่มเหล่านี้เพราะกลุ่มเหล่านี้จะมีขยะมากและถ้าเข้ามาเป็นลูกค้าเราจะได้ปริมาณขยะมากและคุ้มกับการรับซื้อในแต่ละครั้ง

ชื่อ-สกุล นายธนิศ มะโนเย็น ชุมชนสุขเจริญพัฒนา

อายุ 49 ปี

ระดับการศึกษา ป.4

อาชีพ ไม่มี

สัมภาษณ์ 18 ตุลาคม 2544

สาเหตุที่เข้ามาทำงานที่ศูนย์ฯ เพราะคิดว่าศูนย์ฯ นี้สถานที่ให้ความรู้ อยากให้คนเห็นว่า ชยะมีค่าสามารถสร้างรายได้ และก่อนที่จะเข้าร่วมทางชุมชนก็มีการจัดการชยะในชุมชนอยู่แล้ว โดยการวางถังให้ทั้งเป็นที่เก็บทาง

การรับรู้วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของศูนย์ฯ เราไม่ได้ทำเชิงพาณิชย์เป็นการที่หลายชุมชนมารวมกันและมาจัดตั้ง เพราะเห็นชยะล้นบ้านเมือง เราต้องการให้เป็นสถานที่เรียนรู้ เผยแพร่ข้อมูลซึ่งในส่วนนี้ก็ทำได้ดีมาก เห็นได้จากที่ชุมชนในเครือข่ายได้มีการจัดตั้งธนาคารชยะขึ้น แต่ในชุมชนนี้ไม่ได้มีการจัดตั้งธนาคารชยะ เนื่องจากคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนพื้นที่จึงไม่ค่อยให้ความสนใจมากนักและเป็นความเคยชินในการทิ้งแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าคนในชุมชนไม่ได้คัดแยก ในส่วนของเชิงพาณิชย์นั้นไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะชาวบ้านคิดว่าเป็นศูนย์เรียนรู้จึงอยากให้ศูนย์ฯ เป็นของชุมชน ไม่อยากให้ใครเอามาเป็นธุรกิจส่วนตัวและขาดการสนับสนุนจากรัฐ

งบประมาณ

ได้เงิน SIF มาสร้างโรงงานเงินที่ได้มานั้นในส่วนของการก่อสร้างโรงงานไม่เพียงพอเนื่องจากงบในการก่อสร้างบานปลาย จึงทำให้เกิดปัญหาเมื่อมาทำการรับซื้อทำให้เงินหมุนเวียนไม่เพียงพอ ถ้าหากมีการจัดการก่อสร้างที่ดีคิดว่าเงินที่ได้ก็น่าจะมีเหลือเป็นสำรองไว้ในการซื้อและเงินที่ได้มาในแต่ละงวดนั้นก็ทันกับความต้องการที่จะใช้

บุคลากร

บุคลากรเราเน้นคนในชุมชนเป็นหลัก ช่วงแรกค่อนข้างเน้นคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งพอประสบปัญหาขาดทุนคนก็ออกไปเพราะไม่มีเงินเดือนให้ ต่อมาการคัดเลือกคนเข้ามาทำงานก็เลือกคนที่พอทำงานได้ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกันคิดว่าชุดเก่าจะทำงานได้ดีกว่าเพราะได้เรียนมาเฉพาะทาง แต่ที่เราไม่สามารถหาคนที่มีความรู้เฉพาะทางเข้ามาทำงานได้นั้นเพราะมีปัญหาในเรื่องของงบประมาณการจ้าง และภาครัฐไม่เข้ามาช่วยเหลือกลายเป็นว่าศูนย์ฯ ต้องดำเนินงานเองโดยคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบเองทั้งหมด ส่วนจำนวนบุคลากรมีน้อยเกินไปไม่พอกับการทำงานแต่เราก็ไม่สามารถจ้างคนเพิ่มได้ทำให้ ผู้จัดการศูนย์ฯ จึงต้องทำทุกหน้าที่เพื่อทดแทนส่วนที่ขาดหายไป ส่วนการอบรมให้ความรู้เพิ่มแก่คนทำงานนั้นผู้จัดการศูนย์ฯ ทำอยู่เป็นประจำในลักษณะพูดคุยกันระหว่างวันมิได้ทำเป็นทางการโดยพาไปอบรมหรือดูงานที่อื่นเนื่องจากเราไม่มี

งบประมาณ คิดว่าคนที่ทำงานในตอนนี้มีคุณภาพพอที่จะทำให้การดำเนินงานของศูนย์ฯ เป็นไปได้ด้วยดี เพราะทุกคนสามารถที่จะตอบคำถาม ข้อเสนอของผู้ที่มาดูงานได้

สถานที่

สถานที่ตั้งศูนย์ฯ นั้นมีความเหมาะสมเนื่องมีถนนตัดผ่านรถสามารถเข้ามาติดต่อได้ง่าย ก่อนที่จะเลือกพื้นที่นี้ในการสร้างก็ได้มีการดูพื้นที่อื่น ๆ แต่ไม่มีที่น่าสนใจเท่าบริเวณนี้ เพราะมีพื้นที่น้อยไปไม่ เพียงพอกับที่เราต้องการ ที่จอดรถไม่มี ส่วนขนาดของศูนย์ฯ นั้นมีความเหมาะสมกับการดำเนินงานเพราะถ้ารับซื้อได้ในจำนวนมากของที่เข้ามาจะได้มีสถานที่จัดเก็บเพื่อให้เป็นระเบียบ

อุปกรณ์นั้นยังมีไม่เพียงพอ เช่น รถที่ใช้ในการขนส่งทางศูนย์ฯ ยังไม่มีเป็นของตัวเอง ซึ่งในตอนนี้เช่ารถของคุณประเสริฐอยู่ที่เลือกเช่ากับคุณประเสริฐเพราะมีราคาถูกกว่าเช่าที่อื่น ในส่วนของเครื่องบดอัดไม่ถือว่าฟุ่มเฟือยเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเนื่องจากถ้าไม่อัดกระดาชเวลาขนไปขายจะกินพื้นที่มากแต่ถ้าอัดแล้วจะลดพื้นที่ลงและขนส่งได้มากขึ้น และคิดว่าปริมาณขยะที่รับซื้อของศูนย์ฯ ก็น่าจะเพียงพอที่จะนำมาอัด แม้ว่าในการอัดเราจำเป็นต้องมีทุนแต่ถ้าเราขนไปขายครั้งละน้อย ๆ บ่อยครั้งจะสิ้นเปลืองกับค่าขนส่งคิดแล้วไม่คุ้มค่า แต่ถ้าอัดสามารถขนได้ครั้งละมาก ๆ เมื่อหักกลับแล้วน่าจะคุ้มและประหยัดค่าขนส่ง มากกว่า

ข้อมูล

ทางศูนย์ฯ ต้องออกไปแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่สนใจเอง ส่วนใหญ่ที่เข้ามาทางศูนย์ฯ จะเป็นการมาเอาความรู้ไปจากเรา ซึ่งในแต่ละครั้งที่มีการมาดูงานเราก็ต้องใช้งบประมาณในการรับรองด้วยซึ่งเราจัดงบประมาณในส่วนนี้ ความรู้ที่ทางศูนย์ฯ ให้นั้นเกี่ยวกับการคัดแยกขยะเป็นประเด็นสำคัญว่าอย่างไรสามารถนำมารีไซเคิลได้ และใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง คิดว่าทางศูนย์ฯ มีความรู้และความพร้อมที่จะให้ ข้อมูลแก่บุคคลที่มีความสนใจ

การสนับสนุน

ภาครัฐให้การสนับสนุนน้อยมาก ทางเขตจะให้ความช่วยเหลือในเรื่องการอำนวยความสะดวกในการติดต่อราชการ ในช่วงแรกนั้นเราได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิในด้านวิชาการ ในส่วนของงบประมาณนั้นนอกจาก SIF แล้วยังมีเงินที่ได้จาก ส.ก. บ้าง ส.ช. บ้างเป็นบางครั้ง คิดว่าการสนับสนุนที่ทางศูนย์ฯ ได้รับนั้นไม่เพียงพอ ภาครัฐน่าจะหาเงินมาช่วยไม่ว่าจะเป็นการให้กู้ยืมมาลงทุน ในส่วนของบุคลากรนั้นเราก็อยากได้รับการสนับสนุนนักวิชาการและคนที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการที่ประสบผลสำเร็จมาช่วยในการประชุม วางแผนงาน และให้ความรู้กับทางเรา อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งก็ดี

การจัดองค์การ

คณะกรรมการชุมชนที่รวมกันก่อตั้งศูนย์ฯ นัดประชุมกันเพื่อเลือกตั้งคนที่จะเข้ามาทำงาน เหตุที่เราเลือกคุณประเสริฐเข้ามาเป็นผู้จัดการ เพราะมีประสบการณ์ทำงานมานานและโครงการนี้

ทั้งหมดแก่เป็นคนคิดขึ้นและทางชุมชนอื่น ๆ เข้ามาร่วมกันเพราะเห็นว่าโครงการนี้มีประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

ส่วนขององค์ประกอบของงานในศูนย์ฯ นั้นเราได้ทำครบทุกอย่างตามที่ได้กำหนดไว้ เพราะเราได้ให้ความรู้ในทุกเรื่อง ส่วนจุดรวบรวมขยะอันตรายเราก็ได้ทำแต่ช่วงหลังไม่ค่อยมีแล้ว ส่วนที่ผู้จัดการศูนย์ฯ ทำหน้าที่บริหารศูนย์ฯ และยังคงเป็นวิทยากรคิดว่าเป็นการทำงานที่ซ้ำซ้อนและสร้างภาระให้กับคนทำมากแต่ก็ไม่มีผลที่จะทำให้ศูนย์ฯ เกิดความเสียหายหรือล้มเหลว เพียงแค่สร้างความเหนื่อยให้กับคนทำมากกว่า

การวางแผน

มีการประชุมคณะกรรมการก่อนที่จะวางแผนงาน วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานโดยเฉพาะในช่วงแรกตั้งมีการประชุมบ่อยครั้ง ส่วนราคาและประเภทของที่รับซื้อนั้นเรากำหนดตามราคาตลาดโดยรวม เวลาเปิด-ปิดศูนย์ฯ คือ 08.00-17.00 น. เป็นเวลาที่ทางคณะกรรมการได้ลงมติร่วมกันและคิดว่ามีความเหมาะสม เนื่องจากถ้าเปิดเย็นมากของที่นำมาขายอาจเป็นของที่ขโมยมาก็ได้

ในการประชุมแต่ละครั้งจะมีการจดรายงานการประชุมทุกครั้งและหลังจากเลิกประชุมแล้วก็จะมีการคุยกันนอกกรอบอีกครั้งหนึ่งด้วย และจากแผนการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ระหว่างดำเนินงานก็สามารถที่จะปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

การดำเนินงาน

ตัวผู้จัดการศูนย์ฯ เป็นคนที่พูดจากตรงไปตรงมา ถูกก็ว่าถูก ผิดก็ว่าผิด เป็นคนจริงใจและทำงานด้วยความทุ่มเท คิดว่าสิ่งนี้เป็นแรงจูงใจให้คนทำงานทุ่มเทอย่างเต็มที่และเป็นสิ่งดึงดูดคนให้เข้ามาให้ความสนใจในเรื่องนี้ด้วย และยังเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นจากทุกคน ถ้าเห็นว่าดีก็จะนำมาปรับใช้บ้าง

การกำกับติดตามผล

การดำเนินงานนั้นไม่เป็นไปตามที่วางแผนทั้งหมด 100 % เช่น ในส่วนของคณะกรรมการเวลาเชิญประชุมก็มาบ้างไม่มาบ้าง เหตุที่ไม่มาอาจมาจากการทำงานตรงนี้เป็นเหมือนอาสาสมัครไม่มีเงินตอบแทนให้และบางคนก็คิดว่าเสียสละมากแล้วก็อยากจะทุ่มเวลาให้ครอบครัวบ้าง

การรายงานผลนั้นจะได้ตรวจสอบก็ต่อเมื่อเข้ามาประชุมที่ศูนย์ฯ แต่ที่ทางศูนย์ฯ จะส่งให้ที่บ้านคือ หนังสือเชิญประชุมและแจ้งว่าจะประชุมกันในเรื่องใด ถ้าไม่มีหนังสือแจ้งมาก็จะโทรศัพท์มาบอกแทน ส่วนของงบประมาณในการรับซื้อนั้นไม่คล่องตัว เพราะเราไม่มีทุนสำรองจ่ายอยู่ ในจุดนี้เราอยากให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือ รายได้อื่น ๆ ที่ได้นอกจากการรับซื้อคิดว่าน่าจะมาจากน้ำหมักขยะที่เวลามีคนดูงานแต่ตรงนี้ไม่ทราบแน่นอน

ประสิทธิผล

ปริมาณขยะในแต่ละวันน่าจะได้ไม่ต่ำกว่า 1 ตัน ชาวบ้านและชุมชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางอ้อมในลักษณะของคณะกรรมการชุมชนเป็นตัวแทนของชาวบ้านเข้ามาทำงาน และยังสามารถมีส่วนร่วมได้โดยการนำขยะที่แยกไว้มาขายให้กับธนาคารในชุมชนของตนแต่ในส่วนนี้ทางชุมชนเราไม่มีการจัดตั้ง และคิดว่ามีโอกาสเพียง 40 % ที่จะสามารถจัดตั้งได้เนื่องจากคนที่อาศัยอยู่เป็น คนในพื้นที่มีที่ดินเป็นของตนเอง และมีความเคยชินว่าเคยทำอย่างไรงี้ทำอย่างนั้น แต่หลังจากที่ทางชุมชนให้ความรู้แล้วชาวบ้านก็เริ่มแยกขยะมากขึ้นแต่ก็ไม่นำไปขาย แยกแล้วก็วางไว้ครอยาก มาเขาก็เอาไปจึงเป็นไปได้ยากที่จะตั้งธนาคารขยะการให้ความรู้ในชุมชนนั้นผู้นำแต่ละชุมชนที่เข้าร่วมมีหน้าที่ให้ความรู้กับคนในชุมชนของตนเอง

คิดว่าหลังจากตั้งศูนย์ฯ แล้ว ปริมาณขยะในชุมชนลดลงสังเกตจากรถขยะเข้ามาเก็บน้อยลง คือ ธรรมดาจะมาเดือนละ 2 ครั้ง ปัจจุบันนี้มาเก็บเดือนละ 1 ครั้ง และปัญหาขยะเน่าเหม็นก็หมดไปด้วย ในส่วนของรายได้เมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วไม่มีเงินเหลือพอที่จะนำมาเป็นเงินหมุนเวียน ทำให้ต้องไปกู้ยืมมาจากภายนอกทำให้เกิดภาระหนี้สิน

หมายเหตุ

ความถี่ในการเข้าไปลดลงบ้างหลังจากที่ศูนย์ ก่อสร้างเสร็จแล้วแต่ก็ได้เข้าไปบอยพอสสมควรรนอกจากเวลาเรียกประชุม

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานระหว่างคณะกรรมการนั้น คิดว่าน่าจะแก้ได้โดยการให้คณะกรรมการทั้งหมดเข้าประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อจะได้รับรู้ข้อมูลและจะได้มีโอกาสพูดคุยแสดงความคิดเห็นต่อกัน ได้ซักถามในสิ่งที่สงสัยโดยไม่ต้องเก็บไว้เป็นเวลานานจนกลายเป็นความแค้นและความเข้าใจผิดต่อกัน คิดว่าการทำเช่นนี้น่าจะทำให้คณะกรรมการอยากเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

งบประมาณรัฐน่าจะเข้ามาสนับสนุน เนื่องจากชื่อที่เราจัดตั้งก็ตั้งในนามของ “คณะกรรมการเครือข่ายองค์กรชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเขตบางกะปิ” ซึ่งการตั้งศูนย์นี้ก็ เป็นน่าเป็นตาของทางเขตก็น่าจะให้การสนับสนุนบ้างในบางเรื่อง ซึ่งในช่วงแรกที่เริ่มก่อตั้งเขตและสำนักรักษาความสะอาดก็เข้ามาบอยเพราะเหมือนเป็นหน้าเป็นตาให้เขาแต่พอเปิดศูนย์ฯ ดำเนินงานจริงแล้วก็ไม่ค่อยเข้ามาสนใจอาจจะคิดว่าเราอยู่ได้ ซึ่งทางผู้จัดการก็ได้มีการติดต่อกับทางเขตอยู่ตลอดเวลา แต่ทางเขตก็ไม่สามารถสนับสนุนในงบประมาณได้ เพราะงบประมาณที่มีนั้นจะนำมาใช้ตรงนี้ที่เดียวก็ไม่ได้จำเป็นต้องใช้ในการซ่อมแซมถนนและเรื่องอื่น ๆ อีกมากที่เป็นของส่วนรวม

คิดว่าหุ้ละ 1,000 บาท นั้นราคาสูงเกินไป แต่ทางคุณประเสริฐอธิบายว่าใน 1 หุ้ นั้นไม่จำเป็นว่าต้องเป็นเงินของคน ๆ เดียวอาจมีเงินจากหลายคนมารวมกันก็ได้ ซึ่งการทำแบบนี้ทำให้การทำบัญชีง่ายขึ้น และโดยส่วนตัวหุ้ของคนที่ซื้อหุ้เงินของน้อง ๆ ฝากไปซื้อในนามของผมนำด้วยการซื้อหุ้เปิดโอกาสให้คนในชุมชนและนอกชุมชนเข้ามาซื้อได้ โดยการให้ผู้นำแต่ละชุมชนไป

ประกาศบอกคนในชุมชนของตนว่าทางศูนย์ฯ เปิดโอกาสให้ซื้อหุ้นได้ ซึ่งชุมชนเราได้ประกาศผ่านเสียงตามสายและแจกแผ่นปลิวตามบ้าน นอกจากนี้แล้วยังให้คณะกรรมการชุมชนในแต่ละโซนที่รับผิดชอบเป็นคนไปเผยแพร่อีกครั้ง

คิดว่าคนในชุมชนนี้มีความรู้ในการคัดแยกขยะดีพอสมควร คิดว่าน่าจะถึง 80 % แต่อาจไม่มีรายได้ที่ได้จากการขายขยะในตรงนี้ เนื่องจากแยกไว้แล้วก็วางไว้หน้าบ้านใครอยากได้ก็มาเก็บไป

คิดว่าในอนาคตศูนย์ฯ น่าจะปลดหนี้สินได้ ซึ่งอาจจะใช้เวลาเป็นปี ที่คิดเช่นนี้เพราะขณะนี้เรามีรายได้จากค่าเช่าทำโรงพลาสติกมาช่วยในการออกค่าใช้จ่ายที่จำเป็นบางส่วน เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าเช่าที่ เป็นต้น ส่วนทางเราก็มีหน้าที่รับซื้อเพียงอย่างเดียว ถ้าทำงานเป็นอย่างนี้ควบคู่กันคิดว่าน่าจะเป็นไปได้ด้วยดี

ตอนนี้ทางศูนย์ฯ เป็นหนี้ 700,000 บาท คิดว่าคงไม่มีการเปลี่ยนผู้จัดการใหม่ เพราะใครจะยอมมารับผิดชอบกับหนี้สินที่เป็นอยู่ตรงนี้ เนื่องจากถ้าเข้ามาเป็นผู้จัดการก็ต้องรับผิดชอบในตรงนี้

โดยส่วนตัวแล้วสนิทและรู้จักคุณประเสริฐมานานแล้วและเคยเข้าไปเป็นที่ปรึกษาให้ชุมชนสุขสันต์ 26 มาก่อนเพราะคุณประเสริฐมาชวน

ตอนที่ลูกสาวคุณประเสริฐเข้ามาทำบัญชีในช่วงแรก (จบมาโดยตรง) เกิดปัญหาขึ้นโดนโจมตีว่าเอาคนในครอบครัวมาทำงานกลายเป็นโรงงานของครอบครัวไป

คณะกรรมการและคนที่มาซื้อหุ้นเมื่อมาซื้อหุ้นแล้วก็ไม่สนใจเข้ามาดูแลทั้งที่จริงแล้วจะต้องเข้ามาช่วยกันดูแลงาน แต่พอมีปัญหาเกิดขึ้น มีการขาดทุนก็มาโวยวายว่าผู้จัดการศูนย์ฯ ไม่ดี บริหารไม่เป็นมีความรู้น้อยทำให้ล้มเหลว โดยที่ไม่เคยเข้ามาดูว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างและเป็นเพราะเหตุใด ซึ่งผมคิดว่าความรู้นั้นไม่เกี่ยวเลยเพราะคุณประเสริฐเข้ามามีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 19 ปีแล้วและเป็นเก่งมีความสามารถแม้ว่าจะไม่ได้รับการศึกษามากเลยก็ตาม

ชื่อ-สกุล นางเบิกบาน โคตรคำ ชุมชนร่วมกันสร้าง

อายุ 41 ปี

ระดับการศึกษา ม.3

สัมภาษณ์ พุทธ 10 ตุลาคม 2544

สาเหตุที่มทำงานด้านนี้เพราะ ได้ไปดูงานแล้วเห็นว่าดีทำให้บ้านสะอาด ลดปริมาณขยะได้ โดยการเก็บขยะจากบ้านไปขายได้เงินแทนที่จะนำไปทิ้งให้เสียเปล่า โดยเข้ามาร่วมกับศูนย์ฯ ตั้งแต่ไปดูงานที่พิษณุโลก

การรับรู้วัตถุประสงค์

ศูนย์ฯ ตั้งขึ้นเพื่อลดปริมาณขยะ ที่ผ่านมามีสามารถทำได้ตามที่วางไว้ โดยเฉพาะชุมชนเห็นได้ชัดเจนว่าขยะลดลง สืบเนื่องจากขยะไม่ล้นถัง และปริมาณที่ธนาคารขยะในชุมชนรับซื้อมากขึ้น

งบประมาณ

ไม่ค่อยรู้เรื่อง เนื่องจากไม่ค่อยได้ไปเข้าร่วมประชุมกับทางศูนย์ฯ แต่สนใจที่จะทำงานด้านนี้จึงได้เข้าร่วมโครงการ และกลับมาตั้งธนาคารขยะในชุมชน

บุคลากร

ไม่ทราบรายละเอียดว่ามีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกอย่างไร แต่จากที่เห็นคิดว่าบุคลากรมีเพียงพอกับปริมาณที่ทำ

อุปกรณ์และสถานที่

สถานที่ตั้งศูนย์ฯ คิดว่ามีความสะดวกในการเดินทางติดต่อเพราะอยู่ติดกับถนน คิดว่าในส่วนของวัสดุอุปกรณ์นั้นยังมีไม่เพียงพอถ้าเทียบกับโรงงานใหญ่ และตาชั่งที่ใช้นั้นมีความทันสมัยสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ลูกค้าได้ เนื่องจากเป็นระบบดิจิตอลแค่ก็ขึ้นอยู่กับคนจดน้ำหนักด้วยว่าจะจดตรงกับเลขที่ขึ้นมาหรือไม่ด้วย

ข้อมูลข่าวสาร

คิดว่าทางศูนย์ฯ มีความรู้เพียงพอในการดำเนินงาน เพราะทำงานด้านนี้มานานแล้วและเห็นว่ามีคนมาดูงานที่ศูนย์ฯ มาก

ธนาคารขยะ

ทำได้ประมาณ 7 เดือน โดยที่ทางชุมชนไปดูงานที่วัดกลางและที่ศูนย์ฯ เพื่อดูว่าแยกขยะอย่างไร ราคาเท่าไร ปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่ทำงานตามรายชื่อที่เป็นทางการ 9 คน แต่เวลาทำงานจริง ๆ ไม่ถึง ที่ทาง ชุมชนเลือกไปดูงานที่วัดกลาง เพราะคิดว่าวัดกลางทำได้ประสบความสำเร็จกว่าชุมชนเครือข่ายอื่น ๆ เพราะทำกันอย่างจริงจังเป็นระบบ ทำมาได้ปีกว่า ๆ มีสถานที่ตั้งธนาคารขยะอย่างเป็นทางการแต่ทางชุมชนเราเป็นเพียงเพิงมีหลังคาธรรมดา จะมีคนทำงานเมื่อเปิดรับซื้อเท่านั้น เราจะเปิดรับซื้อในวันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป จนกว่าจะไม่มีคนนำขยะมาขายและเราเก็บแยกเรียบร้อยแล้ว ที่เลือกเปิดในวันอาทิตย์เพราะ วันธรรมดาคนในชุมชนต้องไป

ทำงาน และพอวันเสาร์ให้หยุด 1 วันเพื่อคัดแยกขยะเตรียมนำมาขายและพักผ่อน และเหตุที่เลือกเปิดตอนบ่ายเพราะคิดว่าไม่ขัดกับเวลาในครอบครัว เนื่องจากตอนเช้าน่าจะเป็นเวลาทำภาระกิจส่วนตัวในบ้านมากกว่า

เจ้าหน้าที่ที่ทำงานให้กับธนาคารขยะนั้นเป็นการทำงานลักษณะอาสาสมัครไม่มีเงินเดือนให้ แต่คิดว่าในอนาคตจะมีเงินตอบแทนให้เพราะคิดว่าถ้าทำลักษณะอาสาสมัครต่อไปอาจเกิดปัญหาว่า คนที่ทำอาจไม่มาด้วยเหตุผลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอยากพักผ่อน อยากมีเวลาให้ครอบครัว หรือเหตุผลอะไรก็แล้วแต่จะทำให้ไม่มีคนมาช่วยในการทำงาน และการทำงานลักษณะนี้เราไม่สามารถกำหนดเวลาในการทำงานกับคนทำงานได้ แต่ถ้าหากมีค่าตอบแทนให้เราก็จะสามารถกำหนดเวลาในการทำงานได้และยังเป็นการให้กำลังใจแก่คนทำงานด้วย

การประชุมสัมพันธ์ให้คนในชุมชนนั้นมีน้อย พูดเฉพาะคนที่นำของมาขายให้กับเราเท่านั้น นอกจากการแจกแผ่นพับในครั้งแรก เพื่อบอกว่าเราจะทำธนาคารขยะให้นำขยะมาขายกับทางเรา พอนำของมาขายเราถึงอธิบายเพื่อว่าเราตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อะไร ที่ขาดการประชุมสัมพันธ์อาจเกิดจากที่ที่มีประสบการณ์ในด้านนี้น้อยและไม่กล้าพอที่จะพูดในที่สาธารณะ แต่หลังจากตั้งธนาคารขยะจนถึงปัจจุบันได้รับความร่วมมือยังไม่ถึง 50 % เพราะคนยังมองไม่เห็นวัตถุประสงค์ในการคัดแยกอย่างชัดเจน ยังมีความสงสัยอยู่ว่า คัดแยกขยะเพื่ออะไรและเสียเวลา แต่คิดว่าในอนาคตตอยากทำกิจกรรมเพื่อให้คนเข้าใจและให้ความร่วมมือในการแยกขยะมากขึ้น คิดว่าถ้ามีการณรงค์ที่ชัดเจน คนในชุมชนน่าจะเข้าร่วมมากขึ้น เพราะธรรมชาติของมนุษย์อยากได้ อยากมี จึงต้องใช้บางอย่างในการจูงใจให้เข้าร่วมมือ นั้นหมายถึงผลประโยชน์ของเขาเองกล่าวคือ ถ้าใครมาเป็นสมาชิกเราจะให้กู้ยืมเงินในกองทุนได้ และเงินฝากในสมุดนั้นก็สมารถถอนได้ในทุกวันที่เปิดดำเนินการ เหตุผลหลักที่คนไม่ให้ความร่วมมือ เพราะคิดว่าขยะเป็นเรื่องสกปรก โดยลืมนึกไปว่าเป็นของที่มาจากบ้านของเราเองและยังไม่เปื้อนเลยถ้าเราไม่ทิ้งรวมกับขยะอื่นที่สกปรก และมักจะอ้างว่าไม่มีเวลาในการคัดแยก ซึ่งที่จริงแล้วมันไม่เป็นการเสียเวลาในการคัดแยกเลย เนื่องจากถ้าเราใช้ถังกระป๋องหมดเราก็ทิ้งแยกไว้อีกถุงหนึ่งเพื่อเก็บไว้ขาย และพียงคิดว่ามันเป็นการคืนกำไรหลังการขายด้วยเพราะเมื่อใช้หมดเราก็นำไปขายได้เงินมาอีก

ราคาที่ธนาคารขยะรับซื้อนั้นจะมีราคาต่ำกว่าท้องตลาดและต่ำกว่าทางศูนย์ฯ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเงินส่วนที่ได้เกินจากการนำไปขายศูนย์นั้นจะได้เก็บไว้เป็นกองทุนต่อไป การที่ชาวบ้านเลือกมาขายที่ธนาคารขยะแม้ว่าราคาจะต่ำกว่าซาเล้งหรือร้านทั่วไป เพราะว่า ซาเล้งจะไม่รับซื้อของจุกจิกจะรับซื้อแต่หนังสือพิมพ์ ขวดเบียร์ เป็นหลัก ส่วนของอย่างอื่นไม่รับซื้อแต่ถ้าให้ฟรีก็เอา และบางครั้งยังโกงกิโลด้วยทำให้ ชาวบ้านไม่ค่อยเชื่อถือ แต่ที่ธนาคารขยะเรารับซื้อหลายประเภทมากกว่าซาเล้งและไม่มีการโกงตาชั่ง ตอนนีธนาคารขยะใช้ตาชั่งแบบ 60 กิโล แต่ก่อนใช้แบบ 15 กิโล ชาวบ้านชอบแบบ 15 กิโลมากเพราะดูง่ายกว่า 60 กิโล แต่เราชอบแบบ 60 กิโลมากกว่าเพราะงานต่อการทำงาน ซึ่งได้ครั้งละมาก ๆ แต่ความเที่ยงตรงอาจไม่เท่ากับ 15 กิโล ของที่นำมาขายส่วนใหญ่เป็นของในบ้าน เพราะในชุมชนไม่มีโรงงาน เราจะซื้อ-ขายอาทิตย์ต่อ

อาทิตย์เป็นส่วนใหญ่แต่ถ้าคัดแยกไม่ทันก็จะเก็บไว้ขายอาทิตย์ต่อไป ทางธนาคารขยะจะขายของที่รับซื้อมาให้กับศูนย์ฯ แม้ว่าจะให้ราคาต่ำกว่าข้างนอก ที่เลือกขายให้ศูนย์ฯ เพราะคิดว่าศูนย์ฯ เป็นของทางเขตและเป็นของชุมชน รวมทั้งเราอยู่ในเครือข่ายเดียวกันด้วยจึงน่าจะสนับสนุนให้ศูนย์ฯ ดำเนินงานอยู่ได้ ขยะที่ธนาคารขยะรับซื้อนั้นอาทิตย์หนึ่งประมาณ 700 กิโลแต่บางครั้งก็ถึง 1 ตัน และทางศูนย์ฯจะขับรถมารับของที่ธนาคารขยะโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพราะระยะทางใกล้ ตอนนี้ธนาคารขยะมีเงินในสมุด 18,000 บาท ซึ่งเป็นเงินที่เป็นกำไรและเป็นเงินฝากของสมาชิกและมีเงินสดอีกส่วนหนึ่งที่แยกไว้เพื่อใช้ในการรับซื้อ

ในการรับซื้อพบปัญหาบ้างในบางครั้งเรื่องของขยะปนหรือแยกไม่ถูกประเภท เช่น ในขวดมีน้ำปนมาด้วยแต่ไม่พบบ่อยนักส่วนใหญ่เกิดจากความไม่ตั้งใจ เมื่อพบเราก็จะบอกและอธิบายให้ฟังว่าแยกผิดประเภทนะ และครั้งต่อไปเวลานำมาขายให้ช่วยตรวจสอบด้วยว่าในขวดมีน้ำปนมาด้วยหรือเปล่า และปัญหาอีกประการ คือ ใบเสร็จที่ให้คนที่มาขายว่าอะไร ได้กี่กิโล รวมเป็นราคากี่บาท และมียอดเงินเก่าอยู่เท่าไร รวมยอดใหม่เป็นกี่บาท เราจะแจ้งในใบเสร็จเดียวกันเพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ง่าย ซึ่งบางครั้งก็มีการลงยอดผิดบ้างชาวบ้านก็มาทักท้วงให้แก้ไขได้

ระหว่างชุมชนเครือข่ายได้มีการปรึกษาพูดคุยกันในเรื่องของปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับธนาคารขยะ เช่น 101 บึงทองหลางพบปัญหาระยะหลัง ๆ ชาวบ้านไม่ขายให้กับธนาคารขยะ เพราะว่ามีชาเลนจ์มากทำให้ธนาคารไม่โตเท่าที่ควร ในส่วนของวัดกลางเราก็ได้ไปปรึกษาในเรื่องการจัดเก็บว่าของเรายังไม่พร้อมเท่าที่ควรแต่ทางวัดกลางบอกว่าให้ดำเนินงานไปก่อน มิเช่นนั้นก็ได้ไม่ได้เริ่มทำสักที

ธนาคารของชุมชนร่วมกันสร้างนี้มีนักศึกษา ชุมชน หน่วยงานรัฐ เข้ามาดูงานบ้างเป็นครั้งคราว และทางเขตกับสำนักพัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยเหลือในการทำป้าย แผ่นพับให้เรา โดยการเราจะเน้นให้ความรู้ในเรื่องธนาคารขยะมากกว่า เพราะในด้านการแยกขยะคนส่วนใหญ่ที่มาก่อนข้างมีความรู้อยู่แล้ว จึงสนใจในเรื่องของการทำธนาคารขยะมากกว่า

คิดว่าในอนาคตอยากทำกลุ่มเยาวชนรณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อม แต่มีปัญหาที่ผู้ปกครองบางคนมองว่าขยะเป็นเรื่องต่ำ เรื่องสกปรกไม่อยากให้ลูกเข้ามาทำงานด้านนี้ โดยส่วนตัวคิดว่าเราควรปลูกฝังตั้งแต่เด็ก เพราะเป็นการสร้างนิสัยให้รู้จักเก็บออม รับผิดชอบและเมื่อเด็กได้เห็นตัวเงินในสมุดในเงินฝากที่ได้มาจากการเก็บออมของตนก็จะเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้เด็กอีกด้วย

ภาคผนวก จ
โครงการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน
เขตบางกะปิ

ชื่อโครงการ: ศูนย์วัสดุรีไซเคิล

ลงชื่อ ..... ผู้เสนอโครงการ
(นายประเสริฐ คำแดง)

ประธานคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเขตบางกะปิ

ลงชื่อ ..... ผู้เห็นชอบโครงการ
(นายสุประพันธ์ วงษ์กะพันธ์)
ผู้อำนวยการเขตบางกะปิ

ลงชื่อ ..... ผู้อนุมัติโครงการ

เลขที่

วันที่

แบบเสนอโครงการ
โครงการเสริมสร้างการแก้ไขปัญหาคอนในในเมืองในสภาวะวิกฤต
ภายใต้มาตรการเพิ่มการใช้จ่ายภาครัฐเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ
การเคหะแห่งชาติ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลขององค์กรชุมชน/กลุ่มเครือข่ายองค์กรชุมชน

1. ชื่อองค์กรชุมชน/กลุ่ม/เครือข่ายองค์กรชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเขตบางกะปิ ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2542
(ในกรณีที่ เป็นเครือข่ายองค์กรชุมชน ให้แนบรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่ายด้วย)
ที่ตั้งชุมชน ซอยลาดพร้าว 101 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ
จำนวนสมาชิกปัจจุบัน   คน
เป็นสมาชิกของเครือข่าย

2 ลักษณะขององค์กรชุมชน

- ☐ คณะกรรมการชุมชน กรรมการ   คน สมาชิก   คน
☐ กลุ่มออมทรัพย์ กรรมการ   คน สมาชิก   คน
☐ สหกรณ์ กรรมการ   คน สมาชิก   คน
☒ เครือข่ายองค์กรชุมชน กรรมการ 18 คน สมาชิก 12,144 คน
☐ อื่น ๆ (ระบุ)

3 สถานภาพขององค์กร

- ☐ องค์กรที่กฎหมายรับรอง (นิติบุคคล)
☒ องค์กรกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ
☐ อื่น ๆ (ระบุ)

4 ชื่อผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม คุณประเสริฐ คำแดง

5 สถานที่ติดต่อ

บ้านเลขที่   ม. 7 ชุมชนสุขสันต์ 26 ซอยลาดพร้าว 101 ถนน   ลาดพร้าว

แขวง/ตำบล   คลองจั่น อำเภอ/เขต   บางกะปิ

จังหวัด   กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์   9-18-4052

6 วัตถุประสงค์ขององค์กร/กลุ่ม

- 6.1 เพื่อให้้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกับสำนักงานเขต
6.2 เพื่อประสานงานและสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนให้ตระหนักถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม
6.3 มีศูนย์รวบรวมวัสดุรีไซเคิลและมีระบบการจัดเก็บ คัดแยกประเภทให้ทีมีประสิทธิภาพ
6.4 สร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตให้สามารถพึ่งพาตนเองได้
6.5 เสริมสร้างแนวความคิดให้ชุมชนในการปรับปรุงและพัฒนาชุมชนของตนเองให้ดีขึ้น
6.6 ลดปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

7. กิจกรรมที่ผ่านมาขององค์กร

ชื่อกิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม	แหล่งเงินทุนสนับสนุน	หน่วยงานสนับสนุน
โครงการจัดการมูลฝอยชุมชน ลพบุรี 101	สัมมนาและทัศนศึกษา	มูลนิธิ พลเอกชาติชาย ชุนหาระวัน	มูลนิธิ พลเอกชาติชาย ชุนหาระวัน
การแก้ไขปัญหาล้างแควล้น ในชุมชน	การกักแยกวัชพืชไฮเกิล	-	-

8. รายชื่อคณะกรรมการขององค์กรชุมชน/กลุ่ม

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____
- 6) _____
- 7) _____
- 8) _____
- 9) _____
- 10) _____

9. รายชื่อผู้ดูแลหรือดำเนินการโครงการที่ขอรับการสนับสนุน

- 1) นายประเสริฐ คำแดง
- 2) นายธนพล เพ็ชรมะลิ
- 3) นายศุภชัย ตริรัตน์ขวลิต
- 4) นายณรงค์ ประพัศ
- 5) นายบุญเรือง บุญสว่าง
- 6) จ.ส.อ.สุรพล สาลีทอง

(ในกรณีที่เครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นผู้เสนอโครงการ ให้กรอกข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่ายด้วย)

1. ข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่าย

จำนวนชุมชนที่เป็นสมาชิกเครือข่าย ..... 7 ..... ชุมชน

ชื่อชุมชน	จำนวน		ที่ตั้ง	ประเภทชุมชน
	หลังคาเรือน	ครอบครัว		
1. สุขสันต์ 26	160	151	ม.7 ลาดพร้าว 101	มีรายได้น้อย
2. ร่วมกันสร้าง	187	259	ม.10 ลาดพร้าว 101	มีรายได้น้อย
3. สุขเจริญพัฒนา	100	118	ม.9 ลาดพร้าว 101	มีรายได้น้อย
4. วัดกลาง	179	179	ม.2 ลาดพร้าว 132	มีรายได้น้อย
5. 101 บึงทองหลาง	98	210	ม.7 ลาดพร้าว 101	มีรายได้น้อย
6. หมู่บ้านสินธร	1,175	1,000	ถนนเสปี้แลนด์ กลองจั่น	บ้านจัดสรร
7. ลำสาลี	520	947	ถนนกรุงเทพกรีฑา	มีรายได้น้อย

2. คณะกรรมการเครือข่าย

2.1 โครงสร้างกรรมการ

1) กรรมการ ..... 18 ..... คน

2) ที่ปรึกษา ..... 5 ..... คน

2.2 รายชื่อคณะกรรมการและตำแหน่ง

รายชื่อกรรมการ	ตำแหน่ง	จากชุมชน
1. คุณประเสริฐ กำแดง	ประธานกรรมการ	สุขสันต์ 26
2. คุณณรงค์ ประพัศกร	กรรมการ	สุขสันต์ 26
3. คุณเฉลียว เชิดสูงเนิน	กรรมการ	สุขสันต์ 26
4. คุณธนพล เพ็ชรมะลิ	กรรมการ	ร่วมกันสร้าง
5. คุณบุญเรือง บุญสว่าง	กรรมการ	ร่วมกันสร้าง
6. คุณมนตรี เถลิงพันธุ์	กรรมการ	ร่วมกันสร้าง
7. คุณนิกร ขรรค์ศรี	กรรมการ	101 บึงทองหลาง
8. คุณสมนึก นวลศรี	กรรมการ	101 บึงทองหลาง
9. คุณสามารถ ปรีชา	กรรมการ	101 บึงทองหลาง
10. คุณสุภชัย ตรีรัตนชาติ	กรรมการ	วัดกลาง
11. คุณเคชวารี พูลิเที่ยง	กรรมการ	วัดกลาง
12. จ.ส.อ.สุรพล ลำลีทอง	กรรมการ	วัดกลาง
13. คุณเวก หมอหวล	กรรมการ	สุขเจริญพัฒนา
14. คุณนฤมล สมุทรชัย	กรรมการ	สุขเจริญพัฒนา
15. คุณปิ่นรดี มณีเนตร	กรรมการ	สุขเจริญพัฒนา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลโครงการที่ขอรับการสนับสนุน

1. สภาพปัญหาของชาวบ้าน / ชุมชน / กลุ่มตามลำดับความสำคัญเร่งด่วน

1.1 ปัญหาขยะมูลฝอยมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น

1.2 ปัญหาคนว่างงานและไม่มีงานทำ

1.3 ปัญหาขาดเสถียรภาพ

1.4 ปัญหาคุณภาพชีวิต

1.5

2. โครงการที่ขอจัดทำทั้งหมด ประกอบด้วย :-

ลำดับที่	ประเภทโครงการ	ชื่อโครงการ		งบประมาณ	ระยะเวลาดำเนินการ	
		โครงการหลัก	โครงการย่อย (ถ้ามีให้ระบุทุกโครงการ)		เริ่ม	สิ้นสุด
1.	2	ศูนย์วัสดุรีไซเคิล	- ก่อสร้างศูนย์ วัสดุรีไซเคิล	3,667,770	ส.ก.	พ.ย.
2.	2	ศูนย์วัสดุรีไซเคิล	- ค่าวัสดุ อุปกรณ์ศูนย์ วัสดุรีไซเคิล	408,500	พ.ย.	พ.ย.
รวมทุกประเภทโครงการ				4,076,270		

3. งบประมาณสมทบจากชุมชน

รายการ	งบประมาณ (บาท)
1. ประชุมกรรมการแต่ละชุมชน 5 ครั้ง	10,000
2. ประชุมคณะกรรมการเครือข่ายชุมชน 5 ครั้ง	10,000
3. สัมมนาและดูงาน 1 ครั้ง	50,000
4. ค่าบริหารจัดการศูนย์วัสดุรีไซเคิล	394,500
รวมงบประมาณสมทบจากชุมชน	464,500

รายชื่อกรรมการ	ตำแหน่ง	จากชุมชน
16.คุณระเบียบ กงสุวรรณ	กรรมการ	หมู่บ้านตีนธร
17.คุณบุรุดคิน จันทร วิเศษ	กรรมการ	ลำตาลี
18.คุณศิริ ชอุทะชัน	กรรมการ	ลำตาลี

2.3 รายชื่อที่ปรึกษา

1. ผู้อำนวยการเขต	สำนักงานเขตบางกะปิ
2. นายพิริยุตม์ วรรณพฤกษ์	มูลนิธิ พลเอก ชาคิชาบ ชูณหะวัณ
3. นายมานพ ประทุมทอง	สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง การสหแห่งชาติ
4. นายรังสรรค์ ปิ่นทอง	กรมควบคุมมลพิษ
5. นายจำเริญร วรรณชัยพันธ์	สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

แบบเสนอโครงการก่อสร้าง/ ปรับปรุงสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

ที่ตั้งโครงการ ศูนย์วัดสุริยไชเคิล แขวง คลองจั่น เขต บางกะปิ กรุงเทพฯ

ลำดับที่	รายการ	หน่วย	ราคาต่อหน่วย			ราคารวมทั้งหมด
			วัสดุ	แรงงาน	ราคารวม	
1	ศูนย์วัดสุริยไชเคิล					3,667,770
1.1	ค่าก่อสร้าง โครงสร้างอาคารและหลังคา	360			4,620	1,663,200
1.2	ผนังอาคารก่ออิฐฉาบปูนครึ่งแผ่นพร้อมฉาบปูน ทาสี 2 ด้าน	150			600	90,000
1.3	ติดตั้งลูกกรงลวดตาข่าย	87			310	26,970
1.4	ติดตั้งประตูบานเปิดเดี่ยวอลูมิเนียมสีขาวยาว ลูกฟักกระฉกสีขา ขนาด 0.80x2.00 ม. พร้อมช่องแสง	1			4,760	4,760
1.5	ติดตั้งชุดประตูเปิดเดี่ยวอลูมิเนียมสีขาวยาว ขนาด 0.80 x2.00 ม. + หน้าต่างบานเปิดเดี่ยว ขนาด 1.00 x1.00 ม. 2 บานพร้อมช่องแสง	1			11,880	11,880
1.6	ติดตั้งบานประตูพีวีซี ขนาด 0.70x 2.00 ม. พร้อมวงกบ ไม้เนื้อแข็ง 2"x4"	1			3,960	3,960
1.7	ติดตั้งหน้าต่างอลูมิเนียมบานกระทุ้ง ขนาด 2.00 x00 ม. แบ่ง 2 ช่อง พร้อมช่องแสงค้ำบนและล่าง	3			5,940	17,820
1.8	ปูกระเบื้องเคลือบ 8"x8" พื้นห้องน้ำ	3			530	1,590
1.9	ปูกระเบื้องเคลือบ 8"x8" ผนังห้องน้ำ	15			530	7,950
1.10	ส้วมนั่งห้อยเท้าชักโครกแบบถังพักน้ำสีขาวยาว กรอบชุดและติดตั้ง	1			3,120	3,120
1.11	อ่างล้างหน้า สีขาว พร้อมอุปกรณ์ - ก๊อกน้ำ อ่างล้างหน้า และติดตั้ง	1			1,800	1,800
1.12	โถปัสสาวะชาย ชนิดแขวนผนังสีขาว พร้อมอุปกรณ์และติดตั้ง	1			1,600	1,600
1.13	ติดตั้งชุดผนังอ่างน้ำสำเร็จรูป	1			11,220	11,220
1.14	ก่อสร้างห้องส้วม พื้นที่ประมาณ	4			3,960	15,840

ชื่อผู้รวบรวม...

โทรศัพท์.....

แบบเสนอโครงการก่อสร้าง/ ปรับปรุงสาธารณูปโภค สาธารณูปการ
ที่ตั้งโครงการ ศูนย์วัดสุริยชัยทิศ แขวง คลองจั่น เขต บางกะปิ กรุงเทพฯ

ลำดับที่	รายการ	หน่วย	ราคาต่อหน่วย			ราคารวมทั้งหมด
			วัสดุ	แรงงาน	ราคารวม	
1.15	ติดตั้งประตู พิวีซี พร้อมวงกบ 2"x4"	2			3,960	7,920
1.16	ติดตั้งช่องแสงบานเกล็ด กระงะฝ้าติด ตามขนาด 160 x 0.40 ม. วงกบ ไม้เนื้อ แข็ง 2"x4"	2			1,060	2,120
1.17	พื้นปูกระเบื้องเคลือบ 8"x8"	3			530	1,590
1.18	ผนังปูกระเบื้องเคลือบ 8"x8"	20			530	10,600
1.19	ติดตั้งโถ้วมล้างแบบฟลักซ์ มีฐานสีขาว พร้อมอุปกรณ์	2			1,320	2,640
1.20	ทาสีห้องน้ำ ภายนอก	20			80	1,600
1.21	ก๊อกน้ำแบบบอลวาล์ว 1/2"	2			200	400
1.22	ควงโคมไฟฟ้า พร้อมอุปกรณ์และเดิน สายขนาด 2x36 วัดต์	40			1,185	47,400
1.23	ควง โคมไฟฟ้า พร้อมอุปกรณ์และเดิน สาย 1x18 วัดต์	3			820	2,460
1.24	ติดตั้งระบบประปา น้ำทิ้ง และน้ำ โสโครกพร้อมถังบำบัด	2			66,000	132,000
1.25	ก่อสร้างรั้วคอนกรีตบล็อกพร้อมทาสี	174			2,820	490,680
1.26	ติดตั้งประตูเหล็กทาสีแบบเลื่อนเปิด- ปิด กว้าง 4 เมตร	1			15,450	15,450
1.27	เทพื้นหินกลุ่ก หน้า 10 ซม.	432			60	25,920
1.28	ปูอิฐหมึกซ์ หน้า 10 ซม.	432			290	125,280
1.29	ค่าขอติดตั้งสาธารณูปโภค	1			28,000	28,000
1.30	ค่าเช่าที่	3			144,000	432,000
1.31	ค่าปรับระดับพื้นที่	2400			200	480,000

แบบเสนอโครงการก่อสร้าง/ ปรับปรุงสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

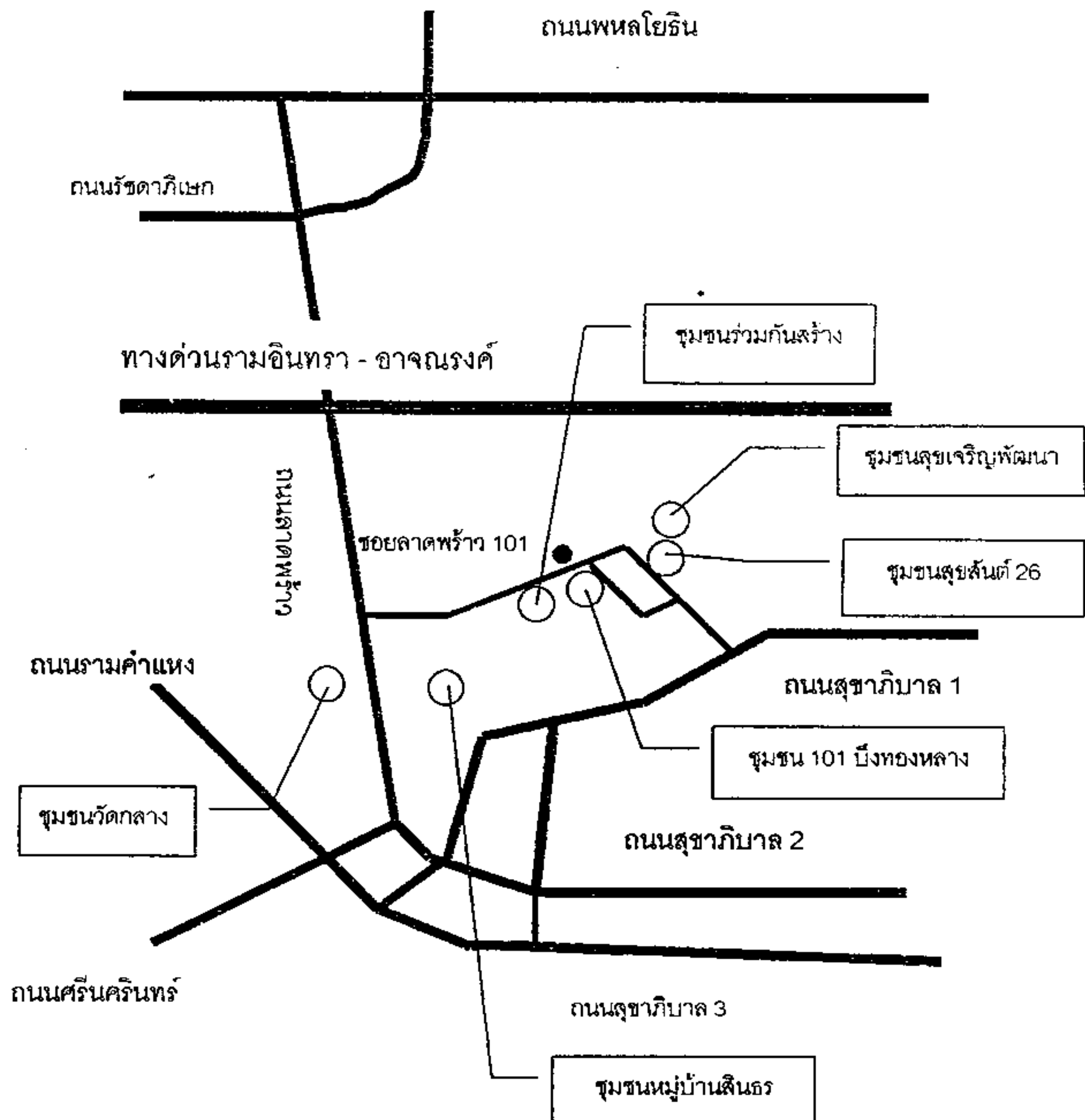
ที่ตั้งโครงการ ศูนย์วัสดุรีไซเคิล แขวง คลองจั่น เขต บางกะปิ กรุงเทพฯ

ลำดับที่	รายการ	หน่วย	ราคาต่อหน่วย			ราคารวมทั้งหมด
			วัสดุ	แรงงาน	ราคารวม	
2	ค่าวัสดุครุภัณฑ์					408,500
2.1	ค่าอุปกรณ์สำนักงานและเครื่องมือ	1			188,500	188,500
2.2	เงินหมุนเวียน	1			220,000	220,000

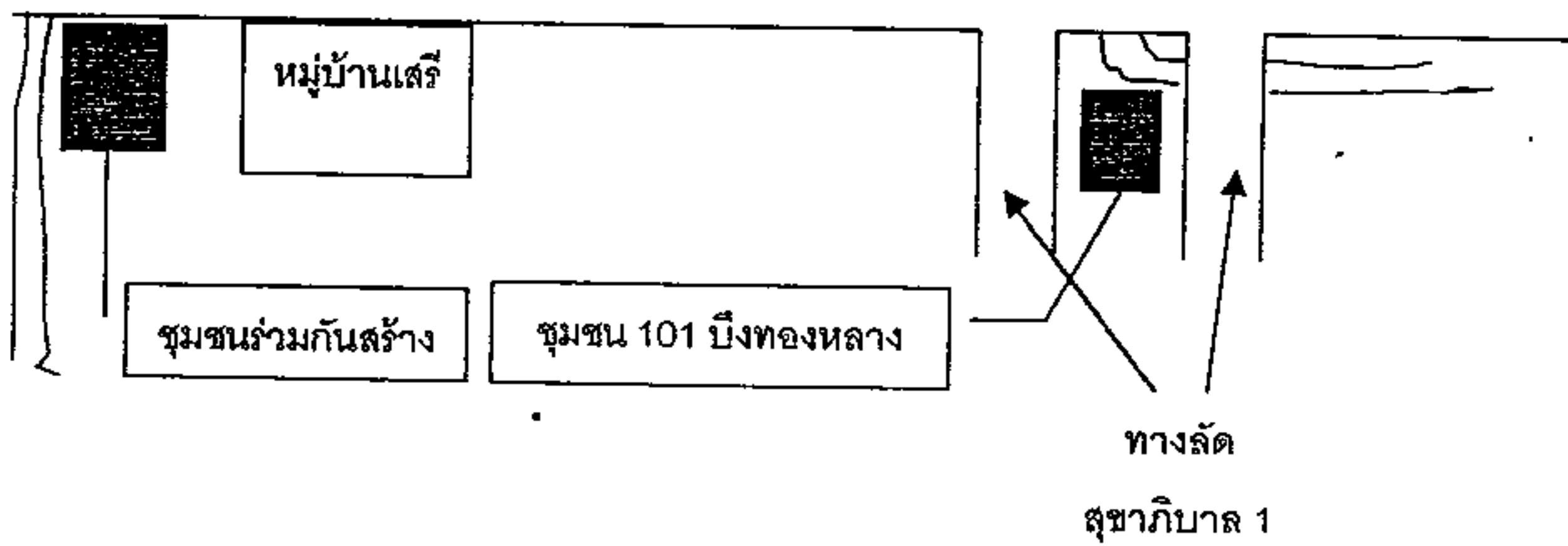
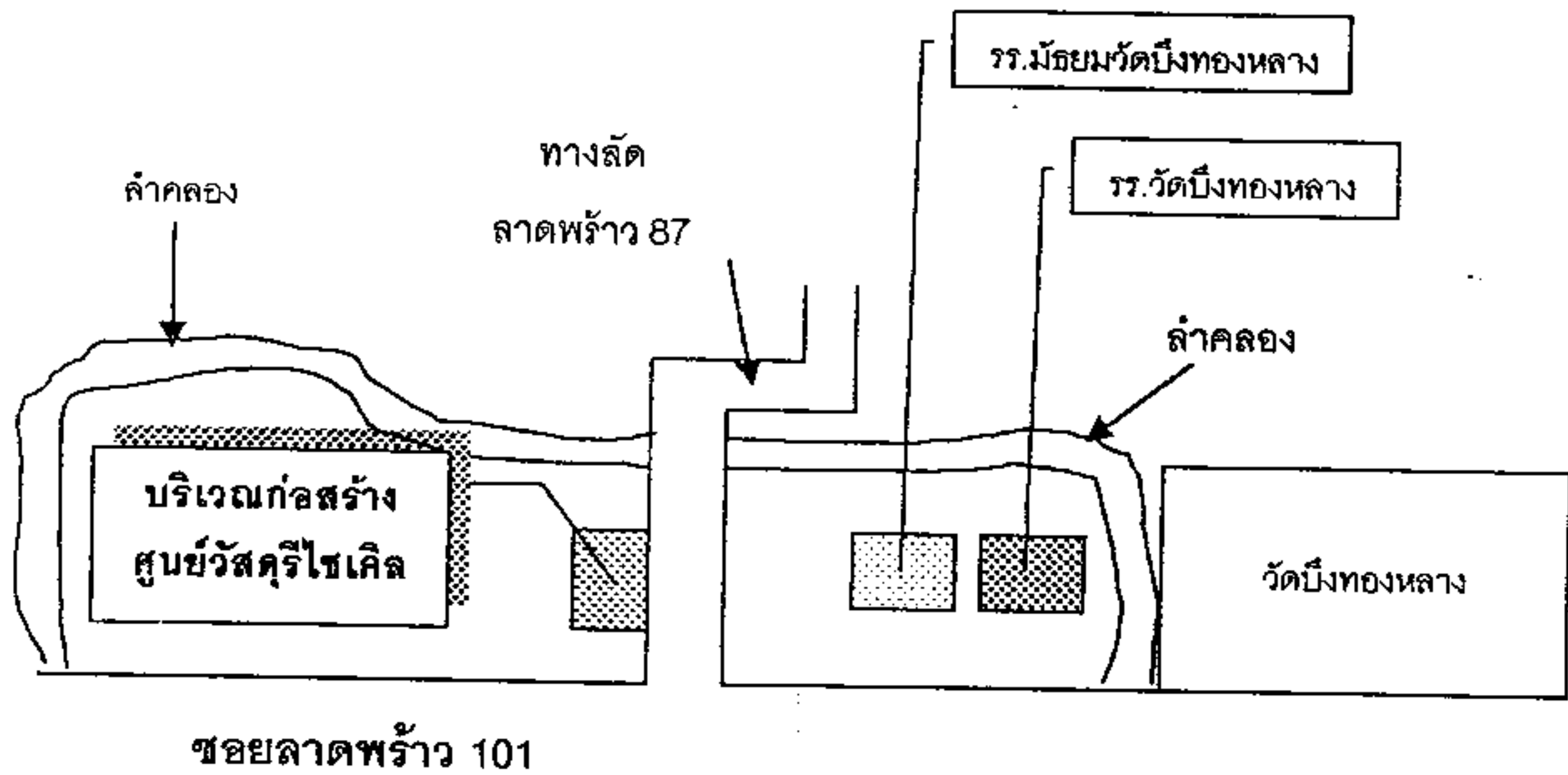
ชื่อผู้รวบรวม .....

โทรศัพท์ .....

แผนที่สังเขป

ผังบริเวณ

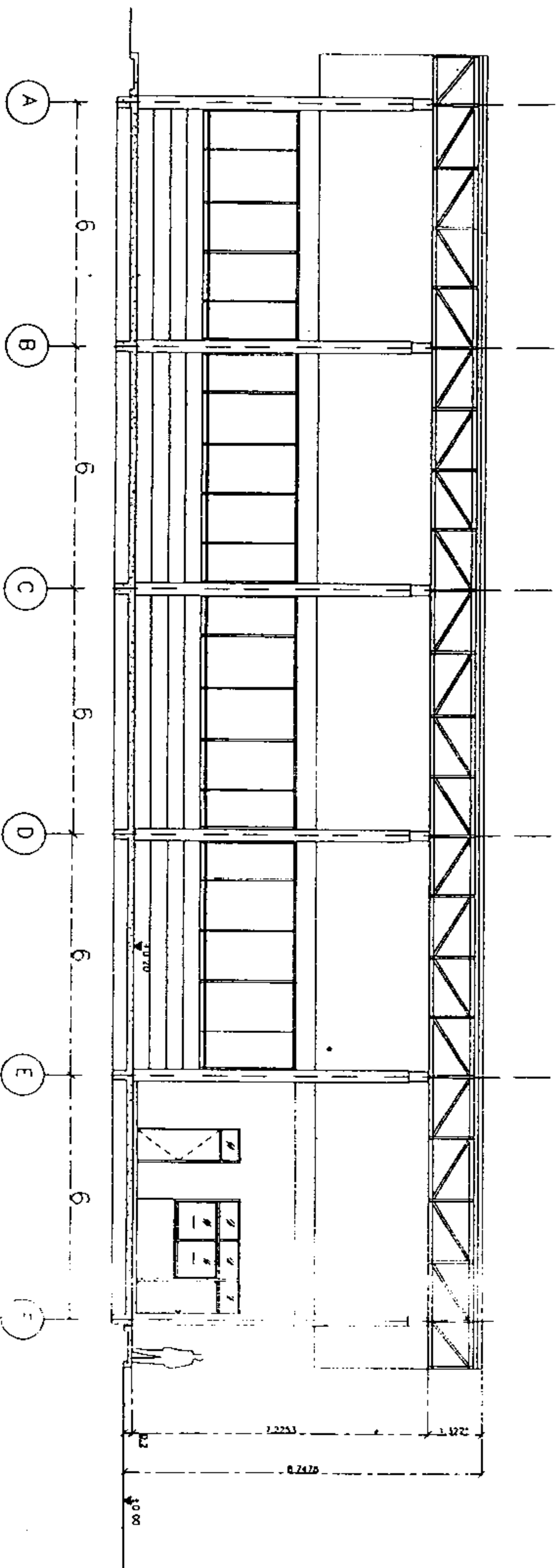
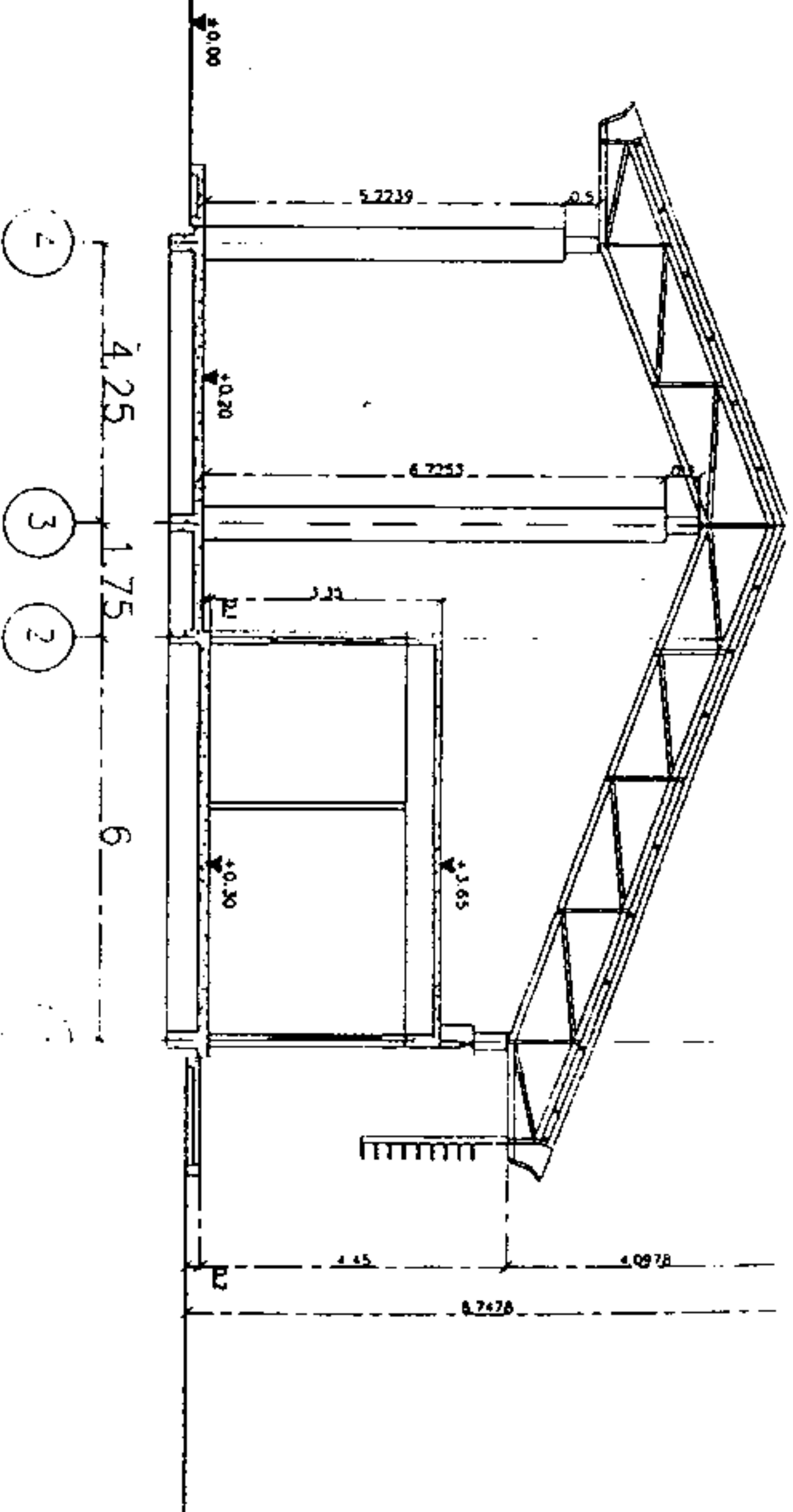
แบบก่อสร้าง

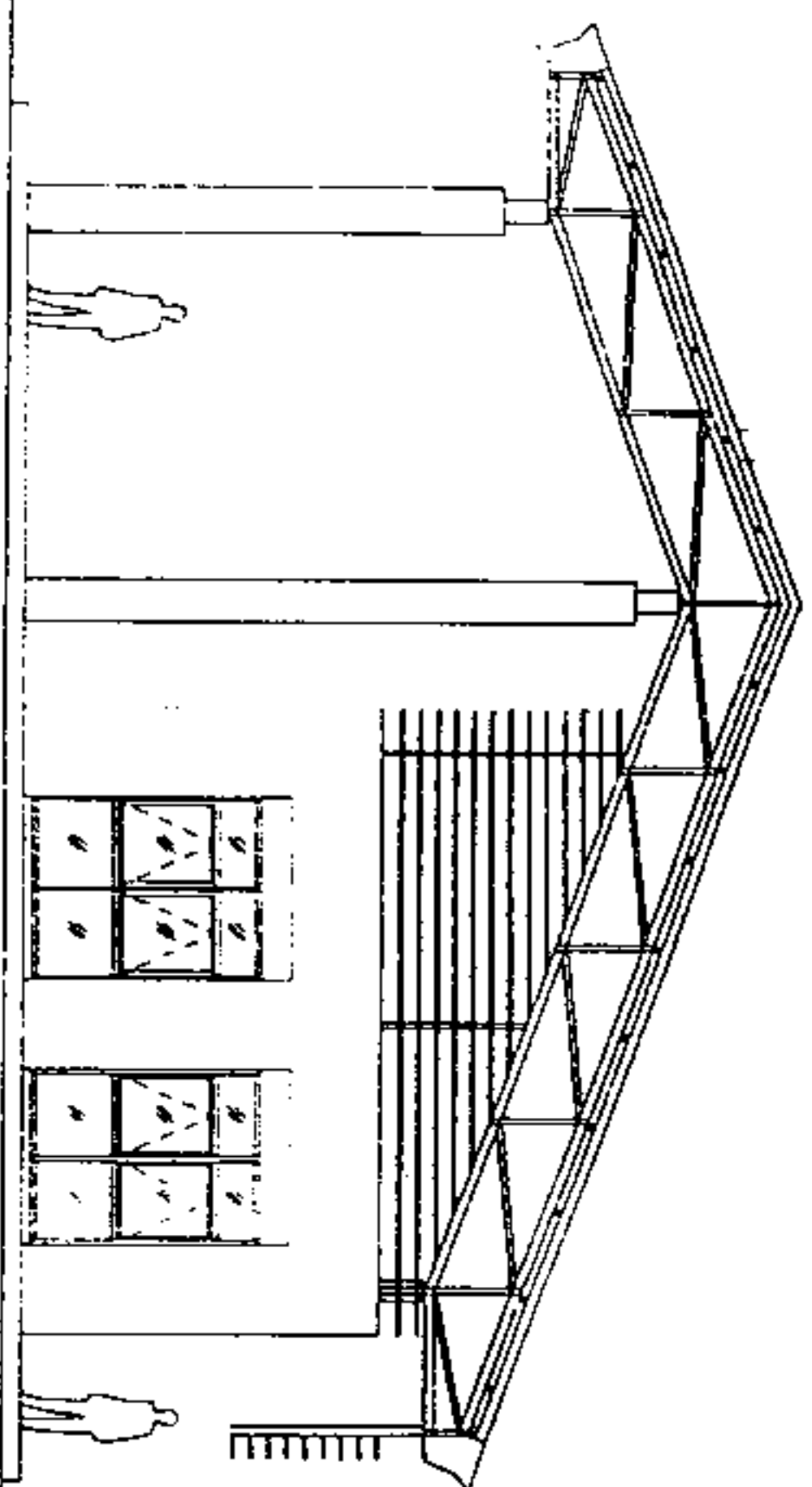

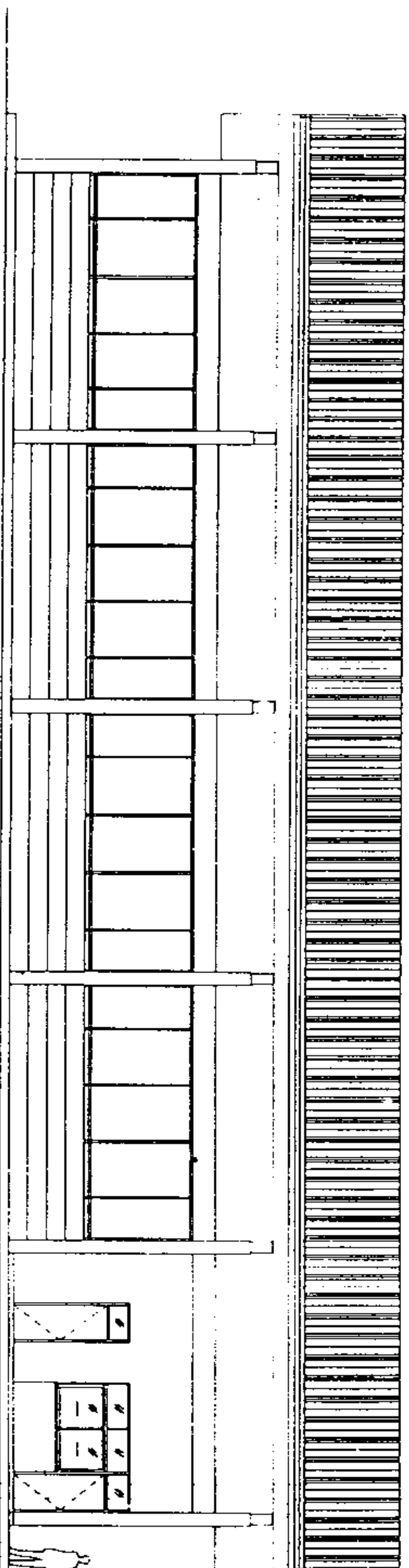
SECTION B-B 1:100

SECTION A-A 1:100

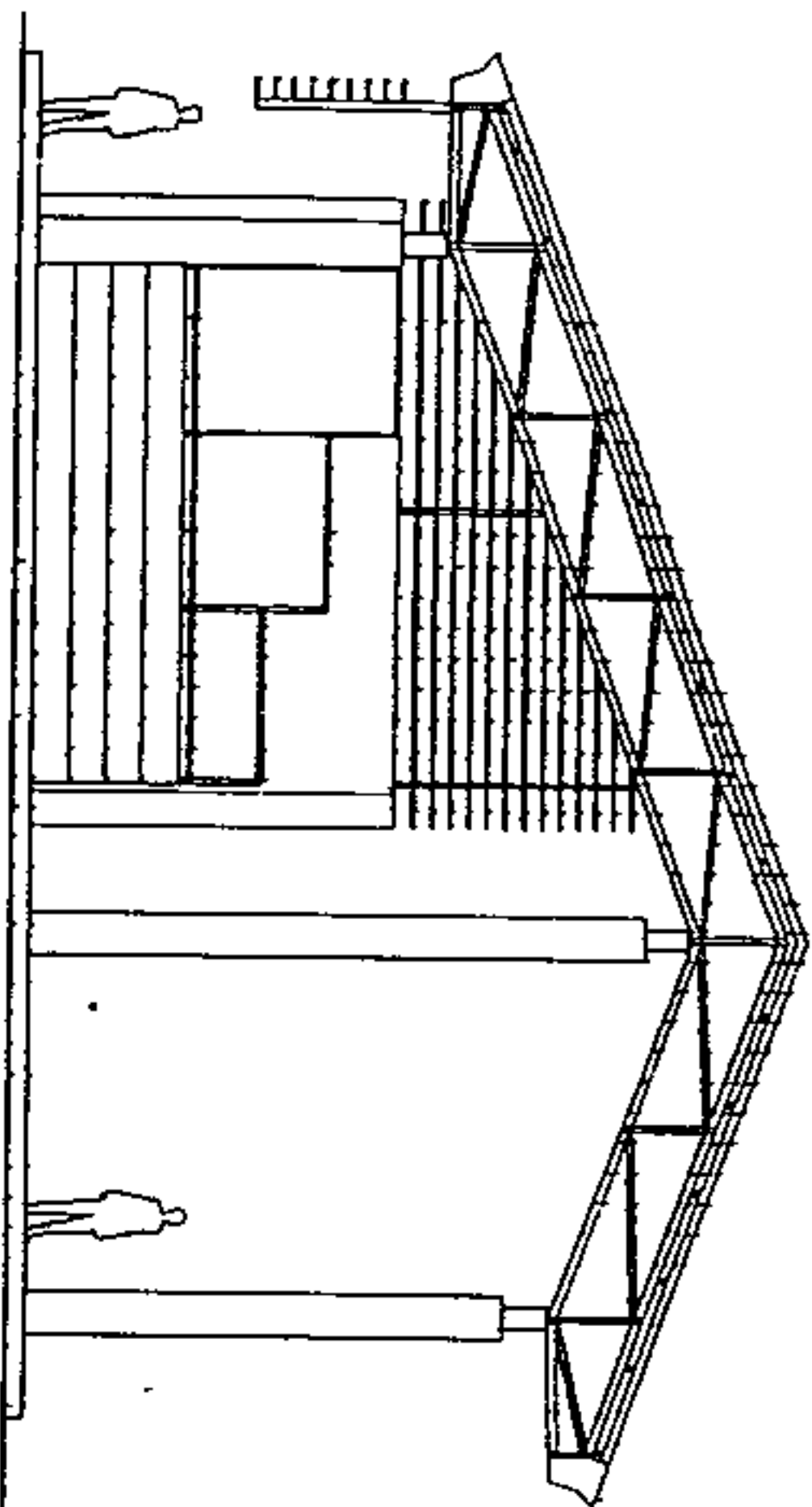

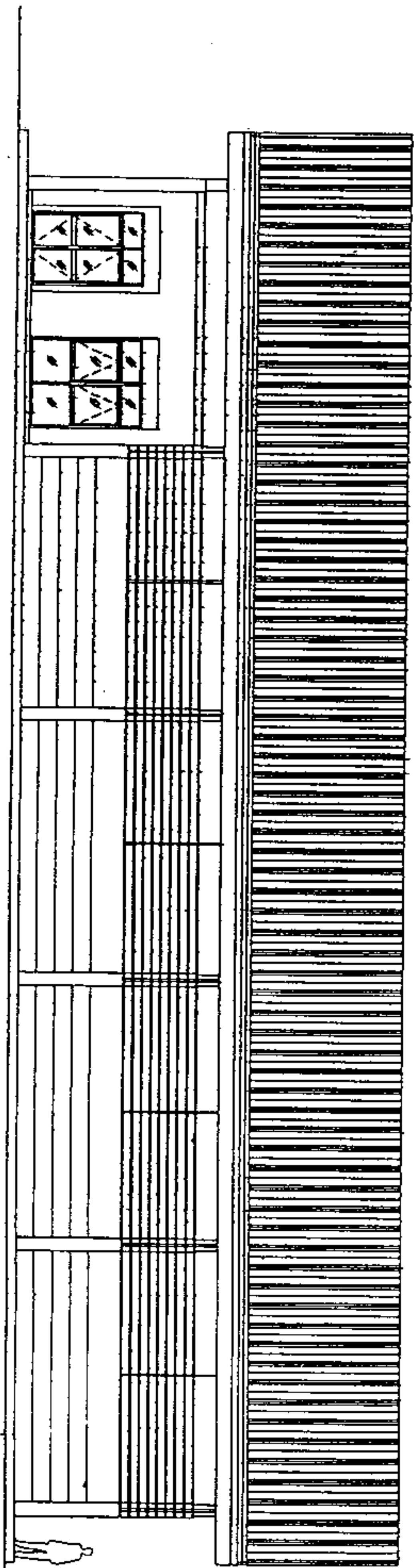
ELEVATION D 1:100

ELEVATION A 1:100

ELEVATION B 1:100

ELEVATION C 1:100

ส่วนที่ 5 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานและติดตามโครงการ

5.1 สมาชิกและชุมชนจะมีบทบาทอย่างไรบ้างในการดำเนินโครงการอย่างไร

1. มีการประชุมสมาชิกเพื่อพิจารณาแผนปฏิบัติงานและจัดทำโครงการ
2. มีคณะกรรมการชุมชนซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนในการดำเนินงาน
3. ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมที่ทางศูนย์สตรีโซเกิ้ลจัดขึ้น เช่น การนำวัสดุรีไซเคิลมาทำ การนำอาหาร เครื่องดื่มมาเลี้ยงผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม กิจกรรม ศึกษาดูงาน และ ระวังการฉ้อฉลกิจกรรมของชุมชน

5.2 สมาชิกและชุมชนจะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการอย่างไร

1. มีการจัดทำแผนร่วมกันอย่างชัดเจน
2. มีการแต่งตั้งผู้แทนของชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจการซื้อและจัดจ้าง
3. มีการแบ่งบทบาท คณะกรรมการชุมชนเพื่อติดตามตรวจสอบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ผู้เสนอโครงการ (ผู้แทนองค์กรชุมชนและองค์กรหนึ่งขอจำนวนกรรมการชุมชนร่วมลงนาม)

(ชื่อ- นามสกุล)

1. นายประเสริฐ กาแดง
2. นายณรงค์ ประพัทธ์
3. นายชนพล เพ็ชรมะลิ
4. นายบุญเรือง บุญสว่าง
5. นายนิกร ขรรค์สร
6. นายสามารถ ปรีชา
7. นายสุภชัย ศิริรัตนพล
8. นายเดชวารี พูลิเพ็ง
9. นายเวก หอมหวาน
10. คุณณณมล สมุทรชัย

(ลายเซ็น)

2/5/125 29/11/12
10/1 2-10/12 12-10/12
ชนพล เพ็ชรมะลิ
นายบุญเรือง บุญสว่าง
นายนิกร ขรรค์สร
นายสามารถ ปรีชา
นายสุภชัย ศิริรัตนพล
นายเดชวารี พูลิเพ็ง
นายเวก หอมหวาน
คุณณณมล สมุทรชัย

10 : 4/เมษายน 2564
 -ROM : คุณณรงค์ ปลายโพธิ์ สำนักงานเขตหนองแขบ
ใบประมาณราคา

(หน้าวัสดุ ๐๒๗๐๔

แผ่นที่.....รวม.....แผ่น

- ☐ เข้าแฟ้ม
☐ เสนอ
☐ อื่นๆ

งานก่อสร้าง ศูนย์ผลิตวัสดุ

ลำดับ	รายการ	จำนวน		ราคา	จำนวนเงิน			จำนวนเงิน	จำนวนเงิน
		จำนวนหน่วย	หน่วย		ค่าของ	หน่วยละ	ค่ารวม		
1.	ท่อพีวีซี 1/2 นิ้ว สลักตะกั่ว และเหล็ก	360	ม. ²	3,500 -					1,260,000
2.	แผ่นคอนกรีต ก่ออิฐฉาบปูน พื้น พร้อม งานปูนพื้น ทาสี 2 ชั้น	150	ม. ²	455 -					68,250
3.	ลวดเหล็ก ลวดกลม สลักตะกั่ว	87	ม. ²	231 -					20,097
4.	ลวดเหล็ก 1/2 นิ้ว ยาว 1 เมตร สลักตะกั่ว ลวดเหล็ก 1/2 นิ้ว ยาว 2 เมตร สลักตะกั่ว พร้อมเหล็กเสริม	1	คต.	3,100 -					3,100
5.	ลวดเหล็ก 1/2 นิ้ว ยาว 1 เมตร สลักตะกั่ว ลวดเหล็ก 1/2 นิ้ว ยาว 2 เมตร สลักตะกั่ว พร้อมเหล็กเสริม	1	คต.	9,000 -					9,000
6.	ลวดเหล็ก 1/2 นิ้ว ยาว 1 เมตร สลักตะกั่ว พร้อมเหล็กเสริม	1	คต.	3,000 -					3,000
7.	ลวดเหล็ก 1/2 นิ้ว ยาว 1 เมตร สลักตะกั่ว พร้อมเหล็กเสริม	3	คต.	4,500 -					13,500
8.	ปูนซีเมนต์ 8"x8" พื้นชั้น 1	3	ม. ²	400 -					1,200
9.	ปูนซีเมนต์ 8"x8" พื้นชั้น 2	15	ม. ²	600 -					9,000
10.	ลวดเหล็ก 1/2 นิ้ว ยาว 1 เมตร สลักตะกั่ว ลวดเหล็ก 1/2 นิ้ว ยาว 2 เมตร สลักตะกั่ว พร้อมเหล็กเสริม	1	คต.	2,350 -					2,350
11.	ลวดเหล็ก 1/2 นิ้ว ยาว 1 เมตร สลักตะกั่ว พร้อมเหล็กเสริม	1	คต.	1,360 -					1,360
12.	ลวดเหล็ก 1/2 นิ้ว ยาว 1 เมตร สลักตะกั่ว พร้อมเหล็กเสริม	1	คต.	1,200 -					1,200
13.	ลวดเหล็ก 1/2 นิ้ว ยาว 1 เมตร สลักตะกั่ว พร้อมเหล็กเสริม	1	คต.	8,500 -					8,500
14.	ลวดเหล็ก 1/2 นิ้ว ยาว 1 เมตร สลักตะกั่ว พร้อมเหล็กเสริม	4	ม. ²	3,000 -					12,000
15.	ลวดเหล็ก 1/2 นิ้ว ยาว 1 เมตร สลักตะกั่ว พร้อมเหล็กเสริม	2	คต.	3,000 -					6,000
16.	ลวดเหล็ก 1/2 นิ้ว ยาว 1 เมตร สลักตะกั่ว พร้อมเหล็กเสริม	2	คต.	800 -					1,600
17.	ปูนซีเมนต์ 8"x8" พื้นชั้น 1	3	ม. ²	400 -					1,200
18.	ปูนซีเมนต์ 8"x8" พื้นชั้น 2	20	ม. ²	600 -					12,000

วันที่.....

แผ่นที่.....รวม.....แผ่น

- งานก่อสร้าง..... ศูนย์พัฒนาฯ บ้านนาหว้า

จำนวนโดย.....
ตรางโดย.....

วันที่ .....
วันที่ -

รายละเอียดของแผนโครงการ

1. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งปริมาณขยะเพิ่มขึ้นอย่างมากในแต่ละวัน ทำให้เกิดปัญหาขยะตกค้างในชุมชน และก่อให้เกิดปัญหาการสะสมสิ่งไม่เหมาะสม และใช้ทรัพยากรหาคูณภาพชีวิตของชุมชนมากขึ้นทุกวัน ประชาชนหลายพื้นที่ได้มีการรวมตัวกันขึ้นเป็นชุมชน เพื่อระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ชุมชนในเขตบางกะปิ มีความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการ จัดการสิ่งไม่เหมาะสม ชุมชนเขตบางกะปิ จำนวน 7 ชุมชน (ภาคผนวก) จำนวนประชากรประมาณ 120,000 คน มีการใช้พื้นที่ว่างใช้การ จัดการสิ่งไม่เหมาะสมของชุมชน และยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ อันเป็นการแบ่งเบาภาระของกรุงเทพมหานครได้ระดับหนึ่ง

ในการดำเนินโครงการ ชุมชนร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการโครงการ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากชุมชนต่าง ๆ จำนวน 18 คน และมีองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ เป็นที่ปรึกษาโครงการ ซึ่งได้แก่

สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

- มูลนิธิ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ
- สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง การเคหะแห่งชาติ
- กรมควบคุมมลพิษ
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

2. วัตถุประสงค์

ศูนย์วัสดุรีไซเคิล มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 2.1 เพื่อให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกับสำนักงาน เขตบางกะปิ
- 2.2 เพื่อประสานงานและสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน ให้ตระหนักถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม
- 2.3 มีศูนย์รวบรวมวัสดุรีไซเคิลและมีระบบการจัดเก็บ คัดแยกประเภทให้มีประสิทธิภาพ
- 2.4 สร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตให้สามารถพึ่งพาตนเองได้
- 2.5 เสริมสร้างแนวความคิดให้ชุมชน ในการปรับปรุงและพัฒนาชุมชนของตนเองให้ดียิ่งขึ้น
- 2.6 ลดปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ภายในชุมชนเอง

3. เป้าหมาย

3.1 จัดตั้งศูนย์วัสดุรีไซเคิล โดยจัดเก็บรวบรวมวัสดุรีไซเคิลและรับซื้อในชุมชน ปริมาณที่รับซื้อได้มาจาก

1. ชุมชน โดยมีกิจกรรมรณรงค์ในการแยกขยะ	จำนวน 740	กิโลกรัม
2. จากขาล้างในชุมชน	จำนวน 750	กิโลกรัม
3. จากชุมชนข้างเคียง	จำนวน 500	กิโลกรัม
4. จากรถขยะ กทม.	จำนวน 1,000	กิโลกรัม
5. จากหน่วยงานราชการและเอกชน	จำนวน 500	กิโลกรัม

รวมปริมาณขยะที่คาดว่าจะรับซื้อประมาณ 3,490 กิโลกรัม/วัน คาดว่า ปริมาณการจัดเก็บรวบรวมของศูนย์วัสดุรีไซเคิล เมื่อได้ดำเนินการแล้วจะมีเพิ่มขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเขตบางกะปิ เพื่อให้ปริมาณขยะที่เข้าสู่ศูนย์เป็นไปตามเป้าหมาย

3.2 รวมกลุ่มขาล้าง เพื่อการจัดเก็บมูลฝอยในชุมชนให้เป็นระเบียบ และยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยการขึ้นทะเบียนประวัติ

3.3 ประชาชน ได้มีโอกาสได้เข้าร่วมในการรักษาสีสิ่งแวดล้อม

3.3.1 สาธิตการผลิตกระดาษรีไซเคิล

3.3.2 สาธิตการกำจัดขยะอินทรีย์ โดยการหมัก

3.4 รณรงค์ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารกับชุมชน

3.5 ร่วมกับสำนักงานเขตบางกะปิ ในการรณรงค์การแยกขยะในครัวเรือน

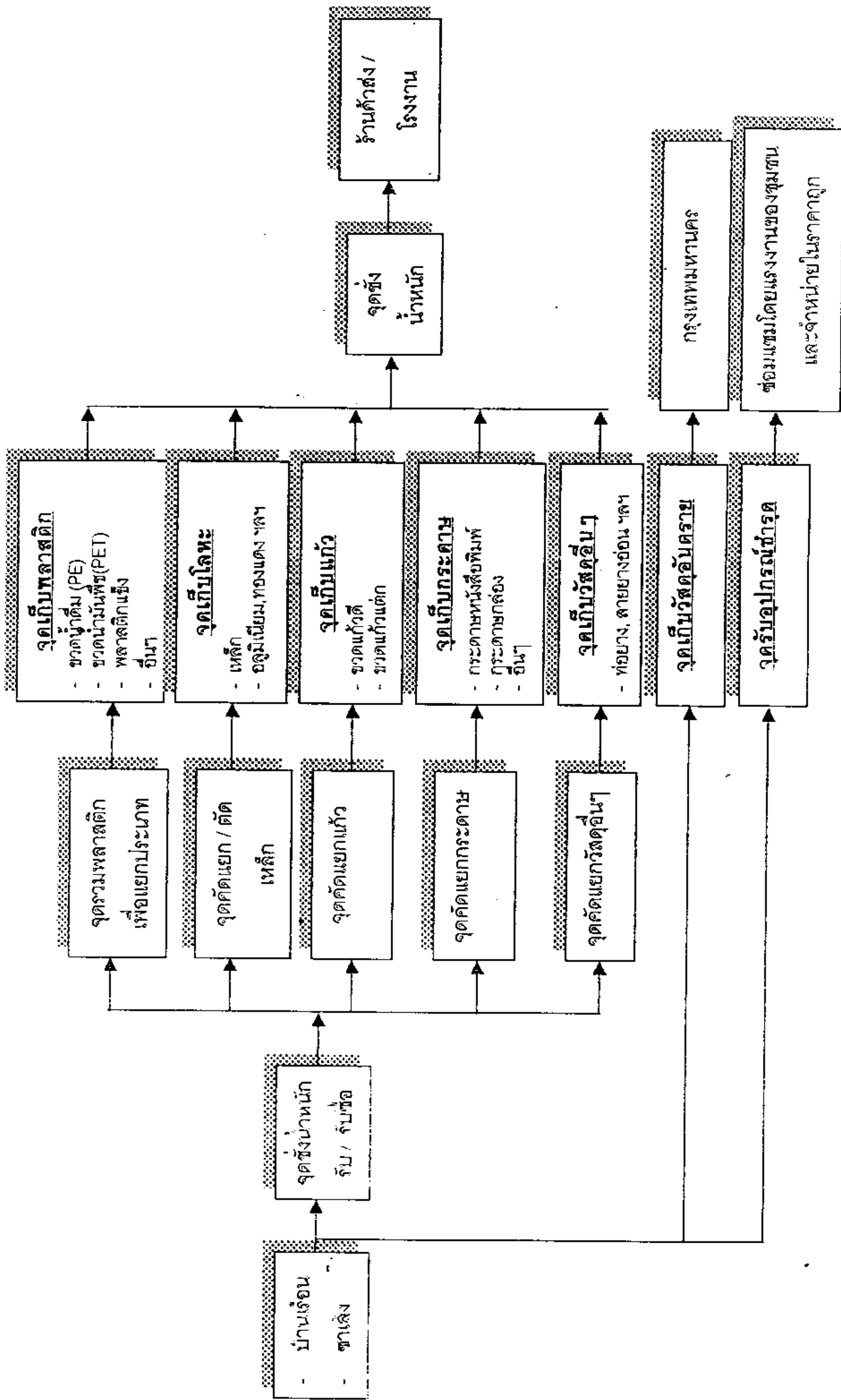
3.6 ร่วมกับสำนักงานเขตบางกะปิ ในการรวบรวมขยะอันตราย

3.7 ส่งเสริมเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมรักษาสีสิ่งแวดล้อม

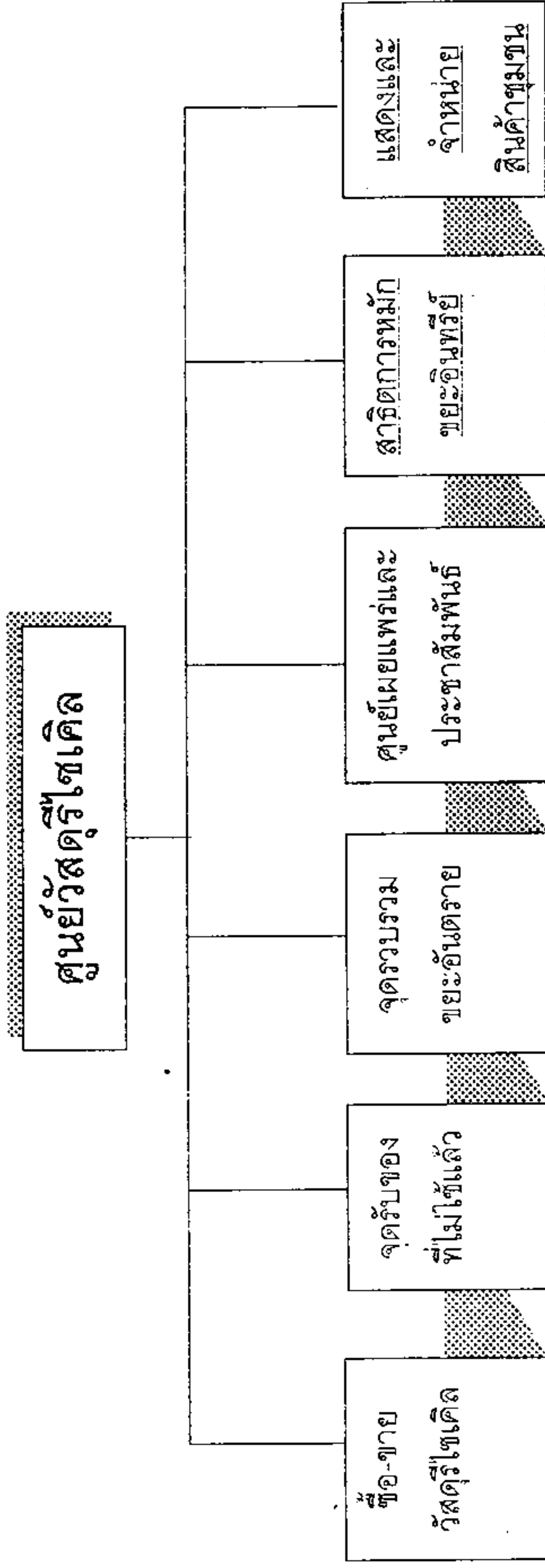
3.8 ประชาสัมพันธ์ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

4. รายละเอียดโครงการ

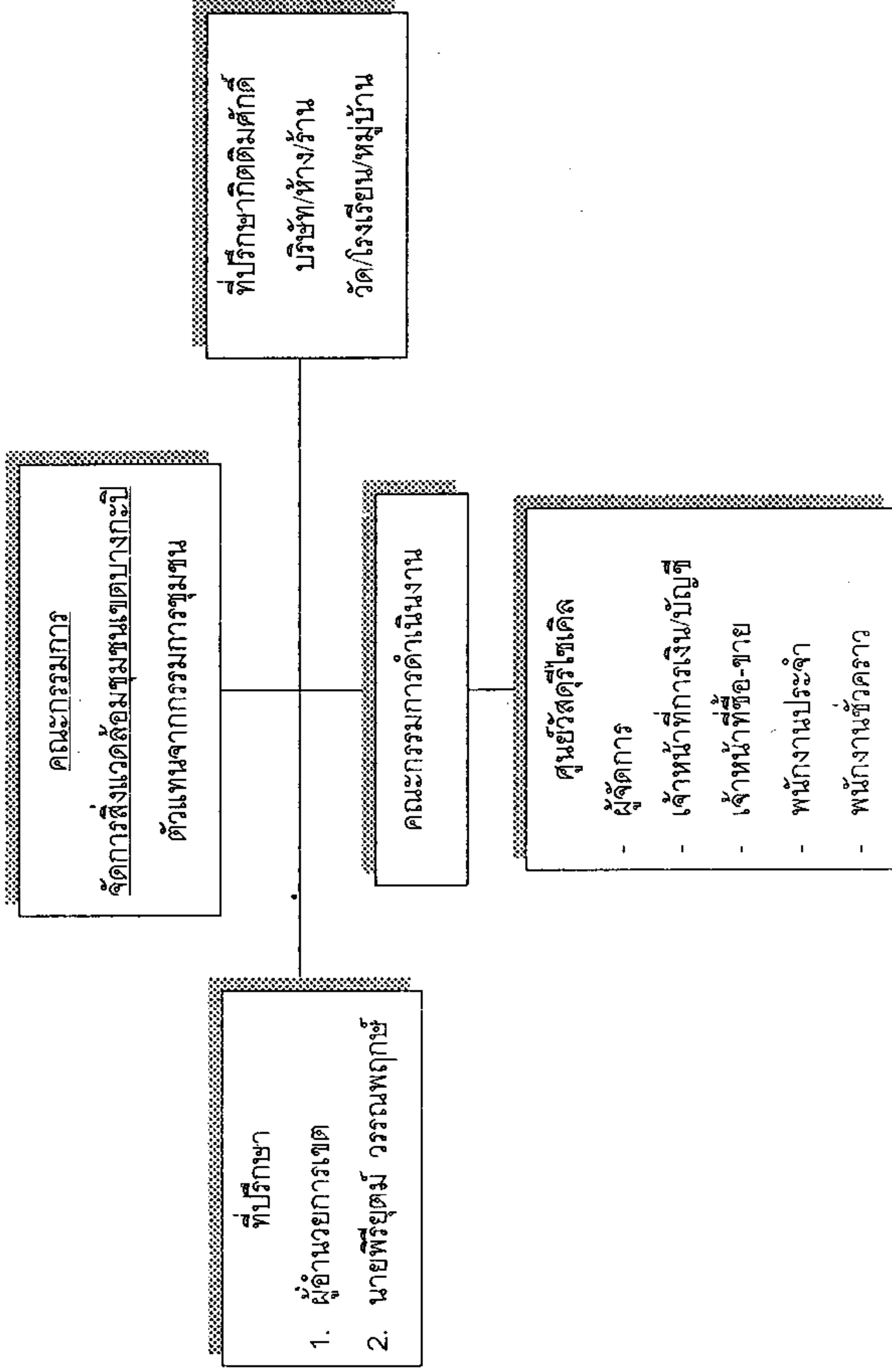
โครงการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน เป็นการรวมมือกันของชุมชนและสำนักงานเขตบางกะปิ ในพื้นที่จะรักษาและป้องกันสภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นภายในชุมชน โดยมีการรวมกลุ่มชุมชนจัดตั้งศูนย์วัสดุรีไซเคิล เพื่อเป็นศูนย์จัดดำเนินการในการช่วยลดปริมาณขยะในชุมชนและรณรงค์การคัดแยกขยะจากครัวเรือน โดยคัดแยกวัสดุรีไซเคิลเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกในการรักษาสีสิ่งแวดล้อมและยังเป็นการช่วยชุมชนในการปรับปรุงและพัฒนาชุมชน ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

การบริหารจัดการศูนย์วัสดุไร้เซลล์

โครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์วัสดุไร่ไชเคิล

ดังนั้นจึงได้มีการดำเนินการจัดตั้ง กลุ่มเพื่อดำเนินการตั้งศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลในบริเวณชุมชนและ
ดำเนินการบริหารโดยชุมชนเอง ภายในศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลจะมีกิจกรรมดังนี้

ศูนย์สวัสดิ์ไชเคิล มีขั้นตอนดังแสดงในรูปที่ 1 และรูปที่ 2,3

กิจกรรมเสริมสาธิตการผลิตกระดาษรีไซเคิล

กิจกรรมเสริมสาธิตการกำจัดขยะอินทรีย์โดยการหมัก

4.1 โครงสร้างองค์กรและกำลังคน

คณะกรรมการบริหารงานศูนย์สวัสดิ์ไชเคิล ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม
ชุมชน เขตบางกะปิ เพื่อดำเนินงานบริหารศูนย์สวัสดิ์ไชเคิล ดังแสดงในรูปที่ 4

บุคลากรของศูนย์สวัสดิ์ไชเคิล ประกอบด้วย

- ผู้จัดการศูนย์สวัสดิ์ไชเคิล
- เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี
- เจ้าหน้าที่รับซื้อ-ขาย
- เจ้าหน้าที่อื่น ๆ

นอกจากนี้ เมื่อได้ดำเนินการแล้ว ศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลสามารถที่จะจัดจ้างแรงงานในชุมชนเพิ่มขึ้น
ในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ที่ทางศูนย์จัดขึ้น

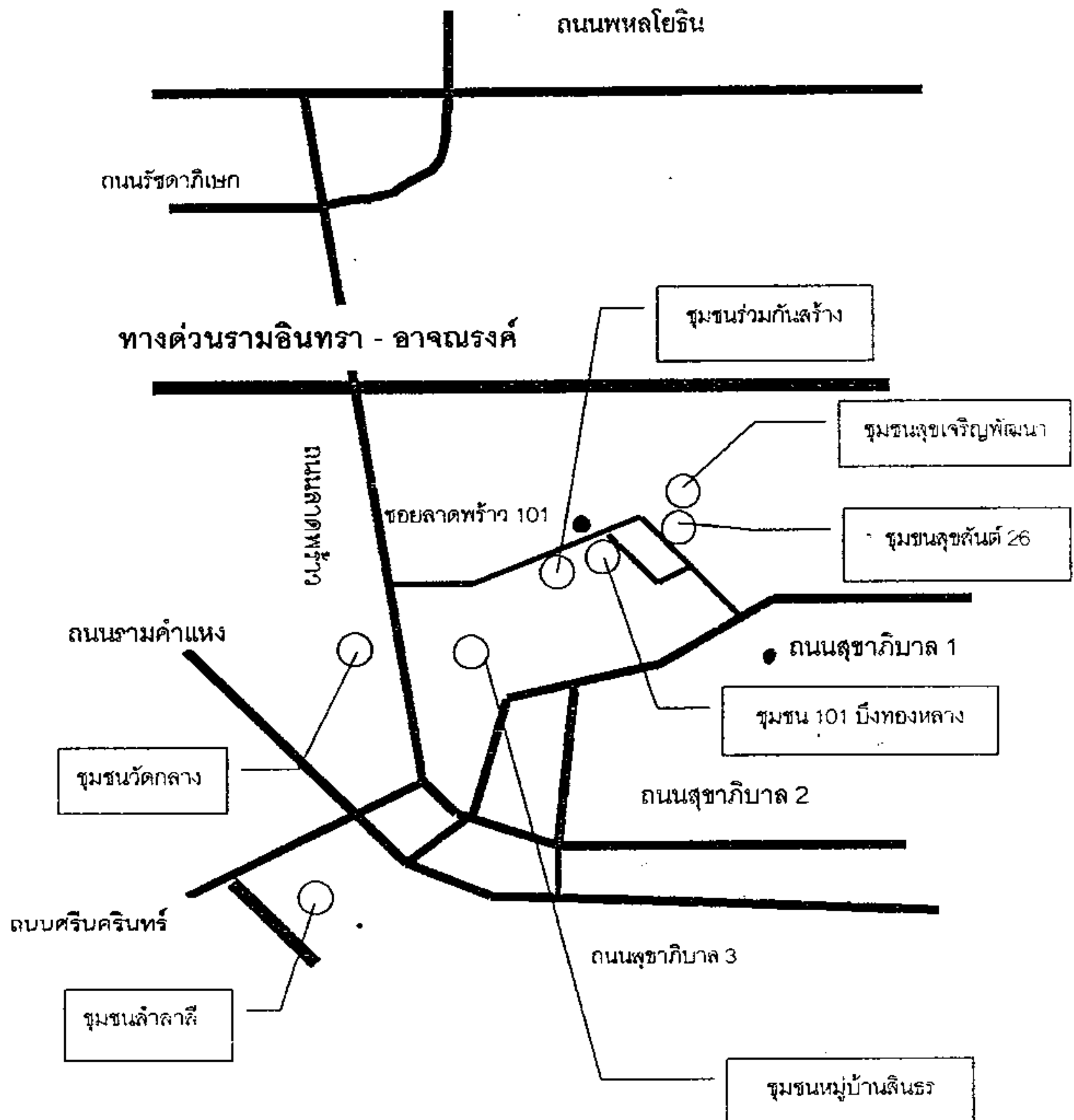
5. งบประมาณ

5.1 งบประมาณ

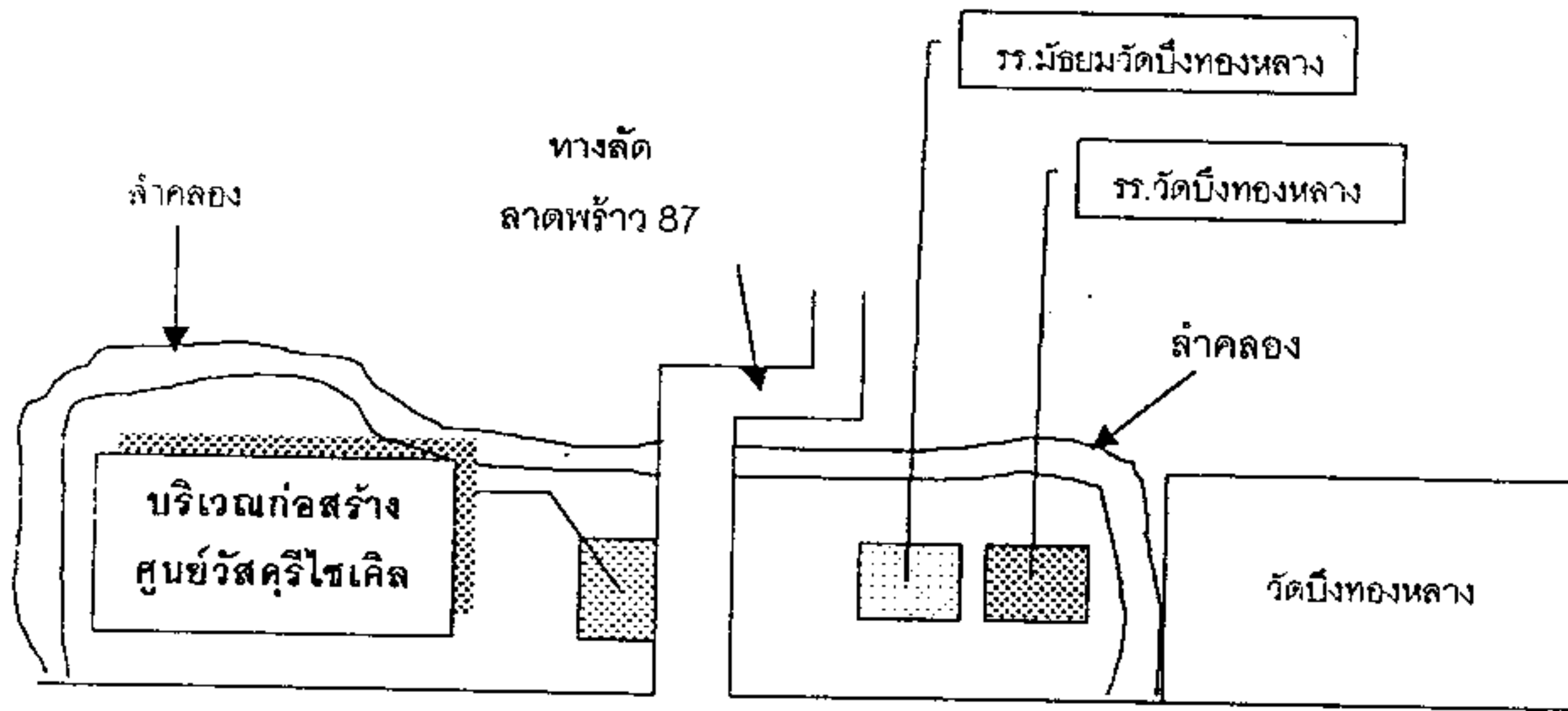
งบประมาณที่ใช้ในการตั้งศูนย์สวัสดิ์ไชเคิล เป็นจำนวนเงิน 4,076,270 บาท
(สี่ล้านเจ็ดหมื่นหกพันสองร้อยเจ็ดสิบบาทถ้วน) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

5.1.1	งบก่อสร้างศูนย์สวัสดิ์ไชเคิล	จำนวน	3,667,770	บาท
5.1.2	งบการบริหารและดำเนินการศูนย์สวัสดิ์ไชเคิล	จำนวน	408,500	บาท

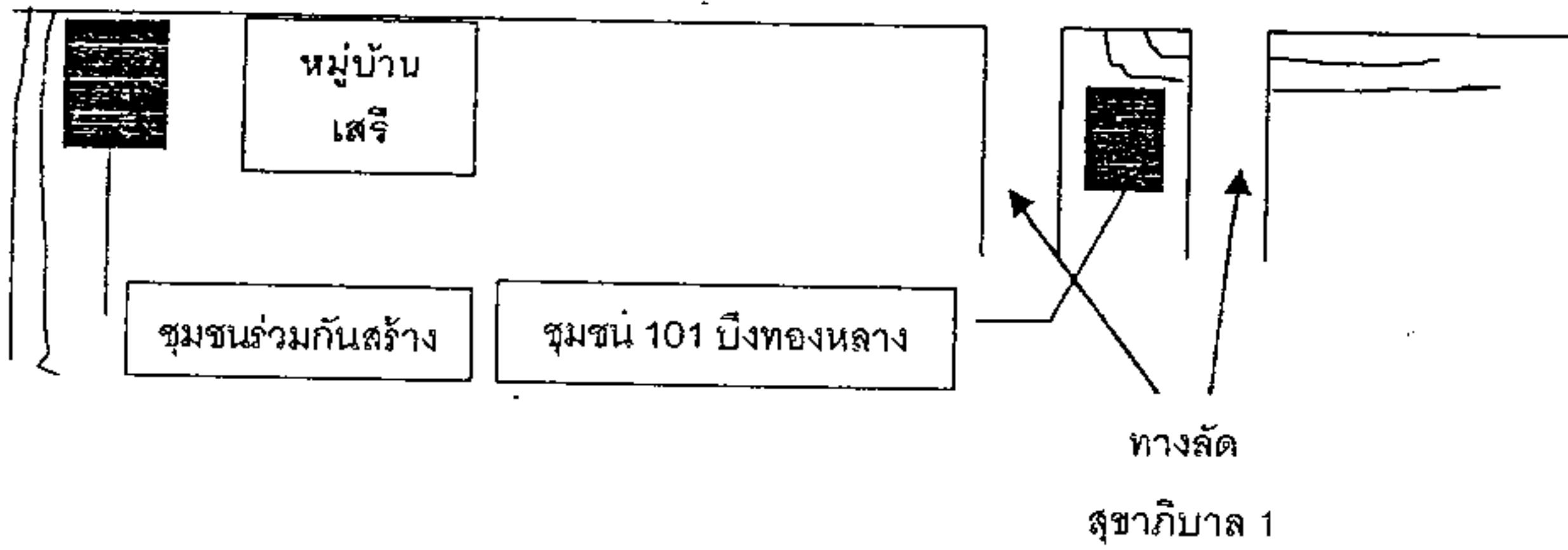
แผนที่สังเขป

ผังบริเวณ

ซอยลาดพร้าว 101

6. ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้น คือ

- 6.1 การติดต่อหาโรงงานและร้านค้า ที่รับซื้อจากศูนย์วัสดุรีไซเคิล
- 6.2 ปัญหาเรื่องราคาที่ส่งให้โรงงานและร้านค้าราคาไม่สูง ทำให้ขายได้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

7. ผลประโยชน์โครงการ

การดำเนินการของศูนย์วัสดุรีไซเคิล สามารถที่จะทำให้เกิดประโยชน์ได้ดังนี้

- 7.1 สามารถช่วยกรุงเทพมหานครลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะส่งไปกำจัด
- 7.2 เป็นศูนย์ตัวอย่างการจัดการสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากความร่วมมือกันของชุมชนกับหน่วยงานราชการและองค์กรต่าง ๆ
- 7.3 สามารถสร้างงานและรายได้ให้กับชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ ให้สามารถพึ่งตนเองได้
- 7.4 สามารถช่วยสำนักงานเขตบางกะปิ ในการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ ส่วนการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมและโครงการอื่น ๆ ที่ทางกรุงเทพมหานครจัดขึ้น
- 7.5 สร้างงานและรายได้ให้กับคนในชุมชน ในการสร้างศูนย์วัสดุรีไซเคิล

8. การประเมินผล

คณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเขตบางกะปิ ร่วมกับสำนักงานเขตบางกะปิ เป็นผู้ติดตามและประเมินผล การประเมินผลการดำเนินงานศูนย์วัสดุรีไซเคิลสามารถทำได้ โดยพิจารณา ดังนี้

- 8.1 พิจารณาจากผลต่างรายรับรายจ่ายของศูนย์วัสดุรีไซเคิล สามารถดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่
- 8.2 พิจารณาจากปริมาณขยะที่สามารถจัดเก็บรวบรวม
- 8.3 การจัดกิจกรรมเสริม การรณรงค์ เผยแพร่ และความสนใจของหน่วยงานต่าง ๆ

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์
เรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน
(สำหรับผู้จัดการศูนย์ฯ และผู้นำชุมชน)

.....

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน”

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 2 ปัจจัยนำเข้า จำนวน 23 ข้อ

- การรับรู้วัตถุประสงค์ของศูนย์ ฯ	จำนวน	2	ข้อ
- งบประมาณ	จำนวน	5	ข้อ
- บุคลากร	จำนวน	5	ข้อ
- อุปกรณ์และสถานที่	จำนวน	5	ข้อ
- ข้อมูลข่าวสาร	จำนวน	4	ข้อ
- การสนับสนุนจากภายนอก	จำนวน	2	ข้อ

ส่วนที่ 3 กระบวนการดำเนินงาน จำนวน 22 ข้อ

- การจัดองค์กรและบุคลากร	จำนวน	5	ข้อ
- การวางแผน	จำนวน	6	ข้อ
- การดำเนินงาน	จำนวน	4	ข้อ
- การกำกับติดตามผล	จำนวน	7	ข้อ

ส่วนที่ 4 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

เรื่อง ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน
(สำหรับผู้จัดการศูนย์ฯ และผู้นำชุมชน)

1. ชื่อ.....สกุล.....

( ) 1. 278

( ) 2. หญิง

3. ปัจจุบันอายุ.....ปี

( ) 1. ไม่ได้รับการศึกษา

( ) 2. ประถมศึกษา

( ) 3. มัธยมศึกษาดอนตัน

( ) 4.มัธยมศึกษาตอนปลาย

( ) 5. อนุปริยตฺตา

( ) 6. ปริณญาตร

( ) 7. อื่น ๆ (ระบุ).....

5. ตำแหน่งหน้าที่ในศูนย์ริโซเคิลชุมชน.....

6. เหตุผลที่ท่านเลือกมาทำงานที่ศูนย์วิจัยเฉลิมชน.....

7. ท่านทำงานนี้มากเป็นเวล.....ปี.....เดือน

8. รายได้จากการทำงานในหน้าที่นี้.....บาท

9. ท่านมีอาชีพอื่นนอกจากตำแหน่งที่ศูนย์ริโซเคลสมชนหรือไม่

( ) 1. ไม่มี

( ) 2. ដំ (របៀប) .....

10. กรณีถ้าประกอบอาชีพอื่นมีรายได้ต่อเดือน ..... บาท

ส่วนที่ 2 ปัจจัยนำเข้า

1. การรับรู้วัตถุประสงค์ของศูนย์วิสาหกิจชุมชน

1.1. ท่านรับรู้วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของศูนย์วิสาหกิจชุมชนหรือไม่ว่ามีอะไรบ้างและมีการนำไปปฏิบัติจริงมากน้อยแค่ไหน

1.2. จากการปฏิบัติที่ผ่านมาท่านคิดว่าสามารถปฏิบัติได้ตามวัตถุประสงค์ในเรื่องใดบ้าง เพราะอะไร ไม่ได้เพราะอะไร และถ้าไม่สามารถปฏิบัติได้คิดว่ามีสาเหตุมาจากอะไร

2. งบประมาณ

2.1. งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานของศูนย์วิสาหกิจชุมชนได้มาจากแหล่งใดบ้าง

2.2. งบประมาณที่ได้มานั้นเพียงพอกับการปฏิบัติงานที่จะทำให้การดำเนินงานของศูนย์วิสาหกิจชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ได้หรือไม่

2.3. งบประมาณที่ได้มาอยู่ในช่วงเวลาที่เหมาะสมและทันกับความต้องการในการดำเนินงานของศูนย์วิสาหกิจชุมชนเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

2.4. ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในศูนย์วิสาหกิจชุมชนมีอะไรบ้าง

2.5. โดยภาพรวมในด้านการเงินของศูนย์วิสาหกิจชุมชนท่านคิดว่าเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้หรือไม่

3. บุคลากร

3.1. บุคลากรของศูนย์วิสาหกิจชุมชนมีการคัดเลือกมาจากแหล่งใด

3.2. บุคลากรที่เข้ามาทำงานต้องมีคุณสมบัติเฉพาะเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่หรือไม่

3.3. จำนวนบุคลากรที่มีเพียงพอกับการทำงานหรือไม่

3.4. บุคลากรได้รับการฝึกอบรมทักษะในการปฏิบัติงานบ้างหรือไม่

3.5. ท่านคิดว่าบุคลากรที่ทำงานในศูนย์วิสาหกิจชุมชนนั้นมีคุณภาพเพียงพอที่จะทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

4. อุปกรณ์และสถานที่

4.1. สถานที่ตั้งศูนย์วิสาหกิจชุมชนอยู่ในบริเวณที่สะดวกในการเดินทางเข้ามาติดต่อหรือไม่

4.2. ขนาดของศูนย์วิสาหกิจชุมชนมีความเหมาะสมต่อการดำเนินงานหรือไม่

4.3. เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการรับซื้อวิสาหกิจชุมชนมีเพียงพอกับความต้องการในการใช้งานหรือไม่

4.4. เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการรับซื้อมีความทันสมัยและเหมาะสมกับการใช้งานหรือไม่

4.5. ท่านคิดว่าสถานที่ตั้งศูนย์วิสาหกิจชุมชนและอุปกรณ์ที่มีอยู่นั้นเอื้อต่อการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

5. ข้อมูลข่าวสาร

5.1.ทางศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขยะมูลฝอยบ้างหรือไม่ ถ้ามีจากแหล่งใดบ้าง

5.2.มีการนำความรู้ ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ที่ได้นำมาปรับใช้ในและนำไปเผยแพร่ต่อหรือไม่ อย่างไร

5.3.ความรู้ข้อมูลข่าวสารที่ศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชนมีท่านคิดว่าน่าจะเอื้อต่อการดำเนินงานของศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

5.4.ท่านคิดว่าศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชนมีความพร้อมในด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยเพียงพอที่จะให้บริการแก่ประชาชนและหน่วยงานอื่น ๆ หรือไม่

6. การสนับสนุนจากภายนอก

6.1.ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันมีหน่วยงานใดบ้างที่ให้การสนับสนุนศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลชุมชนและสนับสนุนในด้านใด

6.2.ท่านคิดว่าการสนับสนุนที่ได้รับจากภายนอกนั้นเพียงพอหรือไม่ เพราะเหตุใด

ส่วนที่ 3 แนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

1. การจัดองค์กรและบุคลากร

1.1.การเลือกคนเข้าทำงานพิจารณาตามความเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของบุคคลหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

1.2.ระหว่างการทำงานมีการทำงานก้าวถ่วงหรือซ้ำซ้อน เนื่องจากแบ่งสายงานขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบไม่ชัดเจนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

1.3.จำนวนบุคลากรกับงานมีความเพียงพอและเหมาะสมหรือไม่

1.4.มีการจัดกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ให้แก่คณะทำงาน เช่น การดูงาน การอบรมหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

1.5.ได้มีการจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับขอบเขตงานในแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจนหรือไม่ อย่างไร

1.6.ท่านได้มีการกำหนดลักษณะหน้าที่และส่วนประกอบของแต่ละงานภายในศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลไฉ่อย่างชัดเจนหรือไม่ (การรับซื้อสวัสดิ์ไชเคิล จดรวบรวมขยะอันตราย สาธิตการหมักขยะอินทรีย์ จดรับของที่ไม่ใช่แล้ว ศูนย์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์)

2. การวางแผน

2.1.มีการประชุมเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายศูนย์สวัสดิ์ไชเคิลหรือไม่ อย่างไร

2.2.ใครเป็นผู้ตั้งราคาซื้อสวัสดิ์ไชเคิลและกำหนดประเภทวัสดุที่รับซื้อ และใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการกำหนด

- 2.3.ใครเป็นผู้ตั้งเวลาเปิด-ปิด ศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน เวลาเปิด-ปิดกี่โมง เพราะเหตุใด
- 2.4.ได้มีการจัดบันทึกแผนหรือข้อกำหนดต่าง ๆ เป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่
- 2.5.ระหว่างดำเนินงานมีการปรับแผนหรือกิจกรรม เพื่อให้สอดคล้องหรือเหมาะสมกับสภาวะการณ์ในช่วงเวลานั้น ๆ หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

3. การดำเนินงาน

- 3.1.ผู้บริหารมีการชักจูงให้คณะทำงานทุ่มเทกำลังใจ และความคิดในการทำงานมากน้อยเพียงใด
- 3.2.ท่านคิดว่าศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนสามารถดำเนินงานในแต่ละส่วนได้ตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ อย่างไรและเพราะเหตุใด
- 3.3.ท่านคิดว่าเวลาเปิด-ปิดศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนในปัจจุบันมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร
- 3.4.ผู้จัดการศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น รวมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขปัญหามากน้อยเพียงใด

4. การกำกับติดตามผล

- 4.1.การดำเนินงานเป็นไปตามที่วางไว้หรือไม่ อย่างไร
- 4.2.มีการรายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการทราบอย่างต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไร
- 4.3.การจัดสรรงบประมาณสำหรับการรับซื้อวัสดุรีไซเคิลมีความคล่องตัวหรือไม่ อย่างไร
- 4.4.จากการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนมีรายได้นอกเหนือจากการรับซื้อวัสดุรีไซเคิลหรือไม่ อย่างไร
- 4.5.ได้มีการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานบ้างหรือไม่ อย่างไร
- 4.6.ใครเป็นผู้ทำการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินโครงการ
- 4.7.มีการนำผลการติดตามมาใช้ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินโครงการหรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 4 ประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์รีไซเคิลชุมชน

- 1.ปริมาณการซื้อขาย – ขยายที่เกิดขึ้นในศูนย์รีไซเคิลชุมชนมีปริมาณเท่าใด และเพิ่มมากขึ้นจากเดิมหรือไม่
- 2.ชุมชนและประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์รีไซเคิลชุมชนในฐานะที่เป็นเครือข่ายองค์กรประชาชนบ้างหรือไม่ ในส่วนใดบ้าง
- 3.ศูนย์รีไซเคิลชุมชนใช้เป็นสถานที่เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยบ้างหรือไม่ และให้ความรู้ในเรื่องใดบ้าง
- 4.ในแต่ละเดือนมีคนมาดูงานที่ศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนบ้างหรือไม่ ประมาณกี่คน

- 5.จากการดำเนินของศูนย์ริโซเคิลชุมชนมีการขยายผลออกไปสู่ชุมชนในเครือข่ายและนอกเครือข่ายองค์กรชุมชนบ้างหรือไม่ ถ้ามีที่ใดบ้างและโครงการใด
- 6.รายได้ที่เกิดจากการดำเนินงานเมื่อหักค่าใช้จ่ายโดยรวม (ไม่ว่าจะเป็นค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า เงินเดือนบุคลากร) ยังมีเงินคงเหลือไว้เป็นทุนในการดำเนินงานหรือกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไปหรือไม่ ถ้าไม่พอมีการกู้ยืมจากแหล่งใดบ้าง
- 7.หลังจากมีการตั้งศูนย์ริโซเคิลชุมชนขึ้นปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนลดลงหรือไม่

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถาม
เรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน
(สำหรับประชาชนในชุมชน)

.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้เป็นแบบสอบถามประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน”

แบบสอบถามประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	10	ข้อ
ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย	จำนวน	20	ข้อ
ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมแยกขยะของประชาชน	จำนวน	20	ข้อ
ส่วนที่ 4 การเข้าร่วมคัดแยกวัสดุรีไซเคิล	จำนวน	4	ข้อ
ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ			

แบบสอบถาม
เรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน
(สำหรับประชาชนในชุมชน)

.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ
  - ☐ 1. ชาย
  - ☐ 2. หญิง
2. อายุ ..... ปี
3. การศึกษา
  - ☐ 1. ไม่ได้รับการศึกษา
  - ☐ 2. ประถมศึกษา
  - ☐ 3. มัธยมศึกษาตอนต้น
  - ☐ 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย
  - ☐ 5. อนุปริญญา
  - ☐ 6.ปริญญาตรี
  - ☐ 7. อื่น ๆ (ระบุ) .....
4. อาชีพปัจจุบัน
  - ☐ 1. รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ
  - ☐ 2. ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว
  - ☐ 3. รับจ้างทั่วไป (ลูกจ้าง)
  - ☐ 4. อื่น ๆ (ระบุ) .....
5. มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนนี้มากเป็นเวลา ..... ปี
6. ท่านเคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโครงการลดและแยกมูลฝอยของทางกรุงเทพมหานครบ้างหรือไม่
  - ☐ 1. เคย
  - ☐ 2. ไม่เคย
7. กรณีเคยได้รับข้อมูลได้รับมาจากแหล่งใด
  - ☐ 1. เพื่อนบ้าน / ผู้นำชุมชน
  - ☐ 2. สื่อประชาสัมพันธ์
  - ☐ 3. เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขต
  - ☐ 4. อื่น ๆ (ระบุ) .....

8.เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชน (ตั้งอยู่ที่ชุมชนสุขสันต์ 26)

( ) 1. เคย

( ) 2. ไม่เคย

9.ถ้าเคยได้รับความรู้ด้านใด

( ) 1. ความหมายของขยะมูลฝอย

( ) 2. การแยกประเภทขยะมูลฝอย

( ) 3. ประโยชน์ของการแยกขยะมูลฝอย

( ) 4. อื่น ๆ (ระบุ) .....

10.กรณีเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนจากแหล่งใด

( ) 1. ผู้นำชุมชนประกาศให้ฟัง

( ) 2. เพื่อน /ญาติ / เพื่อนบ้าน

( ) 3. สื่อประชาสัมพันธ์

( ) 4. อื่น ๆ (ระบุ) .....

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย

คำถาม	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ
1.ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ไม่ต้องการใช้แล้วทิ้งที่เน่าเปื่อยได้และไม่เน่าเปื่อย รวมทั้ง ขี้เถ้าและขากสัตว์			
2.ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งที่สามารถเน่าเปื่อยได้ ขากสัตว์ ใบไม้ เศษอาหารเท่านั้น			
3.เปลือกหอย ปู กุ้งปลา จัดเป็นขยะเศษอาหาร			
4.เศษวัตถุที่ทิ้งจากสถานที่เลี้ยงสัตว์ โรงงานอุตสาหกรรม ถนน จัดเป็นขยะอันตราย			
5.การกำจัดขยะพลาสติกควรใช้การเผา เพราะสะดวกและไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม			
6.ขยะประเภทเศษอาหารสามารถกำจัดได้โดยการทำปุ๋ย จุลินทรีย์และฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ			
7.กระป๋องสเปรย์เมื่อใช้หมดแล้วสามารถนำมาเผาพร้อมกับเศษใบไม้ได้			
8.การทิ้งเศษอาหาร เปลือกผลไม้ลงแม่น้ำลำคลองก่อให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย			

คำถาม	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ
9.เศษใบไม้ กิ่งไม้สามารถกำจัดได้โดยการหมักทำปุ๋ยและการเผา			
10.การใช้กล่องโฟมใส่อาหารสะดวกต่อการรวบรวมไปทิ้ง และสามารถกำจัดได้ง่ายไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม			
11.เมื่อใช้กระป๋องสเปรย์หรือยาฆ่าแมลงหมดแล้วทิ้งกระป๋องรวมกับขยะประเภทอื่น ๆ ได้เพราะไม่มีอันตรายในการนำไปกำจัดรวมกัน			
12.การแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งเป็นการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม			
13.ท่านเห็นว่าการใช้ของใช้ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติโดยตรง เช่น กระจกหรือถุงผ้าแทนถุงพลาสติกจะทำให้สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยได้			
14.ท่านเห็นว่าการนำของใช้บางอย่างที่เคยใช้แล้วกลับมาใช้ประโยชน์อีก เช่น ขวด กระดาษ โลหะ เป็นการสงวนทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและสามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตได้ ทำให้ขยะมูลฝอยลดลง			
15.ท่านคิดว่าการแยกขยะมูลฝอยเป็นการลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิต			
16.ท่านคิดว่าเศษเหล็ก แก้ว ขวดหรือกระดาษที่นำมาหลอมใช้ใหม่ย่อมมีคุณภาพในด้านการใช้สอยด้อยลงกว่าเดิมโดยไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม			
17.ขยะประเภทผ่านไฟฉาย แบตเตอรี่รถยนต์ หลอดไฟฟ้า จัดเป็นขยะอันตราย			
18.ขวดที่ใส่ยาฆ่าแมลงที่ใช้หมดแล้วสามารถล้างแล้วนำกลับมาใช้ใส่อาหารหรือเครื่องดื่มได้			
19.เมื่อมีวัสดุอุปกรณ์ชำรุดเสียหายถ้าพอจะซ่อมแซมได้ควรนำกลับมาซ่อมแซมเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการช่วยลดปริมาณขยะ			
20.เมื่อมีวัสดุอุปกรณ์ชำรุดเสียหายควรทิ้งไม่ควรนำมาซ่อมแซม เพราะสิ้นเปลืองเวลาและการใช้ประโยชน์จากวัสดุอุปกรณ์นั้นก็ลดลงด้วยเช่นกัน			

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมแยกขยะของประชาชนในชุมชน

คำถาม	ปฏิบัติ ทุกครั้ง	เกือบ ทุกครั้ง	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคย
1.ท่านนำขยะมูลฝอยในบ้านไปทิ้งร่วมกับขยะ มูลฝอยอื่น ๆ โดยไม่ทำการคัดแยก					
2.ท่านและคนในครอบครัวท่านแยกประเภท มูลฝอยก่อนทิ้ง					
3.ท่านเข้าร่วมกิจกรรมโครงการรณรงค์รักษา ความสะอาดของชุมชน					
4.ท่านไม่คัดแยกขวด กระดาษ แก้วหรือวัสดุอื่น ๆ ที่สามารถขายได้แยกไว้ขาย					
5.ท่านแยกทิ้งถุงพลาสติกใส่อาหารออกจากขยะ ประเภทเศษอาหาร					
6.ท่านทิ้งขวดน้ำปลา ขวดซอสและขวดแก้วรวม กับขยะประเภทอื่น ๆ					
7.ท่านทิ้งแบตเตอรี่ หลอดไฟฟ้า ถ่านไฟฉายรวม กับขยะอื่น ๆ					
8.ท่านไม่แยกทิ้งขยะอันตรายออกจากขยะ ประเภทอื่น ๆ					
9.ท่านแยกทิ้งกระดูกและแก้วที่แตกออกจากขยะ เศษอาหาร					
10.หนังสือพิมพ์และนิตยสารที่ไม่ใช้แล้วท่านได้ เก็บรวมไว้ขาย					
11.เศษผ้าหรือเสื้อผ้าที่ไม่ใช้แล้วท่านทิ้งร่วมกับ ขยะเศษอาหาร					
12.ท่านทิ้งกระป๋องสเปรย์แต่งผมและกระป๋องยา ฆ่าแมลงรวมกับขยะทั่วไป					
13.ท่านมีการแยกเก็บถุงพลาสติกหิ้วไว้ใช้ใส่ ของอีกครั้ง					
14.เมื่อมีการซ่อมแซมบ้านท่านได้แยกทิ้งวัสดุที่ ใช้ในการก่อสร้าง เช่น สังกะสี ออกจากมูลฝอย อื่น ๆ					

คำถาม	ปฏิบัติ ทุกครั้ง	เกือบ ทุกครั้ง	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคย
15.ท่านทิ้งเศษเหล็ก เช่น เตาไร้ด และพลาสติก ร่วมกับขยะอื่น ๆ โดยไม่มีการคัดแยก					
16.ท่านนำเปลือกผลไม้ เศษอาหารมาหมักปุ๋ย ชีวภาพ					
17.ท่านแยกโฟมที่รองโทรทัศน์ ตู้เย็นออกจาก ขยะเศษอาหาร					
18.ท่านทิ้งขวดน้ำโพลีลีสรวมกับขยะเศษอาหาร					
19.ท่านทิ้งหลอดไฟฟ้ารวมกับขยะอันตราย อื่น ๆ					
20.กล่องโฟมที่ใส่อาหารท่านทิ้งรวมกับขยะ เศษอาหาร					

ส่วนที่ 4 การเข้าร่วมคัดแยกวัสดุรีไซเคิล

1.ท่านคัดแยกวัสดุรีไซเคิล

- ( ) 1. คัดแยก
( ) 2. ไม่คัดแยก (ข้ามไปตอบข้อ 4)

2.เหตุผลที่คัดแยก

- ( ) 1. ได้รับการชักจูงจากผู้นำในชุมชน
( ) 2. ได้รับการชักจูงจากเพื่อนบ้าน
( ) 3. เคยเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์แก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชนมาก่อน
( ) 4. การคัดแยกเป็นประโยชน์ต่อตัวเองและสังคม
( ) 5. อื่น ๆ (ระบุ) .....

3.กรณีที่คัดแยกวัสดุรีไซเคิลท่านมีรายได้เกิดขึ้นจากการแยกวัสดุรีไซเคิลโดยเฉลี่ยต่อเดือน
ประมาณ.....บาท

4.เหตุผลที่ไม่คัดแยก

- ( ) 1. ไม่มีเวลา
( ) 2. ขาดการชี้แนะ
( ) 3. คิดว่าการคัดแยกไม่มีประโยชน์ และเป็นเรื่องยุ่งยาก
( ) 4. อื่น ๆ (ระบุ) .....

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กนก ดุสิตโสภณ. 2539. การประเมินผลโครงการแยกมูลฝอย : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการทดลองหมู่บ้านเล็ศอบล4 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยเกริก.
- กมล อุดลยพันธ์ , ชลิตา ศรมณี และเฉลิมพล ศรีหงษ์. 2522. การบริหารรัฐกิจเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กรุงเทพมหานคร. สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร. 2537. ความพึงพอใจของประชาชนต่อระบบและกระบวนการให้บริการของกรุงเทพมหานคร:ศึกษากรณีสำนักงานเขต. (ฉบับขึ้นต้น)
- _____. สำนักรักษาความสะอาด. 2533. เอกสารประกอบการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับขยะมูลฝอย. กรุงเทพฯ : สำนักรักษาความสะอาด (เอกสารอัดสำเนา).
- _____. สำนักอนามัย. กองอนามัยและสิ่งแวดล้อม. 2535. พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.2535. กรุงเทพฯ : สำนักอนามัย .
- กรรณิการ์ ชมดี. 2524. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กลุ่มแลกเปลี่ยนเพื่องานพัฒนาชนบท. การพัฒนาจิตสำนึกองค์กรประชาชนการพึ่งตนเองของชุมชน. รายงานการประชุมสัมมนา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ.2526. กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์ : 17-26.
- การพัฒนาชุมชน, กรม. 2519. โครงการศูนย์สารภี ตำบลขัวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- กึ่งพร ทองใบ. 2533. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะองค์การกับประสิทธิผลขององค์การภาครัฐบาลในการบริหารราชการไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เกษม จันทรแก้ว. 2527. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, สำนักงานและองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (JICA) 2529 . การวางแผนการจัดการขยะ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.
- ควบคุมมลพิษ. กรม. 2539. แผนการศึกษา แนวทางในการลดมลพิษโดยการพัฒนาของเสียหรือวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่ โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากสารพิษและกากของเสีย. รายงานฉบับกลางภาษาไทย (แก้ไขฉบับที่ 3). กรุงเทพฯ : กรมควบคุมมลพิษ.
- จิต ผสมพงษ์. 2536. การบริหารงานการคลังส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีสุขาภิบาล. เอกสารการศึกษาในเชิงปฏิบัติส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.
- จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์. 2530. การบริหารและการประเมินผลการพัฒนาองค์การ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จุมพล หนิมพานิช. 2529. เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาองค์การ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2527. การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ฉอาน วุฒิกรรมรักษา. 2526. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคุ้มพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เฉลิมพล มิ่งเมือง. 2539. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบสุขาภิบาล : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสุขาภิบาลในเขตจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยพร พัฒนรักษ์. 2540. การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชัยรัตน์ รัฐขจร. 2522. ความเข้าใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชินรัตน์ สมสืบ. 2539. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชูลีพร นาคพวง. 2543. การใช้หลักประชาสังคมกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัดเพชรบุรี กรณีศึกษา : กลุ่มคนรักเมืองเพชร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.

- เชิดพงษ์ เมธาภินันท์. 2543. การบริหารจัดการเพื่อแยกมูลฝอยชุมชน กรณีศึกษา เทศบาลเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฐิติญาธร ผ่องพันธ์. 2542. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในเขตบางเขน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐพงษ์ อินทรลักษณ์. 2542. การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบอาชีพรถจักรยานยนต์รับจ้างในการป้องกันอาชญากรรม : กรณีศึกษา สถานีตำรวจภูธรตำบลประตู่หน้าจุฬาลงกรณ์ จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดวงฤทัย พงษ์เขียวบุญ. 2537. การมีส่วนร่วมของชุมชนและสิ่งสนับสนุนทางสังคมในการป้องกันโรคเอดส์ในบ้านถวาย ตำบลขุนคอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดารา เรือนโป่ง. 2540. ความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ถม ทวีทรัพย์เจริญ. 2525. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณี : อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. 2527. สรุปมติและข้อเสนอแนะจากการประชุม ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ). กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์ : 20.
- เทพศักดิ์ บุญรัตนพันธุ์. 2536. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างประสิทธิผลของการนำนโยบายการให้บริการแก่ประชาชนไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เทวัญ พัฒนาพงศ์ศักดิ์. 2540. การแยกมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยที่แยกแล้วในแหล่งกำเนิดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธงชัย สันติวงษ์. 2519. องค์การและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. 2533. พฤติกรรมบุคคลในองค์การบริษัท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ธนิต มะโนเย็น. ผู้นำชุมชนสุขเจริญพัฒนา. 2544. การสัมภาษณ์ (18 ตุลาคม).
- เจียรชัย บุรพชนก. 2532. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมสุขภาพของหมู่บ้านพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน ในจังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.

- นพพร เชื้อข้าว. 2531. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมสหกรณ์การเกษตรเมืองมโนบุรี จำกัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นพพล สำเนาเงิน. 2528. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุดมการณ์ประชาธิปไตยของประชาชนในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นภา วงษ์ศิลป์. 2536. องค์ประกอบการบริหารที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานสุขศึกษาและประชาสัมพันธ์ของหัวหน้างานสุขศึกษาและประชาสัมพันธ์โรงพยาบาลทั่วไป กระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นวลศรี วิจารณ์. 2540. ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารจัดการและประสิทธิภาพโครงการผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียนของจังหวัดในเขตสาธารณสุขที่ 2 . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิตยาภรณ์ บุญยพัฒน์. 2524. รายงานการศึกษาวิชา สด.552 การสร้างกลุ่ม. กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นรินทร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. ทวีทอง พงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- บรรจบ เนียมมณี. 2523. หลักการบริหารองค์กร. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- บัวพันธ์ พรหมทิง. 2532. การพัฒนาชุมชน : การเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาของชาวบ้าน. รายงานการวิจัยเนื่องในโอกาสครบรอบ 20 ปี. กรุงเทพฯ : สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญทวี จิตติวงศ์. 2539. สภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในจังหวัดสุโขทัย. การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. 2533. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+. กรุงเทพมหานคร : หลักสี่เซ็นเตอร์การพิมพ์.
- เบิกบาน โคตรคำ. ผู้นำชุมชนร่วมกันสร้าง. 2544. การสัมภาษณ์ (10 ตุลาคม).
- ประเทือง มนตรี. 2536. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประภาศรี พัทธกสินสุข. 2532. การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเวศ วะสี. 2530. รายงานและการสัมมนาองค์กรประชาชนกับทางเลือกการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง. วารสารทางเลือกการพัฒนา. 3 (กันยายน-ธันวาคม) : 4

- ประสิทธิ์ พันธุ์ชัย. 2543. การมีส่วนร่วมของสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลโคกคราม กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประเสริฐ คำแดง. ผู้จัดการศูนย์. 2544. การสัมภาษณ์. (12 ตุลาคม).
- ปราชญ์ อังศุรัตน์เวช และคณะ. 2537. ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อมเขต 1 จังหวัดสระบุรี. สระบุรี : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- ปราณี พรหมวิเชียร. 2528. หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : สุวรรณสาส์นการพิมพ์.
- ปรีดา แยมเจริญวงศ์. 2531. การจัดการขยะมูลฝอย. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พัชณีย์ อนุกุล. 2539. การมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบลในกิจกรรมศูนย์ข้อมูลระดับตำบล เขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัชรี หอวิจิตร. 2529. การจัดการขยะมูลฝอย. ขอนแก่น : หน่วยสารบรรณ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พัฒน์ บุญรัตน์พันธ์. 2516. วิธีการรวมกลุ่ม 3 ชั้น 8 ตอนของงานพัฒนาชุมชน. คู่มือการศึกษางานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : วัชรินทร์การพิมพ์.
- พิชญา เรืองเดช. 2542. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมพัฒนาอาชีพเสริมของครอบครัวเกษตรกรในหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิชิต พลธำมดย์. 2541. การส่งเสริมการคัดแยกขยะโดยครัวเรือน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิทยา บวรวัฒนา. 2530. ประสิทธิภาพของหน่วยงาน ใน ทฤษฎีองค์การสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์. เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาทฤษฎีองค์การ. กรุงเทพฯ : ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : 63.
- พิบูลย์ แพนนา. 2538. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลพนมไพร อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พิมาน วงศ์อภัย. 2533. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรประชาชนสามารถพึ่งตนเอง : ศึกษากรณีศูนย์บริการสมาชิกนิคมสร้างตนเองโนนสัง อ.โนนสัง จ.อุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ไพบูลย์ แก้วเงิน. 2539. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของกลุ่ม
ออมทรัพย์เพื่อการผลิต : ศึกษากรณีอำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี. ภาคนิพนธ์
ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2526. การจัดองค์กรประชาชน : เฉพาะกรณีของกรมการพัฒนาชุมชน.
เอกสารประกอบการอภิปรายในการประชุมเรื่อง การพึ่งตนเองในชุมชนชนบท ณ
สวนสามพราน จังหวัดนครปฐม ระหว่างวันที่ 26-29 เมษายน (อัดสำเนา).
- _____. 2527. ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ไพรัตน์ ฤทธิ์ประเสริฐ. 2539. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรประชาชนในการประกอบ
ธุรกิจขนาดย่อมนอกภาคเกษตรกรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์การเกษตรศรีประจันต์
จำกัด อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภรณ์ (กิริติบุตร) มหานนท์. 2529. การประเมินประสิทธิผลองค์กร. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ภาณี ไชยกาญจน์. 2532. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเยาวชนของ
เยาวชน ในชุมชนหัวจรดจันทน์แดง เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มณีรัตน์ ลิ้มสืบเชื้อ. 2524. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของกรรมการหมู่บ้าน. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มนตรี นาคสมบูรณ์. 2540. การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการเมืองการบริหารขององค์การ
บริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีจังหวัดปทุมธานี. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์
สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มรกต ศรีรัตน. 2535. การประเมินผลกระบวนการบริหารจัดการโครงการชุมชนย่อยต่อการ
มีส่วนร่วมของชุมชนในเทศบาลเมืองปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มัทนา สุวรรณเรือง. 2536. ประสิทธิภาพของการนำนโยบายป้องกันและปราบปรามทุจริตเลือกตั้งของ
โครงการ ท.ม.ก. ไปปฏิบัติกรณีวิจัยปฏิบัติการในเขตการเลือกตั้ง ค. จังหวัด
นครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มัญชรรัตน์ วิรัชวงศ์. 2542. การประเมินผลโครงการคัดแยกมูลฝอยและการนำกลับมาใช้ใหม่ของ
เทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัย
มหิดล.
- มูลนิธิพัฒนาอีสาน. แผนพัฒนาเครือข่ายชุมชน ปี 2531-2535 (เอกสารอัดสำเนา).
- ยุพิน ประจวบเหมาะและนุกูล กรียนงค์. 2534. รายงานการวิจัยการลงทุนในธุรกิจกำจัดขยะ
ของภาคเอกชน : การวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเขต
กรุงเทพ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- เยาวเรศ วิสูตรโยธิน. 2535. องค์ประกอบการบริหารจัดการที่มีผลต่ออัตราความครอบคลุมของงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ในจังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รังสรรค์ ปิ่นทอง. 2539. การนำของเสียมาใช้ประโยชน์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 117 ตอนที่ 71 ก (27 กรกฎาคม 2543) (เอกสารอัดสำเนา)
- ลีลา สีนานุเคราะห์. 2530. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศน์ กรมการฝึกหัดครู.
- วราภรณ์ เอื้ออารีย์. 2532. ระบบการเก็บกักจัดมูลฝอยในเทศบาลเมืองอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัยพร ศรีเชียงราย. 2540. การประเมินโครงการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตที่ดำเนินการร่วมกัน โดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่กับสถาบันราชภัฏเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ. 2533. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วัฒนา ทองชัยยะ. 2538. การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะในเขตเทศบาลเมืองสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, กระทรวง. สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2541. กรุงเทพฯ : พื้ที่อักษร.
- วิภาเพ็ญ เจียสกุล. 2536. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ชั้นกลางกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วีระนาถ มานะกิจ และพรณี ประเสริฐวงศ์. 2531. การจัดการองค์การและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายตำราและอุปกรณ์การศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วุฒิชัย จ่านอง. 2530. การผสมผสานปฏิบัติการเพื่อผลิตภาพ. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 27 (เมษายน) : 100.
- ศรี แสงศรีจันทร์. 2540. การประเมินการดำเนินงานของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเขียงคำ จังหวัดพะเยา. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศรีสุรางค์ เคหะนาค. 2542. การจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภชัย ศรีวัชรพล. ผู้นำชุมชนวัดกลาง. 2544. การสัมภาษณ์ (2 ตุลาคม).
- สถาบันดำรงราชานุภาพและกรมการปกครอง. 2540. ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

- สมคิด บางโพ. 2538. หลักการจัดการ. กรุงเทพฯ : นานอักษรการพิมพ์.
- สมใจ เข้มเจริญ. 2531. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสะเตียบ อำเภอสรอง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมชัย วินิจันต์. 2529. การประเมินโครงการให้การศึกษาและเผยแพร่สิ่งแวดล้อมในชนบทศึกษากรณี โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. 2540. การบริหารงานบุคลากรโรงเรียนเอกชนในจังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมบูรณ์ สอนประภา. 2536. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสภาตำบล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมพงษ์ เกษมสิน. 2521. การบริหาร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สมหวัง คงพัฒน์. 2518. การพัฒนาชุมชนในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม : ศึกษาเฉพาะกรณี ความร่วมมือระหว่างราษฎรและรัฐบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมาน รังสิโยภักดิ์ และสุธี สุทธิสมบูรณ์. 2533. หลักการบริหารเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.
- สรองสุดา พูลเจริญ. 2542. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย : ศึกษากรณีคนตาบอด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สามารถ ปรีชา. ผู้นำชุมชน 101 บึงทองหลาง. 2544. การสัมภาษณ์ (12 ตุลาคม).
- สายพิรุณ น้อยศิริ. 2530. ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนากองกรประชาชนในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีธนาคารข้าว บ้านโนนสุข ตำบลชุมพวง อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. 2524. แนวทางการจัดการมูลฝอยสำหรับชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.
- _____. 2527. การจัดการมูลฝอยในเมืองเล็ก. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.
- _____. 2533. แนวทางการจัดการมูลฝอยสำหรับชุมชนเมืองเล็กและเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.

- สิน สีสวน. 2530. ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาองค์กรประชาชนในเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณี สหกรณ์ยูเนี่ยน ชุมชนหลังบ้านมั่งคั่งศิลา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชาติ ประชากุล. 2538. หลักการบริหารงานแผนใหม่. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สุเมธ แสงนิมนวล. 2531. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ในกิจกรรมหมู่บ้านคหบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านสหกรณ์เคหะสถานกรุงเทพ จำกัด โครงการ 4 กรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อดิน รพีพัฒน์. 2527. รายงานประเมินผลการปรับปรุงชุมชนแออัดของการเคหะแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุพงษ์ เพียรไพรงาม. 2543. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดปัญหาด้านการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อนุภรณ์ สุวรรณสถิต. 2529. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลต่อโครงการ กสช. ปี 2528 : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิสิทธิ์ รุจจนเวท. 2540. การจัดการขององค์กรท้องถิ่นเพื่อการศึกษาทางไกล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรรถพร อุ่นอก. 2538. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการสตรีต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี คณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการสตรี อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อรรถกร ชุมวรฐายี. 2539. ประสิทธิภาพการนำนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาไปปฏิบัติ ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อรินทร์ โสมบ้านกวย. 2541. การศึกษารูปแบบการนำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการมูลฝอยจากตลาดสดและห้างสรรพสินค้า. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- อริศรา ชูชาติและคณะ. 2538. เทคนิคการศึกษาเพื่อพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อรุณ รักธรรม. 2524. ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ : การบริหารงานองค์การ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง. 2525. การพัฒนาบุคคลกลุ่ม และชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

- อารีย์ วงศ์เกษม. 2542. การบริหารและการจัดการมูลฝอยโดยองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีเทศบาลเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น. รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อินทรา สมบัติชัย. 2543. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน : กรณีศึกษาบ้านสวนพลู (พุด่อ) และบ้านป่าอู ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุทัย หิรัญโต. 2520. ศิลปศาสตร์ของนักบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- อุบล ทองสุขมาก. 2539. ประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามนโยบายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ : ด้านการศึกษา. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อุส่าห์ เพ็งพารา. 2536. กระบวนการบริหารจัดการระดับจังหวัดและอำเภอต่อประสิทธิภาพของหน่วยงานสาธารณสุขระดับตำบล จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภาษาอังกฤษ

- Barnard , Chester I. 1966. **The Functions of the Executive**. Cambridge , Mass. : Harvard University Press.
- Blau , Peter M. and Scott , M.R. 1962. **Formal Organizations**. San Francisco : Chandler.
- Certo, S.C. 1989. **Principle of Modern Management**. Massachusette : Allyn and Bacon.
- Cohen , J.M. and Uphoff , N.T. 1977. **Rural Development Participation : Concepts and Measures for Project Design Implication and Evaluation**. New York : Cornell University.
- Dale , Ernest. 1968. **Management : Theory and Practice**. New York : McGraw-Hill.
- Etzioni , Amitai. 1963. **Modern Organizations**. Englewood Cliffs , N.Y. : Prentice-Hall.
- . 1961. **A Comparative Analysis of Complex Organization**. New York : The Free Press of Glencoe.
- Gibson , Jame L. , Irancerich , John M. and Donnelley , Jame H , Jr. **Organization : Behavior , Structures and Processes**. 1988. Texas : Business Publication.
- Gulick , L. **Notes on the Theory of Organization**. New York : Comlumbia University.
- Kreitner , R. 1993. **Modern Management**. California : Wadsworth Publishing Co.
- Learned , E.P. and Sproat A.T. 1966. **Organization Theory and Policy : Notes for Analysis**. Homewood , Ill. : Richard D. Irwin.
- Merton , Robert K. 1967. **On Theoretical Sociology**. New York : Free Press Of Glencoe.

- Parsons , Talcott. 1951. **The Social System**. New York : Free Press of Glencoe.
- Pearse , Andrew & Stiefel , Mathais . 1979. **Inquiry in Participation a Research Approach**. UNRISD Participation Programe. Geneva : n.p.
- Reddin , William J. 1976. **Effectiveness Management by Objective**. New York : McGraw-Hill.
- Room , Adrian. 1991. **NTC' Dictionary of Changes in Meanings** Adrian Room. Lincolnwood : National Textbook Company.
- Sander , D. and Polson , R.A. 1950. **Rural Community Organization**. New York : John Wiley and son.
- Schein , Edgar H. 1970. **Organizational Psychology**. 2^d ed. Englewood Cliffs , N.Y. : Prentice-Hall.
- Seiler , John A. 1967. **Systems Analysis in Organizational Behavior**. Homewood , Ill. : Richard D. Irwin.
- Tuchman , Michael L. , O'Reilly , Charles and Nadler , David A. (ed.) 1989. **The Management of Organization : Strategies , Tactics , Analysis**. New York : Harper & Row Publishers.
- Weber , Max . 1958. **Bureaucracy**. New York : Oxford University Press.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล	นางสาวดวงพร โสติถิमानนท์
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เอกพัฒนาสังคม ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (พัฒนาสังคม) ปีการศึกษา 2542
ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน	อดีต ลูกจ้างชั่วคราวกองวิชาการและแผนงาน สำนักรักษาความ สะอาดกรุงเทพมหานคร ตำแหน่งผู้ช่วยนักวิชาการในโครงการ ลดและแยกมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพของกรุงเทพมหานคร ปัจจุบัน ลูกจ้าง (งบพิเศษ) กองบริการการศึกษา งานพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตำแหน่งนักวิชาการศึกษา 3